[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 6 oktober 2020 17:28
Aan: [redacted]
CC:
Onderwerp: RE: werk voor klimaatneutraal
Bijlagen: 20144 Resultaten heel Amsterdam.xlsx

Hoi [redacted],

Hierbij de resultaten van de enquête, gewogen op etniciteit, leeftijd en opleidingsniveau. Resultaten verschillen doorgaans weinig van de ongewogen resultaten. Behalve bij kennis over het onderwerp; daar vind ik, conform verwachting, dat zonder weging minder mensen aangeven geen kennis te hebben (immers hoogopgeleid is dan oververtegenwoordigd).

Morgen ga ik verder met de uitsplitsingen per stadsdeel. Even kijken waar dat relevante verschillen oplevert. Moeten oppassen dat het niet te uitvoerig wordt allemaal. Heb de windmolenvragen ook nog even links laten liggen.

Sorry dat het allemaal wat lang geduurd heeft. Weging koste me meer tijd dan verwacht en door opeenstapeling van privéomstandigheden ligt mijn productiviteit de laatste tijd wat lager dan normaal.

Groeten,
[redacted]

[redacted]
Senior onderzoeker
Onderzoek, Informatie en Statistiek

Gemeente Amsterdam

[redacted]

Weesperstraat 111-113, 1018 VN Amsterdam
ois.amsterdam.nl
amsterdam.nl

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: Thursday, October 01, 2020 08:44
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: werk voor klimaatneutraal

Hoi [redacted],

Fijn, dankjewel. Ik zal je dan eind volgende week laten weten hoe ver ik gekomen ben. Volgende week heb ik zo'n 20 uur gepland om aan dit project te werken. In het projectvoorstel heeft [redacted] 79 uur begroot voor analyse en rapportage.

Hartelijke groet,
[redacted]

[redacted]

Bestuur en Organisatie, Directie BA&S
Tijdelijk bij Onderzoek, Informatie en Statistiek

Gemeente Amsterdam

[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: woensdag 30 september 2020 16:02
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: RE: werk voor klimaatneutraal

Hoi [redacted],

Dank voor je mail; ik zat in een uitgelopen overleg toen je me probeerde te bellen.

Ik ben momenteel bezig met het prepareren van de dataset en de weging. Daarna zal ik de resultaten uitdraaien en naar je mailen. Hopelijk lukt me dat allemaal nog deze week, anders wordt het uiterlijk begin volgende week.

De werkverdeling die je voorstelt lijkt me prima. Na volgende week kan ik het eventueel van je overnemen.

Groeten,
[redacted]

[redacted]
Senior onderzoeker
Onderzoek, Informatie en Statistiek

Gemeente Amsterdam

[redacted]

Weesperstraat 111-113, 1018 VN Amsterdam
ois.amsterdam.nl
amsterdam.nl

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: Wednesday, September 30, 2020 12:26
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: werk voor klimaatneutraal

Hoi [redacted],

Hopelijk gaat alles goed met jou, jullie zoontje [redacted]. Het is vast een drukke tijd voor jullie.
Ik probeerde je te bellen net, maar kreeg je niet te pakken. Vanmiddag ben ik vrij en jij morgen. Dus daarom per mail.

Fijn dat je ook gaat werken aan het draagvlakonderzoek voor klimaatneutraal onder bewoners. Ik heb hiervoor al de inleiding en de rapportindeling gemaakt (zie map op G:, projectnummer 20144) .

Als je me uitdraaien van de gewogen resultaten mailt (hele stad en stadsdelen), kan ik de resultaten gaan beschrijven in het rapport. Ik kan ook voor een aantal vragen verschil/overeenkomst beschrijven met de meting van vorig jaar. Is dat een goed plan? Ik kan namelijk niet bij de enquêteresultaten en heb niet eerder in SPSS gewerkt. Deze week en volgende week kan ik aan dit project bijdragen.

Ik hoor het graag, hartelijk groet,
[redacted]

[redacted]

Bestuur en Organisatie, Directie BA&S
Tijdelijk bij Onderzoek, Informatie en Statistiek

Gemeente Amsterdam

[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: woensdag 30 september 2020 11:14
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: RE: werk voor klimaatneutraal

Hoi [redacted],

Sorry [redacted], ik ben vergeten denk ik om met jou af te stemmen. [redacted] had aangegeven dat [redacted] kon helpen bij de analyse van het draagvlak onderzoek onder bewoners.

[redacted] heeft al een aantal dingen gedaan zoals inleiding geschreven (zie hieronder).Zij kan ook nog grafieken maken en stukjes schrijven. Kunnen jullie misschien met elkaar afstemmen hoe [redacted] nog meer mee kan helpen om de analyse te doen en rapport te schrijven? [redacted] doet liever het schrijfwerk als [redacted] een aantal zaken voor haar uitdraait met spss.

Als ik mee moet denken laat het me weten. Anders laat ik het even aan jullie om met elkaar af te stemmen. Volgende week hebben we dan een afstemmoment tussen de verschillende draagvlakonderzoeken.

Groet,

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 29 september 2020 08:58
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: werk voor klimaatneutraal

Goedemorgen [redacted],

Ik ben ingepland voor de 11-daagse cursus die in de week na de herfstvakantie begint.

Deze week en volgende week werk ik aan de projecten voor klimaatneutraal. Daarna heb ik herfstvakantie. Volgende week dinsdag heb ik nog een meeloopdag op een school.

Met de check op de CO_2 berekeningen ben ik nu bezig.
Intussen heb ik de inleiding geschreven voor het draagvlak rapport, en ook voorkant, hoofdstukindeling, vragenlijst in de bijlage. Staat in de projectmap op de G-schijf. Als ik de uitdraaien krijg van de gewogen resultaten, kan ik verder met het beschrijven van de resultaten.
Ik laat eind volgende week weten hoe ver ik ben gekomen, en dan kan iemand anders er mee verder.

Weet jij wanneer ik de uitdraaien van de draagvlak enquête krijg?

Hartelijke groet, [redacted]

[redacted]

Bestuur en Organisatie, Directie BA&S
Tijdelijk bij Onderzoek, Informatie en Statistiek

Gemeente Amsterdam

[redacted]

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 8 oktober 2020 17:10
Aan: [redacted]
CC:
Onderwerp: update en vraag klimaatneutraal

Beste [redacted],

Ik heb al best veel kunnen doen wat betreft de teksten en grafieken voor heel Amsterdam. Morgenochtend werk ik hier nog aan en hoop ik de vragen 17, 18 en 19 nog te doen. Afgezien van de windmolenvragen ben ik er dan voor heel Amsterdam. Ik heb het zo vergelijkbaar mogelijk gedaan met het draagvlak rapport van vorig jaar (nr. 19207). Graag nog wel checken en zo nodig aanvullen/aanpassen.
Zie het work-in-progress rapport in de map: G:\OIS\Projecten\lopende Projecten\20144 Routekaart Klimaatneutral 2020\rapportage of eindproduct.
Ik heb hier ook in Excel de grafieken gezet die ik heb gemaakt (ingevoegd in het betreffende tabblad in jouw Excel), voor het geval je ze nog wilt aanpassen.

Aan de resultaten per stadsdeel ga ik niet meer toekomen. Ook analyses naar bijvoorbeeld inkomens- en opleidingsniveau laat ik aan jou over.

Wat me opviel in de resultaten is dat het totaal steeds 1649 respondenten is. De face-to-face respondenten hadden een verkorte vragenlijst vergeleken met het panel, toch? Dus dan zouden er bij een deel van de vragen meer respondenten moeten zijn dan bij de vragen die alleen aan het panel zijn gesteld. Ik vraag me daarom enigszins bezorgd af: zitten de face-to-face resultaten er wel bij in de Excel? Mocht dit niet het geval zijn, dan moeten de grafieken en teksten bij de vragen die ook face-to-face gesteld zijn opnieuw.

Mocht je nog vragen hebben over wat ik heb gedaan, dan hoor ik het graag vrijdagochtend (anders wordt het na de herfstvakantie).

Hartelijke groet, [redacted]

[redacted]

Bestuur en Organisatie, Directie BA&S
Tijdelijk bij Onderzoek, Informatie en Statistiek

Gemeente Amsterdam

[redacted]

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 9 november 2020 14:36
Aan: [redacted]
Onderwerp: helpen bij bewonersonderzoek energie?

Opvolgingsvlag: Opvolgen
Vlagstatus: Voltooid

Hoi [redacted],

Waarschijnlijk komt er eind deze week feedback op het bewonersonderzoek energietransitie. Heb jij tijd om de aanpassingen op te pakken? [redacted] is er momenteel niet, en [redacted] zit heel vol.

Groeten [redacted]

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 26 november 2020 14:30
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: Webbericht over de draagvlakonderzoeken

Ha [redacted], nee volgens mij zitten de mensen uit de zoekgebieden niet ook in Klimaatonderzoek (dat zijn panelleden en f2f). Zoekgebieden zijn mbv stekproef schriftelijk uitgenodigd om online mee te doen.[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: donderdag 26 november 2020 14:15
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: RE: Webbericht over de draagvlakonderzoeken

Dankjewel [redacted]! Heel fijn.

Ik heb alleen nog een vraag over deze zinnen:
Ook geeft ruim de helft van de bewoners in en rond de zoekgebieden aan dat zij het (helemaal) eens is met de plaatsing van extra windmolens in de stad (56%). Bij respondenten uit de rest van de stad ligt dit aandeel hoger, namelijk op 65%.

Ik had van de rest van de stad, de stad als geheel gemaakt omdat ik dacht dat er ook bewoners van de zoekgebieden in het klimaatneutraalonderzoek zouden kunnen zitten. Of is dit niet het geval?

Thanks en groetjes!

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: woensdag 25 november 2020 15:04
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: RE: Webbericht over de draagvlakonderzoeken

Hoi [redacted], zoiets?

Groet, [redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: woensdag 25 november 2020 13:59
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: Webbericht over de draagvlakonderzoeken

Hoi allemaal,

Ik heb een concept webbericht geschreven over de drie onderzoeken naar draagvlak voor de energietransitie.
Ik ben benieuwd wat jullie vinden: aanpassingen/aanvullingen zijn welkom!

Groet van [redacted]

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: woensdag 28 april 2021 11:25
Aan: [redacted]
CC:
Onderwerp: mails WOB-verzoek energietransitie
Bijlagen: RE: extra hulp energietransiatie bewoners en circulaire banen; RE: extra hulp energietransiatie bewoners en circulaire banen; RE: werk voor klimaatneutraal; RE: werk voor klimaatneutraal; RE: werk voor klimaatneutraal; RE: werk voor klimaatneutraal; FW: aardgasvrij; RE: werk voor klimaatneutraal; RE: werk voor klimaatneutraal; RE: werk voor klimaatneutraal; update en vraag klimaatneutraal; RE: update en vraag klimaatneutraal; RE: update en vraag klimaatneutraal; RE: update en vraag klimaatneutraal; RE: rapportage draagvlak onderzoek

Dag [redacted],

Naar aanleiding van je mail over het WOB-verzoek stuur ik hierbij de communicatie over dit project tussen [redacted], [redacted] en [redacted]. Hopelijk kom je hier mee vooruit.

Succes en sterkte ermee.

Groeten,
[redacted]

[redacted]
Senior onderzoeker
Onderzoek, Informatie en Statistiek

Gemeente Amsterdam

[redacted]

Weesperstraat 111-113, 1018 VN Amsterdam
ois.amsterdam.nl
amsterdam.nl

[redacted]

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: zondag 14 maart 2021 9:40
Aan: [redacted]
Onderwerp: Re: raadsbrief onderzoeken
Bijlagen: 1. Brief gemeenteraad onderzoeken energietransitie_v2_[redacted]docx

Hi[redacted],

Had jij nog tijd gehad om naar deze brief te kijken?

Groet,
[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Datum: dinsdag 9 maart 2021 om 14:41
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: FW: raadsbrief onderzoeken

Hi[redacted],

Hierbij nog mijn wijzigingen bij de brief. [redacted] gaf daarnaast nog als opmerking mee dat het zoeken is naar vergelijking tussen de kerncijfers uit eerste en tweede onderzoek, en dat het wellicht handig is daar nog een tabelletje over op te nemen in de brief en de rapportage zelf. Heb jij nog opmerkingen/aanvullingen?

Groet,
[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Datum: dinsdag 9 maart 2021 om 09:38
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: RE: raadsbrief onderzoeken

Ha[redacted],

Zie bijgaand.

Met vriendelijke groeten,

[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: dinsdag 9 maart 2021 8:17
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: Re: raadsbrief onderzoeken

Hi[redacted],

Heb je voor mij de laatste versie van de brief in word? In de map van de wethouder zit alleen de PDF en daar kan ik de wijzigingen niet in verwerken.

Dank alvast!
Groet,
[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Datum: zondag 7 maart 2021 om 22:39
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: RE: raadsbrief onderzoeken

Ha [redacted],

Fijn dat jullie deze slag gaan maken.

Aangezien draagvlak over windenergie in 2 onderzoeken is gevraagd (zowel in specifieke windonderzoek onder bewoners in en nabij zoekgebieden als in het bredere draagvlakonderzoek energietransitie onder bewoners), heeft het WOB-verzoek -naar ik begreep- betrekking op beide onderzoeken. Voor het laatste onderzoek gaat het dan wel primair over het gedeelte binnen dit onderzoek dat over windenergie gaat (en hoe dat tot stand is gekomen).

Ik probeer je morgen tussen 12.30 en 13.00 u te bellen over de brief en het WOB-verzoek.

Met vriendelijke groet,
[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: vrijdag 5 maart 2021 18:19
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
CC: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: Re: raadsbrief onderzoeken

Hi [redacted],

Gister met [redacted] besproken dat ik in overleg met [redacted] nog een slag doe over de brief. Ik ben er vandaag niet aan toe gekomen, dus wordt na het weekend.

Sowieso moeten we het eerst met de raad delen voor het tweede deelbesluit naar buiten kan. Ik was overigens in de veronderstelling dat het Wob-verzoek alleen zag op het eerdere draagvlakonderzoek over wind en de totstandkoming van het persbericht? Laten we maandag anders nog even bellen.

Groet,
[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Datum: vrijdag 5 maart 2021 om 16:27
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>, [redacted]@amsterdam.nl>
CC: [redacted]@amsterdam.nl>, [redacted]@amsterdam.nl>, [redacted]@amsterdam.nl>, [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: RE: raadsbrief onderzoeken

Beste [redacted],

Nav onderstaande mailwisseling ben ik benieuwd of jullie al de reacties van de wethouder op de raadsbrief hebben ontvangen en met ons kunnen delen?

In mijn ogen begint de urgentie hiervan toe te nemen nav het volgende:

Zoals jullie vermoedelijk gehoord hebben, zijn er WOB-verzoeken ingediend over het draagvlakonderzoek wind. Aangezien in het bredere draagvlakonderzoek onder bewoners ook vragen over windenergie gesteld zijn, maakt ook dit onderzoek onderdeel uit van het WOB-verzoek.

Op dit moment focust het 1e deelbesluit voor het WOB-verzoek zich op de aanloop naar het onderzoek. Naar ik heb begrepen gaan a.s. dinsdag de stukken hierover gedeeld worden met de WOB-indieners. Wat betreft het bredere onderzoek zal dit gaan over bv. het onderzoeksvoorstel van OIS en de totstandkoming daarvan via mails en documenten.

Het is in deze fase van het WOB-verzoek nog niet nodig dat ook het rapport van het bredere draagvlakonderzoek gedeeld gaat worden met de indieners. Naar ik heb begrepen is dat in een volgende fase wel de bedoeling.
Het lijkt mij van belang dat we voor dat moment de raad hebben geïnformeerd over de uitkomst van het onderzoek (via de raadsbrief).

Bij voorbaat dank voor het toesturen van de reacties op de raadsbrief.

Met vriendelijke groeten,
[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: maandag 1 maart 2021 14:09
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>
CC: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: Re: raadsbrief onderzoeken

Hi [redacted],

We hebben dit heel kort besproken vanochtend. [redacted] vond de brief niet goed en had een paar opmerkingen. Die gaat ze nog aan [redacted] doorgeven. Dan kunnen we het daarna afronden.

Groet,
[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Datum: donderdag 25 februari 2021 om 09:28
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>
CC: [redacted]@amsterdam.nl>, [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: RE: raadsbrief onderzoeken

Oké, top, dank [redacted]!

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: donderdag 25 februari 2021 9:27
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>
CC: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: Re: raadsbrief onderzoeken

Hi [redacted],

Ik zie inderdaad dat er geen uitslag is ingevuld bij dat punt in de map van de wethouder. Wij nemen maandagochtend in ons teamoverleg de stukken uit de map door, dus ik zal dit daar nog even aankaarten en daarna koppelen [redacted] of ik het terug aan jullie.

Groet,
[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Datum: donderdag 25 februari 2021 om 09:07
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>
CC: [redacted]@amsterdam.nl>, [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: raadsbrief onderzoeken

Beste [redacted],

Tot op heden heb ik nog geen reactie vanuit bestuurlijke zaken vernomen over de raadsbrief over de onderzoeken die op 16 feb in de map van de wethouder zat.
Weet jij wellicht wat hier de status van is? Zo nee, dan wachten we het gewoon even af.

Met vriendelijke groeten,
[redacted]

[redacted]
Programma Amsterdam Klimaatneutraal

Gemeente Amsterdam

[redacted]

[redacted]

Gemeente Amsterdam

Raadsinformatiebrief

Aan:	De leden van de gemeenteraad van Amsterdam
Datum	16 februari 2021
Portefeuille(s)	Ruimtelijke Ontwikkeling en Duurzaamheid
Portefeuillehouder(s):	Marieke van Doorninck
Behandeld door	Ruimte & Duurzaamheid, bestuurszaken.RD@amsterdam.nl
Onderwerp	Onderzoeken over kennis, houding en gedrag ten aanzien van energietransitie

Geachte leden van de gemeenteraad,

In 2019 heb ik de resultaten van het onderzoek van Onderzoek, Informatie en Statistiek (OIS) naar de houding van Amsterdammers ten aanzien van de energietransitie met u gedeeld. Uit het onderzoek bleek destijds dat driekwart van de Amsterdammers de overstap naar duurzame energie een goede zaak vindt. In de Routekaart Klimaatneutraal is aangegeven dat we dit onderzoek jaarlijks herhalen als onderdeel van het jaarlijkse proces van leren, monitoren en bijsturen dat is beschreven in de Routekaart.

In september 2020 is het onderzoek over de kennis, houding en gedrag ten aanzien van de energietransitie door OIS voor de tweede keer uitgevoerd onder bewoners. Aanvullend hierop zijn vergelijkbare vragen gesteld aan ondernemers en maatschappelijk instellingen. Daarnaast is er vanuit het programma Aardgasvrij specifiek onderzoek uitgevoerd naar de behoeftes van woningeigenaren bij het aardgasvrij(-ready) maken van hun woning. Via deze brief wil ik u informeren over de belangrijkste uitkomsten van de onderzoeken en de conclusies die we daaruit trekken.

Nog steeds v~~V~~eel draagvlak voor duurzame energie~~, maar minder bij specifieke maatregelen~~

Driekwart van de Amsterdammers (78%) vindt net als in 2019 de overstap naar duurzame energie een goede zaak. Onder bedrijven en maatschappelijke instellingen is 81% het hiermee eens. Het college is blij dat het draagvlak voor de energietransitie onder Amsterdammers net als vorig jaar hoog is. Daarnaast is er gevraagd naar een aantal specifieke maatregelen, zoals het aardgasvrij maken van woningen. ~~Bij een aantal specifieke en ingrijpende maatregelen is het enthousiasme lager.~~ Ruim de helft van de bewoners (54%) en de helft van de organisaties (50%) vindt het positief dat Amsterdam in 2040 van het aardgas af zal gaan. Over de houding van bewoners ten aanzien van windenergie heb ik u eerder geïnformeerd. Daar was te zien dat circa tweederde (65%) van de Amsterdammers positief is over 17 extra windmolens in Amsterdam, terwijl bewoners er negatiever over zijn als het gaat om het plaatsen van windmolens in hun eigen omgeving~~in de meeste zoekgebieden een meerderheid van de bewoners negatief is over het plaatsen van windmolens in hun eigen zoekgebied~~. Ook zien we dat het deel van de bewoners dat biomassa als duurzaam ziet, afgelopen jaar is gedaald van 36% naar 13%. Mede naar aanleiding van deze resultaten wil ik dit jaar bijeenkomsten gaan organiseren om verder het gesprek met

Met opmaak: Lettertype: Roboto, 10 pt, Tekstkleur: Grijs-80%, Patroon: Doorzichtig (Wit)

Met opmaak: Regelafstand: enkel

Met opmerkingen [redacted]]: Is het percentage precies hetzelfde als in 2019?

Met opmerkingen [redacted]]: Kunnen we hier ook een percentage noemen om tegenover die 65% te stellen?

Met opmerkingen [redacted]]: Kunnen we hier nog aanvullen met een algemeen cijfer om tegenover die 65% te kunnen stellen?

Amsterdammers aan te gaan over duurzame maatregelen en ook juist wanneer die impact hebben op de eigen omgeving. ~~die ingrijpend zijn en dichterbij komen.~~

~~Gemeente biedt informatie aan, maar de vindbaarheid moet verbeterd worden~~Aangeboden informatie over duurzame maatregelen

Bij het nemen van duurzame maatregelen in de woning of het pand hebben bewoners en organisaties voornamelijk behoefte aan hulp van de gemeente bij subsidies, financiering en informatieverstrekking. De gemeente Amsterdam biedt een uitgebreid pallet aan financiële regelingen aan (zowel subsidies als leningen). ~~en onlangs is nog het rentepercentage van de leningen vanuit het Duurzaamheidsfonds verlaagd naar 1,1%.~~ We kijken daarnaast continue naar waar het nodig en mogelijk is om als gemeente verder te ondersteunen.

Ten aanzien van de communicatie vanuit de gemeente over de mogelijkheden van duurzame maatregelen voor het huis ~~gaf slechts 6% van de bewoners in 2020 aan deze goed te vinden~~ was . o~~O~~ngeveer vier op de tien bewoners (38%) ~~waren~~ neutraal over deze communicatie. ~~.~~Tegelijkertijd gaf 6% van de bewoners in 2020 aan de communicatie goed te vinden. Degenen die de communicatie slecht vonden (32%), hebben vaker dan gemiddeld behoefte aan persoonlijk contact, bijvoorbeeld met een energiecoach. In het OIS-onderzoek is niet gevraagd naar de houding van bewoners ten aanzien van specifieke communicatie-uitingen, noch naar de mate waarin bewoners zelf op zoek zijn gegaan naar informatie. Uit het onderzoek vanuit het programma Aardgasvrij blijkt dat woningeigenaren tevreden zijn over subsidies, gratis adviezen en over de websites, maar dat ze behoefte hebben aan simpeler, efficiëntere communicatie en meer persoonlijk maatwerk. Uit die aanbevelingen blijkt dat i~~I~~nformatie op de website ~~moet~~ beter vindbaar en overzichtelijker moet worden. Daar zijn de afgelopen tijd ook stappen in gezet.

Eind 2020 is de eerste versie van de Duurzame Wegwijzer gelanceerd op www.nieuwamsterdamsklimaat.nl/wegwijzer. Deze online tool helpt bewoners, VvE's, ondernemers en organisaties die aan de slag willen met bijvoorbeeld het verduurzamen van hun woning makkelijk op weg naar de juiste informatie en mogelijke financiering hiervoor. In een paar klikken ziet men een overzicht van de advies- en financieringsmogelijkheden die bij hun situatie passen. Dit jaar werken we de Duurzame Wegwijzer verder uit en zorgen we voor nog relevantere informatie per doelgroep. Verder gaan we de vindbaarheid verbeteren door aansluiting bij amsterdam.nl en ~~. Ook~~ zetten we in op verdere verbetering van de vindbaarheid in zoekmachines. Voor het onderwerp aardgasvrij zal de aanpak worden gecontinueerd waarbij zoveel als mogelijk sprake is van persoonlijk contact met bewoners, maatwerk communicatie in de buurtaanpakken en gedurende het jaar wordt ingezet op social media content ter verbetering van de bekendheid van dit onderwerp.

~~Enkele harde noten te kraken bij verdere verduurzaming van de stad~~Obstakels wegnemen bij verduurzaming

Uit het onderzoek blijkt dat e~~E~~en deel van de organisaties (33%) en bewoners (13%) zegt duurzame maatregelen uit te willen stellen als gevolg van de coronacrisis. Het programma

Met opmerkingen [redacted]: Of: minderheid / klein deel? Hoeveel van de bewoners wil er nog steeds mee doorgaan?

"Duurzaam herstel" dat is gelanceerd, is erop gericht om bewoners en organisaties te ondersteunen om duurzaam uit de crisis te komen. In het aardgasvrij-onderzoek zien we dat woningeigenaren de 'behoefte om hun huis te verduurzamen' (50 %) en 'zorgen om het klimaat' (29%) als reden noemen om hun badkamer of keuken te willen verbouwen.

Met opmerkingen [redacted]]: Dit stukje lijkt hier een beetje uit de lucht te komen vallen?

Daarnaast komt uit de OIS-onderzoeken naar voren dat huurders in mindere mate bezig zijn met verduurzaming dan woningeigenaren of organisaties die in bezit zijn van hun pand. De verhuurder wordt bij het nemen van duurzame maatregelen regelmatig door de huurder als obstakel gezien. Mogelijk is hier sprake van een mismatch van belangen, waarbij de investeringen ~~op het bordje van de eigenaar liggen~~voor rekening van de eigenaar komen en de lagere energierekening ten bate van de huurder is. Het wonen in een VvE-woning en de monumentale status van een pand worden ook soms ervaren als belemmeringen. We willen daarom dit jaar een beter beeld krijgen van verhuurders en hun houding, behoeftes en barrières ten aanzien van de verduurzaming van hun panden en een gerichte benadering ontwikkelen.

Bij organisaties lijkt het erop dat een eerste stap zetten cruciaal is bij het nemen van verduurzamingsmaatregelen. Als die genomen is, lijken organisatie ook sneller de volgende stap(pen) te zetten. Gemak en ontzorging zijn belangrijk om de eerste stap te nemen. Denk hierbij aan het gratis energieadvies dat de gemeente Amsterdam aanbiedt. In 2021 schalen we gratis energieadvies verder op en bekijken we de mogelijkheden voor 'light' (online) adviezen met als doel om meer organisaties te kunnen ondersteuning bij hun verduurzaming.

Klimaatrapportage

Met opmaak: Lettertype: Vet

~~Met deze brief hoop ik dat ik u op een goede manier heb kunnen informeren over de belangrijkste uitkomsten van de onderzoeken en de conclusies die we hieruit trekken.~~ In de Klimaatrapportage (de voortgangsrapportage van de Routekaart Amsterdam Klimaatneutraal die in het tweede kwartaal van 2021 met u gedeeld zal worden) ontvangt u een breder inzicht in de acties en maatregelen die we nemen op weg naar een klimaatneutrale stad in 2050.

Met vriendelijke groet,
Namens het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Amsterdam,

Marieke van Doorninck
Wethouder Ruimtelijke Ontwikkeling en Duurzaamheid

Bijlagen

1. 'Routekaart Klimaatneutraal Draagvlak Energietransitie, 2e meting' (OIS, 2020)
2. 'Draagvlak energietransitie bedrijven en maatschappelijke instellingen' (OIS, 2020)
3. ~~3.~~ 'Onderzoek woningeigenaren programma Aardgasvrij'

~~3.~~

Met opmaak: Lijstalinea, Genummerd + Niveau: 1 + Nummeringstijl: 1, 2, 3, … + Beginnen bij: 1 + Uitlijning: Links + Uitgelijnd op: 0 cm + Inspringen op: 0,63 cm

Gemeente
Amsterdam

Draagvlakonderzoeken energietransitie OIS

resultaten

26-5-2021

Vorig jaar...

Driekwart van de Amsterdammers wil graag overstappen op duurzame energie, maar vreest tegelijkertijd dat zij dit moeilijk kunnen betalen. Dat blijkt uit onderzoek van het bureau Onderzoek Informatie en Statistiek (OIS) naar het draagvlak voor de door het college beoogde energietransitie.

Dit jaar…

- Herhaling draagvlakonderzoek energietransitie **bewoners**
  - tbv monitoring
  - inzicht enkele actuele onderwerpen (wind, communicatie, corona-effect)

- Op verzoek van kernteam ook: draagvlak bij **bedrijven/instellingen**

- Vanuit programma Aardgasvrij ook 2 onderzoeken:
  - onderzoek via Facebook onder bewoner-eigenaars
  - onderzoek via Motivaction over laag-temperatuur-warmtenet

Opzet bewonersonderzoek

- Uitvoering onderzoek door OIS in september 2020
- Bijna 1.700 respondenten (panel + straatinterviews)
- Representatieve steekproef bewoners A'dam 18+
- Dit jaar ook uitspraken per stadsdeel mogelijk
- Voor windenergie is aanvullend onderzoek gedaan onder bewoners in zoekgebieden (geïntegreerde resultaten al gepresenteerd)

Uitkomsten bewonersonderzoek

- Kennis over energietransitie vrijwel ongewijzigd
- Biomassa wordt minder als duurzaam gezien
- Draagvlak voor duurzame energie onverminderd groot (78% positief, was 75% in 2019)
- Meerderheid van Amsterdammers positief over aardgasvrij 2040
- Deel bewoners met plannen voor verduurzaming in komend jaar iets afgenomen
  – 13% van bewoners stellen maatregelen uit vanwege corona
- Bewoners verwachten van gemeente financiële bijdrage, advies over subsidies en maatregelen en keuzevrijheid
- 6% van bewoners vindt huidige communicatie goed
- Meerderheid bewoners wil via website geïnformeerd worden, graag over praktische tips en geen 'juichverhalen'

Wat gaan we doen met uitkomsten bewonersonderzoek?

- Draagvlak-indicator: in Klimaatrapportage opnemen
- Effect corona: in Klimaatrapportage opnemen?
- Windenergie: wordt al gebruikt door [redacted] en collega's
- Communicatie: [redacted]
- Wethouder informeren:
  - wanneer?
  - over meerdere onderzoeken tegelijk?
  - als onderdeel van updaten over Klimaatrapportage?

Opzet onderzoek bedrijven/instellingen

- [redacted]

✖ Uitkomsten onderzoek
✖ bedrijven/instellingen
✖

- [redacted]

Wat gaan we doen met uitkomsten onderzoek bedrijven/instellingen?

- [redacted]

Gemeente
Amsterdam

Draagvlakonderzoeken energietransitie OIS

Resultaten en vervolgstappen

26-5-2021

Vorig jaar...

Driekwart van de Amsterdammers wil graag overstappen op duurzame energie, maar vreest tegelijkertijd dat zij dit moeilijk kunnen betalen. Dat blijkt uit onderzoek van het bureau Onderzoek Informatie en Statistiek (OIS) naar het draagvlak voor de door het college beoogde energietransitie.

Dit jaar…

- Herhaling draagvlakonderzoek energietransitie **bewoners**
  - tbv monitoring
  - inzicht enkele actuele onderwerpen (wind, communicatie, corona-effect)

- Op verzoek van kernteam ook: draagvlak bij **bedrijven/instellingen**

- Vanuit programma Aardgasvrij ook 2 onderzoeken:
  - onderzoek via Facebook onder eigenaar-bewoners
  - onderzoek via Motivaction over laag-temperatuur-warmtenet

Opzet bewonersonderzoek

- Uitvoering onderzoek door OIS in september 2020
- Bijna 1.700 respondenten (panel + straatinterviews)
- Representatieve steekproef bewoners A'dam 18+
- Dit jaar ook uitspraken per stadsdeel mogelijk
- Voor windenergie is aanvullend onderzoek gedaan onder bewoners in zoekgebieden
  - geïntegreerde resultaten hiervan zijn in oktober 2020 al via persbericht gepresenteerd

Uitkomsten bewonersonderzoek

- **Kennis** over energietransitie vrijwel ongewijzigd (46% geeft aan kennis te hebben over energietransitie)
- **Biomassa** wordt minder als duurzaam gezien (13% vs. 36%)
- Draagvlak voor **overstap naar duurzame energie** onverminderd groot (78% positief, was 75% in 2019)
- Meerderheid van Amsterdammers (54%) positief over **aardgasvrij** 2040
- Deel bewoners met **plannen voor verduurzaming** in komend jaar iets afgenomen
  - 13% van bewoners stellen maatregelen uit vanwege **corona**
- Bewoners **verwachten van gemeente** financiële bijdrage (59%), informatie over subsidies en financiën (59%) en keuzevrijheid (49%)
- 6% van bewoners vindt **huidige communicatie** goed (38% neutraal en 32% vindt het slecht)
- Meerderheid bewoners (56%) wil via **website** geïnformeerd worden, graag over praktische informatie/tips en geen 'juichverhalen'

Verschillen in de stad

- **Kennis** energietransitie:
  - Hoger opgeleiden, Amsterdammers van 35-49 jaar en bewoners van Centrum en West hebben vaker **kennis** over energietranstie. Lager opgeleiden en **jongeren** tot 35 jaar geven vaker dan gemiddeld aan geen kennis te hebben

- **Houding** tav overstap naar duurzame energie:
  - meest positief in Centrum (88%) en minst positief in Nieuw-West en Noord (70%)

- **Houding** over aardgasvrij:
  - gemiddeld genomen zijn hoger opgeleiden en bewoners van Centrum, West en Zuidoost positiever over aardgasvrij; Amsterdammers ouder dan 50-jaar zijn minder vaak positief

- **Actief bezig** met energietransitie:
  - hoger opgeleiden en bewoners van Centrum en West zijn vaker actief, evenals Amsterdammers tussen 35 en 49 jaar

Wat gaan we doen met uitkomsten bewonersonderzoek?

Inhoudelijk/beleidsmatig:

- Draagvlak-indicator: in Klimaatrapportage opnemen
- Inzichten effect corona: in Klimaatrapportage opnemen?
- Inzichten windenergie: nagevraagd bij [redacted]
- Inzichten communicatie: vervolgacties nog ophalen in afdeling duurzaamheid (door wie?)

Verdere communicatie over onderzoek:

- Presentatie in team AGV en afdelingsoverleg Duurzaamheid
- Wethouder informeren:
  - wanneer?
  - over meerdere onderzoeken tegelijk?
  - als onderdeel van update over Klimaatrapportage?
- Overige collega's informeren (Wonen, etc.)
- Persbericht met factsheet?

Gemeente
Amsterdam

Draagvlakonderzoek energietransitie Bedrijven en Instellingen

Resultaten en impact

26-5-2021

Opzet draagvlakonderzoek bedrijven en maatschappelijke instellingen

- Uitvoering onderzoek door OIS in sept/okt 2020
- Representatieve steekproef bedrijven en instellingen: omvang, sector, stadsdeel
- 627 respondenten (email en telefonisch)
- Eigendom: 68% huur, 17% eigendom (14% onbekend). Detailhandel/horeca kent hoger huurpercentage (93%)
- Monument: 18%

Tabel Responsoverzicht, aantallen en percentage in de steekproef en deelnemers

	Steekproef aantallen	procent	Respons aantallen	procent
Grootte				
2 t/m 19 werkzame personen	4.520	71	428	68
20 t/m 99 werkzame personen	1.494	24	175	28
100 + werkzame personen	339	5	24	4
Stadsdelen				
Centrum	1.485	23	162	26
West, Zuid en Oost	2.734	43	282	45
Westpoort, Nieuw-West, Noord en Zuidoost	2.134	34	183	29
Sector				
landbouw, groothandel en transport	963	15	96	15
detailhandel en horeca	1.553	24	142	23
ICT, fin. sector en zakelijke diensten	2.402	39	264	42
overheid, zorg en onderwijs	1.435	23	125	20
totaal	6.353	100	627	100

Uitkomsten draagvlakonderzoek bedrijven en maatschappelijke instellingen (I/II)

Houding

- Meerderheid (81%) staat positief t.o.v. de **overgang naar duurzame energie**
- Het draagvlak voor de energietransitie in het algemeen lijkt groter te zijn dan het draagvlak voor aardgasvrij: 81% tegenover 50%

- Belangrijkste **drijfveren** zijn Maatschappelijk verantwoord handelen (81%), Voldoen aan wet- en regelgeving (69%) en Verlagen van kosten (59%)
- Naarmate een bedrijf of instelling meer waarde hecht aan de drijfveren, is deze eerder geneigd om maatregelen door te voeren

Gedrag

- Meerderheid heeft **maatregelen** genomen (88%), veelal laaghangend fruit
- Organisaties die het mandaat én de voordelen van lagere kosten hebben, nemen meer maatregelen: eigenaren en huurders die energiekosten zelf betalen
- Bijna de helft heeft **plannen** voor komende 12 maanden, organisaties die al eerder maatregelen genomen hebben, hebben ook meer/vaker plannen
- Geplande investeringen zijn lager als gevolg van **Corona**: 34% verwacht uit/afstel
- **Wettelijke verplichtingen** worden nog onvoldoende ingevuld én er is veel onbekendheid omtrent de verplichting

Uitkomsten draagvlakonderzoek bedrijven en maatschappelijke instellingen (II/II)

Barrieres en behoeftes

- Bijna tweederde verwacht/ervaart **obstakels** bij verduurzaming. Financiën het meest genoemd, maar verduurzaming is ook te ingewikkeld, men heeft onvoldoende tijd én ook de verhuurder wordt gezien als een obstakel
- Om te versnellen is **behoefte** aan meer ondersteuning nodig. Vooral financiën (extra subsidie 41%, ondersteuning bij aanvragen financiering 21%), medewerking van verhuurder (33%) én advies (22%)
- **Binnenstad lijkt meest uitdagend ofwel 'perfect storm'**: detailhandel / horeca (coronacrisis: weinig middelen), monumentale panden (beperkte mogelijkheid), veelal huur (geen beslissingsbevoegdheid)
- Organisaties in de sector detailhandel en horeca ervaren vaker obstakels en geven vaker aan behoefte te hebben aan financiering (subsidie, aanvragen financiering)

Gemeente

- Bedrijven en instellingen verwachten brede **Ondersteunende rol** (informatie, advies, subsidie) en daarnaast een **Samenwerkende rol** (collectieve inkoop, bemiddelen verhuurders, matchmaking) van gemeente
- **Communicatie** rondom deze mogelijke ondersteuning van de gemeente willen de bedrijven en maatschappelijke instellingen overwegend per e-mail ontvangen.

Wat gaan we doen met de uitkomsten van het onderzoek

- Bewustwording creëren rondom **wettelijke verplichtingen** (oa brief OD) maar ook opstarten campagne voor c-label verplichting 2023
- Continueren van verstrekken van (gratis) **Energieadvies**, waarbij mogelijkheden van online advies verkend worden
- …

- Er lijken voldoende **financiële regelingen** (subsidies, lage rente leningen): gaat vooral om meer / beter onder de aandacht brengen (DWW e.d.)
- Het nemen van de **eerste stap** (maatregel) is cruciaal, daarna ‘smaakt het naar meer’. Dus maximaal faciliteren (advies, collectieve inkoop…)
- …

- **Collectieve inkoop en matchmaking** (zie ook workshops Integraal aanbod)
- **Huurders** en split incentive: hoe kunnen we deze groep (>68%) ondersteunen bij omgaan met verhuurders rondom verduurzaming?
- **Sectoraal beleid**: hoe kunnen we ook horeca / detail meekrijgen of bewust komende jaren ontzien?
- ….

- …
- …

Bijlage

Meerderheid (81%) staat positief ten opzichte van de overgang naar duurzame energie

Verdieping

- Eigenaren (62%) en grotere vestigingen (75%) zijn positiever dan huurders (45%) en kleinere vestigingen (48%)
- Bedrijven uit de sector detailhandel en horeca zijn vaker negatief

Opvallend

- Het draagvlak voor de energietransitie in het algemeen lijkt groter te zijn dan het draagvlak voor het aardgasvrij maken van Nederland en Amsterdam: 81% tegenover 50%*

* Dit komt ook naar voren in andere onderzoeken naar het draagvlak. Zo concludeerde het SCP in een onderzoek naar burgers dat "(...) er in de basis steun lijkt te zijn voor beleid om klimaatverandering tegen te gaan. Dit vertaalt zich echter niet automatisch naar steun voor specifieke maatregelen, zoals een aardgasvrije woningvoorraad in 2050". 4 S.Scholte, Y. de Kluizenaar, T. de Wilde, A. Steenbekkers en C. Carabain (2020). Op weg naar aardgasvrij wonen; de energietransitie vanuit burgerperspectief. Den Haag; SCP.

Een vijfde heeft het voornemen om eerder dan de Amsterdam besloten deadline aardgasvrij te zijn en dertien procent geeft aan nu al aardgasvrij te zijn. Er is daarbij een overlap tussen vestigingen die positief staan tegenover aardgasvrij en vestigingen die van plan zijn aardgasvrij te zijn voor de Amsterdamse deadline. Van de bedrijven die van plan is voor 2030 aardgasvrij te zijn, is 88% positief over het aardgasvrij maken van de stad.

Belangrijkste drijfveren zijn Maatschappelijk verantwoord handelen (81%), voldoen aan wet- en regelgeving (69%) en verlagen van kosten (59%)

Verdieping: verband tussen drijfveer en gedrag

- Naar mate een vestiging meer waarde hecht aan de drijfveren, is deze eerder geneigd om maatregelen door te voeren

Bijvoorbeeld voor iets meer dan de helft vestigingen die geen maatregelen hebben uitgevoerd is maatschappelijk verantwoord handelen een drijfveer (53%) tegenover 78% van de vestigingen die een maatregel heeft uitgevoerd en 85% van de vestigingen die meer maatregelen hebben uitgevoerd.

Stap van verantwoordelijk voelen naar actie blijkt lastig: 'slechts' de helft vindt dat men zelf actief bijdraagt aan de overstap naar duurzame energie

I Stap van verantwoordelijkheid voelen naar actie ondernemen blijkt lastig: 31% van deze groep neemt géén actie

Dit speelt in bijzonder voor kleine vestigingen (gebrek aan kennis) en huurders

II Wanneer daadwerkelijk actie genomen wordt, lijkt de stap naar duurzame 'promotor' gemakkelijker (82%)

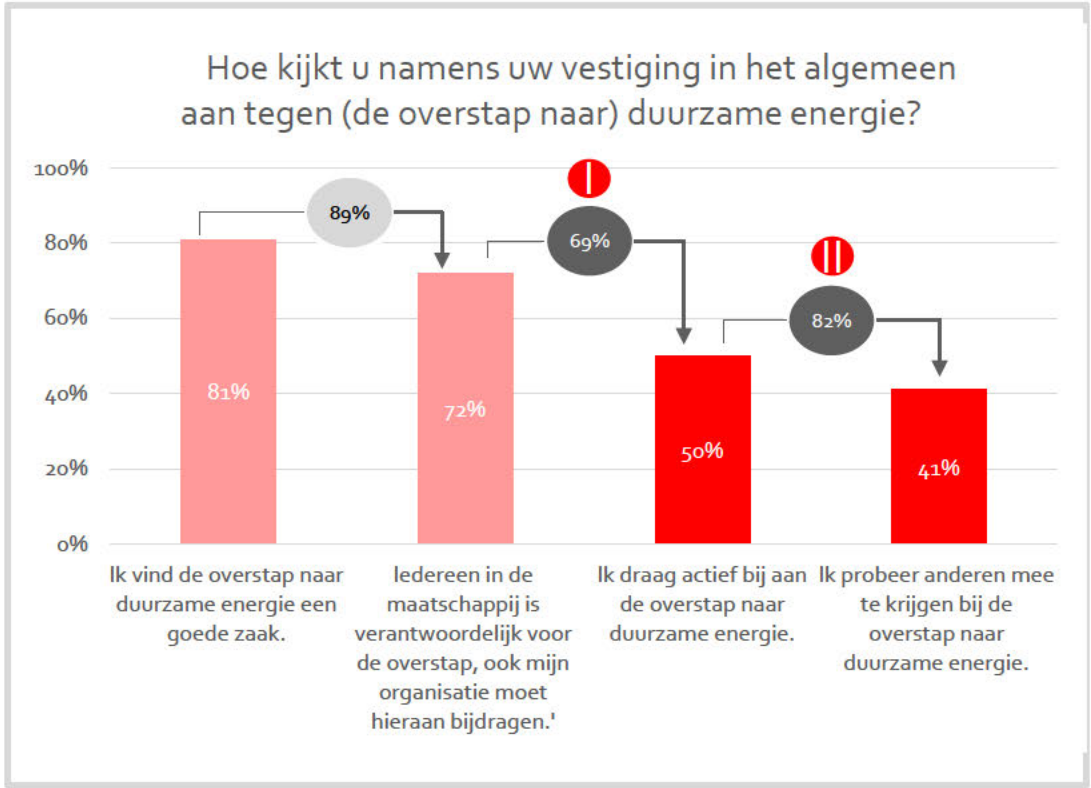

Meerderheid heeft maatregelen genomen, veelal laaghangend fruit…

Genomen maatregelen:

- Meerderheid (88%) heeft tenminste één duurzame maatregel uitgevoerd
- Meest genomen maatregelen zijn 'laaghangend fruit': spaar/led (81%), HR glas (49%), HR ketel (40%), isolatie (39%)
- Ingrijpende maatregelen zijn minder genomen: zonnepanelen 10%, warmtepomp 5%
- Grotere organisaties (vaker eigendom?) hebben vaker isolatie, energiemonitoring, warmtepomp, aardgasvrij ingeregeld

Figuur 3.1 Duurzame maatregelen of acties door bedrijven en maatschappelijke instellingen, september 2020 (n=627, procenten)

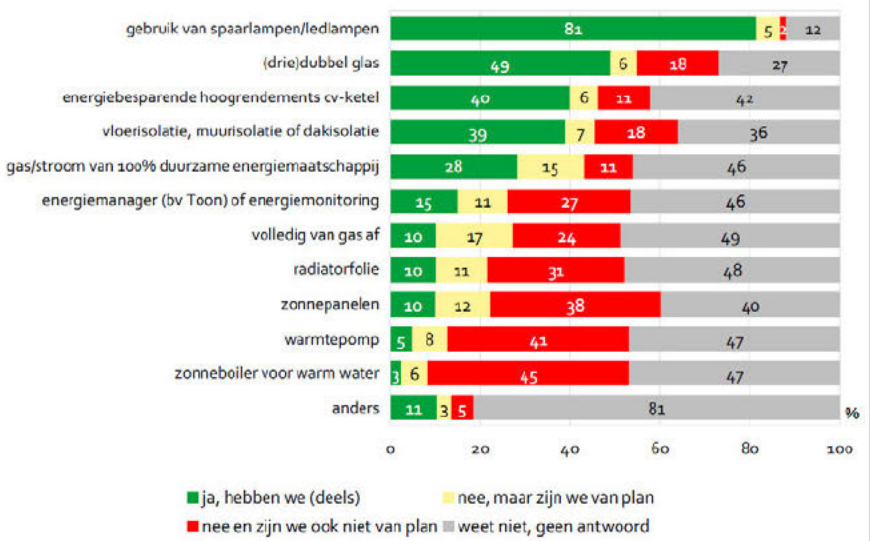

Opvallend: Veel onbekendheid, circa 50% het antwoord niet op de vraag

Organisaties met mandaat én de voordelen van lagere kosten, nemen meer maatregelen

- Eigenaren nemen meer ingrijpende maatregelen (glas, isolatie) dan huurders
- Huurders die zelf de energierekening betalen, nemen op hun beurt meer maatregelen dan huurders die inclusief huren: LED, HR ketel, isolatie 15-25%punt hoger
- Organisaties in monumentaal pand nemen minder ingrijpende maatregelen wellicht als gevolg van beperktere mogelijkheden. Wel nemen ze vaker quick wins als LED en radiatorfolie

… bijna de helft heeft plannen voor komende 12 maanden

Bijna helft van organisaties (44%) is van plan tenminste één duurzame maatregel uit te voeren

- Meest geplande maatregelen zijn veelal de ingrijpende maatregelen: aardgasvrij (17%), zonnepanelen (12%) en ook radiatorfolie (11%)
- Vooral grotere organisaties hebben plannen 80% (> 100 medewerkers) vs 42%

Geplande investeringen zijn lager als gevolg van Corona: een derde (34%) verwacht uitstel of afstel

- Grootste impact op sectoren die economisch harder geraakt zijn: detailhandel en horeca (45%)
- Laagste impact op sectoren die (op korte termijn) minder hard geraakt zijn: ICT, financiële sector en zakelijke diensten (26%)

inzicht

Eerste stap lijkt cruciaal, eenmaal gestart, smaakt het naar meer:

Bijna de helft (47%) van de bedrijven die al maatregelen heeft genomen, heeft ook plannen voor komende twaalf maanden

Slechts 17% van degene die nog geen maatregel genomen heeft, heeft plannen

***Kleine groep achterblijvers**: Slechts 2% heeft nog geen maatregelen genomen en gaat dit ook komende 12 maanden niet doen*

Observatie: er is weinig overlap tussen de houding en het (geplande) gedrag: bedrijven en instellingen die positief staan tegenover de energietransitie zijn niet vaker van plan maatregelen uit te voeren.

Wettelijke verplichtingen worden nog onvoldoende ingevuld én er is veel onbekendheid omtrent de verplichting

Wet milieubeheer: activiteitenbesluit

- Tussen 10-20% van Organisaties is verplicht*
- **Voldaan**: slechts **38%** geeft aan bekend te zijn met de wet én te voldoen
- **Niet voldaan**: **27%** geeft aan nog niet te voldoen of het niet te weten of dat voldaan is
- **Onbekend**: bijna een derde (**29%**) geeft aan bekend te zijn met de wet of niet te weten of men valt onder de wet

Bouwbesluit: C-label kantoren (2023)

- **Onbekend**: ruim de helft (**54%**) van de organisaties in een kantoorpand weet niet of het pand voldoet aan de C-label verplichting (ingangsdatum 2023)
- **Voldoen**: vooral de grote organisaties (>100 werkzame personen) geven aan reeds te voldoen (46% vs 13% totaal)

- Helft van de bedrijven en maatschappelijke instellingen weet niet wat het energieverbruik is. 64 organisaties geven aan verbruik van minimaal 50.000 kWh en/of 25.000 m3 gas te hebben. Dit is circa 10% van de organisaties of 20% exclusief organisaties die verbruik niet weten.
- Opmerking: alle bedrijven en instellingen > 100 medewerkers vallen in hogere verbruikscategroieen en moeten voldoen aan het Activiteitenbesluit

Bijna tweederde verwacht/ervaart obstakels bij verduurzaming. Financiën meest genoemd…

- 62% van organisaties ervaart of verwacht tenminste één obstakel bij het doorvoeren van duurzame maatregelen
- Slechts 18% ondervindt geen obstakels (20% weet niet / geen antwoord)
- Het belangrijkste obstakel is financiën: onvoldoende financiële middelen (31%), onvoldoende rendement (15%). Daarnaast worden genoemd: Onvoldoende kennis (te ingewikkeld) 16% en Onvoldoende tijd 9%
- Opvallend: 20% ziet nog een "ander" obstakel: huurders geven aan dat de verhuurder een obstakel is

Organisaties in de sector detailhandel en horeca geven relatief vaak aan dat ze over onvoldoende middelen beschikken (43%) en/of dat ze onvoldoende kennis hebben of dat het te ingewikkeld is (25%).

… maar verduurzaming is ook te ingewikkeld, men heeft onvoldoende tijd en verhuurder is een obstakel

Om te versnellen is volgens de bedrijven en instellingen meer ondersteuning nodig

- Zeven op de tien bedrijven en maatschappelijke instellingen geven aan iets nodig te hebben om meer te investeren in verduurzaming

- Meest genoemd:
  - Extra subsidie (41%)
  - Medewerking van verhuurder (33%)
  - Advies (22%), ondersteuning bij aanvragen financiering (21%)

- Er is beperkt behoefte aan lage rente leningen (7%): eigenaren hebben vaker behoefte aan lage rente lening dan huurders (12 vs 6%)
- Slechts 8% geeft aan niets (aanvullends) nodig te hebben

Bevindingen over Advies in blok nog toevoegen

Organisaties in de sector detailhandel en horeca ervaren vaker obstakels om te verduurzamen. Ook geven ze vaker aan behoefte te hebben aan (extra) subsidie (52%), ondersteuning bij het aanvragen van financiering (28%) en bij implementatie van de maatregelen (21%).

Bedrijven en instellingen verwachten brede ondersteunende en samenwerkende rol van gemeente

- Zeven op de 10 organisaties verwacht ondersteuning van de gemeente

- Meest verwacht een **Ondersteunende rol**
  - Informatie over subsidie/financiering: 42%
  - Advies: 28%
  - (Gedeeltelijke) vergoeding van kosten: 33%*

- Deel van de organisaties verwacht een **Samenwerkende rol / 'matchmaking' rol** vervult:
  - Wijst op geschikte/betrouwbare (installatie) bedrijven: 17%
  - Organiseren van collectieve inkoop: 15%
  - Verbindt met organisaties die ook duurzame maatregelen neemt: 12%
  - Bemiddelen met verhuurders: vaak genoemd binnen 7% "anders"

Verwachtingen bedrijven en maatschappelijke instellingen van de gemeente Amsterdam, september 2020 (n=627, procenten)

* Verdiepend: alleen bedrijven en instellingen in de sector detailhandel en horeca geven vaker dan gemiddeld aan dat ze verwachten dat de gemeente Amsterdam (een deel van) de kosten vergoedt (46% tegenover 33% gemiddeld).

Draagvlakonderzoek energietransitie Amsterdam

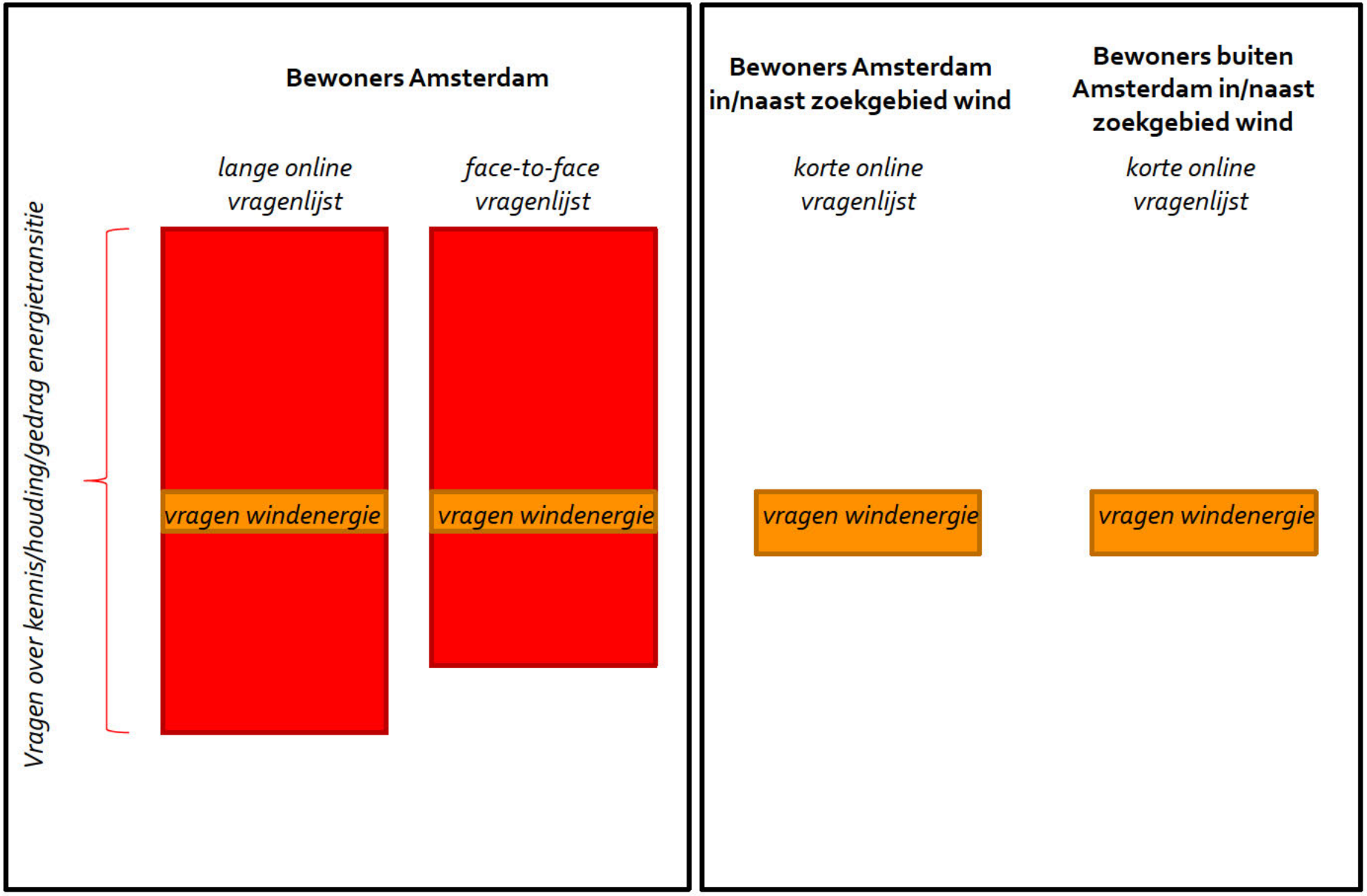

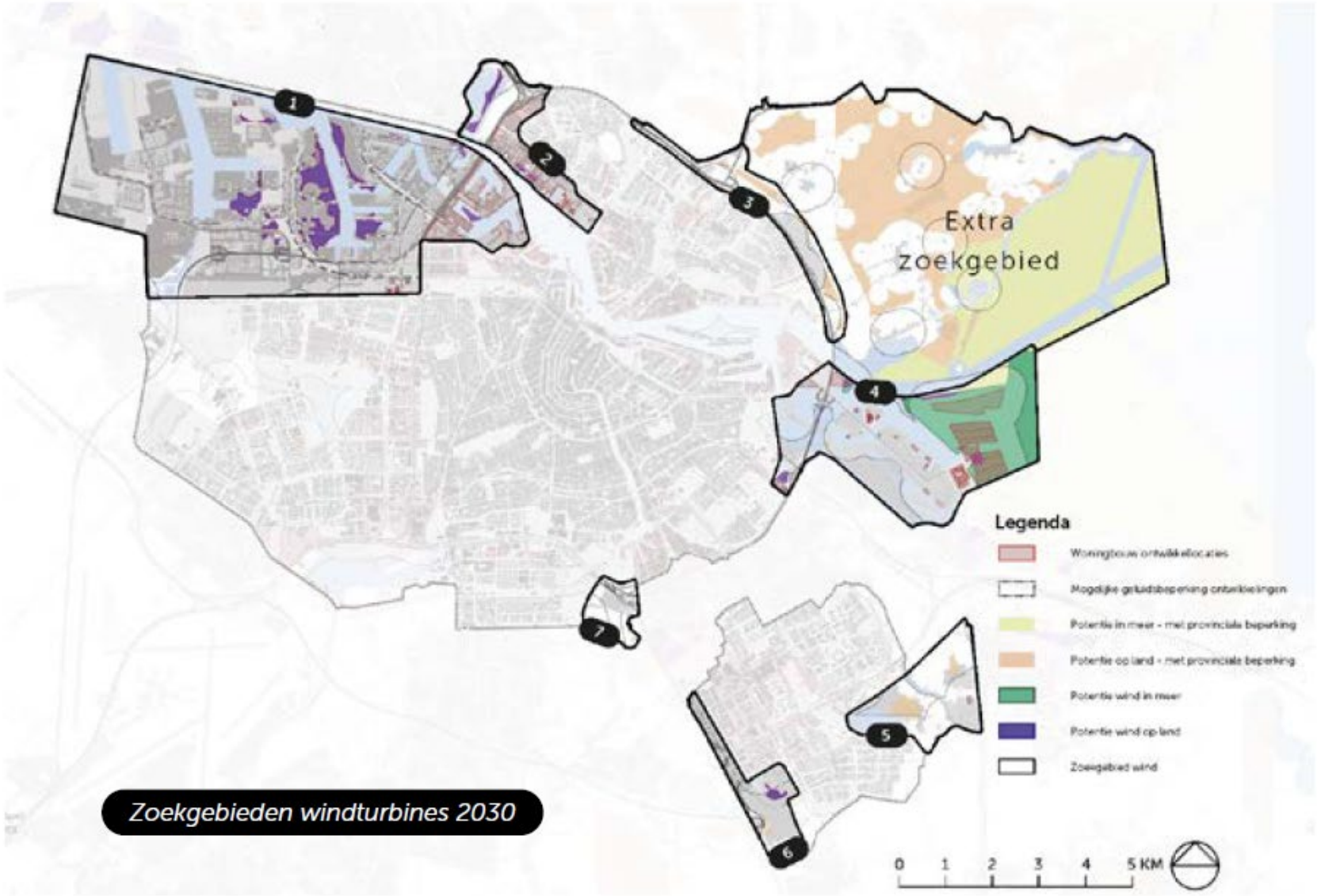

Zoekgebieden windturbines 2030

Onderzoekswensen/-ideeën

- Bewoners Amsterdam:
  - representatieve uitspraken *per stadsdeel*

- Bewoners in/naast zoekgebieden:
  - obv bestaande postcode-4-selectie
  - bij voorkeur uitspraken *per zoekgebied*
  - respondenten werven via brief aan huis met verzoek om mee te doen aan online enquête?

- Planning:
  - indien haalbaar in week 43 resultaten windenergie beschikbaar, vooruitlopend op resultaten van gehele draagvlakonderzoek

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 12 juni 2020 10:43
Aan: [redacted]
Onderwerp: update draagvlakonderzoek
Bijlagen: onderzoeksopzet draagvlakonderzoek.pptx

Ha [redacted],

Hierbij een update over het draagvlakonderzoek:

- Gister is er door raad niet ingestemd met een motie van FvD voor een draagvlakonderzoek naar biomassa: https://www.at5.nl/artikelen/202580/wethouder-vindt-dat-nuance-mist-bij-kritiek-op-biomassacentrales
- Voor windenergie heb ik deze week met projectleider [redacted] gesproken en wij hadden het er ook al even over. Er is behoefte aan een aanvullend kort onderzoek onder bewoners (in en buiten Amsterdam) die in of naast één van de zoekgebieden wonen. Dit opnemen is het grote onderzoek is denk ik lastig, omdat we ook bewoners van buiten Amsterdam willen laten meedoen. Zie bijgaand de schematische weergave van de bedachte opzet
- Bij voorkeur laten we dit aanvullende onderzoek, als het mogelijk is, ook door OIS uitvoeren, o.a. omdat er in het grote onderzoek ook vragen over windenergie zitten (en [redacted] graag wil weten of een 'gemiddelde Amsterdammer' er anders tegenaan kijkt dat een bewoner in/naast zo'n gebied). Mocht dit niet haalbaar zijn, dan kunnen we eventueel uitwijken naar een externe partij voor het aanvullende onderzoek
- Daarnaast ben ik bezig met een voorstel voor de aangepaste vragenlijst voor het grotere onderzoek, dat wil ik volgende week aan je toesturen

Ik zal je vandaag even bellen om de mogelijkheden voor het extra windonderzoek te verkennen (en ook over de planning). Wellicht helpt het als [redacted] ook over de opzet meedenkt?
Het is niet ideaal dat we in deze fase, nu jullie offerte vrijwel gereed is, nog een aanvullende wens hebben, maar er blijft soms sprake van voortschrijdend inzicht ☺

Met vriendelijke groet,

[redacted]

[redacted]
Programma Amsterdam Klimaatneutraal

Gemeente Amsterdam

M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl

Werkdagen: ma, di, do en vr

postcode
1111
1112
1113
1114
1114
1121
1165
1183
1191
1191
1381
1382
1383
1391
1391
1398
1511

dubbele postcode?

Som van aantal huishoudens (CBS, 2019)
49.810

dubbele postcode?

Rijlabels
Sloterdijken/havengebied – zoekgebied #1
Ten noorden van ring A10 Noord - zoekgebied #3
Oost (IJburg/Zeeburgereiland/Sciencepark) – zoekgebied #4
Zuidoost Diemerbos/Gaasperplas – zoekgebied #5
Zuidoost: Amstel III en omgeving – zoekgebied #6
Centrum Zuid
Eindtotaal

dubbele postcode?

Rijlabels
Abcoude
Amstelveen
Diemen
Halfweg
Landsmeer
Muiden
Oostzaan
Ouder-Amstel

Weesp
Eindtotaal

dubbele postcode?	gemeente
nee	Diemen
nee	Diemen
nee	Diemen
nee	Ouder-Amstel
ja	Ouder-Amstel
nee	Landsmeer
nee	Halfweg
nee	Amstelveen
nee	Ouder-Amstel
ja	Ouder-Amstel
nee	Weesp
nee	Weesp
nee	Weesp
nee	Abcoude
ja	Abcoude
nee	Muiden
nee	Oostzaan

nee

(Alle)

Som van aantal huishoudens (CBS, 2019)
1.195
8.435
1.635
26.655
6.950
11.890
56.760

(Alle)

Som van aantal huishoudens (CBS, 2019)
6.460
8.170
14.655
1.195
4.345
1.535
4.090
7.440

	8.870
	56.760

zoekgebied	aantal huishoudens (CBS, 2019)
Zuidoost Diemerbos/Gaasperplas – zoekgebied #5	7.245
Zuidoost Diemerbos/Gaasperplas – zoekgebied #5	5.775
Oost (IJburg/Zeeburgereiland/Sciencepark) – zoekgebied #4	1.635
Zuidoost: Amstel III en omgeving – zoekgebied #6	45
Centrum Zuid	45
Ten noorden van ring A10 Noord - zoekgebied #3	4.345
Sloterdijken/havengebied – zoekgebied #1	1.195
Centrum Zuid	8.170
Zuidoost: Amstel III en omgeving – zoekgebied #6	3.675
Centrum Zuid	3.675
Zuidoost Diemerbos/Gaasperplas – zoekgebied #5	2.380
Zuidoost Diemerbos/Gaasperplas – zoekgebied #5	4.900
Zuidoost Diemerbos/Gaasperplas – zoekgebied #5	1.590
Zuidoost Diemerbos/Gaasperplas – zoekgebied #5	3.230
Zuidoost: Amstel III en omgeving – zoekgebied #6	3.230
Zuidoost Diemerbos/Gaasperplas – zoekgebied #5	1.535
Ten noorden van ring A10 Noord - zoekgebied #3	4.090

https://opendata.cbs.nl/statline/#/C

BS/nl/dataset/83505NED/table?dl=3AD3B

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 15 juni 2020 16:02
Aan: [redacted]
Onderwerp: FW: Postcodes rondom zoekgebieden wind

Opvolgingsvlag: Opvolgen
Vlagstatus: Met vlag

Hoi [redacted]
Zie helemaal hieronder de postcodegebieden, ook in A'dam.
Groeten,
[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 11 juni 2020 12:38
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: Postcodes rondom zoekgebieden wind
Alleen in en direct aangrenzend ja

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 11 juni 2020 11:35
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: Postcodes rondom zoekgebieden wind
Helder [redacted].
Thnx.
Voor zoekgebied 2: hun ruim rondom de zoekgebieden had je de PC's geselecteerd? Alleen direct aangrenzend?
Groeten,
[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 11 juni 2020 10:38
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: Postcodes rondom zoekgebieden wind
Hi [redacted],
Zie onderstaand in het rood.
[redacted].

Van: [redacted] [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: dinsdag 9 juni 2020 18:09
Aan: [redacted] [redacted]@amsterdam.nl>
CC: [redacted] [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: RE: Postcodes rondom zoekgebieden wind
Ha [redacted],
Bijgaand de aantallen huishoudens buiten Amsterdam per zoekgebied/gemeente.
Dit zijn in totaal voldoende aantallen om een onderzoek onder te kunnen houden. Dit kan bv. dmv het versturen van een brief via een onderzoeksbureau (OIS of extern) met een verzoek om via een URL met het onderzoek mee te doen (waarbij de vraag is: wie zal hieraan meedoen? vooral mee-/tegenstanders?). Uitspraken per gemeente zal bij bepaalde gemeentes lastig zijn (bv. Halfweg en Muiden), omdat daar het aantal huishoudens in de geselecteerde postcodes beperkt is. Mogelijk moeten gemeentes er overigens eerst mee instemmen dat bewoners een brief gaan krijgen voor een onderzoek?
Hierbij 3 vragen:

- Klopt het dat 3 postcodegebieden bij 2 verschillende zoekgebieden behoren? → Ja
- Klopt het dat 'centrum zuid' zoekgebied # 7 is? → Ja, dat is de kop van de Amstelscheg

- Klopt het dat voor zoekgebied # 2 geen postcodes zijn geselecteerd? → Oh ja, dat klopt. Dat komt omdat wij geen informatieavond gaan houden in dit gebied, omdat er concretere procesparticipatie wordt opgestart vanuit Haven-Stad. Ik had deze kaart gebruikt om de postcodes rond de zoekgebieden te achterhalen: https://www.postcodeafstanden.nl/postcodekaart-nederland.htm

Voor het vervolg:

- In potentie zouden we de bewoners buiten Amsterdam kunnen laten meedoen aan het gehele 'draagvlakonderzoek energietransitie'
- Ik vraag me alleen af hoe handig dat is; bij voorkeur beperk je daar de vragen tot houding tav windenergie (ipv ook vragen naar bv. de manier waarop ze willen dat de gemeente Amsterdam ze gaat helpen bij duurzame initiatieven)
- Voor de vergelijkbaarheid met de houding van Amsterdammers zou je dan denk ik dezelfde methode moeten toepassen in de geselecteerde postcodegebieden in Amsterdam
- Dat wordt dan toch een apart onderzoek (met alleen een selectie van relevante vragen uit het grote onderzoek)
- Je zou dan de volgende onderzoeksopzet krijgen:
    - de basis is het grotere 'draagvlakonderzoek energietransitie', waarin je aan *alle Amsterdammers* oa ook vraagt wat ze van windenergie vinden
    - daarbij stel je in aanvulling hierop voor *bewoners rondom de zoekgebieden (incl. buiten Amsterdam)* alleen de vragen uit het grotere onderzoek over wat ze van windenergie vinden (plus eventueel nog aanvullende vragen hierover)

Het lijkt me bij nader inzien goed als OIS hierin mee gaat denken. Eerst overleg ik graag even met jou. Ik plan iets in voor donderdag.

Groeten en fijne avond,

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 9 juni 2020 14:32
Aan: [redacted]
Onderwerp: Postcodes rondom zoekgebieden wind

Ter info

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 2 juni 2020 18:47
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@omniplan.org>
CC: [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: RE: Postcodes om energiecommissarissen uit te nodigen

Hi J[redacted],

Bijgaand de postcodes per zoekgebied, aan alle kanten van per gebied (ook buiten gemeente Amsterdam):

Ten noorden van ring A10 Noord - zoekgebied #3:

1035
1511
1121
1027
1022
1025
1024
1023
1026
1034

Oost (IJburg/Zeeburgereiland/Sciencepark) – zoekgebied #4:

1026
1095
1086
1087
1098
1113

Zuidoost Diemerbos/Gaasperplas – zoekgebied #5:

1112
1398
1111
1382
1391
1381
1383
1109
1108
1106
1107
1103

Zuidoost: Amstel III en omgeving – zoekgebied #6:

1114
1101
1105
1191
1391

Sloterdijken/havengebied – zoekgebied #1:

1037
1041
1013
1014
1043
1046
1063
1055
1051
1033
1042
1044
1045
1063
1067
1165
1014

Centrum Zuid:

1076
1077
1079
1082
1083
1191
1183
1096
1114

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Programma Klimaatneutraal
Ruimte & Duurzaamheid
Gemeente Amsterdam
T [redacted]

Werkdagen: ma, di, wo, do
Volg ons via
www.facebook.com/duurzaam020
www.twitter.com/duurzaam020

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: dinsdag 2 juni 2020 17:11
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@omniplan.org>
CC: [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: FW: Postcodes om energiecommissarissen uit te nodigen

[redacted], wil je uitzoeken of dit nog steeds de relevante postcodes zijn voor onze zoekgebieden wind? Wellicht ook over de gemeentegrens gebieden toevoegen?

[redacted] heeft social media zo ver gekregen dat zij toch geo targeting doen op FB ☺.

Groet, [redacted]

Deze hebben we eerder gebruikt, maar wellicht kan hier iets van af of moet er iets bij.

Noord:
1037
1033
1035
1034
1025
1024
1023
1027
1026
1028

Oost/Zuidoost:
1086
1095
1087
1112
1103
1104
1109
1108
1106
1107
1105
1101
1115

Havengebieden:
1037
1041
1013
1014
1043
1046
1063
1055
1051
1033
1042
1044
1045

Centrum Zuid:
1076
1077
1079

1082
1083
West/Nieuw West:
1067
1060
1069
1068
1066

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Programma Klimaatneutraal
Ruimte & Duurzaamheid
Gemeente Amsterdam
T +[redacted]

Werkdagen: ma, di, wo, do
Volg ons via
www.facebook.com/duurzaam020
www.twitter.com/duurzaam020
Nieuwsbrief duurzaam020

Gemeente Amsterdam
T.a.v. wethouder mevrouw drs. M. van Doorninck
Postbus 202
1000 AE Amsterdam
Via [redacted]@amsterdam.nl

Kenmerk: 21032604
Betreft: Verzoek Wob

Amsterdam, 26 maart 2021

Edelachtbare vrouwe,

Ik verzoek u, om mij de volgende informatie/documenten te verstrekken die onder uw verantwoordelijkheid valt/vallen:

- Alle interne communicatie tussen u en/of uw ambtenaren onderling, met betrekking tot het "Draagvlakonderzoek nieuwe windmolens in Amsterdam" (OIS Referentie 20278) en het (concept) onderzoek "Onderzoek woningen en energieverbruik 2020" zoals bijgevoegd in de bijlage van deze brief.

- Alle externe communicatie tussen u en/of uw ambtenaren, en medewerkers van de afdeling Onderzoek Informatie en Statistiek (OIS) van Gemeente Amsterdam met betrekking tot het "Draagvlakonderzoek nieuwe windmolens in Amsterdam" (OIS Referentie 20278) en het (concept) onderzoek "Onderzoek woningen en energieverbruik 2020" zoals bijgevoegd in de bijlage van deze brief.

- Met name, maar niet gelimiteerd tot, alle interne communicatie tussen u en/of uw ambtenaren onderling, met betrekking tot het verdwijnen van de figuur bovenaan pagina 6 en de vraag 23 uit de bijlage van deze brief, en wel uit alle onderzoeken van OIS met betrekking tot plaatsing van windmolens in Amsterdam.

- Met name, maar niet gelimiteerd tot, alle externe communicatie tussen u en/of uw ambtenaren, en medewerkers van de afdeling Onderzoek Informatie en Statistiek (OIS) van Gemeente Amsterdam met betrekking tot het verdwijnen van de figuur bovenaan pagina 6 en de vraag 23 uit de bijlage van deze brief, en wel uit alle onderzoeken van OIS met betrekking tot plaatsing van windmolens in Amsterdam.

- Met name, maar niet gelimiteerd tot, alle interne communicatie tussen u en/of uw ambtenaren onderling met betrekking tot de definiëring van de door OIS onderzochte postcodegebieden voor het “Draagvlakonderzoek nieuwe windmolens in Amsterdam" (OIS Referentie 20278).

- Met name, maar niet gelimiteerd tot, alle externe communicatie tussen u en/of uw ambtenaren, en medewerkers van de afdeling Onderzoek Informatie en Statistiek (OIS) van Gemeente Amsterdam met betrekking tot definiëring van de door OIS onderzochte postcodegebieden voor het “Draagvlakonderzoek nieuwe windmolens in Amsterdam" (OIS Referentie 20278).

Met “alle in- en externe communicatie” bedoel ik hierbij:

- Interne plus externe communicatie inclusief ontvangen en verzonden brieven, faxen, e-mails, offertes, bestellingen, concept- en/of tussenrapportages, evaluatierapporten, gemarkeerde documenten en besprekingsverslagen.

- Aantekeningen die werden gemaakt in de chatfunctie van alle gebruikte digitale vergadermedia zoals, maar niet gelimiteerd tot, Microsoft Teams, Skype, Zoom, Google Meet, e.d.

- Berichten die per telefoon werden ontvangen en verzonden via alle mogelijke apps zoals, maar niet gelimiteerd tot, SMS, WhatsApp, Signal, Telegram Messenger, Google Chat, Google Hangouts, Messenger, e.d.

Het bovenstaande is een verzoek zoals bedoeld in artikel 6 eerste lid van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob).

Met verwijzing naar de termijn die is genoemd in artikel 6, eerste lid van de Wob, verzoek ik u, om mij de gevraagde informatie uiterlijk 23 april 2021 – en liefst zoveel mogelijk via e-mail – toe te sturen. Indien dit sneller gaat, verzoek ik u dit middels deelbesluiten te doen.

Indien u kosten in rekening brengt voor het maken van kopieën e.d. verzoek ik u, om mij hiervan vooraf op de hoogte te brengen.

Ik dank u bij voorbaat voor uw moeite en uw transparantie.

Hoogachtend,

[redacted]
[redacted]@hotmail.com
Tel. [redacted]

Bijlage (concept) onderzoek “Onderzoek woningen en energieverbruik 2020”

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 22 september 2020 13:56
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: extra hulp energietransiatie bewoners en circulaire banen

Hoi [redacted],

Dank, ik ga me er in verdiepen en zie het bestand graag tegemoet. En als het plan voor de banenanalyse klaar is hoor ik het ook graag.

Thuiswerken met baby gaat tot nu toe best ok. Ben gisteren weer begonnen na 5 weken. [redacted] maakt het goed, al is het even een pittige fase met veel huilen (darmkrampjes o.a.). Het is een fase, weten we nog van [redacted]

Groeten,
[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: Tuesday, September 22, 2020 13:33
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: extra hulp energietransiatie bewoners en circulaire banen

Hoi [redacted],

Gaat alles goed? Lukt het thuiswerken een beetje met de jonge baby ☺?

Ik begreep van [redacted] dat je kunt helpen met de analyse van het draagvlak onderzoek energietransitie onder bewoners.
Dit is de link naar de huidige map:
G:\OIS\Projecten\lopende Projecten\20144 Routekaart Klimaatneutral 2020

In de map projectvoorstel kun je het voorstel doornemen. De planning is om volgende week te beginnen met de analyse.
Ik zal [redacted] vragen hoe het staat met het bestand.
De bedoeling voor dit jaar is vooral ook vergelijkingen met vorig jaar te maken en niet zo uitgebreid te rapporteren als vorige keer. Hier kun je nog over nadenken, wat jij denkt dat erin kan komen te staan en dan kunnen we het ook wel even toetsen met [redacted] of het overeenkomt met zijn verwachtingen.
[redacted] kan ook wel helpen met de analyse als je wilt. Zij kan vooral helpen met het maken van grafieken en schrijven van stukjes als jij de spss uitdraai doet. En ze kan ook meedenken over de opzet van het rapport dus als je dat handig vindt dan kunnen jullie het een beetje verdelen. Moeten wel checken met hoeveel tijd zij heeft.
Verder, ik heb vorige keer een weging toegepast naar het voorbeeld van [redacted], maar deze keer moet je even kijken wat de beste benadering is.
In de onderstaande map vind je alles terug van de vorige keer:
G:\OIS\Archief\Projecten archief\2018\18357 Routekaart Klimaatneutraal .
Als je vragen hebt, laat het me weten.

Verder gaf [redacted] aan dat je ook bij de banenanalyse kunt helpen. Ik ben bezig met het plan en laat je weten als ik zover ben. Dan kunnen we kijken wie wat kan doen.

Groet,

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 21 september 2020 14:22
Aan: [redacted]
Onderwerp: extra hulp energietransiatie bewoners en circulaire banen

Hoi [redacted],

Ik ben even gaan zoeken, de rapportage energietransitie bewoners kan bart op zich nemen. Kun jij hem laten weten wat de bedoeling is, waar alles van de vorige keer staat etc?

Hij kan ook betrokken worden bij de circulaire banen, heeft al toegang tot 7920, dus dat is handig.
Kun je de offerte met hem delen en zodra je eerste analyseplan hebt dat met ons allebei, dan denk ik ook even met je mee.

Groeten [redacted]

[redacted]
Adviseur Data en Onderzoek, Onderzoek Informatie en Statistiek (OIS)
Gemeente Amsterdam

[redacted]
Weesperstraat 113-117, Amsterdam
www.ois.amsterdam.nl

Op dit bericht is een proclaimer van toepassing:
amsterdam.nl/proclaimer

Onderzoek woningen en energieverbruik 2020 F2F

Vooraf:

- onderzoek is vervolgmeting op OIS-onderzoek uit voorjaar 2019
- deel van vragen zijn tbv jaarlijkse monitoring
- deel van vragen betreffen actuele onderwerpen

INTRO

Beste heer/mevrouw,

Kunnen wij u een aantal vragen stellen over uw woning en energie(verbruik)? De gemeente Amsterdam doet hier onderzoek naar om zicht te krijgen hoe het de stad aantrekkelijk en leefbaar houdt voor iedereen die er woont, werkt of op bezoek komt.

ALGEMEEN JAARLIJKS VAST TERUGKEREND BLOK VAN VRAGEN T.B.V. MONITORING

---

1. Bent u huurder of eigenaar van uw woning?
   - ik ben eigenaar van de woning waarin ik woon
   - ik huur een sociale huurwoning van een woningcorporatie
   - ik huur een sociale huurwoning van een particuliere verhuurder
   - ik huur een vrije sector huurwoning van een woningcorporatie
   - ik huur een vrije sector huurwoning van een particuliere verhuurder
   - anders, namelijk....
   - weet niet / geen antwoord

2. Maakt uw woning deel uit van een vereniging van eigenaren (VvE)?
   - ja
   - nee
   - weet niet / geen antwoord

3. Wat is het bouwjaar van uw woning?
   - voor 1946
   - 1946-1980
   - 1981-1990
   - 1991-2000
   - 2001 -heden
   - weet niet / geen antwoord

4. Kookt u op gas of op elektriciteit?
Hiermee wordt niet de oven bedoeld.
   - gas
   - elektriciteit (incl. inductie)
   - een andere manier, namelijk...
   - weet niet / geen antwoord

Met opmerkingen [redacted]: Hoi [redacted],

Dit gedeelte is toch echt wel veel werk geweest. Volgende jaren (indien van toepassing) graag het afwijkende stukje *wel* in Dimensions builden; nu heb ik het handmatig geprogrammeerd maar dat kostte dus veel tijd.. ;-)

Met opmerkingen [redacted]: Ja dat is geen probleem, ik wist niet dat je hiermee aan de slag was gegaan, als we hadden overlegd dan had ik het ingepland om in dimensions te zetten

Met opmerkingen [redacted]: Hee sorry van het misverstand [redacted]. Had ik misschien beter kunnen overleggen.
ik heb het nu in elk geval helemaal online staan zoals het hier staat :-) er zijn nog een paar puntjes, maar die staan in de kantlijn.
Daarnaast weet ik dat er nog na jouw vakantie laatste wijzigingen doorgevoerd kunnen worden, maar dat kan dan in/op basis van dit bestand :-)

5. Op welke manier wordt uw woning verwarmd?
Meerdere antwoorden mogelijk.

- met behulp van gas (een eigen CV-ketel of gaskachel)
- met behulp van elektriciteit
- met behulp van stadsverwarming
- met behulp van blokverwarming
- op een andere manier, namelijk...
- weet niet / geen antwoord

6. Welke van de volgende energiebronnen zijn volgens u duurzaam?
Meerdere antwoorden mogelijk.
[Antwoorden graag randomiseren.]

- aardgas
- aardolie
- kolen
- stadswarmte
- restwarmte van het afvalbedrijf (AEB)
- restwarmte van de industrie
- zon
- wind
- biomassa
- waterkracht
- warmte uit aarde
- kernenergie
- anders, namelijk....
- geen van deze
- weet niet / geen antwoord

Met opmerkingen [redacted]: Wat in de f2f-lijst niet gesteld wordt, heb ik grijs gemaakt. De vraagnummers/vraagnamen lopen wel door, zodat ook in de uiteindelijke dataset(s) en bij de analyse dezelfde namen zijn ;-)

[na vraag 6 niet meer terug kunnen klikken]
7. Duurzame energiebronnen zijn bijvoorbeeld zonne-en windenergie. Hoe kijkt u in het algemeen aan tegen (de overstap naar) duurzame energie? Kunt u per stelling aangeven in hoeverre u het ermee eens bent. [alle items 5-punts schaal van helemaal mee eens tot helemaal mee oneens]
[Antwoorden graag randomiseren.]

- ik heb weinig tot geen kennis over het onderwerp duurzame energie
- ik vind de overstap naar duurzame energie een goede zaak
- iedereen in de maatschappij is verantwoordelijk voor de overstap naar duurzame energie, ook ik zal hieraan moeten bijdragen
- ik wil er niets mee te maken hebben
- ik draag actief bij aan de overstap naar duurzame energie
- ik probeer anderen mee te krijgen bij de overstap naar duurzame energie

[na vraag 7 wel meer terug kunnen klikken]
8. Bent u in het afgelopen jaar anders gaan aankijken tegen duurzame energie?

- ja, positiever (ga naar vraag 9)
- ja, negatiever (ga naar vraag 9)
- nee, hetzelfde (ga naar vraag 10)
- weet niet/geen antwoord (ga naar vraag 10)

9. Wat denkt u dat de reden is dat u <positiever/negatiever [inspelen op antwoord vraag 8]> aan bent gaan kijken tegen duurzame energie? [open vraag]

- weet niet / geen antwoord

[10a en 10b samen op 1 page]

10a. De Rijksoverheid heeft besloten dat Nederland, en dus ook Amsterdam, in 2050 aardgasvrij moet zijn. Wat vindt u ervan dat Amsterdam van het aardgas af gaat?

- zeer positief
- positief
- neutraal
- negatief
- zeer negatief
- weet niet/geen antwoord

10b. Amsterdam wil in 2040 aardgasvrij zijn. Wat vindt u ervan dat Amsterdam in 2040 van het aardgas af gaat?

- zeer positief
- positief
- neutraal
- negatief
- zeer negatief
- weet niet/geen antwoord

11. Zijn één of meer van de onderstaande duurzame maatregelen of acties tot nu toe genomen/uitgevoerd in uw woning?
[antwoorden randomiseren, Meerdere antwoorden mogelijk]

- gebruik van spaarlampen / ledlampen
- (drie)dubbel glas
- vloerisolatie, muurisolatie of dakisolatie
- radiatorfolie
- energiebesparende hoogrendements cv-ketel
- energiemanager (bv. Toon)
- gas en/of stroom afnemen van een 100% duurzame energiemaatschappij
- volledig van gas af
- zonneboiler voor warm water
- zonnepanelen
- warmtepomp
- koken op inductie
- anders, namelijk .....
- geen van bovenstaande (ga naar vraag 13a)
- weet niet / geen antwoord (ga naar vraag 13a)

12.Waren deze maatregelen in uw woning genomen voordat u er ging wonen?

- ja, allemaal
- ja, gedeeltelijk
- nee
- weet niet / geen antwoord

13a. Zijn er plannen in uw huishouden en/of VVE om in de komende 12 maanden (nog) meer duurzame maatregelen te nemen? Indien ja, kunt u aangeven welke maatregelen worden overwogen? [Meerdere antwoorden mogelijk]

- ja, spaarlampen / ledlampen
- ja, (drie)dubbel glas
- ja, vloerisolatie, muurisolatie of dakisolatie
- ja, radiatorfolie
- ja, energiebesparende hoogrendements cv-ketel
- ja, energiemanager (bv. Toon)
- ja, gas en/of stroom afnemen van een 100% duurzame energiemaatschappij
- ja, volledig van gas af
- ja, zonneboiler voor warm water
- ja, zonnepanelen
- ja, warmtepomp
- ja, koken op inductie
- ja, anders, namelijk .....
- nee (ga naar vraag 15a)
- weet niet / geen antwoord (ga naar vraag 15a)

Met opmerkingen [redacted]: Anders dan panel

13b. Ervaart u of verwacht u bepaalde obstakels bij het nemen van deze duurzame maatregelen?

- ja, namelijk...
- nee
- weet niet / geen antwoord

BLOK MET FLEXIBELE/ACTUELE VRAGEN DIE ELK JAAR KUNNEN VERANDEREN

---

14. Zorgt de coronacrisis ervoor dat u duurzame maatregelen in uw woning uitstelt, niet meer gaat nemen, of juist versneld gaat nemen?

- ja, zeker (ga naar vraag 15a)
- waarschijnlijk wel (ga naar vraag 15a)
- misschien (ga naar vraag 15a)
- waarschijnlijk niet (ga naar vraag 16)
- zeker niet (ga naar vraag 16)
- weet ik niet (ga naar vraag 16)
- ik was al niet van plan om duurzame maatregelen te nemen (ga naar vraag 16)
- vanwege de coronacrisis ben ik extra/versneld duurzaamheidsmaatregelen gaan nemen (ga naar vraag 15b)

15a. Welke duurzame maatregelen gaat u (misschien) uitstellen of niet meer nemen vanwege de coronacrisis? [open vraag]

- weet niet / geen antwoord

15b. Welke duurzame maatregelen heeft u extra/versneld genomen vanwege de coronacrisis? [open vraag]

- weet niet / geen antwoord

16. Wat verwacht u van de gemeente Amsterdam om uw huishouden te helpen bij het treffen van duurzame maatregelen? Ik verwacht dat de gemeente... [meerdere antwoorden mogelijk]

- (een deel van) de kosten vergoedt
- Informatie geeft over financierings- en/of subsidiemogelijkheden
- aangeeft welke duurzame maatregel het beste voor mij is
- mij de vrijheid geeft om zelf de keuze te maken bij het nemen van duurzame maatregelen
- zegt welke stappen ik wanneer moet nemen
- mij wijst op geschikte en betrouwbare (installatie)bedrijven
- mij verbindt met buurtgenoten die ook duurzame maatregelen in hun woning nemen
- informatie geeft over duurzame maatregelen die ik samen met buurtgenoten kan nemen
- zich niet bemoeit met het nemen van duurzame maatregelen in mijn woning
- anders, namelijk ...
- weetniet / geen antwoord

Met opmerkingen [redacted]: Exclusive gemaakt, ok?

Met opmerkingen [redacted]: Weet niet wat je precies bedoelt hier

Met opmerkingen [redacted]: Ik bedoel dat als je dit antwoord geeft, je niet ook een ander antwoord kunt aanvinken.
als ze verwacht dat de gemeente zich NIET bemoeit, zou het gek zijn als je wel een andere verwachting mag aanvinken. Eens?

17. Wat vindt u op dit moment de communicatie van de gemeente Amsterdam over de mogelijkheden van duurzame maatregelen voor uw huis?

- goed
- neutraal
- slecht
- anders, namelijk...
- weet niet / geen antwoord

19. Welke inhoud zou u het liefst tegenkomen bij informatie van de gemeente over de mogelijkheden van duurzame maatregelen voor uw huis en de eventuele ondersteuning daarbij?

Met opmerkingen [redacted]: Let op volgorde in MDD :-)

- nieuwsartikelen
- duurzame tips
- inspirerende verhalen over duurzame initiatieven
- praktische informatie over subsidies
- veel gestelde vragen en antwoorden
- anders, namelijk...
- weet niet/ geen antwoord

18a. Hoe zou u het liefst benaderd willen worden door de gemeente over de mogelijkheden van duurzame maatregelen voor uw huis en de eventuele ondersteuning daarbij? [open vraag]

- weet niet / geen antwoord

18b. Als u zou moeten kiezen uit de onderstaande manieren van benaderen door de gemeente (over de mogelijkheden van duurzame maatregelen voor uw huis en de eventuele ondersteuning daarbij), welke heeft dan uw voorkeur?
Via...

- een maandelijkse nieuwsbrief
- een huis-aan-huisblad
- een website met daarop informatie
- social media posts
- persoonlijk contact met een energiecoach
- anders, namelijk...
- weet niet / geen antwoord

20. Halverwege 2019 stonden er 38 windmolens in Amsterdam. Voor het jaar 2030 worden waarschijnlijk 17 extra windmolens geplaatst. Maximaal de helft hiervan zou in het havengebied passen. De windmolens zullen ongeveer 150 m hoog worden en volgens alle wettelijke normen worden geplaatst. Met 1 windmolen kunnen ongeveer 5.000 Amsterdamse huishoudens jaarlijks van duurzame elektriciteit worden voorzien. Bewoners in de buurt van de windmolen krijgen de mogelijkheid om financieel mee te profiteren van de opbrengsten. Hieronder is een impressie van hoe het eruit zou kunnen zien

Met opmerkingen [redacted]: Plaatje nog invoegen. Deze moet ik nog ontvangen van de OZ.

Kunt u aangegeven in hoeverre u het ermee eens bent dat extra windmolens gerealiseerd worden in Amsterdam?

- helemaal mee eens
- mee eens
- neutraal
- mee oneens
- helemaal mee oneens
- weet niet / geen antwoord (ga naar achtergrondvragen)

21. Kunt u toelichten waarom u zo aan kijkt tegen het realiseren van windmolens in Amsterdam? [open vraag]

- weet niet / geen antwoord

22. Hieronder zijn 8 gebieden weergegeven waar wordt gezocht naar mogelijk geschikte locaties voor de extra windmolen

[redacted] Plaatje nog invoegen. Deze moet ik nog ontvangen van de OZ.

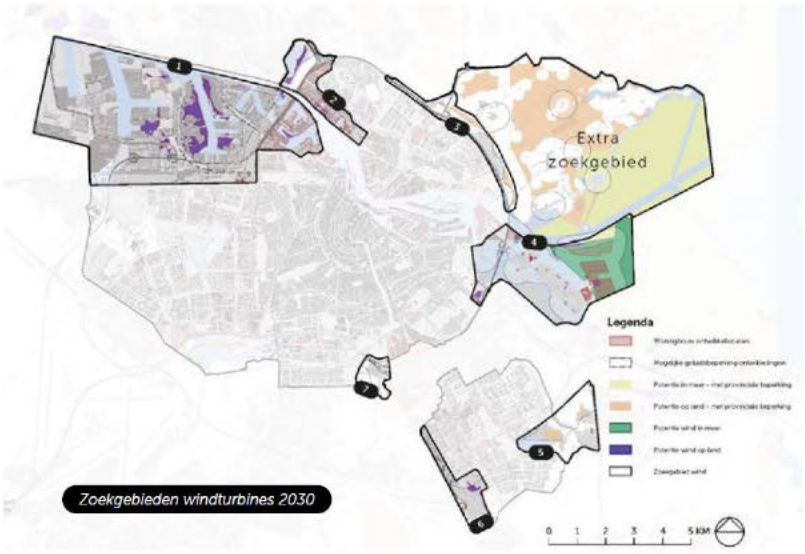

Kunt u per gebied aangegeven in hoeverre u het ermee eens bent dat daar mogelijk extra windmolens gerealiseerd worden in Amsterdam? [helemaal mee eens – mee eens – neutraal – mee oneens – helemaal mee oneens – weet niet/geen antwoord]

- 1 – Havengebied
- 2 – Noorder IJplas
- 3 – Noordrand A10
- 4 – IJburg, Sciencepark en Zeeburgereiland
- 5 – Gaasperplas en Driemond
- 6 – Amstel III
- 7 – Amstelscheg
- 8 – extra zoekgebied

Met opmerkingen [ ]: Even checken met OG of dit gebied een naam heeft

23. Welke van de volgende aspecten zijn voor u belangrijk als er in Amsterdam extra windmolens geplaatst worden? [Meerdere antwoorden mogelijk]

- de hoogte van de windmolens
- het geluid van de windmolens
- hoe ver ze van woningen af staan
- de mate waarin je ze kunt zien
- de mate waarin bewoners financieel kunnen meeprofiteren
- de manier waarop bewoners in de buurt van de windmolens vooraf betrokken worden bij de plannen
- anders, nl...
- weet niet / geen antwoord

ACHTERGRONDVRAGEN

HHSAM. Dan nog een aantal vragen over uzelf. Deze informatie gebruiken we alleen als achtergrondinformatie om inzichtelijk te krijgen of sommige groepen mensen meer voor bepaalde keuzes gaan.

Kunt u zeggen hoe uw huishouden is samengesteld?
Een huishouden is: (samen)wonen, eten, kosten betalen, slapen voor minimaal 4 nachten in de week.

- een persoon, alleenstaande
- (echt)paar zonder kinderen (thuis)
- (echt)paar met kind(eren) (thuis)
- een ouder met kind(eren) (thuis)
- twee volwassenen zonder kind(eren) (thuis)
- twee volwassenen met kind(eren) (thuis)
- drie volwassenen zonder kind(eren) (thuis)
- drie volwassenen met kind(eren) (thuis)
- anders, ...
- weet niet/geen antwoord

GESL. ~~Wat is uw geslacht~~Tot welk geslacht rekent u uzelf? ~~Aankruisen wat van toepassing is:~~

- man
- vrouw
- anders
- geen antwoord

Met opmerkingen [redacted]: Suggestie, 2020 proof ;-)

Met opmerkingen [redacted]: Vragen in de Vrg, of achteraf invullen door enqueteur? Zie ook standaardafsluiting

LFTD. Wat is uw leeftijd?

___

- geen antwoord

PCJUIST. Wat is uw postcode?

___

- geen antwoord

HHINK. In dit onderzoek willen we graag bekijken of mensen met hogere inkomens meer voor bepaalde antwoorden kiezen dan mensen met lagere inkomens. De volgende vraag stellen we dan ook enkel voor dit doeleinde.
In welke klasse valt het netto inkomen van uw huishouden?
Uitkeringen, pensioengelden, alimentatie en dergelijke zijn ook inkomsten. Vakantiegeld, kinderbijslag, zorgtoeslag, huurtoeslag, kinderopvangtoeslag en inkomen van kinderen jonger dan 18 jaar vallen niet onder het netto inkomen .

- netto 750 euro per maand of minder
- netto tussen de 751 en 1.750 euro per maand
- netto tussen de 1.751 en 3.050 euro per maand
- netto tussen de 3.051 en 5.000 euro per maand
- netto meer dan 5.001 per maand
- weet niet/geen antwoord

OPLEID. Wat is uw hoogst voltooide opleiding?

- geen opleiding afgerond
- lagere school / basisschool, speciaal (basis) onderwijs

Met opmerkingen [redacted]: Kun je de categorieën nog eens checken?
-Word: hoe jij he t in 2020 hebt
-MDD: hoe het in 2019 gesteld is.

➔Voor de vergelijkbaarheid hoor ik graag wat je wil :-)

- lager beroepsonderwijs (LBO, VBO, VSO, MBO niveau 1, praktijkonderwijs)
- VMBO
- MAVO, MULO, ULO
- middelbaar beroepsonderwijs (MBO 2, 3 of 4)
- HAVO, MMS
- VWO, Gymnasium, Atheneum, HBS
- hoger beroepsonderwijs (HBO)
- wetenschappelijk onderwijs (WO), PhD
- opleiding buiten Nederland, namelijk …
- anders, namelijk …

MIGR. In dit onderzoek willen we ook bekijken of sociaal-culturele kenmerken een rol spelen bij het maken van bepaalde keuzes. Enkel voor dit doeleinde willen we het volgende weten.

Wat is het geboorteland van…?			
	u	uw moeder	uw vader
Nederland	☐ 1	☐ 1	☐ 1
Suriname	☐ 2	☐ 2	☐ 2
Antillen, Aruba	☐ 3	☐ 3	☐ 3
Turkije	☐ 4	☐ 4	☐ 4
Marokko	☐ 5	☐ 5	☐ 5
Europa (inclusief voormalige Sovjet-Republieken)	☐ 6	☐ 6	☐ 6
VS, Canada, Australië, Nieuw-Zeeland, overig Oceanië, Japan, Indonesië, Nederlands-Indië	☐ 7	☐ 7	☐ 7
overig Azië, overig Midden- en Zuid-Amerika, overig Afrika	☐ 8	☐ 8	☐ 8
onbekend / geen antwoord	☐ 9	☐ 9	☐ 9

Met opmerkingen [redacted]: Aangepast, minder tekst, staat beter op ipad.

EMAIL. Mogen we u in het vervolg nogmaals benaderen met een onderzoek over energiegebruik en/of klimaat?

- ja, mijn e-mailadres is …
- nee

~~Dit waren alle vragen, hartelijk dank voor uw deelname.~~Bedankt voor uw medewerking aan het onderzoek. Heeft u nog opmerkingen naar aanleiding van het onderzoek?

- Geen opmerkingen

Met opmerkingen [redacted]: Standaard afsluiting

Onderzoek woningen en energieverbruik 2020 PANEL

Vooraf:

- onderzoek is vervolgmeting op OIS-onderzoek uit voorjaar 2019
- deel van vragen zijn tbv jaarlijkse monitoring
- deel van vragen betreffen actuele onderwerpen

INTRO

Beste...,

De gemeente Amsterdam wil een leefbare en toekomstbestendige stad zijn. Om hier inzichten voor op te doen, voeren we een onderzoek uit naar woningen en het energieverbruik van Amsterdamse huishoudens. Hoe denkt u hierover en welke keuzes worden hierbij in uw huishouden gemaakt? Daartoe willen wij u uitnodigen om een vragenlijst voor uw huishouden in te vullen.

ALGEMEEN JAARLIJKS VAST TERUGKEREND BLOK VAN VRAGEN T.B.V. MONITORING

---

1. Bent u huurder of eigenaar van uw woning?
   - ik ben eigenaar van de woning waarin ik woon
   - ik huur een sociale huurwoning van een woningcorporatie
   - ik huur een sociale huurwoning van een particuliere verhuurder
   - ik huur een vrije sector huurwoning van een woningcorporatie
   - ik huur een vrije sector huurwoning van een particuliere verhuurder
   - anders, namelijk....
   - weet niet / geen antwoord

2. Maakt uw woning deel uit van een vereniging van eigenaren (VvE)?
   - ja
   - nee
   - weet niet / geen antwoord

3. Wat is het bouwjaar van uw woning?
   - voor 1946
   - 1946-1980
   - 1981-1990
   - 1991-2000
   - 2001 -heden
   - weet niet / geen antwoord

4. Kookt u op gas of op elektriciteit?
Hiermee wordt niet de oven bedoeld.
   - gas
   - elektriciteit (incl. inductie)

Met opmerkingen [redacted]: Hoi [redacted],

Dit gedeelte is toch echt wel veel werk geweest. Volgende jaren (indien van toepassing) graag het afwijkende stukje *wel* in Dimensions builden; nu heb ik het handmatig geprogrammeerd maar dat kostte dus veel tijd.. ;-)

Met opmerkingen [redacted]: Ja dat is geen probleem, ik wist niet dat je hiermee aan de slag was gegaan, als we hadden overlegd dan had ik het ingepland om in dimensions te zetten

Met opmerkingen [redacted]: Hee sorry van het misverstand [redacted]. Had ik misschien beter kunnen overleggen.
ik heb het nu in elk geval helemaal online staan zoals het hier staat :-) er zijn nog een paar puntjes, maar die staan in de kantlijn.
Daarnaast weet ik dat er nog na jouw vakantie laatste wijzigingen doorgevoerd kunnen worden, maar dat kan dan in/op basis van dit bestand :-)

Met opmerkingen [redacted]: Wil je deze tekst in de vragenlijst of alleen in de paneluitnodiging?

- een andere manier, namelijk…
- weet niet / geen antwoord

5. Op welke manier wordt uw woning verwarmd?
Meerdere antwoorden mogelijk.
- met behulp van gas (een eigen CV-ketel of gaskachel)
- met behulp van elektriciteit
- met behulp van stadsverwarming
- met behulp van blokverwarming
- op een andere manier, namelijk…
- weet niet / geen antwoord

6. Welke van de volgende energiebronnen zijn volgens u duurzaam?
Meerdere antwoorden mogelijk.
[Antwoorden graag randomiseren.]
- aardgas
- aardolie
- kolen
- stadswarmte
- restwarmte van het afvalbedrijf (AEB)
- restwarmte van de industrie
- zon
- wind
- biomassa
- waterkracht
- warmte uit aarde
- kernenergie
- anders, namelijk….
- geen van deze
- weet niet / geen antwoord

[na vraag 6 niet meer terug kunnen klikken]
7. Duurzame energiebronnen zijn bijvoorbeeld zonne-en windenergie. Hoe kijkt u in het algemeen aan tegen (de overstap naar) duurzame energie? Kunt u per stelling aangeven in hoeverre u het ermee eens bent. [alle items 5-punts schaal van helemaal mee eens tot helemaal mee oneens]
[Antwoorden graag randomiseren.]
- ik heb weinig tot geen kennis over het onderwerp duurzame energie
- ik vind de overstap naar duurzame energie een goede zaak
- iedereen in de maatschappij is verantwoordelijk voor de overstap naar duurzame energie, ook ik zal hieraan moeten bijdragen
- ik wil er niets mee te maken hebben
- ik draag actief bij aan de overstap naar duurzame energie
- ik probeer anderen mee te krijgen bij de overstap naar duurzame energie

[na vraag 7 wel meer terug kunnen klikken]
8. Bent u in het afgelopen jaar anders gaan aankijken tegen duurzame energie?
- ja, positiever (ga naar vraag 9)
- ja, negatiever (ga naar vraag 9)
- nee, hetzelfde (ga naar vraag 10)

- weet niet/geen antwoord (ga naar vraag 10)

9. Wat denkt u dat de reden is dat u <positiever/negatiever [inspelen op antwoord vraag 8]> aan bent gaan kijken tegen duurzame energie? [open vraag]
- weet niet / geen antwoord

[10a en 10b samen op 1 page]
10a. De Rijksoverheid heeft besloten dat Nederland, en dus ook Amsterdam, in 2050 aardgasvrij moet zijn. Wat vindt u ervan dat Amsterdam van het aardgas af gaat?
- zeer positief
- positief
- neutraal
- negatief
- zeer negatief
- weet niet/geen antwoord

10b. Amsterdam wil in 2040 aardgasvrij zijn. Wat vindt u ervan dat Amsterdam in 2040 van het aardgas af gaat?
- zeer positief
- positief
- neutraal
- negatief
- zeer negatief
- weet niet/geen antwoord

11. Zijn één of meer van de onderstaande duurzame maatregelen of acties tot nu toe genomen/uitgevoerd in uw woning?
[antwoorden randomiseren, Meerdere antwoorden mogelijk]
- gebruik van spaarlampen / ledlampen
- (drie)dubbel glas
- vloerisolatie, muurisolatie of dakisolatie
- radiatorfolie
- energiebesparende hoogrendements cv-ketel
- energiemanager (bv. Toon)
- gas en/of stroom afnemen van een 100% duurzame energiemaatschappij
- volledig van gas af
- zonneboiler voor warm water
- zonnepanelen
- warmtepomp
- koken op inductie
- anders, namelijk .....
- geen van bovenstaande (ga naar vraag 13a)
- weet niet / geen antwoord (ga naar vraag 13a)

12.Waren deze maatregelen in uw woning genomen voordat u er ging wonen?
- ja, allemaal
- ja, gedeeltelijk
- nee
- weet niet / geen antwoord

13a. Zijn er plannen in uw huishouden en/of VVE om in de komende 12 maanden (nog) meer duurzame maatregelen te nemen? Indien ja, kunt u aangeven welke maatregelen worden overwogen? [Meerdere antwoorden mogelijk]

- ja, spaarlampen / ledlampen
- ja, (drie)dubbel glas
- ja, vloerisolatie, muurisolatie of dakisolatie
- ja, radiatorfolie
- ja, energiebesparende hoogrendements cv-ketel
- ja, energiemanager (bv. Toon)
- ja, gas en/of stroom afnemen van een 100% duurzame energiemaatschappij
- ja, volledig van gas af
- ja, zonneboiler voor warm water
- ja, zonnepanelen
- ja, warmtepomp
- ja, koken op inductie
- ja, anders, namelijk .....
- nee (ga naar vraag 14)
- weet niet / geen antwoord (ga naar vraag 14)

13b. Ervaart u of verwacht u bepaalde obstakels bij het nemen van deze duurzame maatregelen?

- ja, namelijk...
- nee
- weet niet / geen antwoord

BLOK MET FLEXIBELE/ACTUELE VRAGEN DIE ELK JAAR KUNNEN VERANDEREN

---

14. Zorgt de coronacrisis ervoor dat u duurzame maatregelen in uw woning uitstelt, niet meer gaat nemen, of juist versneld gaat nemen?

- ja, zeker (ga naar vraag 15a)
- waarschijnlijk wel (ga naar vraag 15a)
- misschien (ga naar vraag 15a)
- waarschijnlijk niet (ga naar vraag 16)
- zeker niet (ga naar vraag 16)
- weet ik niet (ga naar vraag 16)
- ik was al niet van plan om duurzame maatregelen te nemen (ga naar vraag 16)
- vanwege de coronacrisis ben ik extra/versneld duurzaamheidsmaatregelen gaan nemen (ga naar vraag 15b)

15a. Welke duurzame maatregelen gaat u (misschien) uitstellen of niet meer nemen vanwege de coronacrisis? [open vraag]

- weet niet / geen antwoord

15b. Welke duurzame maatregelen heeft u extra/versneld genomen vanwege de coronacrisis? [open vraag]

- weet niet / geen antwoord

16. Wat verwacht u van de gemeente Amsterdam om uw huishouden te helpen bij het treffen van duurzame maatregelen? Ik verwacht dat de gemeente... [meerdere antwoorden mogelijk]

- (een deel van) de kosten vergoedt
- Informatie geeft over financierings- en/of subsidiemogelijkheden
- aangeeft welke duurzame maatregel het beste voor mij is
- mij de vrijheid geeft om zelf de keuze te maken bij het nemen van duurzame maatregelen
- zegt welke stappen ik wanneer moet nemen
- mij wijst op geschikte en betrouwbare (installatie)bedrijven
- mij verbindt met buurtgenoten die ook duurzame maatregelen in hun woning nemen
- informatie geeft over duurzame maatregelen die ik samen met buurtgenoten kan nemen
- zich niet bemoeit met het nemen van duurzame maatregelen in mijn woning
- anders, namelijk ...
- weet ~~ik~~ niet / geen antwoord

17. Wat vindt u op dit moment de communicatie van de gemeente Amsterdam over de mogelijkheden van duurzame maatregelen voor uw huis?

- goed
- neutraal
- slecht
- anders, namelijk...
- weet niet / geen antwoord

18a. Hoe zou u het liefst benaderd willen worden door de gemeente over de mogelijkheden van duurzame maatregelen voor uw huis en de eventuele ondersteuning daarbij? [open vraag]

- weet niet / geen antwoord

18b. Als u zou moeten kiezen uit de onderstaande manieren van benaderen door de gemeente (over de mogelijkheden van duurzame maatregelen voor uw huis en de eventuele ondersteuning daarbij), welke heeft dan uw voorkeur?
Via...

- een maandelijkse nieuwsbrief
- een huis-aan-huisblad
- een website met daarop informatie
- social media posts
- persoonlijk contact met een energiecoach
- anders, namelijk...
- weet niet / geen antwoord

19. Welke inhoud zou u het liefst tegenkomen bij informatie van de gemeente over de mogelijkheden van duurzame maatregelen voor uw huis en de eventuele ondersteuning daarbij?

- nieuwsartikelen
- duurzame tips
- inspirerende verhalen over duurzame initiatieven
- praktische informatie over subsidies
- veel gestelde vragen en antwoorden
- anders, namelijk...
- weet niet/ geen antwoord

Met opmerkingen [redacted]: Exclusive gemaakt, ok?

Met opmerkingen [redacted]: Weet niet wat je precies bedoelt hier

Met opmerkingen [redacted]: Ik bedoel dat als je dit antwoord geeft, je niet ook een ander antwoord kunt aanvinken.
als ze verwacht dat de gemeente zich NIET bemoeit, zou het gek zijn als je wel een andere verwachting mag aanvinken. Eens?

20. Halverwege 2019 stonden er 38 windmolens in Amsterdam. Voor het jaar 2030 worden waarschijnlijk 17 extra windmolens geplaatst. Maximaal de helft hiervan zou in het havengebied passen. De windmolens zullen ongeveer 150 m hoog worden en volgens alle wettelijke normen worden geplaatst. Met 1 windmolen kunnen ongeveer 5.000 Amsterdamse huishoudens jaarlijks van duurzame elektriciteit worden voorzien. Bewoners in de buurt van de windmolen krijgen de mogelijkheid om financieel mee te profiteren van de opbrengsten. Hieronder is een impressie van hoe het eruit zou kunnen zien

[redacted] Plaatje nog invoegen. Deze moet ik nog ontvangen van de OZ.

Kunt u aangegeven in hoeverre u het ermee eens bent dat extra windmolens gerealiseerd worden in Amsterdam?

- helemaal mee eens
- mee eens
- neutraal
- mee oneens
- helemaal mee oneens
- weet niet / geen antwoord (ga naar vraag 22)

21. Kunt u toelichten waarom u zo aan kijkt tegen het realiseren van windmolens in Amsterdam? [open vraag]

- weet niet / geen antwoord

22. Hieronder zijn 8 gebieden weergegeven waar wordt gezocht naar mogelijk geschikte locaties voor de extra windmolen

[redacted] Plaatje nog invoegen. Deze moet ik nog ontvangen van de OZ.

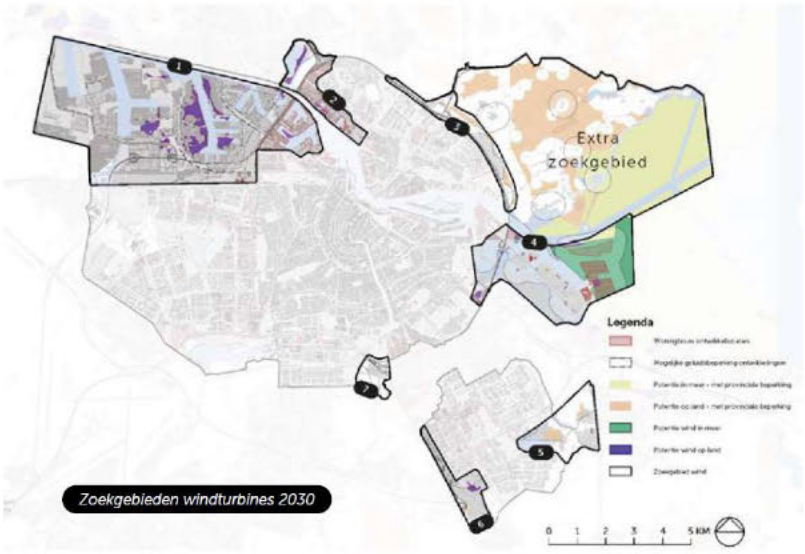

Kunt u per gebied aangegeven in hoeverre u het ermee eens bent dat daar mogelijk extra windmolens gerealiseerd worden in Amsterdam? [helemaal mee eens – mee eens – neutraal – mee oneens – helemaal mee oneens – weet niet/geen antwoord]

- 1 – Havengebied
- 2 – Noorder IJplas
- 3 – Noordrand A10
- 4 – IJburg, Sciencepark en Zeeburgereiland
- 5 – Gaasperplas en Driemond
- 6 – Amstel III
- 7 – Amstelscheg
- 8 – extra zoekgebied

Met opmerkingen [ ]: Even checken met OG of dit gebied een naam heeft

23. Welke van de volgende aspecten zijn voor u belangrijk als er in Amsterdam extra windmolens geplaatst worden? [Meerdere antwoorden mogelijk]

- de hoogte van de windmolens
- het geluid van de windmolens
- hoe ver ze van woningen af staan
- de mate waarin je ze kunt zien
- de mate waarin bewoners financieel kunnen meeprofiteren
- de manier waarop bewoners in de buurt van de windmolens vooraf betrokken worden bij de plannen
- anders, nl...
- weet niet / geen antwoord

ACHTERGRONDVRAGEN

---

24. In dit onderzoek zijn we benieuwd of het huishoudinkomen invloed heeft op de uitkomsten. De volgende vraag stellen we dan ook enkel voor dit doeleinde.

In welke klasse valt het netto inkomen van uw huishouden?
Uitkeringen, pensioengelden, alimentatie en dergelijke zijn ook inkomsten. Vakantiegeld, kinderbijslag, zorgtoeslag, huurtoeslag, kinderopvangtoeslag en inkomen van kinderen jonger dan 18 jaar vallen niet onder het netto inkomen.

- netto 750 euro per maand of minder
- netto tussen de 751 en 1.750 euro per maand
- netto tussen de 1.751 en 3.050 euro per maand
- netto tussen de 3.051 en 5.000 euro per maand
- netto meer dan 5.001 per maand
- weet niet / geen antwoord

[diverse overige achtergrondkenmerken zijn aanwezig in het panel van OIS, kunnen achteraf naar wens gekoppeld worden]

25. Bedankt voor uw medewerking aan het onderzoek. Heeft u nog opmerkingen naar aanleiding van het onderzoek? [open vraag]

- geen opmerkingen

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 23 juli 2020 13:49
Aan: [redacted]
Onderwerp: voor na je vakantie :-) klimaatneutraal
Bijlagen: Vragenlijst draagvlakonderzoek 2020_v0.95 F2F_[redacted].docx; Vragenlijst draagvlakonderzoek 2020_v0.95 PANEL_[redacted].docx

Opvolgingsvlag: Opvolgen
Vlagstatus: Met vlag

Categorieën: Categorie Rood

Hoi [redacted],

Ik hoop dat je een fijne vakantie (gehad) hebt. Dit is voor als je terug bent van vakantie ☺

Over Klimaatneutraal:

Zoals het in Word staat, is hetzelfde als in de MDD's (die ook live staan: panel en f2f).

Ik weet dat de vragenlijsten nog niet 100% definitief zijn, en dat er nog wat bespreekpunten met de opdrachtgever liggen. Die kunnen op basis van wat er nu ligt aangepast worden. Daarom stuur ik ook de Word-vragenlijsten in de bijlage mee.
Afhankelijk van wanneer uitsluitsel komt, zet [redacted] of ik de laatste puntjes op de i.

Groet van [redacted]

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: woensdag 23 september 2020 12:03
Aan: [redacted]
CC:
Onderwerp: RE: dataverzameling 20144

Hoi [redacted],

Je kunt de def data voor 20144 (merge van panel & f2f) hier in de map vinden.

Succes met de analyse!

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Data Survey Specialist

Gemeente Amsterdam
Onderzoek, Informatie en Statistiek (OIS)

[redacted]

Weesperstraat 113
1018 VN Amsterdam

www.ois.amsterdam.nl

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: woensdag 23 september 2020 10:43
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: dataverzameling 20144

Hoi [redacted],

Dat is goed.

De achtergrondvariabelen net zoals vorige keer. Zie lijstje hieronder. En andere gebiedsindelingen koppelen wij zelf of kun je dat makkelijk ook aanleveren?

Groet,

[redacted]

etnicbs7_0
GESL
POSTCODE
HHAANT

HHSAM
HHPOS
KAANT
INKBEDRG
INKAANT
INKBRON
BEZIGH
OPLEID
GEBLANDP
GEBLANDM
GEBLANDV
VOELETN
geboorteland
LEEFTD
Stadsdeel10

Van: [redacted]
Verzonden: woensdag 23 september 2020 10:35
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: dataverzameling 20144

Hoi [redacted], [redacted],

Er druppelt nog maar heel weinig binnen en de teller staat inmiddels op 1287 succesvol afgeronde vragenlijsten. Ik stel voor dat ik de vragenlijst sluit en de data oplever. Welke achtergrondvariabelen van de panelleden zou je graag in het databestand willen zien?

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Data Survey Specialist

Gemeente Amsterdam
Onderzoek, Informatie en Statistiek (OIS)

[redacted]

Weesperstraat 113
1018 VN Amsterdam

www.ois.amsterdam.nl

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 22 september 2020 13:39
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: dataverzameling 20144

Hoi [redacted],

Ik vroeg me af of je voor 20144 kunt zien of er nog veel wordt ingevuld of dat we de dataverzameling zo langzamerhand kunnen gaan stoppen?

Bart gaat aan de slag met de analyse, dus als je ons een seintje kunt geven wanneer de data in de onderzoeksmap staat, dan fijn, dank.

Groet,

[redacted]

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 24 augustus 2020 11:19
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: opmerkingen online versie 20144 enquete

Hoi [redacted],

Dank voor de opmerkingen. Ik ga deze en die jij zelf al had doorgegeven verwerken in de vragenlijst.

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Data Survey Specialist

Gemeente Amsterdam
Onderzoek, Informatie en Statistiek (OIS)

[redacted]

Weesperstraat 113
1018 VN Amsterdam

www.ois.amsterdam.nl

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 24 augustus 2020 10:15
Aan: [redacted]
Onderwerp: opmerkingen online versie 20144 enquete

Hoi [redacted],

Hier nog een paar opmerkingen van de opdrachtgever op de online vragenlijst 20144.

Groet,

[redacted]

- De intro toch toevoegen aan het begin van de vragenlijst (zie voor intro hieronder)
- De routing van vraag 14 loopt niet helemaal goed maar dit gaat veranderen met de aanpassing van vraag 14 zoals ik in de mail van vrijdag aangaf
- Vraag 17: "op dit moment de communicatie" aanpassen in "op dit moment **van** de communicatie"
- Vraag 20 over windenergie: het zou niet verplicht moeten zijn om een toelichting te geven
- Vragen 22 over windenergie:
    - het zou niet verplicht moeten zijn om een toelichting te geven
    - ik moet scrollen om naar de kaartjes te gaan; kaartjes iets kleiner maken? Of niet nodig?

INTRO

Beste…,

De gemeente Amsterdam wil een leefbare en toekomstbestendige stad zijn. Om hier inzichten voor op te doen, voeren we een onderzoek uit naar woningen en het energieverbruik van Amsterdamse huishoudens. Hoe denkt u hierover en welke keuzes worden hierbij in uw huishouden gemaakt? Daartoe willen wij u uitnodigen om een vragenlijst voor uw huishouden in te vullen.

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 25 augustus 2020 13:16
Aan: [redacted]
Onderwerp: panel-gedeelte Routekaart Klimaatneutraal nog niet uitgestuurd

Urgentie: Hoog

Hoi [redacted],

Helaas kan ik het panel-gedeelte van Routekaart Klimaatneutraal nog niet uisturen. Er is onlangs een update bij Dimensions geweest en blijkbaar is er iets nog niet helemaal goed gegaan bij het updaten van panelprojecten. Artax (de partij die het voor ons host) is er nu mee bezig en ik ontvang een bericht als zodra het gefixt is. Ik hou je op de hoogte en laat het je weten als het uitgestuurd is en ik eerste data voor je heb.

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Data Survey Specialist

Gemeente Amsterdam
Onderzoek, Informatie en Statistiek (OIS)

[redacted]

Weesperstraat 113
1018 VN Amsterdam

www.ois.amsterdam.nl

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 25 augustus 2020 11:45
Aan: [redacted]
Onderwerp: buitenreclame

Hoi [redacted],

Ben benieuwd: is er al een eerste respons op de vragenlijst? Geen gekke dingen teruggekregen? En kan het aan het veldwerkoverzicht worden toegevoegd? Dank!

Groet,
[redacted]

Bewoners en bedrijven positief over energietransitie in Amsterdam

Het draagvlak voor energietransitie is op dit moment groot. Zowel bewoners als bedrijven en maatschappelijke instellingen zijn positief over de overstap naar duurzame energie (78% en 81%). Tegelijkertijd zijn zowel bewoners als bedrijven en maatschappelijke instellingen kritischer over concrete maatregelen dan de energietransitie in het algemeen. Zo is 60% van de bewoners en de helft van de bedrijven en maatschappelijke instellingen positief over het aardgasvrij maken van Nederland in 2050. Ook geeft ruim de helft van de bewoners in en rond de zoekgebieden aan dat zij het (helemaal) eens is met de plaatsing van extra windmolens in de stad (56%). Bij respondenten uit de stad als geheel ligt dit aandeel hoger, namelijk op 65%. Een klein deel van de respondenten geeft aan niets te maken te willen hebben met de energietransitie.

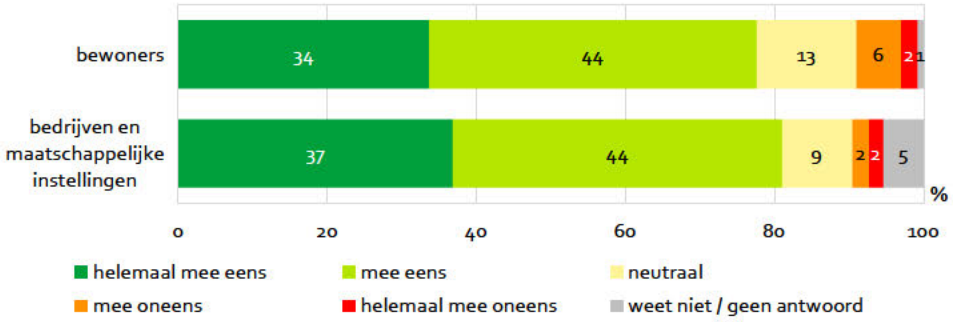

Er is wel een verschil tussen wat men vindt en in hoeverre men er actief iets aan doet: een derde van de bewoners en de helft van de bedrijven en maatschappelijke instellingen draagt zelf actief bij aan de overstap naar duurzame energie. Wel heeft de grote meerderheid van hen minstens één duurzame maatregelen doorgevoerd (88% van zowel bewoners als bedrijven). Dit is vooral het gebruik van spaar/ledlampen en (drie)dubbel glas. Een kleiner deel is van plan maatregelen door te voeren (een kwart van de bewoners en vier op de tien bedrijven). De respondenten zien ook obstakels voor het doorvoeren van duurzame maatregelen. Als obstakels worden vooral kosten of bemoeilijking door de verhuurder genoemd, maar ook de coronacrisis komt ter sprake. Van de bewoners geeft 12% aan maatregelen (waarschijnlijk) uit te stellen of niet te nemen, onder bedrijven en maatschappelijke instellingen is dit zelfs een derde.

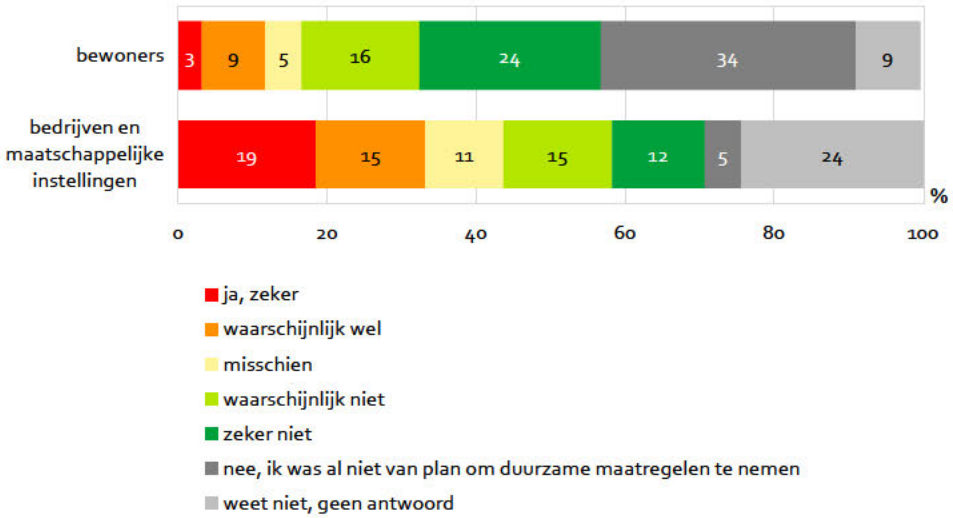

Gebrek aan kennis over duurzame energie is mogelijk ook een obstakel voor het nemen van duurzame maatregelen. Ongeveer een kwart van de bewoners en een vijfde van de bedrijven en maatschappelijke instellingen geeft aan weinig tot geen kennis te hebben over het onderwerp. Bijna de helft van beide (46% en 49%) geeft wel aan kennis te hebben. Zon en wind worden door bewoners vaak herkend als duurzame energiebronnen. Voor waterkracht en warmte uit de aarde ligt het aandeel lager. Bedrijven en maatschappelijke instellingen moeten aan bepaalde energieverplichtingen voldoen. Echter is ruim een derde van hen die er aan moet voldoen hier niet van op de hoogte.

Het merendeel van de respondenten verwacht hulp van de gemeente bij het doorvoeren van duurzame maatregelen. Vooral financiering en informatie over subsidiemogelijkheden is gewenst. Bedrijven en maatschappelijke instellingen willen geïnformeerd worden via e-mail en bewoners willen graag een website met praktische tips. De bewoners zijn op dit moment niet tevreden met de gemeentelijke communicatie: 6% vindt de huidige communicatie goed.

Over het onderzoek

De gemeente Amsterdam wil een leefbare en toekomstbestendige gemeente zijn. Daarom wil de gemeente een energietransitie waarmaken en bijvoorbeeld in 2040 aardgasvrij zijn en meer dan 50 MegaWatt extra opgesteld vermogen windenergie realiseren in 2030. Daarvoor is draagvlak nodig onder Amsterdamse bewoners, bedrijven en maatschappelijke instellingen. Onderzoek, Informatie en statistiek (OIS) heeft in opdracht van Ruimte en Duurzaamheid onderzoek gedaan naar het draagvlak voor de energietransitie onder Amsterdamse bewoners, bedrijven en maatschappelijke instellingen. In 2019 heeft OIS ook onderzoek gedaan naar het draagvlak onder bewoners.

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 26 november 2020 13:27
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: bellen over onderzoek Klimaatneutraal

Nee hoor, is goed zo, ik zag dat je druk met cursus was ☺. Ik had het alleen niet door dat f2f die vragen niet gekregen had, kwam er gisteren eigenlijk pas achter toen ik die dataset geschikt aan het maken was voor die burger. Maar dan kan ik dit hem vertellen. Overleg ze! [redacted]

Van [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: donderdag 26 november 2020 13:14
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: Re: bellen over onderzoek Klimaatneutraal

Hoi [redacted],

Sorry, ik zat in een cursus.

Klopt, de f2f vragenlijst hebben we net zoals vorig jaar in een verkorte vorm voorgelegd anders zou het niet te doen zijn qua lengte. En ik denk dat die vragen over windmolens niet tot de kernvragen behoorden die we vorig jaar ook hebben gesteld. Dus vandaar dat die niet mee zijn geselecteerd.

Dat is het denk ik. Heb je zo voldoende info of moeten we nog bellen?
Ik zat straks ook weer in overleggen.

Groet,

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 26 november 2020 12:50:13
Aan: [redacted]
Onderwerp: Geannuleerd: bellen over onderzoek Klimaatneutraal
Wanneer: donderdag 26 november 2020 13:00-13:30.
Waar: teams/slack

Hoi [redacted],

Wil je me even contacten, ik had gisteren al gemaild nav verzoek data burger. F2f respons in dit onderzoek heeft niet de vragen over de zoekgebieden voorgelegd gekregen, wat is daar de reden voor? Dank, [redacted]

Hoi, ik weet het al, heb [redacted] gesproken, vragen zijn niet voorgelegd aan f2f ivm lengte VL en corona, [redacted]

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 26 november 2020 14:30
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: Webbericht over de draagvlakonderzoeken

Ha [redacted], nee volgens mij zitten de mensen uit de zoekgebieden niet ook in Klimaatonderzoek (dat zijn panelleden en f2f). Zoekgebieden zijn mbv stekproef schriftelijk uitgenodigd om online mee te doen. J

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: donderdag 26 november 2020 14:15
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: RE: Webbericht over de draagvlakonderzoeken

Dankjewel [redacted]! Heel fijn.

Ik heb alleen nog een vraag over deze zinnen:
Ook geeft ruim de helft van de bewoners in en rond de zoekgebieden aan dat zij het (helemaal) eens is met de plaatsing van extra windmolens in de stad (56%). Bij respondenten uit de rest van de stad ligt dit aandeel hoger, namelijk op 65%.

Ik had van de rest van de stad, de stad als geheel gemaakt omdat ik dacht dat er ook bewoners van de zoekgebieden in het klimaatneutraalonderzoek zouden kunnen zitten. Of is dit niet het geval?

Thanks en groetjes!

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: woensdag 25 november 2020 15:04
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: RE: Webbericht over de draagvlakonderzoeken

Hoi [redacted], zoiets?

Groet, [redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: woensdag 25 november 2020 13:59
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: Webbericht over de draagvlakonderzoeken

Hoi allemaal,

Ik heb een concept webbericht geschreven over de drie onderzoeken naar draagvlak voor de energietransitie.
Ik ben benieuwd wat jullie vinden: aanpassingen/aanvullingen zijn welkom!

Groet van [redacted]

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 30 november 2020 11:09
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: weging 20144

Ik vergeleek de target met de gewogen en ongewogen aantallen, maar misschien vergis ik me

---

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: maandag 30 november 2020 11:04
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: RE: weging 20144

Er is gewogen op opleidingsniveau, leeftijdsgroep en etnische groep. Met name dat laatste zorgt er volgens mij voor dat resp in centrum en zuid afneemt en in nieuw-west toeneemt.
Voor de rest ben je gewoon een grappenmaker [redacted] met die vraag van je ☺

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: maandag 30 november 2020 10:42
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: RE: weging 20144

Als ik dat zie is het antwoord wel duidelijk toch?

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: maandag 30 november 2020 10:38
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: weging 20144

Hoi, ter voorbereiding overlegje straks: target, gewogen en ongewogen project 20144 Klimaatneutraal onderzoek.

	20144 target	gewogen	ongewogen	gewogen	ongewogen
	%	%	%	abs	abs
Centrum	10	6,3	9,5	104	161
West	17	15,3	15,6	253	263
Nieuw-West	18	23,6	18,9	389	320
Zuid	17	11,4	15,6	189	263
Oost	16	11,7	14,4	194	244
Noord	11	12,3	10,5	203	178
Zuidoost	10	12,8	11,4	212	192
target #	1000	93,4	95,9		
onbekend		6,6	4,2	105	70
totaal		100	100	1649	1691

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Senior Onderzoeker
Onderzoek, Informatie en Statistiek (OIS)

Gemeente Amsterdam

[redacted]

[redacted]

Weesperstraat 111-113, 1018 VN Amsterdam

- [redacted]
- Betrouwbare data en informatie vind je op data.amsterdam.nl

[redacted]

Van: [redacted]
[redacted] maandag 24 februari 2020 11:53
Aan: [redacted]
Onderwerp: FW: Climate action readings CPH
Bijlagen: image001.jpg; ATT00001.htm; Climate Action Readiness Study_Preliminary results_Copenhagen_C40 round table_FINAL.pptx; ATT00002.htm

Hoi [redacted]

Zie bijgaand ter inspiratie. Is duurzaamheidsbreed, maar mogelijk nog een idee'tje uit te halen voor onze enquête?

Met vriendelijke groet,

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 14 oktober 2019 08:30
Aan: [redacted]
Onderwerp: Climate action readings CPH

Dag [redacted] kijk maar of je hier iets aan hebt.
Ook in vergelijking met Amsterdam.

Dank voor de grafiek, ik pas hem nog aan voordat ie gedeeld wordt.
Gr [redacted]

Verstuurd vanaf mijn iPhone

Begin doorgestuurd bericht:

> **Van:** [redacted] >
> **Datum:** 11 oktober 2019 om 19:10:33 CEST
> **Aan:** [redacted] @amsterdam.nl>
> **Onderwerp: Antw.: [redacted] oundtable session today 12.00-13.00 in meeting room Akvarie 4+5 at main summit venue - floor plan[redacted]**
>
> Hi [redacted]
>
> Thank you for participating.
> Enclosed you will find the climate action readiness survey with the preliminary results for Copenhagen, that was presented at the roundtable.
>
> Kind regards,
> [redacted]
> Lead Consultant
>
> D +45 51614866
> M +45 [redacted]
> [redacted]
>
> Rambøll Danmark A/S, DK REG. NO. 35128417
> Registered office: Hannemanns Allé 53, 2300 Copenhagen S

From: [redacted]@amsterdam.nl>
Sent: 11. oktober 2019 17:06
To: [redacted] >
Subject: RE: Roundtable session today 12.00-13.00 in meeting room Akvarie 4+5 at main summit venue - floor plan

Dear [redacted]
Thank you for having me at the meeting yesterday! Meanwhile, I am back home and I would be interested to receive the preliminary findings of the report, thatc was presented.
Kind regards, [redacted]

[redacted]
Programmateam Amsterdam Klimaatneutraal
Gemeente Amsterdam
+31 6 [redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 10 oktober 2019 08:41
Aan: [redacted]@austintexas.gov; [redacted]@aucklandcouncil.govt.nz; [redacted]@stockholm.se; [redacted]@kk.dk; [redacted]@dbkl.gov.my; [redacted]@icloud.com; [redacted]@cityhall.nyc.gov; [redacted]@kk.dk; [redacted]@dc.gov; [redacted]@paris.fr; [redacted]
Onderwerp: Roundtable session today 12.00-13.00 in meeting room Akvarie 4+5 at main summit venue - floor plan

Hi everyone,

We were told from C40 to share the floor plan with you, so you can see were the meeting room, Akvarie 4+5 is placed in regards to the roundtable session later today: Insights from citizens will lead the way taking place at 12.00-13.00.

Van:
Verzonden: donderdag 20 februari 2020 10:44
Aan:
Onderwerp: FW: draagvlak naar etniciteit

Hoi

Morgen kijk ik graag ook met je naar onderstaande mogelijke wens voor het draagvlakonderzoek van dit jaar.

Met vriendelijke groet,

Van:
Verzonden: maandag 17 februari 2020 19:19
Aan:
Onderwerp: Re: draagvlak naar etniciteit

Hoi
Fijn dit, dank.
Zou idd mooi zijn als we de splitsing per SD kunnen doen.
En per opleidingsniveau en inkomen. 😊

Met vriendelijke groet,

Telefoon 06

Op 17 feb. 2020 om 16:18 heeft het volgende geschreven:

> Ha
>
> Hieronder uitkomst uit onderzoek van 2019. We weten ook per respondent het stadsdeel. Is dus mogelijk om resultaten met elkaar te kruisen. Zie nu even niet zo snel of daarvoor per stadsdeel voldoende enquêtes zijn uitgevoerd.
> Ik heb vrijdag overleg met OIS. Dan vraag ik na of dit wel/niet mogelijk is (of wat eventueel aanvullend nodig is wat betreft het benodigde aantal respondenten). Ik hou je op de hoogte.
>
> *"Ik vind de opwek van duurzame energie een goede zaak"*

	autochtonen	westerse allochtonen	niet-westerse allochtonen	Totaal
helemaal mee eens	43%	44%	33%	39%
mee eens	38%	37%	34%	36%
neutraal	11%	12%	18%	14%

mee oneens	3%	4%	11%	6%
helemaal mee oneens	4%	2%	2%	3%
weet niet / geen antwoord	2%	1%	3%	2%

Met vriendelijke groet,

Programma Amsterdam Klimaatneutraal

Gemeente Amsterdam

M 06
@amsterdam.nl

Werkdagen: ma, di, do en vr

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 20 februari 2020 11:46
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: draagvlak naar etniciteit

Ok, super!

Zou je hierbij (hebben we het volgens mij eerder al even over gehad) ajb ook kunnen checken hoe het met weging zat. Volgens mij zat stadsdeel hier niet in. Maakt dat uit voor de uitkomsten?

Met vriendelijke groet,
[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 20 februari 2020 11:36
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: draagvlak naar etniciteit

Hallo [redacted]

Dat is prima. Ik ga alvast hiernaar kijken.

Groet,

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 20 februari 2020 10:44
Aan: [redacted]
Onderwerp: FW: draagvlak naar etniciteit

Hoi [redacted]

Morgen kijk ik graag ook met je naar onderstaande mogelijke wens voor het draagvlakonderzoek van dit jaar.

Met vriendelijke groet,

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 17 februari 2020 19:19
Aan: [redacted]
Onderwerp: Re: draagvlak naar etniciteit

Hoi [redacted]

Fijn dit, dank.
Zou idd mooi zijn als we de splitsing per SD kunnen doen.
En per opleidingsniveau en inkomen. 😊

Met vriendelijke groet,
[redacted]

Telefoon 06 [redacted]

Op 17 feb. 2020 om 16:18 heeft [redacted] het volgende geschreven:

> Ha [redacted]
>
> Hieronder uitkomst uit onderzoek van 2019. We weten ook per respondent het stadsdeel. Is dus mogelijk om resultaten met elkaar te kruisen. Zie nu even niet zo snel of daarvoor per stadsdeel voldoende enquêtes zijn uitgevoerd.
> Ik heb vrijdag overleg met OIS. Dan vraag ik na of dit wel/niet mogelijk is (of wat eventueel aanvullend nodig is wat betreft het benodigde aantal respondenten). Ik hou je op de hoogte.
>
> *"Ik vind de opwek van duurzame energie een goede zaak"*

	autochtonen	westerse allochtonen	niet-westerse allochtonen	Totaal
helemaal mee eens	43%	44%	33%	39%
mee eens	38%	37%	34%	36%
neutraal	11%	12%	18%	14%
mee oneens	3%	4%	11%	6%
helemaal mee oneens	4%	2%	2%	3%
weet niet / geen antwoord	2%	1%	3%	2%

> Met vriendelijke groet,
> [redacted]
>
> [redacted]
> Programma Amsterdam Klimaatneutraal
>
> **Gemeente Amsterdam**
>
> M 06 [redacted]
> [redacted]@amsterdam.nl
>
> Werkdagen: ma, di, do en vr

CLIMATE ACTION READINESS STUDY

Preliminary results of citizen survey in Copenhagen

Round table, C40 Mayor's Summit, October 10 2019

RAMBØLL Bright ideas. Sustainable change.

CITY OF COPENHAGEN

WHY THIS SURVEY

- The challenge of our time is to increase the pace in implementing climate action and sustainable solutions to break the curve of CO2-emissions.
- The climate action readiness study is conducted in order to help speed up this process and fast track sustainable solutions.
- Partners of the study: Copenhagen, C40 and Ramboll.

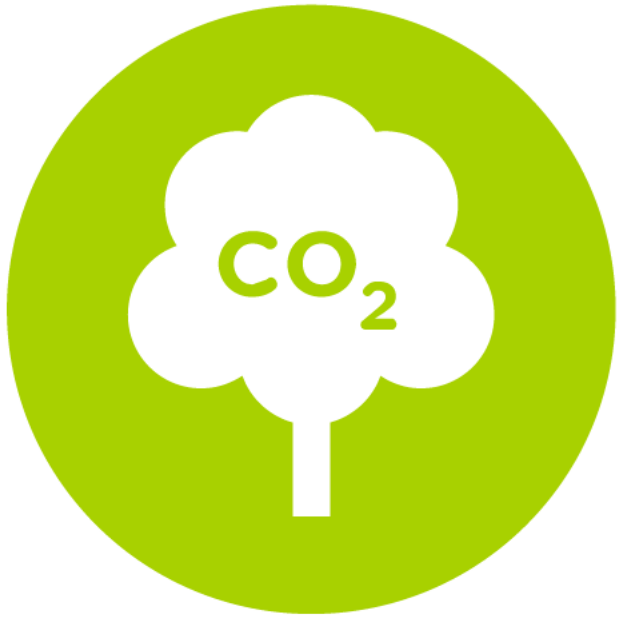

RAMBØLL

RESEARCH AREAS

RAMBØLL

PERSONAL CONCERNS

TO WHAT EXTENT DO YOU THINK CLIMATE CHANGE IS ALREADY AFFECTING OR WILL AFFECT YOU AND YOUR FAMILY?

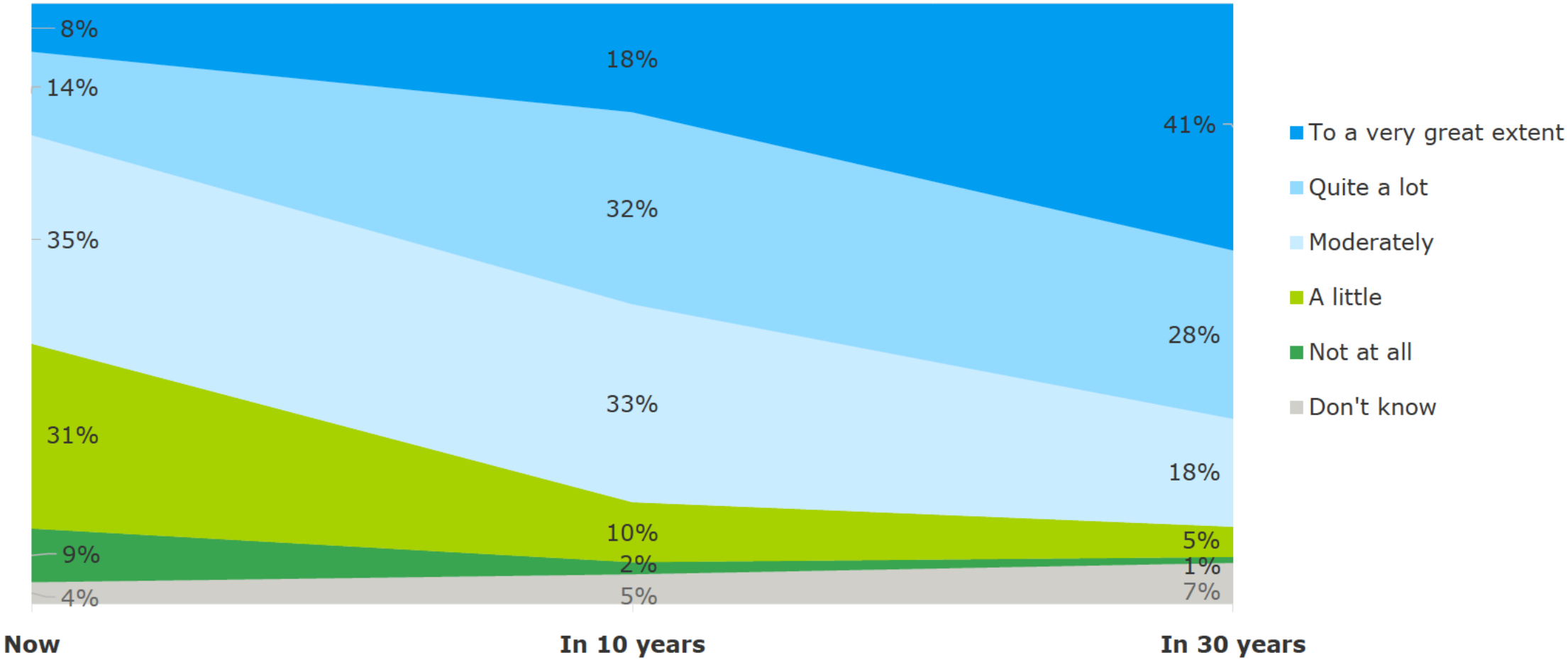

RAMBØLL

HOW DO YOU PERSONALLY FEEL ABOUT EACH OF THE FOLLOWING POTENTIAL EFFECTS OF CLIMATE CHANGE?

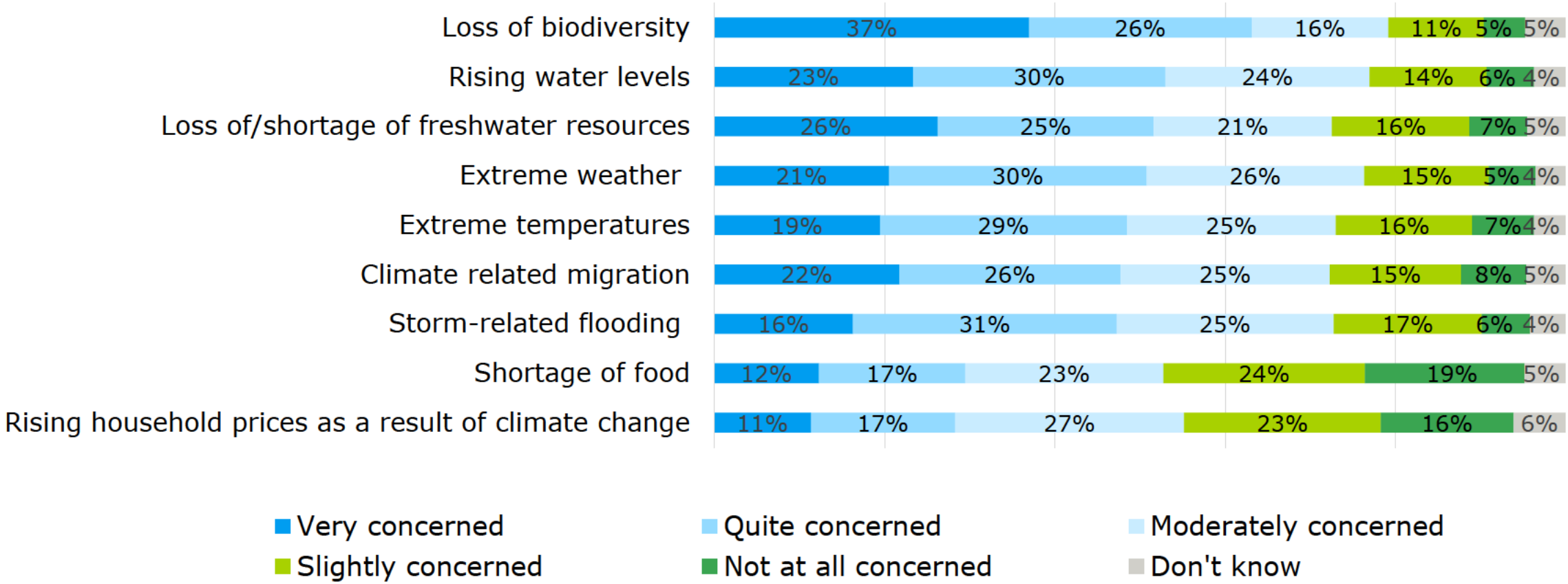

RAMBØLL

CURRENT LEVEL OF ACTION

HOW OFTEN DO YOU PERSONALLY DO EACH OF THE FOLLOWING ACTIONS?

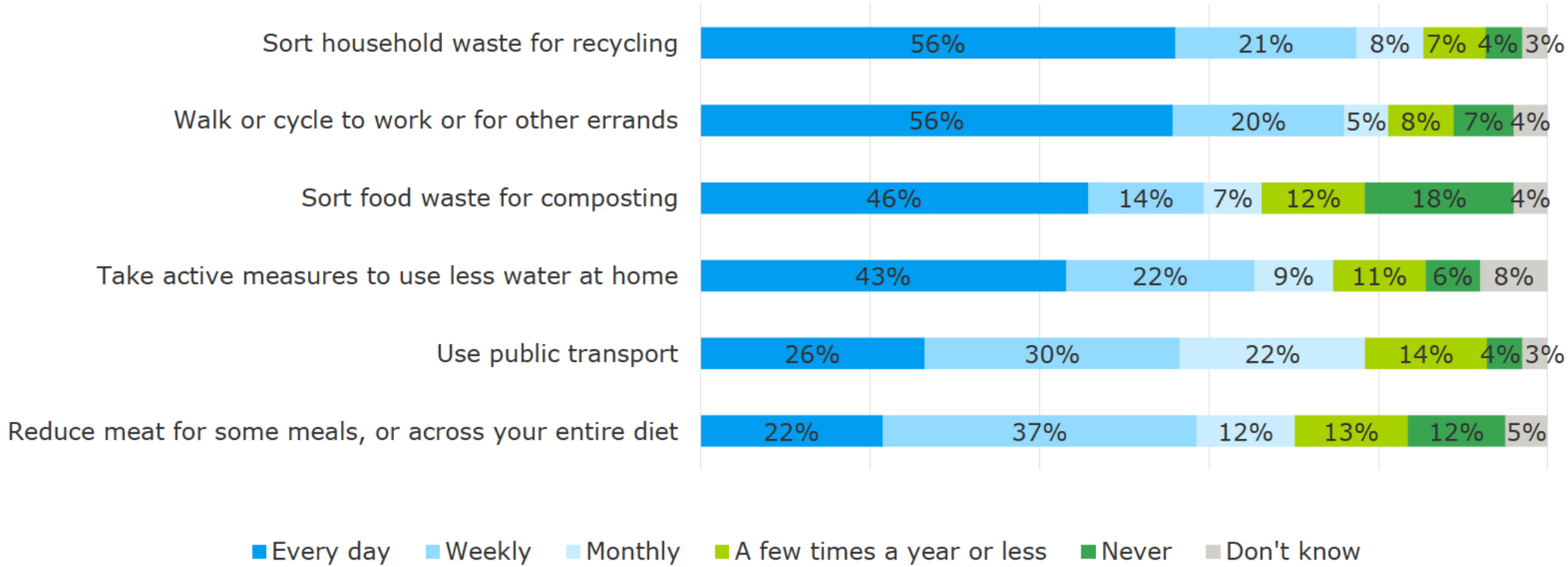

HOW OFTEN DO YOU PERSONALLY SORT FOOD WASTE FOR COMPOSTING?

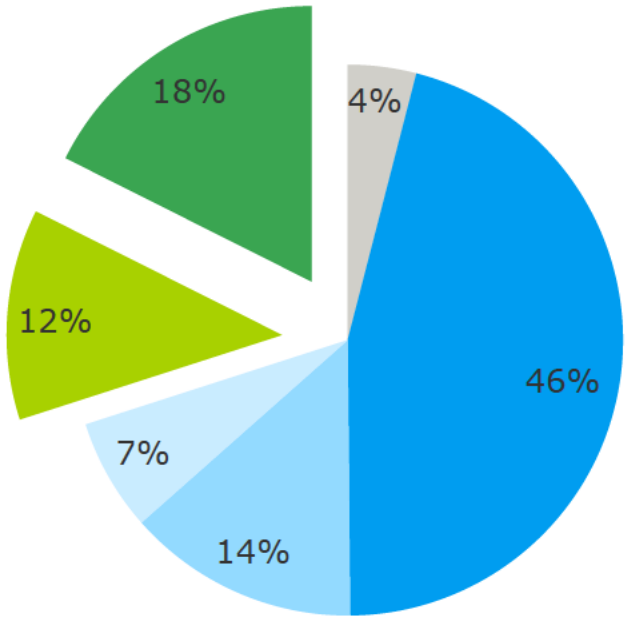

Don't know
Every day
Weekly
Monthly
A few times a year or less
Never

...WHY NOT?

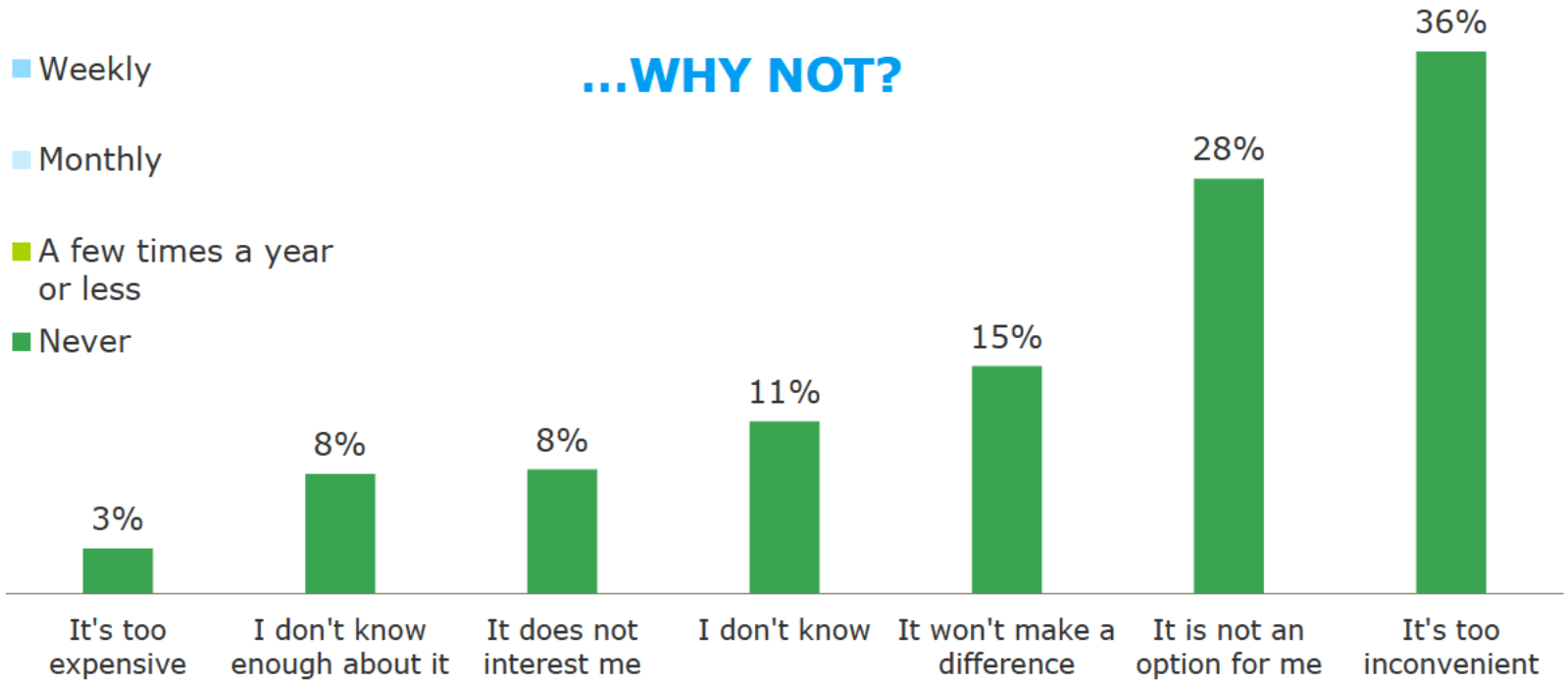

RAMBØLL

HOW OFTEN DO YOU PERSONALLY USE PUBLIC TRANSPORTATION?

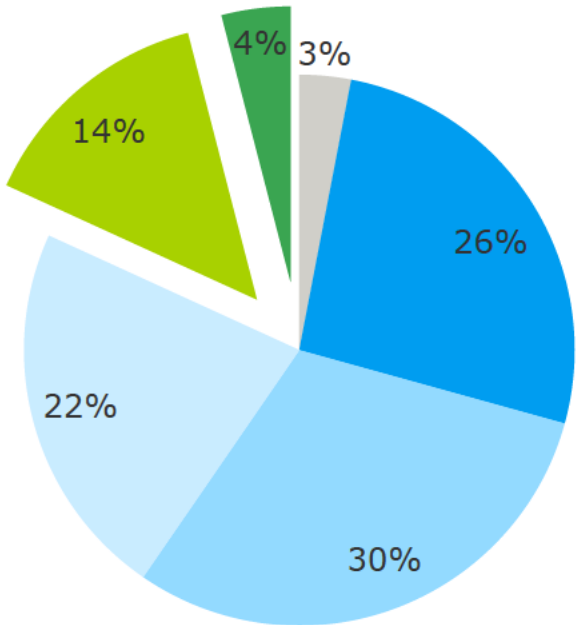

- Don't know
- Every day
- Weekly
- Monthly
- A few times a year or less
- Never

...WHY NOT?

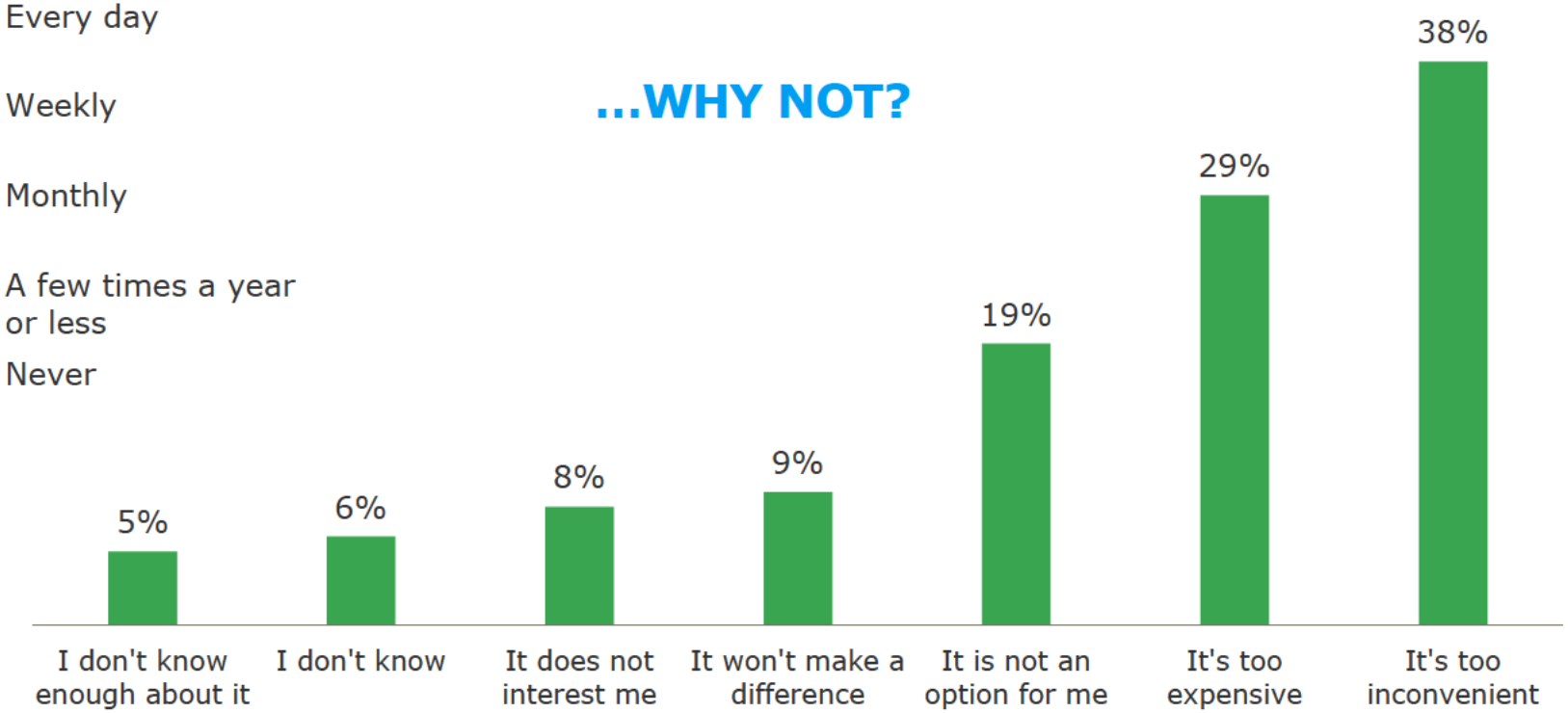

RAMBØLL

PERSONAL ACTION READINESS

TO WHAT EXTENT DO YOU PLAN TO DO MORE OF EACH OF THE FOLLOWING ACTIONS IN THE FUTURE?

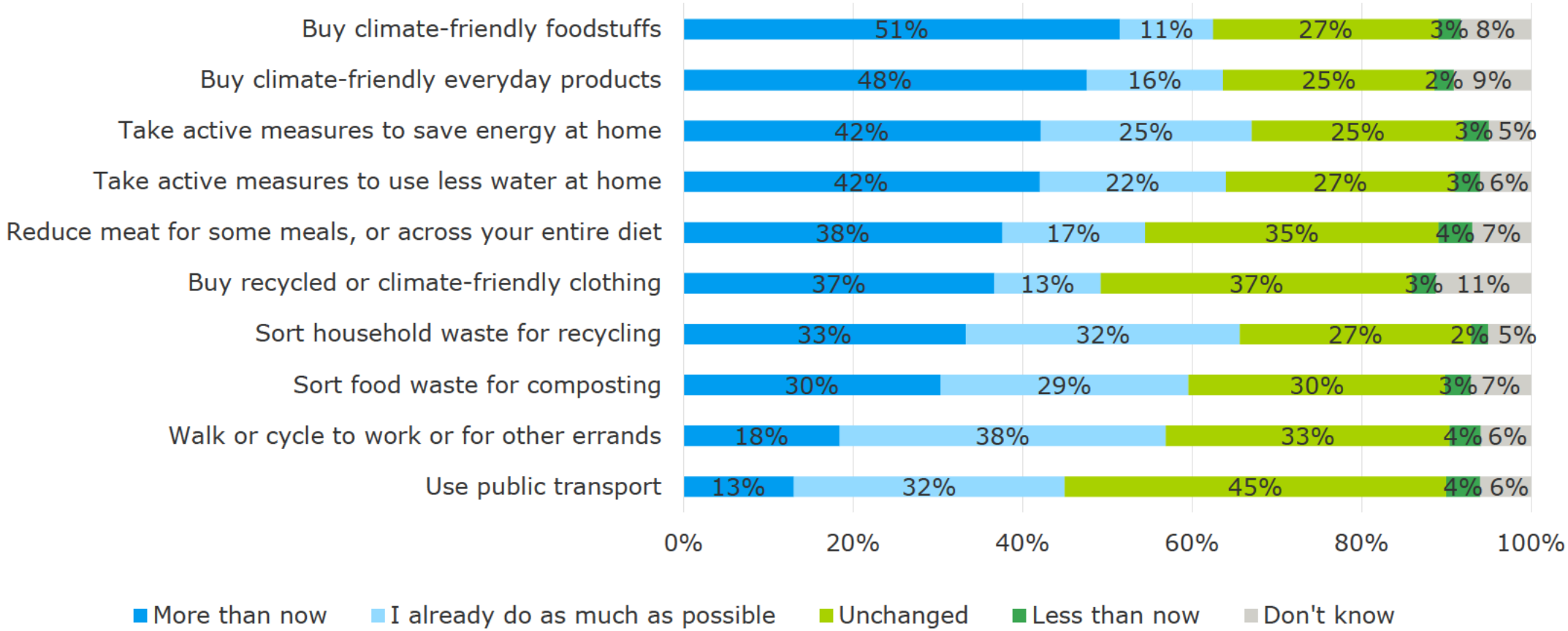

HAVE YOU DONE OR DO YOU INTEND TO DO THE FOLLOWING?

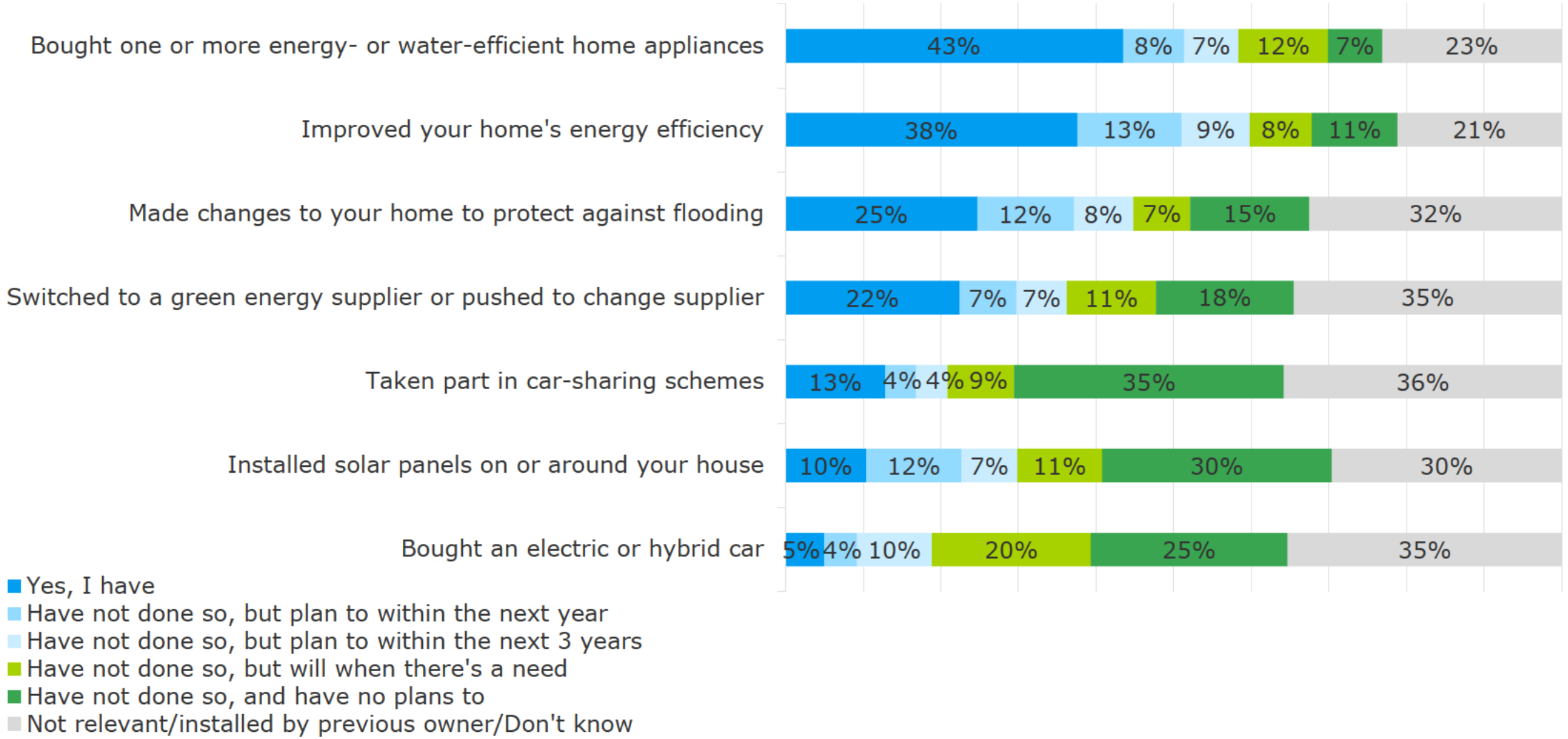

RAMBØLL

TO WHAT EXTENT DO YOU THINK YOU ARE DOING ENOUGH TO PREVENT CLIMATE CHANGE?

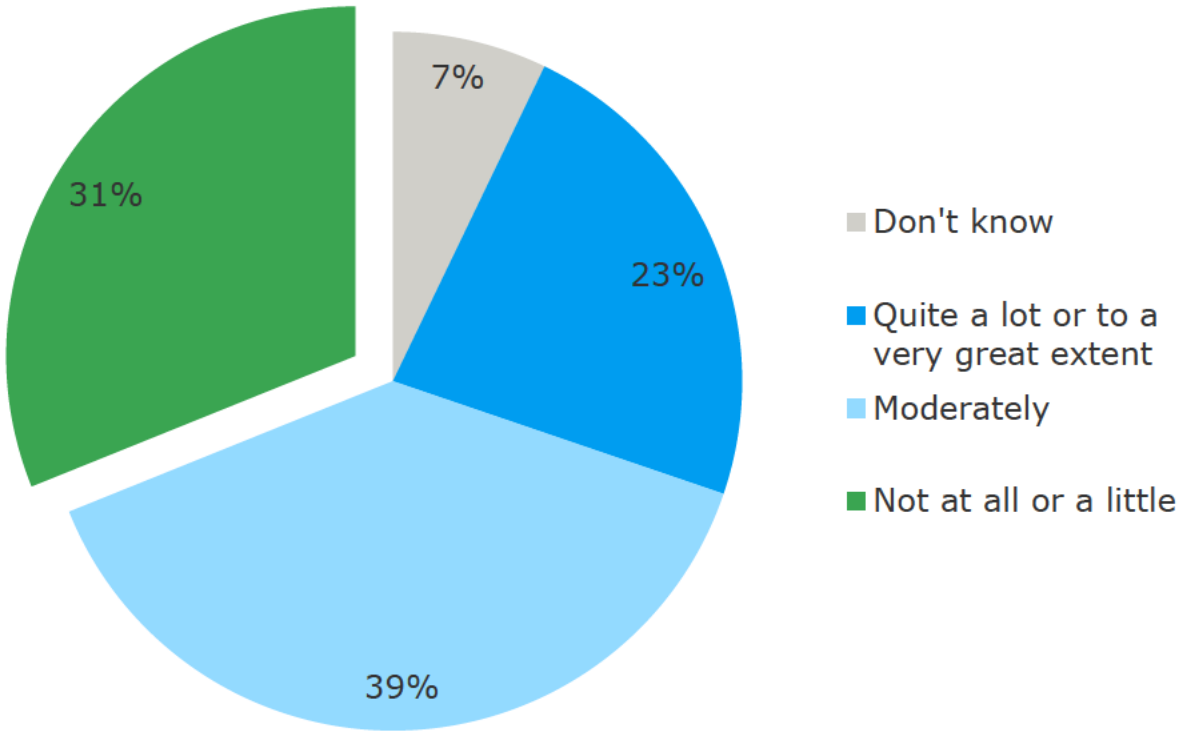

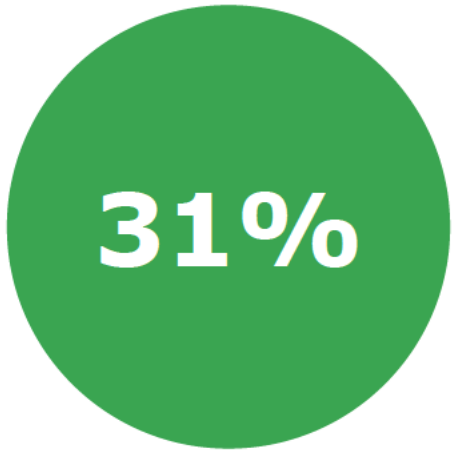

Are aware that they can do more to prevent climate change

RAMBØLL

TO WHAT EXTENT DO YOU ARE DOING ENOUGH TO PROTECT YOURSELF AND YOUR SURROUNDINGS AGAINST EFFECTS OF EXTREME WEATHER CAUSED BY CLIMATE CHANGE?

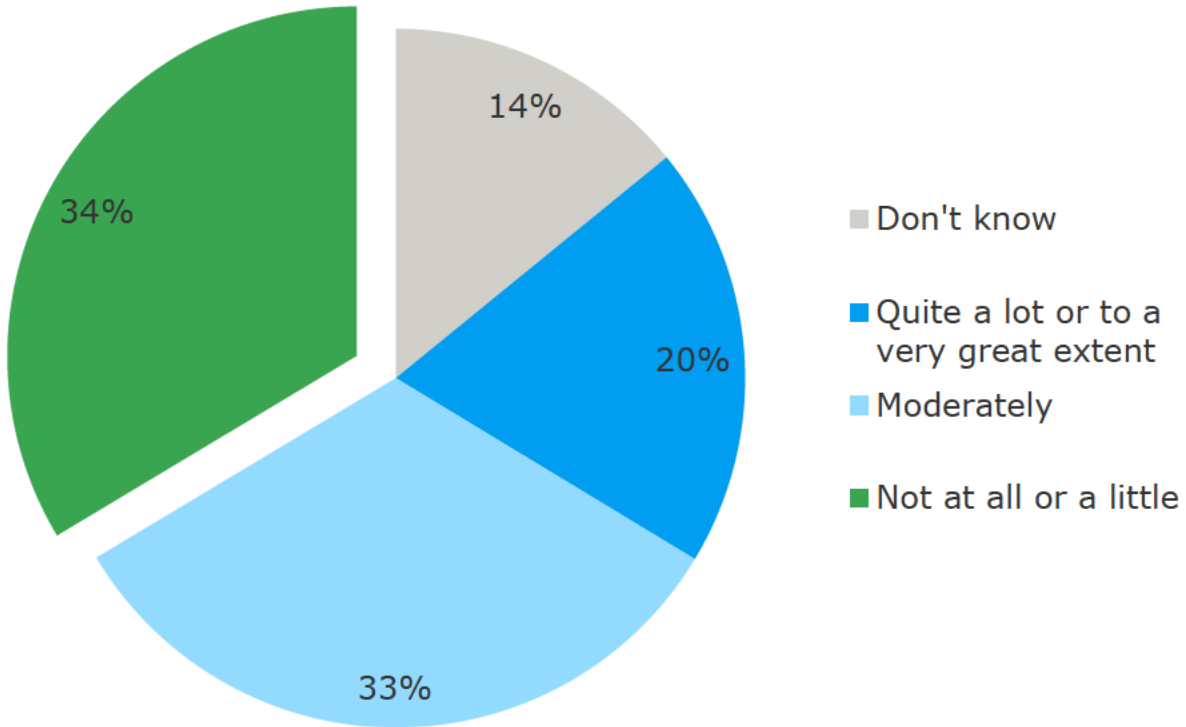

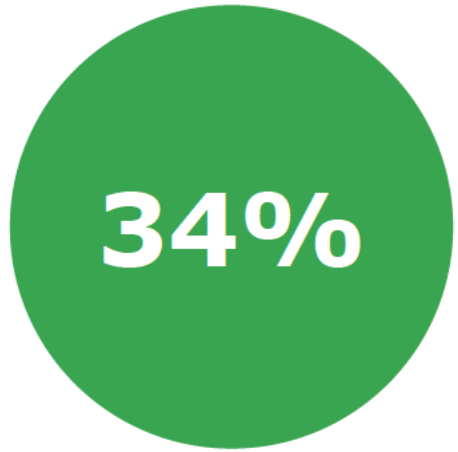

Are aware that they can do more to protect themselves against extreme weather caused by climate change

RAMBØLL

CITY ACTION AN PERSONAL WILLINGNESS TO PAY

TO WHAT EXTENT ARE THE FOLLOWING IMPORTANT TO YOU IN YOUR CITY?

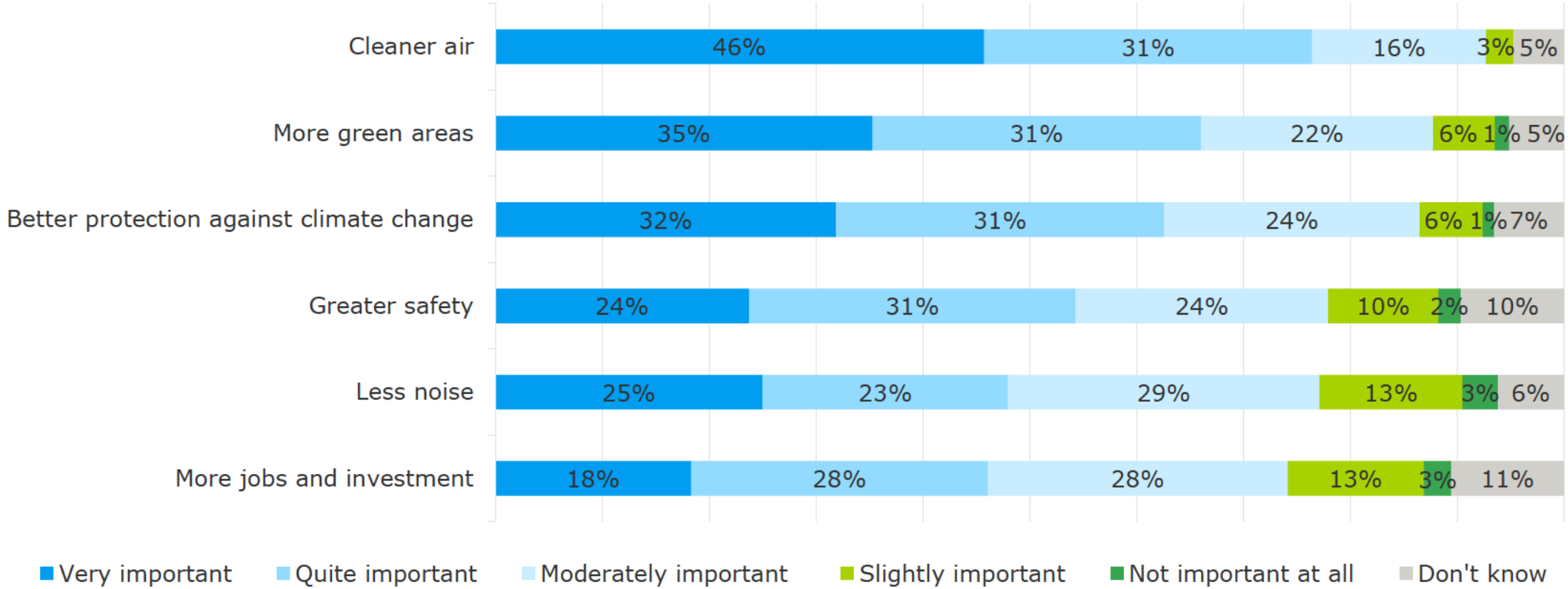

RAMBØLL

TO WHAT EXTENT DO YOU AGREE OR DISAGREE THAT COPENHAGEN SHOULD DO EACH OF THE FOLLOWING?

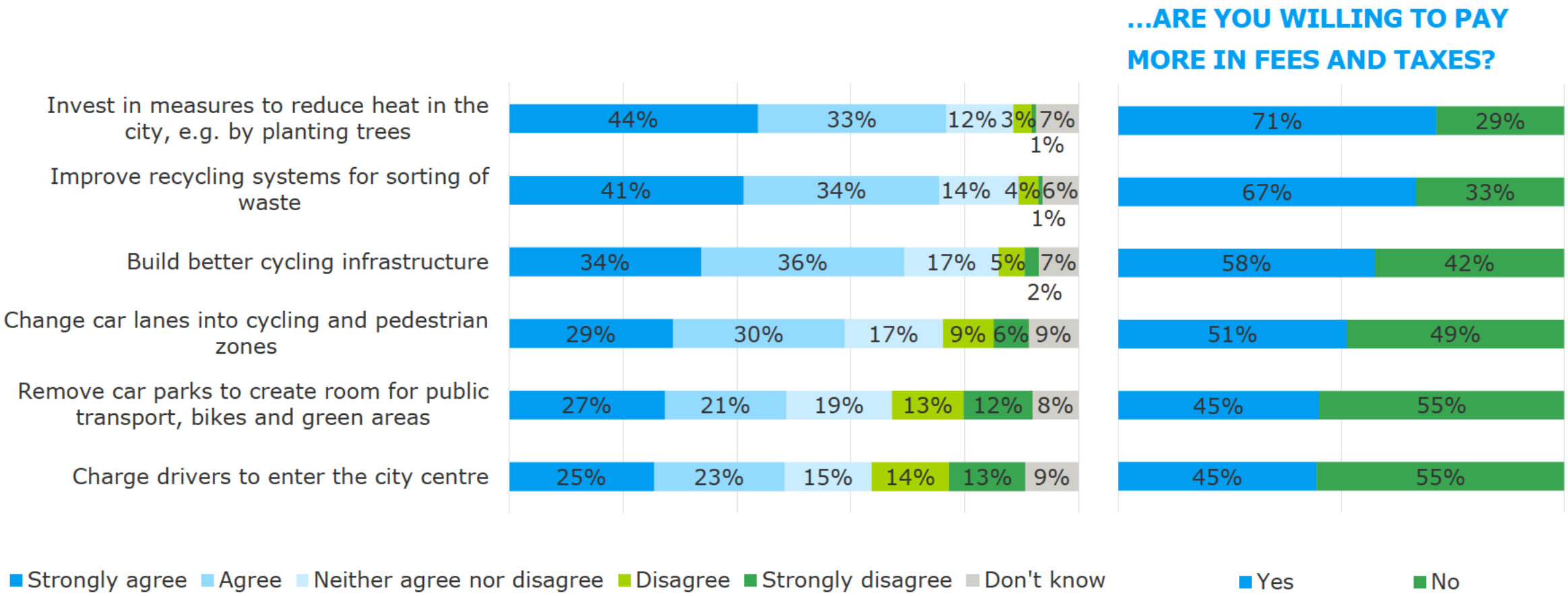

RAMBØLL

Bright ideas. Sustainable change.

RAMBØLL

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 3 maart 2020 15:49
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: draagvlak energietransitie ratenau instituut

Heel boeiend, dank, ik ga het lezen!

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 3 maart 2020 15:27
Aan: [redacted]
Onderwerp: draagvlak energietransitie ratenau instituut

Hoi [redacted]

Leuk om te lezen!

https://publiekdenken.nl/partners/kennisprogramma-duurzaamdoor/eerlijk-is-het-duurzaamst/?utm_source=E-nieuwsbrief+Publiek+Denken%2C&utm_campaign=6b98180727-EMAIL_CAMPAIGN_2020_03_03_01_20&utm_medium=email&utm_term=0_2ac44315d2-6b98180727-193976229

Groet,

[redacted]

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 20 maart 2020 16:55
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: klimaatneutraal draagvlak onderzoek

Hoi [redacted]

Dank voor je mail!

Ik weet niet of ik het al gezegd had, maar de mogelijke wens voor extra face-to-face-interviews is waarschijnlijk niet meer relevant. Onderzoek werd daarmee te groot zoals we samen ook al zagen. Mijn collega's zien dat nu ook in ☺ We kunnen in mijn optiek vasthouden aan de steekproefomvang van vorig jaar.

We hebben geen haast met het onderzoek.
Pas bij de 1e updaterapportage van de Routekaart (begin 2021) hebben we cijfers over het draagvlak in 2020 nodig. Desnoods stellen we het uit tot het najaar. Face-to-face-interviews zijn namelijk wel onmisbaar voor dit onderwerp vind ik. Bovendien vind ik het niet zo relevant om binnenkort aan bewoners te vragen wat ze van duurzame energie vinden, nu corona ons alleen maar daarover doet nadenken.

Het is inderdaad wel een goed idee om de vragenlijst klaar te hebben.
Maandag a.s. heb ik een overleg met mijn collega [redacted] hierover. Zij denkt graag over de vragenlijst mee. Zij is vanuit AKN verantwoordelijk voor contact met bewoners. Onze bevindingen zal ik met je delen.
Vrijdag de 27e kunnen we die vervolgens doorlopen.

Ik zou het wel fijn vinden om, op een laag pitje, jou als contactpersoon voor dit onderzoek te houden, maar natuurlijk alleen als dat gaat. Zo niet, dan is een alternatief natuurlijk een goed plan. Ook bij mij is het gekkenhuis met werk en de kids thuis, ik begrijp je punt volledig. Zullen we het hier ook even over hebben de 27e?

Het allerbeste gewenst in deze vreemde situatie.

Hartelijke groet,
[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 20 maart 2020 13:34
Aan: [redacted]
Onderwerp: klimaatneutraal draagvlak onderzoek

Hoi [redacted]

Ik heb inmiddels gekeken hoeveel panelleden en hoeveel face to face we zouden moeten doen om de vragen van de komende enquête ook naar stadsdelen uit te kunnen splitsen.
Ik ben dit met onze dataverzameling af aan het stemmen en ik heb ze gevraagd om bij het bureau dat we vorige keer hebben gebruikt om face to face info te verzamelen een offerte op te vragen met de nieuw gestelde targets (het zijn een stuk meer face to face interviews die we nu zouden willen hebben). Zij gaan hier achteraan.

Het probleem is wel dat we niet weten wat er gaat gebeuren met de Corona-crisis. Tot 6 april wordt er geen face to face dataverzameling gedaan. De vraag is wat er daarna gaat gebeuren.
Ik denk dat we zoveel mogelijk alles gereed moeten maken en dan moeten we maar kijken hoe de situatie zich ontwikkelt. Jij kunt wel alvast nadenken wat je zou willen doen als de crisis nog langer doorzet en we dus binnen afzienbare tijd geen face to face info kunnen verzamelen.

We hebben voor volgende week een overleg staan om de nieuwe versie van de vragenlijst door te nemen. Lukt het om dat via mail en telefoon door te zetten of gaat het moeilijk worden vanwege de crisis om de nodige input te verzamelen? Ik heb dus de uitdaging met de kinderen en kan minder uren werken dan normaal, dus ik speel met de gedacht om [redacted] (collega zonder kinderen die heel veel vragenlijsten heeft opgezet) te vragen om met je mee te denken met de aanpassingen van de vragenlijst zodat daar geen vertraging op kan lopen. Maar ik wou dat wel eerst even met je afstemmen. Als je dat liever niet hebt, dan probeer ik het zelf te doen en in te passen tussen de andere werkzaamheden.

Ik hoor graag wat jouw gedachten zijn over de bovenstaande punten.

Groet,

[redacted]

Van:
Verzonden: vrijdag 20 maart 2020 17:19
Aan:
Onderwerp: RE: klimaatneutraal draagvlak onderzoek

Dank! Klinkt goed zo.
Groetjes,

Van:
Verzonden: vrijdag 20 maart 2020 17:08
Aan:
Onderwerp: RE: klimaatneutraal draagvlak onderzoek

Hoi

Ok, duidelijk. Het is helemaal prima. Zeker als er geen haast is en de enquête eventueel in het najaar plaats gaat vinden dan kunnen we op een laag pitje voortzetten met de vragenlijst.
Laten we vrijdag daar verder over praten. Ik had ook al bedacht dat het misschien niet het juiste moment tijdens deze crisis is om vragen te stellen over het klimaat ☹.

Jij ook succes thuis ☺.

Groet,

Van:
Verzonden: vrijdag 20 maart 2020 16:55
Aan:
Onderwerp: RE: klimaatneutraal draagvlak onderzoek

Hoi

Dank voor je mail!

Ik weet niet of ik het al gezegd had, maar de mogelijke wens voor extra face-to-face-interviews is waarschijnlijk niet meer relevant. Onderzoek werd daarmee te groot zoals we samen ook al zagen. Mijn collega's zien dat nu ook in ☺ We kunnen in mijn optiek vasthouden aan de steekproefomvang van vorig jaar.

We hebben geen haast met het onderzoek.
Pas bij de 1e updaterapportage van de Routekaart (begin 2021) hebben we cijfers over het draagvlak in 2020 nodig. Desnoods stellen we het uit tot het najaar. Face-to-face-interviews zijn namelijk wel onmisbaar voor dit onderwerp vind ik. Bovendien vind ik het niet zo relevant om binnenkort aan bewoners te vragen wat ze van duurzame energie vinden, nu corona ons alleen maar daarover doet nadenken.

Het is inderdaad wel een goed idee om de vragenlijst klaar te hebben.

Maandag a.s. heb ik een overleg met mijn collega [redacted] hierover. Zij denkt graag over de vragenlijst mee. Zij is vanuit AKN verantwoordelijk voor contact met bewoners. Onze bevindingen zal ik met je delen.
Vrijdag de 27e kunnen we die vervolgens doorlopen.

Ik zou het wel fijn vinden om, op een laag pitje, jou als contactpersoon voor dit onderzoek te houden, maar natuurlijk alleen als dat gaat. Zo niet, dan is een alternatief natuurlijk een goed plan. Ook bij mij is het gekkenhuis met werk en de kids thuis, ik begrijp je punt volledig. Zullen we het hier ook even over hebben de 27e?

Het allerbeste gewenst in deze vreemde situatie.

Hartelijke groet,
[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 20 maart 2020 13:34
Aan: [redacted]
Onderwerp: klimaatneutraal draagvlak onderzoek

Hoi [redacted]

Ik heb inmiddels gekeken hoeveel panelleden en hoeveel face to face we zouden moeten doen om de vragen van de komende enquête ook naar stadsdelen uit te kunnen splitsen.
Ik ben dit met onze dataverzameling af aan het stemmen en ik heb ze gevraagd om bij het bureau dat we vorige keer hebben gebruikt om face to face info te verzamelen een offerte op te vragen met de nieuw gestelde targets (het zijn een stuk meer face to face interviews die we nu zouden willen hebben). Zij gaan hier achteraan.
Het probleem is wel dat we niet weten wat er gaat gebeuren met de Corona-crisis. Tot 6 april wordt er geen face to face dataverzameling gedaan. De vraag is wat er daarna gaat gebeuren.
Ik denk dat we zoveel mogelijk alles gereed moeten maken en dan moeten we maar kijken hoe de situatie zich ontwikkelt. Jij kunt wel alvast nadenken wat je zou willen doen als de crisis nog langer doorzet en we dus binnen afzienbare tijd geen face to face info kunnen verzamelen.

We hebben voor volgende week een overleg staan om de nieuwe versie van de vragenlijst door te nemen. Lukt het om dat via mail en telefoon door te zetten of gaat het moeilijk worden vanwege de crisis om de nodige input te verzamelen?
Ik heb dus de uitdaging met de kinderen en kan minder uren werken dan normaal, dus ik speel met de gedacht om [redacted] (collega zonder kinderen die heel veel vragenlijsten heeft opgezet) te vragen om met je mee te denken met de aanpassingen van de vragenlijst zodat daar geen vertraging op kan lopen. Maar ik wou dat wel eerst even met je afstemmen. Als je dat liever niet hebt, dan probeer ik het zelf te doen en in te passen tussen de andere werkzaamheden.

Ik hoor graag wat jouw gedachten zijn over de bovenstaande punten.

Groet,

[redacted]

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 30 maart 2020 16:55
Aan: [redacted]
Onderwerp: FW: update OIS-onderzoek draagvlak energietransitie

Hoi [redacted]

Hierbij een mailtje over de gewenste planning van het draagvlakonderzoek.
Ook collega's op het stadhuis zijn het erover eens dat uitstellen naar het najaar beter is.
Het is nog steeds wel fijn als we dit voorjaar de vragenlijst af hebben.
Op 8 apr heb ik daarover een telefonisch overleg met mijn collega [redacted] Ik stel ons overleg van 3 apr nog 1x uit ;-)

Met vriendelijke groeten,
[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 30 maart 2020 16:01
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: update OIS-onderzoek draagvlak energietransitie

Dag [redacted],

Uitstel lijkt mij ook logisch, zoals [redacted] beargumenteert.

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Bestuursadviseur

Email: [redacted]**@amsterdam.nl**
Internet: **www.amsterdam.nl**

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 27 maart 2020 16:57
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: Re: update OIS-onderzoek draagvlak energietransitie

Hoi,
Uitstel lijkt me logisch.
Om tijdens een crisis waarbij sommige mensen hartstikke zenuwachtig zijn en zich zorgen maken over de gezondheid van zichzelf en hun geliefden zo'n onderzoek te doen is inderdaad niet handig.
Dit najaar meet je een nader effect, namelijk dat van de economische recessie. Maar dat is gewoon relevant en wil je ook meten lijkt me.
[redacted]

Verstuurd vanaf mijn iPad

Op 27 mrt. 2020 om 16:38 heeft [redacted]@amsterdam.nl> het volgende geschreven:

Beste [redacted],

Via deze weg wil ik jullie updaten over het draagvlakonderzoek van OIS. Het gaat oa over de planning, gegeven de huidige coronacrisis.

- In het voorjaar van 2019 is het 1e draagvlakonderzoek onder Amsterdammers gehouden door OIS
- We zijn momenteel met OIS bezig met de voorbereidingen voor het herhalen van dit onderzoek in 2020
- Hierbij blijft, vanwege de wens tot monitoring, een groot deel van de vragenlijst hetzelfde, maar is ook ruimte voor nieuwe vragen (ipv enkele huidige vragen)
- Het onderzoek bestaat, vanwege de wens tot representativiteit, uit zowel respondenten die online als op straat meedoen
- OIS mag vanwege de coronacrisis momenteel geen straatinterviews uitvoeren
- Aangezien we momenteel verwachten dat dit nog even zo zal blijven, en omdat het ons niet verstandig lijkt om momenteel naar de houding tav de energietransitie te vragen (je krijgt vermoedelijk vertekende resultaten), is ons huidige idee om het onderzoek uit te stellen tot het najaar
- Mocht in het najaar blijken dat de crisis nog steeds niet voorbij is en straatinterviews nog steeds niet mogelijk zijn, dan kan tzt altijd nog worden besloten om het onderzoek toch alleen online uit te voeren
- We hebben de resultaten nodig voor de 1e rapportage over de Routekaart in 2021, daarvoor is het najaar nog op tijd. Ook willen we vermoedelijk wat extra inzichten verkrijgen over de houding tav windenergie en de wensen van Amsterdam voor de dienstverlening, ook daarvoor is het niet per se nodig om dit voorjaar het onderzoek al uit te voeren

Als jullie hier anders tegenaan kijken, laat het graag weten.

Los van de planning gaan we in de komende weken de vragenlijst alvast definitief maken.
Als we een concept hebben, zullen we die ook ter commentaar naar jullie toesturen.
Laatst bij de technische briefing over de Routekaart merkten we bv bij [redacted] interesse hierover. Fijn zodoende als jullie tzt daar een blik op willen werpen.

Het beste, een goed weekend en vriendelijke groeten,

[redacted]
Programma Amsterdam Klimaatneutraal

Gemeente Amsterdam

M 06 [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl

Werkdagen: ma, di, do en vr

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 31 maart 2020 10:24
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: update OIS-onderzoek draagvlak energietransitie

Hoi [redacted]

Ja, heel fijn en goed idee als je dit alvast wilt doen!

Met vriendelijke groet,
[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 31 maart 2020 10:07
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: update OIS-onderzoek draagvlak energietransitie

Hoi [redacted]

Goed om te weten. Ik zal het doorgeven aan ons team dataverzameling. Zal ik dan een nieuwe datum ergens in september inplannen? Dan staan we ook in hun planning ivm andere onderzoeken.
Hebben we iig genoeg tijd om de vragenlijst goed aan te passen.

Groet,

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 30 maart 2020 16:55
Aan: [redacted]
Onderwerp: FW: update OIS-onderzoek draagvlak energietransitie

Hoi [redacted]

Hierbij een mailtje over de gewenste planning van het draagvlakonderzoek.
Ook collega's op het stadhuis zijn het erover eens dat uitstellen naar het najaar beter is.
Het is nog steeds wel fijn als we dit voorjaar de vragenlijst af hebben.
Op 8 apr heb ik daarover een telefonisch overleg met mijn collega [redacted] Ik stel ons overleg van 3 apr nog 1x uit ;-)

Met vriendelijke groeten,
[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 30 maart 2020 16:01
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: update OIS-onderzoek draagvlak energietransitie

Dag [redacted],

Uitstel lijkt mij ook logisch, zoals [redacted] beargumenteert.

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Bestuursadviseur

Email: [redacted]**@amsterdam.nl**
Internet: **www.amsterdam.nl**

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 27 maart 2020 16:57
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: Re: update OIS-onderzoek draagvlak energietransitie

Hoi,
Uitstel lijkt me logisch.
Om tijdens een crisis waarbij sommige mensen hartstikke zenuwachtig zijn en zich zorgen maken over de gezondheid van zichzelf en hun geliefden zo'n onderzoek te doen is inderdaad niet handig.
Dit najaar meet je een nader effect, namelijk dat van de economische recessie. Maar dat is gewoon relevant en wil je ook meten lijkt me.
[redacted]

Verstuurd vanaf mijn iPad

> Op 27 mrt. 2020 om 16:38 heeft [redacted]@amsterdam.nl> het volgende geschreven:
>
> Beste [redacted],
>
> Via deze weg wil ik jullie updaten over het draagvlakonderzoek van OIS. Het gaat oa over de planning, gegeven de huidige coronacrisis.
>
> - In het voorjaar van 2019 is het 1e draagvlakonderzoek onder Amsterdammers gehouden door OIS
> - We zijn momenteel met OIS bezig met de voorbereidingen voor het herhalen van dit onderzoek in 2020
> - Hierbij blijft, vanwege de wens tot monitoring, een groot deel van de vragenlijst hetzelfde, maar is ook ruimte voor nieuwe vragen (ipv enkele huidige vragen)
> - Het onderzoek bestaat, vanwege de wens tot representativiteit, uit zowel respondenten die online als op straat meedoen
> - OIS mag vanwege de coronacrisis momenteel geen straatinterviews uitvoeren
> - Aangezien we momenteel verwachten dat dit nog even zo zal blijven, en omdat het ons niet verstandig lijkt om momenteel naar de houding tav de energietransitie te vragen (je krijgt vermoedelijk vertekende resultaten), is ons huidige idee om het onderzoek uit te stellen tot het najaar
> - Mocht in het najaar blijken dat de crisis nog steeds niet voorbij is en straatinterviews nog steeds niet mogelijk zijn, dan kan tzt altijd nog worden besloten om het onderzoek toch alleen online uit te voeren

- We hebben de resultaten nodig voor de 1e rapportage over de Routekaart in 2021, daarvoor is het najaar nog op tijd. Ook willen we vermoedelijk wat extra inzichten verkrijgen over de houding tav windenergie en de wensen van Amsterdam voor de dienstverlening, ook daarvoor is het niet per se nodig om dit voorjaar het onderzoek al uit te voeren

Als jullie hier anders tegenaan kijken, laat het graag weten.

Los van de planning gaan we in de komende weken de vragenlijst alvast definitief maken.
Als we een concept hebben, zullen we die ook ter commentaar naar jullie toesturen.
Laatst bij de technische briefing over de Routekaart merkten we bv bij [redacted] interesse hierover. Fijn zodoende als jullie tzt daar een blik op willen werpen.

Het beste, een goed weekend en vriendelijke groeten,

[redacted]

[redacted]
Programma Amsterdam Klimaatneutraal

Gemeente Amsterdam

M 06 [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl

Werkdagen: ma, di, do en vr

Van:
Verzonden: donderdag 23 april 2020 15:56
Aan:
Onderwerp: RE: bijpraten onderzoek draagvlak energietransitie
Bijlagen: Vragenlijst 2019_ideeen voor 2020 _v1.docx

Ha

Bijgaand alvast een versie van de vragenlijst met mijn suggesties voor nieuwe/verwijderde vragen.
Kunnen we dinsdag even langslopen. Ben benieuwd hoe jij het ziet ☺

Half mei heb ik overleg met enkele collega's om onze bevindingen te delen.

Met vriendelijke groet,

-----Oorspronkelijke afspraak-----
Van:
Verzonden: vrijdag 21 februari 2020 14:16
Aan:
Onderwerp: bijpraten onderzoek draagvlak energietransitie
Tijd: dinsdag 28 april 2020 10:30-11:30 (UTC+01:00) Amsterdam, Berlijn, Bern, Rome, Stockholm, Wenen.
Locatie: OIS

Ik durf het bijna niet te zeggen, maar ik moet het overleg nog 1x uitstellen.. ;-(

Onderzoek woningen en energieverbruik

Beste...,

De gemeente Amsterdam wil een aantrekkelijke en leefbare stad zijn voor iedereen die er woont, werkt of op bezoek komt. Om hier inzichten voor op te doen voeren we een onderzoek uit over de woningen en het energie(verbruik) van Amsterdamse huishoudens. Hoe denkt u hierover en welke keuzes worden hierbij in uw huishouden gemaakt? Daartoe willen wij u uitnodigen om een vragenlijst voor uw huishouden in te vullen.

Met opmerkingen [redacted] 'energieverbruik' zonder haakjes om 'verbruik'

1. Bent u huurder of eigenaar van uw woning?
   - ik ben eigenaar van de woning waarin ik woon
   - ik huur een sociale huurwoning van een woningcorporatie
   - ik huur een sociale huurwoning van een particuliere verhuurder
   - ik huur een vrije sector huurwoning van een woningcorporatie
   - ik huur een vrije sector huurwoning van een particuliere verhuurder
   - anders, namelijk....
   - weet niet/geen antwoord

2. Maakt uw woning deel uit van een vereniging van eigenaren (VvE)?
   - ja
   - nee
   - weet niet/geen antwoord

3. Wat is het bouwjaar van uw woning?
   - voor 1946
   - 1946-1980
   - 1981-1990
   - 1991-2000
   - 2001 -heden
   - weet niet/geen antwoord

4. Kookt u op ...(niet bedoeld is de oven)?
   - gas
   - elektriciteit (incl. inductie)
   - een andere manier, namelijk...
   - weet niet/geen antwoord

5. Op welke manier wordt uw woning verwarmd? [meerdere antwoordmogelijkheden]
   - met behulp van gas (een eigen CV-ketel of gaskachel), ga naar vraag 7a
   - met behulp van elektriciteit, ga naar vraag 7a
   - met behulp van stadsverwarming, ga naar vraag 6
   - met behulp van blokverwarming, ga naar vraag 7a
   - op een andere manier, namelijk... ga naar vraag 7a
   - weet niet/geen antwoord, ga naar vraag 7a

6. Weet u ongeveer hoeveel warmte in uw huishouden per jaar wordt verbruikt?
   - ja, namelijk (in GJ per jaar) .....

Met opmerkingen [redacted] Vraag verwijderen

7a. Weet u ongeveer hoeveel elektriciteit in uw huishouden per jaar wordt verbruikt?
   - ja namelijk (in kWh per jaar) ....
   - niet van toepassing
   - weet niet/geen antwoord

Met opmerkingen [redacted] Vraag verwijderen

7b. Weet u ongeveer hoeveel gas in uw huishouden per jaar wordt verbruikt?

- ja, namelijk (in m3 per jaar) .....
- niet van toepassing
- weet niet/geen antwoord

Met opmerkingen [redacted] Vraag verwijderen

8. Welke van de volgende energiebronnen zijn volgens u duurzaam? [meerdere antwoorden]
- aardgas
- aardolie
- kolen
- stadswarmte
- restwarmte van het afvalbedrijf (AEB)
- restwarmte van de industrie
- zon
- wind
- biomassa
- waterkracht
- warmte uit aarde
- kernenergie
- anders, namelijk....
- geen van deze
- weet niet/geen antwoord

[na vraag 8 niet meer terug kunnen klikken]
9. Duurzame energiebronnen zijn bijvoorbeeld zonne-en windenergie. Hoe kijkt u in het algemeen aan tegen (de overstap naar) duurzame energie? Kunt u per stelling aangeven in hoeverre u het ermee eens bent. [alle items 5-punts schaal van helemaal mee eens tot helemaal mee oneens] [RANDOM VOORLEGGEN]
- ik heb weinig tot geen kennis over het onderwerp duurzame energie
- ik vind de overstap naar duurzame energie een goede zaak
- iedereen in de maatschappij is verantwoordelijk voor de overstap naar duurzame energie, ook ik zal hieraan moeten bijdragen
- ik wil er niets mee te maken hebben
- ik draag actief bij aan de overstap naar duurzame energie
- ik probeer anderen mee te krijgen bij de overstap naar duurzame energie

Hier enkele vragen tussenvoegen:

9a. Bent u in het afgelopen jaar anders gaan aankijken tegen duurzame energie?
- ja, positiever
- ja, negatiever
- nee, hetzelfde
- weet ik niet

Met opmaak: Met opsommingstekens + Niveau: 1 + Uitgelijnd op: 0,63 cm + Inspringen op: 1,27 cm

9b. Wat is de reden dat u <positiever/negatiever> aan bent gaat kijken tegen duurzame energie? [open vraag]

[na vraag 9b niet meer terug kunnen klikken]
9c. Hier volgen nog een aantal stellingen over (de overstap naar) duurzame energie?
Kunt u opnieuw per stelling aangeven in hoeverre u het ermee eens bent. [alle items 5-punts schaal van helemaal mee eens tot helemaal mee oneens] [RANDOM VOORLEGGEN]
- ik heb nog geen mening gevormd over duurzame energie
- het onderwerp duurzame energie maakt mij onzeker
- ik ben geïnteresseerd in duurzame energie
- ik heb behoefte aan informatie over duurzame energie
- ik sta positief tegenover de overstap naar duurzame energie
- ik sta negatief tegenover de overstap naar duurzame energie
- ik ben actief betrokken bij het onderwerp duurzame energie

Met opmaak: Afstand Na: 1,85 pt

10. Hoe vaak voert u de volgende handelingen uit?

[RANDOM voorleggen]

- het licht uitdoen bij het verlaten van een kamer altijd/vaak/af en toe/nooit/nvt
- de verwarming uit doen in kamers waar ik niet verblijf altijd/vaak/af en toe/nooit/nvt
- de wasmachine alleen aanzetten als deze vol is altijd/vaak/af en toe/nooit/nvt
- energiezuinige apparaten kiezen/kopen altijd/vaak/af en toe/nooit/nvt
- korter dan 5 minuten douchen altijd/vaak/af en toe/nooit/nvt
- verwarming op een lagere temperatuur zetten altijd/vaak/af en toe/nooit/nvt

11. Zijn één of meer van de onderstaande maatregelen tot nu toe genomen in uw woning?
[antwoorden randomiseren, meerdere antwoorden mogelijk]

- gebruik van spaarlampen / ledlampen
- (drie)dubbel glas
- vloerisolatie, muurisolatie of dakisolatie
- radiatorfolie
- energiebesparende hoogrendements cv-ketel
- energiemanager (bv. Toon)
- gas en/of stroom afnemen van een 100% duurzame energiemaatschappij
- volledig van gas af
- zonneboiler voor warm water
- zonnepanelen
- warmtepomp
- koken op inductie
- anders, namelijk .....
- geen van bovenstaande, ga naar vraag 14
- weet niet/geen antwoord

12.Waren deze maatregelen in uw woning genomen voordat u er ging wonen?

- ja, allemaal, ga naar vraag 14
- ja, gedeeltelijk, ga naar vraag 13
- nee, ga naar vraag 13
- weet niet/geen antwoord, ga naar vraag 13

Met opmerkingen [redacted] Vraag verwijderen

13. Wat is de reden dat deze maatregelen zijn genomen in uw huishouden? [*open vraag*]

Met opmerkingen [redacted] Vraag verwijderen

14. Zijn er plannen in uw huishouden en/of VVE om in de komende 12 maanden (nog) meer duurzame maatregelen te nemen? Indien ja, kunt u aangeven welke maatregelen worden overwogen? [meerdere antwoorden]

- ja, spaarlampen / ledlampen (ga naar vraag 15)
- ja, (drie)dubbel glas (ga naar vraag 15)
- ja, vloerisolatie, muurisolatie of dakisolatie (ga naar vraag 15)
- ja, radiatorfolie (ga naar vraag 15)
- ja, energiebesparende hoogrendements cv-ketel (ga naar vraag 15)
- ja, energiemanager (bv. Toon) (ga naar vraag 15)
- ja, gas en/of stroom afnemen van een 100% duurzame energiemaatschappij (ga naar vraag 15)
- ja, volledig van gas af (ga naar vraag 15)
- ja, zonneboiler voor warm water (ga naar vraag 15)
- ja, zonnepanelen (ga naar vraag 15)
- ja, warmtepomp (ga naar vraag 15)
- ja, koken op inductie
- ja, anders, namelijk .....(ga naar vraag 15)
- nee (ga naar vraag 15b)
- weet niet/geen antwoord (ga naar vraag 16)

15. Wat is de reden dat deze maatregelen nog niet zijn genomen in uw huishouden? Ook als u al veel duurzame maatregelen heeft genomen, zouden we graag willen weten wat voor uw huishouden de redenen zijn om geplande maatregelen nog niet te nemen. [open vraag] [ga naar vraag 16]

Met opmerkingen [redacted] Vraag verwijderen

15b. Wat is de reden dat u niet van plan bent om (meer) duurzame maatregelen te nemen? [open vraag] [ga naar vraag 16b]

Met opmerkingen [redacted] Vraag verwijderen

16. Ervaart u/iemand in uw huishouden obstakels bij de gemeente Amsterdam waardoor (deze) maatregelen nog niet zijn genomen? Zo ja, welke?

- ja, namelijk…
- nee
- weet niet/geen antwoord

Met opmerkingen [redacted] Vraag verwijderen

16b. Ervaart u/iemand in uw huishouden obstakels bij de gemeente Amsterdam waardoor u niet van plan bent om (meer) duurzame maatregelen te nemen? Zo ja, welke?

- ja, namelijk…
- nee
- weet niet/geen antwoord

Met opmerkingen [redacted] Vraag verwijderen

17.Als uw huishouden over zou gaan op (meer) duurzame energie voor het verwarmen, koken en/of de elektriciteit in uw woning, wat is dan belangrijk voor u(w huishouden)?
[meerdere antwoorden mogelijk]

- dat we geen extra kosten hoeven te maken of huurverhoging krijgen
- dat we op langere termijn besparen, ook al moeten we investeren
- dat het geen tijd of moeite gaat kosten
- dat de gemeente het regelt
- dat de eigenaar of woningbouwvereniging van onze huurwoning het regelt
- dat wij zelf de regie houden over aanpassingen in huis
- dat wij zelf de regie houden over de leverancier(s)
- dat we bijdragen aan klimaatdoelstellingen, ook al brengt dat extra kosten met zich mee
- we zijn alleen bereid iets te doen als anderen (buren, vrienden of kennissen) het ook doen
- onze woning maakt al gebruik van volledig duurzame energie, ga naar vraag 19

Met opmerkingen [redacted] Even checken

- wij hebben hier geen standpunt over
- wij hebben geen behoefte aan de overstap naar duurzame energie, ga naar vraag 19

Met opmerkingen [redacted] Even checken

- anders, namelijk .....
- weet niet/geen antwoord

Met opmerkingen [redacted] Eventuele hele vraag verwijderen? Mogelijk weinig verschil in antwoorden vergeleken met vorig jaar?

Hier mogelijk enkele vragen tussenvoegen over elektrische auto's (reactie [redacted] afwachten).

Hier enkele vragen tussenvoegen over wensen dienstverlening gemeente Amsterdam bij energietransitie (@[redacted]

18. Wat zou de gemeente Amsterdam kunnen doen om uw huishouden te helpen bij het treffen van duurzame maatregelen? [open vraag]

Nu volgen enkele vragen over klimaatverandering en de energietransitie.
19. Waar denkt u aan bij klimaatverandering? [RANDOM voorleggen]

- schuld van de mens
- opwarming van de aarde, stijging zeespiegel en weersverandering
- ozonlaag & vervuiling
- werking van de natuur
- overdrijving, het klimaatprobleem bestaat niet
- anders, ….
- geen van deze
- weet niet/geen antwoord

20. Denkt u dat klimaatverandering een effect heeft op Amsterdam?

- ja, een groot effect
- ja, een klein effect

- nee, geen effect
- weet niet/geen antwoord

21. Om bij te dragen aan het voorkomen van klimaatverandering heeft de gemeente de volgende doelen gesteld. Bent u hiermee bekend?

CO_2-uitstoot in Amsterdam met 55% terugdringen in 2030 t.o.v. 1990	ja	wel eens van gehoord	nee
Aardgasvrij zijn in 2040	ja	wel eens van gehoord	nee

22. Heeft u weleens gehoord van de energie-ambassadeurs in uw wijk?
- ja
- nee

Met opmerkingen [GJ14]: Vraag verwijderen

23. Wat zou de gemeente Amsterdam volgens u kunnen doen om de CO_2-uitstoot in Amsterdam te verminderen? [open vraag] [meer schijfruimte geven aan respondenten]

Met opmerkingen [GJ15]: Vraag verwijderen

24. Door aanleg van ondergrondse infrastructuur, zoals een warmtenet of extra elektriciteitsvoorzieningen, zal de straat open moeten. Dit zal de komende jaren naar verwachting vaker gebeuren dan u gewend bent. Wat vindt u daarvan?
- zeer onacceptabel
- onacceptabel
- niet acceptabel, niet onacceptabel
- acceptabel
- zeer acceptabel
- weet niet/geen antwoord

Met opmerkingen [GJ16]: Vraag verwijderen

25. Wat vindt u een eerlijke verdeling van de kosten voor de overstap naar duurzame energie? [meerdere antwoorden mogelijk]
- alle inwoners van Amsterdam zouden evenveel moeten betalen
- mensen met lagere inkomens zouden minder en mensen met hogere inkomens zouden meer moeten betalen
- mensen met lager verbruik zouden minder en mensen met een hoger verbruik zouden meer moeten betalen
- grootverbruikers van energie (zoals sommige industrieën) zouden meer moeten betalen
- anders, namelijk .....
- weet niet/geen antwoord

Met opmerkingen [GJ17]: Vraag verwijderen

Hier enkele vragen tussenvoegen over windenergie:

v25a. De Amsterdamse gemeenteraad heeft 7 gebieden (+ een extra zoekgebied) in beeld gebracht waar gezocht gaat worden naar plekken voor circa 17 extra windturbines (die in de periode tot 2030 gerealiseerd gaan worden). Deze windturbines zullen ongeveer 150 m hoog worden. Met 1 windturbine kunnen ongeveer 5 000 Amsterdamse huishoudens jaarlijks van duurzame elektriciteit worden voorzien. Bewoners in de buurt van de windturbine krijgen de mogelijkheid om financieel mee te profiteren van de opbrengsten.

Hier zijn de zoekgebieden weergegeven:

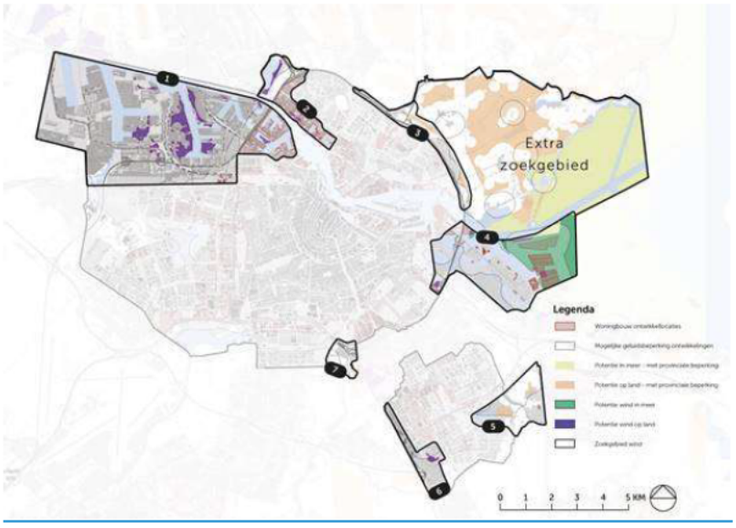

1. Havengebied en Brettenzone
2. Noorder IJplas en havengebied van Noord
3. Ten noorden van de ring A10 Noord
4. Bij IJburg/Zeeburgereiland/Sciencepark
5. Bij Gaasperplas en Diemerbos
6. Langs de A2 in Zuidoost
7. Langs de A2 in de kop van de Amstelscheg
Extra zoekgebied: landelijk Noord + IJmeer

Kunt u aangegeven in hoeverre u het ermee eens bent dat op sommige plekken in deze gebieden windturbines worden gerealiseerd (volgens alle wettelijke normen)?
[per gebied antwoord geven op 5-puntsschaal]

- Helemaal mee eens
- Mee eens
- Noch mee eens noch mee oneens
- Mee oneens
- Helemaal mee oneens
- Weet ik niet

V25b. Kunt u toelichten waarom u zo aan kijkt tegen het realiseren van windturbines in deze gebieden in Amsterdam? [open vraag]

26. In dit onderzoek willen we graag bekijken of mensen met hogere inkomens meer voor bepaalde antwoorden kiezen dan mensen met lagere inkomens. De volgende vraag stellen we dan ook enkel voor dit doeleinde.
In welke klasse valt het netto inkomen van uw huishouden?
Uitkeringen, pensioengelden, alimentatie en dergelijke zijn ook inkomsten. Vakantiegeld, kinderbijslag, zorgtoeslag, huurtoeslag, kinderopvangtoeslag en inkomen van kinderen jonger dan 18 jaar vallen niet onder het netto inkomen.

- netto 750 euro per maand of minder
- netto tussen de 751 en 1.750 euro per maand
- netto tussen de 1.751 en 3 050 euro per maand
- netto tussen de 3.051 en 5.000 euro per maand
- netto meer dan 5.001 per maand
- weet niet/geen antwoord

27. Mogen we u in het vervolg nogmaals benaderen met een onderzoek over energiegebruik en/of klimaat?

Met opmaak: Lijstalinea, Met opsommingstekens + Niveau: 1 + Uitgelijnd op: 0,63 cm + Inspringen op: 1,27 cm

- ja, mijn e-mailadres is
- nee

28. Heeft u nog opmerkingen naar aanleiding van het onderzoek?

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 15 mei 2020 11:39
Aan: [redacted]
Onderwerp: draagvlakonderzoek

Hoi [redacted]

Een vraagje: heb je wellicht al een reactie beschikbaar op mijn voorstel voor de wijzigingen in de vragenlijst voor het draagvlakonderzoek? Of wil je dat op een later moment doen?

Met vriendelijke groet,
[redacted]

[redacted]
Programma Amsterdam Klimaatneutraal

Gemeente Amsterdam

M 06 [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl

Werkdagen: ma, di, do en vr

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 18 mei 2020 8:53
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: draagvlakonderzoek

Ha [redacted]

Super bedankt! Excuus dat ik je za-avond heb laten werken.

Budget hoeft niet vandaag.

Fijne dag!
[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: zaterdag 16 mei 2020 21:26
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: draagvlakonderzoek

Hoi [redacted]

Hierbij mijn opmerkingen en toevoegingen. Ik heb hier en daar een optie voor een additionele vraag die ik bij I&O onderzoek tegenkwam en wel leuk vond. Kijk maar of je daar iets in ziet.

Ik heb ook een begroting gemaakt maar het ligt nog bij [redacted]. Ik heb hem gevraagd even te checken. Heb je dat ook maandag nodig? Als ja, dan kan ik hem maandag even bellen en vragen of hij akkoord is.

Groet,

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 15 mei 2020 11:39
Aan: [redacted]
Onderwerp: draagvlakonderzoek

Hoi [redacted]

Een vraagje: heb je wellicht al een reactie beschikbaar op mijn voorstel voor de wijzigingen in de vragenlijst voor het draagvlakonderzoek? Of wil je dat op een later moment doen?

Met vriendelijke groet,
[redacted]

[redacted]
Programma Amsterdam Klimaatneutraal

Gemeente Amsterdam

M 06 [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl

Werkdagen: ma, di, do en vr

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 28 mei 2020 11:26
Aan: [redacted]
Onderwerp: SCP-onderzoek aardgasvrij
Bijlagen: Op+weg+naar+aardgasvrij+wonen.pdf

Ha [redacted]
Aangezien het er naar uit ziet dat we in draagvlakonderzoek ook eea moeten gaan vragen over houding A'dammers tav aardgasvrijtransitie (ik licht het binnenkort toe), bijgaand het recente SCP-onderzoek hierover, voor zover je het nog niet gezien had.
Onder ook een samenvatting van [redacted] van EZ.
Met vriendelijke groeten,
[redacted]

Van: [redacted]

Belangrijkste bevindingen op eerste gezicht:

- Hoog probleembesef bij burgers m.b.t. klimaatverandering vertaalt zich niet automatisch in steun voor specifieke maatregelen, zoals aardgasvrij (49% steunt dit beleid in enige mate en er zijn verschillen tussen groepen)
- M.b.t. tot van-het-gas-af-beleid; de bekende groep van koplopers, volgers/twijfelaars en achterblijvers:
    - Kleine groep van 'overtuigde voorlopers' die weinig barrières ervaren (6%)
    - Grote groep 'voorzichtige voorlopers' (46%). Deze overwegen aardgasvrij alternatieven maar hebben nog weinig vertrouwen in beschikbare alternatieven/technologie, vinden het moeilijk te bepalen wat een goed alternatief is voor verwarmen met aardgas, en wachten liever nog tot ze iets horen van de overheid
    - Twijfelaars (19%), aarzelende achterblijvers (25%) en afkeurende achterblijvers (3%)
- Conclusie/Aanbeveling: aanpak vooralsnog vnl. gericht op koplopers, niet onlogisch maar pas op voor zgn 'mattheuseffect'; dat diegene die nu minder goed af zijn er nog verder op achteruit gaan, terwijl diegene die het al goed hebben er verder op vooruit gaan. Dit kan voor een tweedeling zorgen.
- Andere benadering: richt je op diegene die het meeste baat heeft bij een (goed geïsoleerde) aardgasvrij woning. Als kwaliteit woning voorop wordt gesteld is andere aanpak wenselijk waarbij burgers prioriteit krijgen die moeten hebben hun woning te verduurzamen.
- Belangrijke taak overheid: ontsluiten van informatie over woningverduurzaming, incl. kosten en baten en voor en nadelen van verschillende maatregelen die mensen kunnen treffen om hun woning (op termijn) aardgasvrij te maken.

Sociaal en Cultureel Planbureau

Op weg naar aardgasvrij wonen

De energietransitie vanuit burgerperspectief

Op weg naar aardgasvrij wonen

De energietransitie vanuit burgerperspectief

Samantha Scholte
Yvonne de Kluizenaar
Tim de Wilde
Anja Steenbekkers
Christine Carabain

Sociaal en Cultureel Planbureau
Den Haag, mei 2020

Het Sociaal en Cultureel Planbureau is een interdepartementaal, wetenschappelijk instituut, dat – gevraagd en ongevraagd – sociaal-wetenschappelijk onderzoek verricht. Het SCP rapporteert aan de regering, de Eerste en Tweede Kamer, de ministeries en maatschappelijke en overheidsorganisaties. Het SCP valt formeel onder de verantwoordelijkheid van de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
Het SCP is opgericht bij Koninklijk Besluit op 30 maart 1973. Het Koninklijk Besluit is per 1 april 2012 vervangen door de 'Regeling van de minister-president, Minister van Algemene Zaken, houdende de vaststelling van de Aanwijzingen voor de Planbureaus'.

© Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag 2020
SCP-publicatie 2020-4
Opmaak binnenwerk: Textcetera, Den Haag
Figuren: Mantext, Moerkapelle
Vertaling samenvatting: AVB-vertalingen, Amstelveen
Omslagontwerp: Textcetera, Den Haag
Foto omslag: HH | EyeEm GmbH

ISBN 978 90 377 0943 8
NUR 740

Copyright
U mag citeren uit SCP-rapporten, mits u de bron vermeldt.
U mag SCP-bestanden op een server plaatsen mits:
1 het digitale bestand (rapport) intact blijft;
2 u de bron vermeldt;
3 u de meest actuele versie van het bestand beschikbaar stelt, bijvoorbeeld na verwerking van een erratum.

Data
Alle databestanden worden beschikbaar gesteld via de LISS data website.

Contact
Sociaal en Cultureel Planbureau
Postbus 16164
2500 BD Den Haag
www.scp.nl
info@scp.nl

Via onze website kunt u zich kosteloos abonneren op een elektronische attendering bij het verschijnen van nieuwe uitgaven.

Inhoud

Voorwoord		4
1	Aardgasvrij wonen om klimaatverandering tegen te gaan	5
1.1	Introductie	5
1.2	Het burgerperspectief op aardgasvrij wonen en klimaatbeleid	7
1.3	Doel van dit onderzoek	9
1.4	Data	10
	Noot	12
2	Opvattingen over klimaatverandering en de energietransitie	13
2.1	Merendeel bewust van antropogene klimaatverandering	13
2.2	Gevolgen van klimaatverandering: zorgen breed gedeeld	14
2.3	Steun voor energietransitie, maar meningen over aardgasvrij verdeeld	16
3	Steun voor aardgasvrij-beleid: Verschillen tussen bevolkingsgroepen?	19
3.1	Opzet van het theoretisch model	19
3.2	Operationalisatie van het model	27
3.3	Bevindingen	30
	Noten	37
4	Aardgasvrije intenties	38
4.1	In hoeverre overwegen woningeigenaren een aardgasvrij alternatief?	38
4.2	Voorlopers, twijfelaars en achterblijvers	40
4.3	Wie zijn de voorlopers, twijfelaars en achterblijvers?	43
	Noten	47
5	Samenvatting, conclusies en beleidsimplicaties	48
5.1	Bevindingen	48
5.2	Aandachtspunten voor beleid en toekomstig onderzoek	51
	Noten	55
Summary, conclusions and policy implications		56
Bijlagen (te vinden op www.scp.nl bij dit rapport)		
Literatuur		64

Voorwoord

Het tegengaan van klimaatverandering vormt een maatschappelijke opgave die ons allemaal raakt. In het Klimaatakkoord zijn maatregelen afgesproken die moeten leiden tot een substantiële vermindering van de uitstoot van broeikasgassen. Het is duidelijk dat het bereiken van de klimaatdoelen uit het Klimaatakkoord mede afhankelijk is van een brede en actieve betrokkenheid van de Nederlandse burgers.
Daarom is het belangrijk kennis te verwerven over wat er onder burgers leeft. Hoe kijken zij aan tegen de klimaatmaatregelen? Kunnen, willen en gaan zij meedoen in de gevraagde veranderingen? Welke verschillen zijn er tussen groepen en waardoor worden deze verklaard? Het Klimaatakkoord geeft aan dat hier nog onvoldoende zicht op is. Op het vergroten van die kennis richt de verkenning De energietransitie vanuit burgerperspectief zich.

Dit is het eerste rapport in een reeks te verschijnen studies binnen die verkenning. Dit deel richt zich op aardgasvrij wonen. Het kabinet heeft in het Klimaatakkoord de ambitie uitgesproken om in 2050 alle woningen met duurzame warmte te verwarmen. In onze studie *Onder de pannen zonder gas?* verkenden wij hoe woningeigenaren tegen deze transitie aankijken (Steenbekkers en Scholte 2019). Dit rapport bouwt voort op dat onderzoek. We richten ons nu specifiek op het draagvlak voor het aardgasvrij-beleid. We bekijken verschillen daarin tussen bevolkingsgroepen en factoren die daarmee samenhangen. Zo krijgen we meer inzicht in onderliggende mechanismen. Hangen verschillen bijvoorbeeld samen met specifieke opvattingen over klimaatverandering (zoals probleembesef) of over het klimaatbeleid (zoals zorgen over de kosten)? We gaan in op intenties om over te stappen op een aardgasvrij alternatief. Daarbij brengen we voorlopers, twijfelaars en achterblijvers in kaart. Het signaleren en duiden van deze verschillen tussen groepen levert aandachtspunten op voor het verder vormgeven van beleid. Niet iedereen kan of wil bij deze transitie op dezelfde manier betrokken zijn.

Wij danken de leden van de klankbordgroep en de diverse wetenschappelijke experts voor hun bijdrage. Ik wil allen die aan het onderzoek hebben bijgedragen hartelijk danken.

Prof. dr. Kim Putters
Directeur Sociaal en Cultureel Planbureau

1 Aardgasvrij wonen om klimaatverandering tegen te gaan

1.1 Introductie

Als onderdeel van het klimaatbeleid, streeft het kabinet naar een CO_2-arme gebouwde omgeving in 2050 (Klimaatberaad 2019: 18). Verduurzaming van de gebouwde omgeving is een belangrijk onderdeel van dit klimaatbeleid en niet zonder reden: ruim een derde (36%) van de energie in Nederland wordt verbruikt in de gebouwde omgeving. Gebruik van aardgas is daarvan een belangrijk onderdeel (Schoots en Hamming 2019). Daarom heeft het kabinet de ambitie verwoord om het gebruik van aardgas uit te faseren. Het kabinet versterkt deze ambitie door het besluit om de gaswinning in Groningen op zo kort mogelijke termijn volledig te beëindigen (Klimaatberaad 2019; TK 2017/2018; TK 2018/2019). Het streven is dat in 2050 vrijwel alle Nederlandse woningen aardgasvrij zijn (Klimaatberaad 2019: 18).
Hoewel bij gasgebruik al snel gedacht wordt aan koken op een gasfornuis, gebruiken we verreweg het grootste deel van het gas om onze huizen te verwarmen (circa 78%) (CBS 2019). De rest van het gas gebruiken we vooral voor het verwarmen van water (circa 20%, vooral om te douchen). Slechts een klein deel wordt gebruikt voor het koken op gas (circa 2%) (CBS 2018a). Het aardgasvrij maken van woningen vereist daarom vooral veranderingen in de manier waarop woningen worden verwarmd. Daarom spreekt men ook wel van de warmtetransitie. Die warmtetransitie bestaat grofweg uit twee onderdelen. Allereerst is het doel de vraag naar energie terug te dringen, zodat er minder energie nodig is om huizen te verwarmen. Isolatie speelt daarbij een belangrijke rol. Hoe minder warmte immers verloren gaat, hoe minder energie je hoeft op te wekken om aan de warmtevraag te voldoen. Daarnaast is het doel het aanbod van energie met een zo laag mogelijke emissie van broeikasgassen te verduurzamen. Dit kan onder andere door gebruik te maken van restwarmte (zoals de warmte die vrijkomt bij het verbranden van afval), warmte te winnen uit de aardbodem of water, of door energie uit hernieuwbare bronnen te winnen, zoals zonne- en windenergie. Er moeten veel woningen worden aangepast om de bestaande woningvoorraad te verduurzamen. De meeste woningen zijn nu namelijk ingericht op het gebruik van aardgas en niet op het gebruik van alternatieve, duurzame energiebronnen. Om de warmtetransitie te realiseren zullen zo'n 7 miljoen woningen en 1 miljoen andere gebouwen moeten worden aangepakt. Dat hoeft uiteraard niet allemaal in een keer.
Het streven is om in de huidige kabinetsperiode 30.000 tot 50.000 woningen van het gas af te halen (Klimaatberaad 2019: 31) en daarna het tempo geleidelijk te versnellen naar 200.000 woningen per jaar vóór 2030, met als doel in totaal 1,5 miljoen gasvrije woningen in 2030 (Klimaatberaad 2019: 15). Daarbij is gekozen voor een wijkgerichte aanpak. Oplossingen zijn namelijk sterk afhankelijk van de lokale context. Zo heb je voor een warmtenet een warmtebron nodig (zoals geothermie (aardwarmte) of restwarmte uit een fabriek) en dit is niet overal aanwezig.

Kader 1.1 Aanleiding tot de onderzoeksreeks De energietransitie vanuit burgerperspectief

In navolging van de internationale afspraken die zijn gemaakt in het Klimaatakkoord van Parijs in 2015 heeft de Nederlandse regering zich aangesloten bij de ambitie om klimaatverandering tegen te gaan. De doelstelling voor 2030 is 49% reductie van de uitstoot van broeikasgassen ten opzichte van 1990. De afgelopen twee jaar onderhandelden overheden, ondernemers en maatschappelijke organisaties als onderdeel van het Klimaatberaad over de maatregelen die nodig zijn om dit doel te bereiken. Dit resulteerde in een Klimaatakkoord waarin maatregelen en afspraken staan vastgelegd.

Het Klimaatakkoord bevat een breed pakket aan maatregelen die nodig zijn om de uitstoot van broeikasgassen in Nederland terug te dringen. Er zijn meer dan 600 afspraken gemaakt op het gebied van elektriciteit, industrie, landbouw en landgebruik, mobiliteit en gebouwde omgeving. Van iedereen wordt verwacht dat hij of zij een steentje bijdraagt: overheden, bedrijven én burgers (Klimaatberaad 2019: 4). De voorgestelde maatregelen laten burgers dan ook niet ongemoeid. Het gaat namelijk niet alleen om veranderingen in de manier waarop bedrijven goederen produceren, maar ook om veranderingen in de manier waarop wij onszelf vervoeren (bv. door een elektrische auto aan te schaffen), consumeren (bv. door minder vlees te eten) en onze huizen verwarmen (bv. door geen gas meer te gebruiken). Daarnaast zorgen de maatregelen voor veranderingen in onze leefomgeving (bv. door de toename van windmolens en zonneparken).

Dat het klimaatbeleid raakt aan het leven van alledag maakt ook dat klimaatverandering, en maatregelen om klimaatverandering tegen te gaan, steeds vaker onderwerp zijn van het publieke debat. Den Ridder et al. (2019) concludeerden in de tweede editie van het Continu Onderzoek Burgerperspectieven (COB) van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) dat het klimaatdebat op stoom is gekomen. Zij zien dat er steeds meer mensen zijn die een standpunt innemen over de vraag of Nederland meer actie moet ondernemen om klimaatverandering tegen te gaan. Steeds meer burgers vormen zich een mening over het klimaatbeleid, wat leidt tot een groeiende groep voor- en tegenstanders. Wat maakt dat burgers voor of tegen (een strenger) klimaatbeleid zijn? Hoe kijken zij aan tegen de veranderingen die het klimaatbeleid voorstelt? Hoe gaan zij met deze veranderingen om? Op welke manier dragen zij zelf bij aan het tegengaan van klimaatverandering?

Deze vragen vormen de rode draad in een reeks studies die we in het kader van De energietransitie vanuit burgerperspectief uitvoeren. In elk van deze studies belichten wij het burgerperspectief vanuit een andere invalshoek. Wij gaan in op diverse onderdelen van het klimaatbeleid (zoals woningverduurzaming en mobiliteit) en kijken naast de publieke opinie ook naar duurzaam gedrag. Dit onderzoek is de eerste publicatie in die reeks en richt zich op aardgasvrij wonen vanuit het burgerperspectief; een specifiek onderdeel van het klimaatakkoord dat momenteel veel aandacht krijgt.

Op dit moment staat het uitproberen (experimenteren) en leren van deze wijkgerichte aanpak centraal. In het kader van het Programma Aardgasvrije Wijken, opgericht door verschillende overheden, zijn enkele wijken als proeftuin geselecteerd. De rijksoverheid ondersteunt deze wijken financieel om van het gas af te gaan. Ook is er een kennis- en leerprogramma ingericht voor kennisuitwisseling tussen de betrokken partijen. Deze kennis moet uiteindelijk helpen bij het geleidelijk opschalen van de wijkgerichte aanpak, zodat er jaarlijks een groter aantal woningen aardgasvrij gemaakt kan worden. Bij de wijkgerichte aanpak vervullen de gemeenten een belangrijke rol (Klimaatberaad 2019: 27). Zij werken nu

aan een Transitievisie Warmte en uitvoeringsplannen op wijkniveau die voor 2021 gereed moeten zijn (Klimaatberaad 2019: 27). Uit de transitievisies moet blijken welke wijken wanneer van het gas af gaan. Tegelijkertijd is duidelijk dat bij het realiseren van de warmtetransitie de samenwerking tussen verschillende partijen belangrijk is (Tigchelaar 2019). Zo vereist het verduurzamen van het energieaanbod, naast inzet van verschillende overheden, ook inzet van bedrijven die de technologische alternatieven voor aardgas verder ontwikkelen en beschikbaar stellen.
Ook voor bewoners is een grote rol weggelegd. Het gaat tenslotte om veranderingen die achter de voordeur plaatsvinden. Hiervoor zijn gebouweigenaren en eigenaar-bewoners verantwoordelijk. Bij het verduurzamen van bestaande huurwoningen ligt er weliswaar een grote verantwoordelijkheid bij woningcorporaties (zij bezitten gezamenlijk 70% van de huurwoningvoorraad (CBS 2020)), maar zij zijn voor renovatie van een woningcomplex wel afhankelijk van de steun van ten minste 70% van de huurders in dat complex. In het geval van koopwoningen ligt de verantwoordelijkheid bij de individuele woningeigenaar.
De transitie naar aardgasvrij wonen is daarmee voor een groot deel afhankelijk van de wijze waarop burgers mee- of tegen bewegen. Dit maakt het belangrijk meer te weten te komen over wat burgers vinden van de warmtetransitie en in hoeverre zij zich daarvoor ook daadwerkelijk willen inzetten. Wat kunnen we daar op basis van bestaand onderzoek over zeggen?

1.2 Het burgerperspectief op aardgasvrij wonen en klimaatbeleid

De warmtetransitie is een belangrijk onderdeel van het Nederlandse klimaatbeleid maar is nog een vrij recente beweging. Hierdoor is er nog relatief weinig wetenschappelijk onderzoek gedaan naar meningen over het aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving.
Wel vindt er al decennialang (met name internationaal) onderzoek plaats naar de publieke opinie over klimaatverandering (Bell 1994; Brulle et al. 2012; Capstick et al. 2015; Dunlap 1998; Poortinga 2018). Dit maakt het mogelijk om veranderingen hierin over een lange tijdsperiode te bestuderen. Zo liet Hamilton (2016) zien dat het bewustzijn van klimaatverandering (als bestaand fenomeen en veroorzaakt door de mens: antropogene klimaatverandering) in de Verenigde Staten tussen 2010 en 2016 is gegroeid. Ook uit onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) komt dit beeld naar voren. In Nederland zagen we een sterke stijging van het bewustzijn van klimaatverandering tussen 2010 en nu. In het Continu Onderzoek Burgerperspectieven (COB) van 2010 bleek dat 43% van de burgers dacht dat menselijk handelen invloed heeft op het klimaat (Den Ridder en Dekker 2010). In een herhaling van dezelfde vraag in 2018 is dit percentage sterk gegroeid: 71% dacht dat er sprake is van klimaatverandering als gevolg van menselijk gedrag. Slechts 10% van de respondenten dacht dat klimaatverandering niet komt door toedoen van mensen (Dekker et al. 2018). De toename in bewustzijn hangt waarschijnlijk samen met een toename in de aandacht voor het klimaat als maatschappelijk thema. Dit nam sinds 2016 sterk toe. Natuur en milieu stonden, door de toenemende aandacht voor klimaatverandering, op de tweede plek van belangrijkste agendapunten voor politiek Den Haag in de

derde editie van het COB van 2019 (Dekker en Den Ridder 2019). Op een stond de gezondheids- en ouderenzorg.
Deze cijfers kunnen de suggestie wekken dat er in algemene zin steun is voor klimaatbeleid; er is immers een groeiend probleembesef. Toch is een dergelijke conclusie te kort door de bocht. Dat mensen erkennen dat het klimaat verandert en dat dit door menselijk handelen wordt veroorzaakt (oftewel ze erkennen het bestaan van antropogene klimaatverandering) wil nog niet zeggen dat zij zich ook grote zorgen maken over de gevolgen van klimaatverandering (Verbeek en Boelhouwer 2010). Zo liet de European Social Survey (ESS) uit 2016/2017 zien dat er geen overgrote meerderheid is die denkt dat klimaatverandering negatieve gevolgen heeft. Slechts 62% van de respondenten gaf dit aan. Dit terwijl 92% van de respondenten in Nederland in hetzelfde onderzoek aangaf dat klimaatverandering ten minste gedeeltelijk wordt veroorzaakt door menselijk handelen. Uit dezelfde enquête bleek ook dat maar een klein deel van de Nederlandse respondenten (minder dan 25%) zich erge of extreme zorgen maakt over klimaatverandering (Poortinga et al. 2018). Een mogelijke verklaring hiervoor is dat gevolgen van klimaatverandering zich grotendeels pas in de toekomst gaan aftekenen. Ook kan meespelen dat zulke gevolgen niet iedereen op dezelfde manier raken. Zo raakt droogte bijvoorbeeld vooral boeren die voor hun oogst van voldoende neerslag afhankelijk zijn. Anderen zijn zich mogelijk minder bewust van dat probleem.
Daarnaast leiden zorgen over klimaatverandering niet automatisch tot steun voor specifieke maatregelen om klimaatverandering tegen te gaan. Diekmann en Preisendörfer (2003) stellen met hun *low-cost hypothesis* dat het hebben van zorgen over klimaatverandering vooral resulteert in steun voor maatregelen die voor het individu niet al te hoge kosten of te veel gedoe met zich meebrengen. We kunnen verwachten dat het op termijn aardgasvrij maken van de Nederlandse woningvoorraad weerstand oproept onder burgers. Een dergelijke verbouwing is namelijk niet alleen kostbaar, maar vergt vaak ook ingrijpende maatregelen. De kennis die hierover tot dusver is verzameld, suggereert dat meningen over het aardgasvrij maken van de woning verdeeld zijn. In een eerdere kwalitatieve studie die wij specifiek onder woningeigenaren verrichtten (Steenbekkers en Scholte 2019, zie kader 1.2) zagen we dat de meeste gespreksdeelnemers de noodzaak om klimaatverandering tegen te gaan niet tegenspraken. Wel hadden zij kritische vragen over de plannen om de gebouwde omgeving aardgasvrij te maken. Een recent panelonderzoek begin 2019 uitgevoerd door I&O Research liet zien dat de helft van de respondenten het eens is met de stelling ‘Ik vind het belachelijk dat we in Nederland proberen voorop te lopen met van het gas af’ (Kanne et al. 2019). Een peiling in 2019 door Hier Klimaatbureau onder 2351 panelleden van peil.nl bracht een vergelijkbaar beeld naar voren: slechts een krappe helft van de respondenten spreekt zich uit voor het aardgasvrij-beleid (48%). Door deze onderzoeken weten we enigszins hoe mensen denken over het plan om geleidelijk alle woningen van het aardgas af te halen. We weten echter nog weinig over de verschillen tussen groepen burgers in draagvlak voor het aardgasvrij-beleid. Welke verschillen tussen groepen zien we? En wat verklaart deze verschillen? Dat brengt ons tot het doel van deze studie.

1.3 Doel van dit onderzoek

Deze studie heeft als doel te onderzoeken in hoeverre er onder burgers draagvlak is voor de overgang naar aardgasvrije woningen. Daarbij kijken we niet alleen naar draagvlak in de populatie als geheel, maar ook naar verschillen tussen bevolkingsgroepen. Het gaat er immers niet alleen om hoeveel mensen het eens zijn met bepaald beleid. Ook het verschil in draagvlak tussen groepen burgers en hoe hiermee om te gaan zien we als een belangrijk aandachtspunt voor beleid. We gaan een stap verder dan de recente opiniepeilingen op dit thema door op systematische wijze te onderzoeken welke factoren met dit draagvlak samenhangen. We kijken daarbij allereerst naar de relatie met sociaal-demografische factoren om te onderzoeken of we verschillen zien tussen bepaalde bevolkingsgroepen. Daarnaast kijken we of we deze verschillen kunnen verklaren uit contextuele factoren (zoals het hebben van een duurzame sociale omgeving) en sociaal-psychologische factoren (waaronder houdingen ten opzichte van klimaatverandering). Op basis van de wetenschappelijke literatuur hebben we een theoretisch model ontworpen dat hiervoor het startpunt vormt. In aanvulling op bovenstaande onderzoeksvragen bestuderen we ook in hoeverre mensen die in koopwoningen wonen zelf al de intentie hebben om over te stappen op een aardgasvrij alternatief voor hun warmtevoorziening. Dat iemand zich positief uitlaat over een bepaald besluit wil immers nog niet zeggen dat diegene zich er zelf ook actief voor wil inzetten. Aangezien er voor burgers in het aardgasvrij maken van hun woning een grote rol is weggelegd, wordt het zonder bereidheid en een actieve opstelling van hun kant erg moeilijk om een volledige transitie naar aardgasvrij wonen te realiseren.

De volgende onderzoeksvragen staan in deze studie centraal:

1 In hoeverre is er steun voor het plan om de komende jaren steeds meer woningen aardgasvrij te maken, zodat uiteindelijk in 2050 alle woningen energieneutraal zijn?
   a Hoe verhoudt de steun voor het aardgasvrij-beleid zich tot het belang dat burgers hechten aan de energietransitie in brede zin?
   b Welke verschillen bestaan er tussen bevolkingsgroepen in hun steun voor het aardgasvrij-beleid?
   c Welke factoren hangen samen met deze steun?
2 In hoeverre overwegen woningeigenaren[1] nu al om hun gasverwarming te laten vervangen door een aardgasvrij alternatief?
   a Welke verschillen bestaan er tussen groepen woningeigenaren in hun intentie om van het gas af te gaan?
   b Welke factoren hangen samen met de intentie om van het gas af te gaan?

Belangrijk om op te merken is dat we in deze studie naar de intentie kijken om van het gas af te gaan. Intenties vertalen zich niet altijd een-op-een in daadwerkelijk gedrag. Daarnaast geldt in de specifieke context van het aardgasvrij wonen dat je woning van het gas af halen niet slechts een individueel besluit is. Welke alternatieven per wijk beschikbaar zullen zijn zal afhangen van waar andere partijen (zoals gemeenten en energieleveranciers) toe

zullen besluiten en wat andere bewoners in jouw buurt willen en doen. Of je je woning van het gas kunt halen, en op welke manier, hangt dus ook af van contextuele factoren. Ons doel is dan ook niet te voorspellen wie er in de nabije toekomst zijn woning van het gas afhaalt, maar om na te gaan in hoeverre mensen dit al overwegen te gaan doen. We veronderstellen dat mensen die gemotiveerd zijn hun woning van het gas af te halen, eerder geneigd zijn mee te denken over en mee te willen doen aan oplossingen voor een aardgasvrije wijk. Bereidwilligheid is niet direct genoeg om tot bepaald gedrag te komen, maar het is daarvoor wel een belangrijke voorwaarde (Steg et al. 2015).

1.4 Data

Voor deze studie maken we gebruik van data verkregen uit de Verkenning Energietransitie 2019 (VET'19). Deze data zijn verzameld op basis van een vragenlijst die door het SCP is ontwikkeld. De vragenlijst is online uitgezet door CentERdata onder een steekproef van 3480 deelnemers (18 jaar en ouder, één persoon per huishouden) van het LISS-panel. Met een respons van 68,5%, vulden 2384 respondenten de vragenlijst in (zie Bijlage A, te vinden via www.scp.nl bij dit rapport voor meer informatie over de vragenlijst en voor een beschrijving van de kenmerken van de studiepopulatie). De vragenlijst had tot doel het burgerperspectief van de energietransitie in kaart te brengen. De set van vragen rondom het aardgasvrij maken van de woning uit deze vragenlijst vormt de basis van deze studie. Het LISS-panel is, in tegenstelling tot vele andere panels, samengesteld op basis van een kanssteekproef en niet op basis van kandidaten die zichzelf aanmeldden. Dat maakt het een kwalitatief hoogwaardig panel. Toch brengt elk panelonderzoek beperkingen met zich mee. Een panel kan, meer dan een verse steekproef van de bevolking, een wat vertekenend beeld van de realiteit geven. Panelleden doen namelijk vaker dan anderen mee aan vragenlijstonderzoek, wat hun antwoorden op vragen mogelijk beïnvloedt. Enige voorzichtigheid is daarom geboden bij het generaliseren van bevindingen. Voor een uitgebreidere beschrijving en toelichting verwijzen wij naar de methodologische verantwoording (Bijlage A).

Kader 1.2 Samenvatting van bevindingen uit onze eerdere studie naar aardgasvrij wonen

In het najaar van 2018 heeft het SCP vier focusgroepen met woningeigenaren georganiseerd. We vroegen gespreksdeelnemers naar hun mening over het plan om woningen in Nederland aardgasvrij te maken. Daarnaast vroegen we ze naar hun kennis over en ervaringen met de warmtetransitie tot nu toe. Ook stelden we ze vragen over hun verwachtingen over een aardgasvrije toekomst en hun mening over de rol die zij daarin voor zichzelf en voor de overheid zien weggelegd. Voor uitgebreide toelichting op de onderzoeksopzet en de resultaten verwijzen wij naar het rapport *Onder de pannen zonder gas? Woningeigenaren en hun afwegingen voor aardgasvrije alternatieven* (Steenbekkers en Scholte 2019). Hier lichten wij slechts de belangrijkste bevindingen uit deze studie toe.

Beperkt draagvlak voor de transitie naar aardgasvrij wonen

Ten eerste zagen we dat gespreksdeelnemers zich grotendeels neerleggen bij het kabinetsbesluit voor een aardgasvrije gebouwvoorraad in 2050. Slechts een enkeling spreekt de urgentie van het tegengaan van klimaatverandering tegen. Wel geeft een grotere groep deelnemers aan kritisch te zijn over het proces waarbij de keuze voor aardgasvrij wonen tot stand is gekomen. Zo gaven enkele gesprekdeelnemers aan het gevoel te hebben dat dit proces weinig transparant was en dat het hen daardoor niet duidelijk is waarom deze maatregel de voorkeur kreeg boven andere maatregelen. Uit de gesprekken kwam naar voren dat dit er ook voor zorgt dat mensen zich niet heel erg betrokken voelen bij de transitie en dat ze het idee hebben dat aardgasvrij wonen iets is wat burgers opgelegd krijgen. Daarnaast leken de meeste gespreksdeelnemers weinig bereidheid te tonen zelf iets te ondernemen. Ze namen veelal een afwachtende houding aan. Uit de gesprekken kwam naar voren dat verwachtingen over voortschrijdende techniek (alternatieven worden beter en goedkoper), onzekerheid over het beleid en zorgen over de betaalbaarheid en effectiviteit van maatregelen daarin een rol spelen.

Wisselend kennisniveau, brede behoefte aan duidelijkheid en transparantie

Tijdens de gesprekken bleek dat er veel verschil is in de hoeveelheid kennis en in de ervaringen van woningeigenaren met de aardgastransitie. Sommige woningeigenaren zijn bovengemiddeld op de hoogte, terwijl andere deelnemers aangeven nog van niets te weten. Dit verschil in kennisniveaus bracht tijdens de gesprekken een interessante uitwisseling teweeg van ervaringen met het aardgasvrij maken van de woning. Onderling gedeelde kennis leek daarbij meer te worden vertrouwd dan kennis van een externe bron. Ongeacht kennisniveau is er behoefte aan transparantie en duidelijkheid over beleid (waaronder kosten en tijdpad) en alternatieven. Transparantie over het proces, ook al is dit nog niet geheel ingevuld, is voor de meeste gespreksdeelnemers erg belangrijk.

Betaalbaarheid is een zorg, maar hangt sterk samen met andere zorgen

Zorgen over de betaalbaarheid van alternatieven voor aardgas lijken ook sterk samen te hangen met andere zorgen. Denk hierbij aan de bezorgdheid over de effectiviteit van alternatieve warmtebronnen (wordt mijn huis straks nog wel warm genoeg), over het verlies aan controle (valt er nog wel iets te kiezen) en over onzekerheid over toekomstige ontwikkelingen (maak ik bij zo'n investering wel de juiste keuze). Daarnaast vrezen meerdere gespreksdeelnemers voor een tweedeling in de samenleving en stellen zij dat de kosten van de transitie rechtvaardig moeten worden verdeeld.

Zowel autonomie als gezamenlijkheid zijn voor woningeigenaren belangrijk

Wat betreft de mate waarin men het heft in eigen handen wil nemen, zien we enerzijds de bekende verdeling in koplopers, volgers en achterblijvers en anderzijds die tussen meer individualistisch en meer collectivistisch ingestelde personen. Achter deze tegenstellingen gaan verschillen schuil in het belang dat men hecht aan autonomie versus gezamenlijkheid. Iedereen spreekt uit controle te willen behouden over zijn/haar eigen situatie. Tegelijkertijd zien velen wel iets in een collectieve aanpak waarbij kennis, kunde en kosten worden gedeeld. Ook zien de meeste gespreksdeelnemers een belangrijke rol voor de overheid weggelegd om de aanpassing van het warmtesysteem als nutsvoorziening goed georganiseerd te laten verlopen.

Noot

1 Strikt genomen gaat het in onze studie om bewoners van een koopwoning. We hebben respondenten namelijk gevraagd of ze in een koopwoning wonen en niet of ze daarvan de eigenaar zijn. Het zou kunnen dat niet de persoon zelf maar een ander persoon uit het huishouden de daadwerkelijke eigenaar van de woning is.

2 Opvattingen over klimaatverandering en de energietransitie

In dit hoofdstuk richten we ons op de vraag hoe burgers aankijken tegen het belang van de energietransitie in brede zin. Onderschrijven zij de noodzaak van het tegengaan van klimaatverandering en het overschakelen van fossiele op duurzame energiebronnen? Dit willen we weten zodat we in een later stadium kunnen bekijken hoe de steun voor de hogere doelen van het klimaatbeleid zich verhoudt tot de steun voor het aardgasvrij-beleid (als concretere invulling van dat beleid). We laten zien dat de meeste mensen de urgentie van klimaatverandering onderschrijven, maar dat die urgentie zich niet per se vertaalt in steun voor het aardgasvrij-beleid.

2.1 Merendeel bewust van antropogene klimaatverandering

Tabel 2.1 geeft de antwoorden weer op de vraag welke positie men inneemt in de discussie over klimaatverandering. Meer dan de helft van de mensen is van mening dat de mens grotendeels verantwoordelijk is voor klimaatverandering (56%) en een vijfde vindt dat de mens voor een klein deel verantwoordelijk is voor klimaatverandering (21%). Een groot deel van de mensen (77%) is zich dus bewust van antropogene klimaatverandering: zij onderschrijven dat klimaatverandering plaatsvindt en dat dit (in enige mate) door de mens wordt veroorzaakt.
De groep die absoluut niet gelooft dat het klimaat verandert is zeer klein (2%). De groep mensen die twijfelt over het bestaan van klimaatverandering is groter: 8%. Zij geven aan dat er nog onvoldoende bewijs is om te weten of het klimaat verandert. Een andere relatief kleine groep is wel van mening dat het klimaat verandert, maar niet door menselijk handelen (4%). Daarnaast geeft 9% aan niet te weten wat hun positie is in het debat over klimaatverandering.

Tabel 2.1

Bewustzijn van klimaatverandering[a] (in procenten, gewogen)

onderschrijven van antropogene klimaatverandering	77	is veranderd, klein deel door de mens	21
		is veranderd, grotendeels door de mens	56
niet onderschrijven van antropogene klimaatverandering	14	klimaat is niet veranderd	2
		is veranderd maar niet door de mens	4
		onvoldoende bewijs	8
weet niet	9		

a Gebaseerd op de vraag: Wat is uw positie in de discussie over klimaatverandering? Welk van de onderstaande posities komt het dichtst in de buurt van uw eigen mening?
In de afgelopen 100 jaar...
1 ...is het klimaat niet veranderd.
2 ...is het klimaat misschien veranderd, maar daarvoor is nog onvoldoende bewijs.
3 ...is het klimaat veranderd, maar dat komt niet door de mens.
4 ...is het klimaat veranderd en dat komt voor een klein deel door de mens.
5 ...is het klimaat veranderd en dat komt grotendeels door de mens.
99 Weet niet

Bron: VET'19

2.2 Gevolgen van klimaatverandering: zorgen breed gedeeld

Uit de antwoorden op de vraag naar bezorgdheid over klimaatverandering blijkt dat de meeste mensen zich op zijn minst een beetje zorgen maken over klimaatverandering. De helft van de mensen geeft aan zich hierover een beetje zorgen te maken (49%) en ruim een kwart (27%) geeft aan erg of uiterst bezorgd te zijn. Slechts 19% geeft aan (helemaal) niet bezorgd te zijn (figuur 2.1).

Figuur 2.1

Hoe bezorgd bent u over klimaatverandering?[a] (in procenten, gewogen)

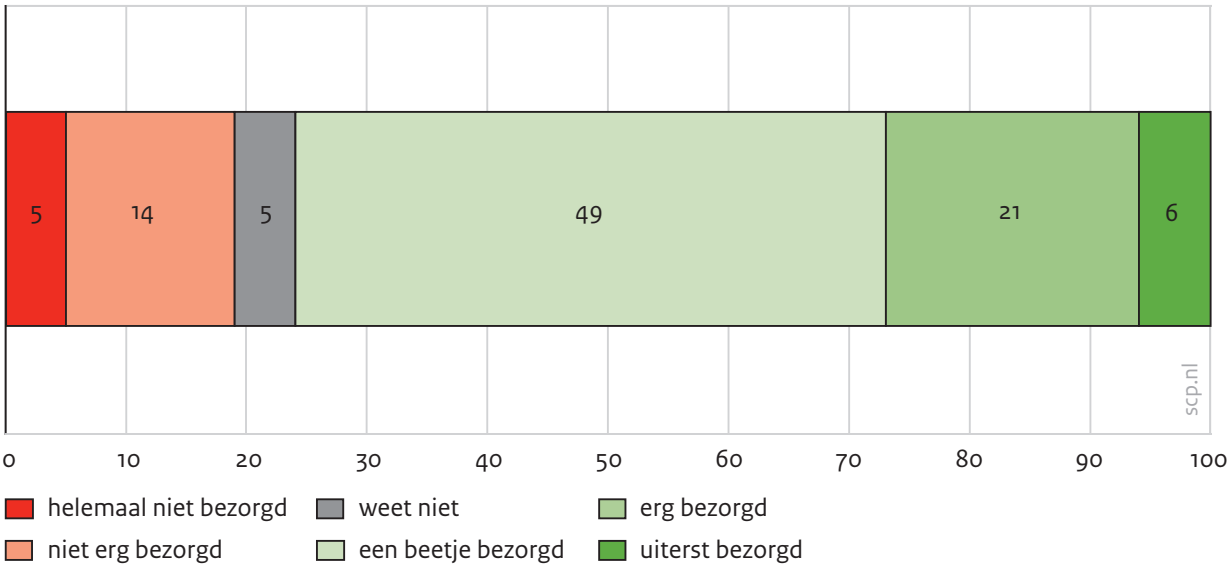

a De categorie 'weet niet' hebben we in het midden geplaatst zodat het totaal aan voorstanders (mensen die aangeven zich zorgen te maken over klimaatverandering) en het totaal aan tegenstanders (mensen die aangeven zich geen zorgen te maken over klimaatverandering) beter af te lezen zijn. Hiermee willen we niet suggereren dat de categorie 'weet niet' een neutrale middenpositie is (wat de categorie 'niet eens/niet oneens' wel is).

Bron: VET'19

Uit figuur 2.2 blijkt dat slechts een kleine groep (15%) het (in enige mate) oneens is met de stelling dat de mensheid zo snel mogelijk in actie moet komen om klimaatverandering tegen te gaan. Daar staat een aanzienlijk grotere groep (65%) tegenover die het hier (in enige mate) mee eens is. Ook de groep die geen sterke mening heeft over deze stelling is groter dan de groep die het met de stelling oneens is. Zo'n 16% is het er niet mee eens maar ook niet mee oneens en 4% weet het niet (figuur 2.2).

Figuur 2.2

Ervaren urgentie: Reacties op de stelling dat de mensheid zo snel mogelijk in actie moet komen tegen klimaatverandering[a,b] (in procenten, gewogen)

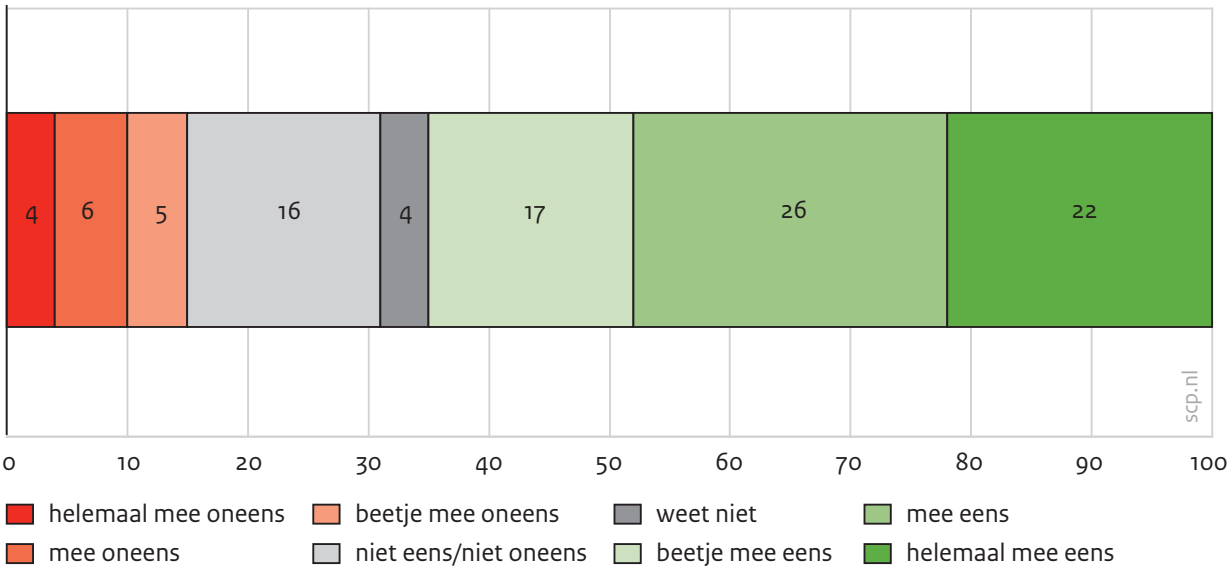

a Gebaseerd op de stelling 'De mensheid moet zo snel mogelijk in actie komen om klimaatverandering tegen te gaan, anders is het te laat'.

b De categorie 'weet niet' hebben we in het midden geplaatst zodat aan de uiteinden het totaal aan voorstanders (die het met de stelling eens zijn) en het totaal aan tegenstanders (die het met de stelling oneens zijn) beter af te lezen zijn. Hiermee willen we niet suggereren dat de categorie 'weet niet' een neutrale middenpositie is (wat de categorie 'niet eens/niet oneens' wel is).

Bron: VET'19

2.3 Steun voor energietransitie, maar meningen over aardgasvrij verdeeld

De meerderheid van de mensen maakt zich dus (op z'n minst een beetje) zorgen over klimaatverandering en voelt ook urgentie om in actie te komen. Dit correspondeert met de brede steun voor het klimaatbeleid in algemene zin die we zien. De overgrote meerderheid vindt het in enige mate belangrijk om klimaatverandering tegen te gaan door zuinig om te gaan met energie (77%), over te schakelen naar duurzame energie (76%) en door anders te gaan leven (70%) (figuur 2.3).

Figuur 2.3

Belang dat mensen hechten aan energiebesparing, de omschakeling naar groene energie en anders leven om klimaatverandering tegen te gaan[a,b] (in procenten, gewogen)

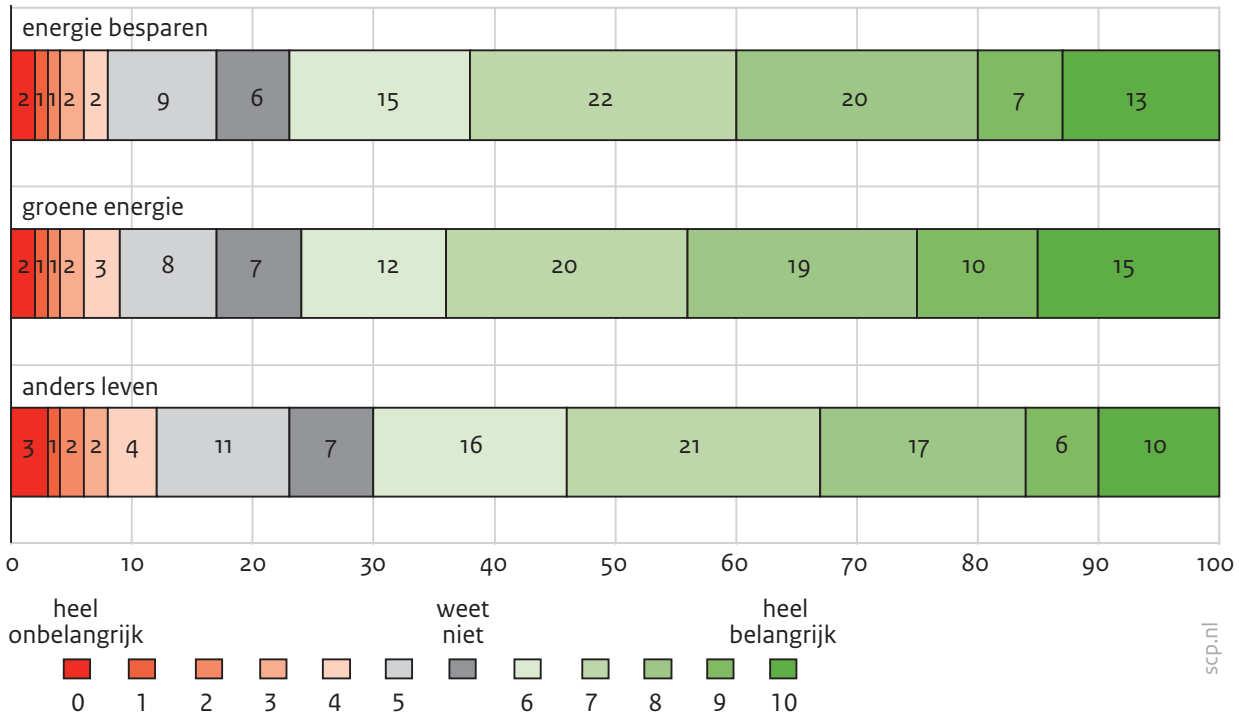

a Op basis van de vragen 'Hoe onbelangrijk of belangrijk vindt u het dat er zuinig wordt omgegaan met energie om klimaatverandering tegen te gaan?', 'Hoe onbelangrijk of belangrijk vindt u het dat er een omschakeling plaatsvindt van kolen, olie en gas naar groene energie (zoals zon- en windenergie) om klimaatverandering tegen te gaan?' en 'Hoe onbelangrijk of belangrijk vindt u het dat er anders geleefd gaat worden om klimaatverandering tegen te gaan?' Van 0, heel onbelangrijk, naar 10, heel belangrijk.

b De categorie 'weet niet' hebben we in het midden geplaatst zodat aan de uiteinden het totaal aan voorstanders (die het met de stelling eens zijn) en het totaal aan tegenstanders (die het met de stelling oneens zijn) beter af te lezen is. Hiermee willen we niet suggereren dat de categorie 'weet niet' een neutrale middenpositie is (wat de categorie 'niet eens/niet oneens' wel is).

Bron: VET'19

Uit figuur 2.4 blijkt echter dat de meningen over het aardgasvrij-beleid verdeeld zijn. De groep die het aardgasvrij-beleid (in enige mate) steunt is met 49% weliswaar het grootst, maar er is ook nog een flinke groep (27%) die (in enige mate) tegen is. Daarnaast is er een vrij grote groep die het eigenlijk niet zo goed weet of er neutraal tegenover staat; 8% heeft 'weet niet' op de vraag geantwoord en 16% van de respondenten vulde in dat ze niet voor, maar ook niet tegen zijn.

Figuur 2.4

Steun voor transitie naar aardgasvrije woningen[a,b] (in procenten, gewogen)

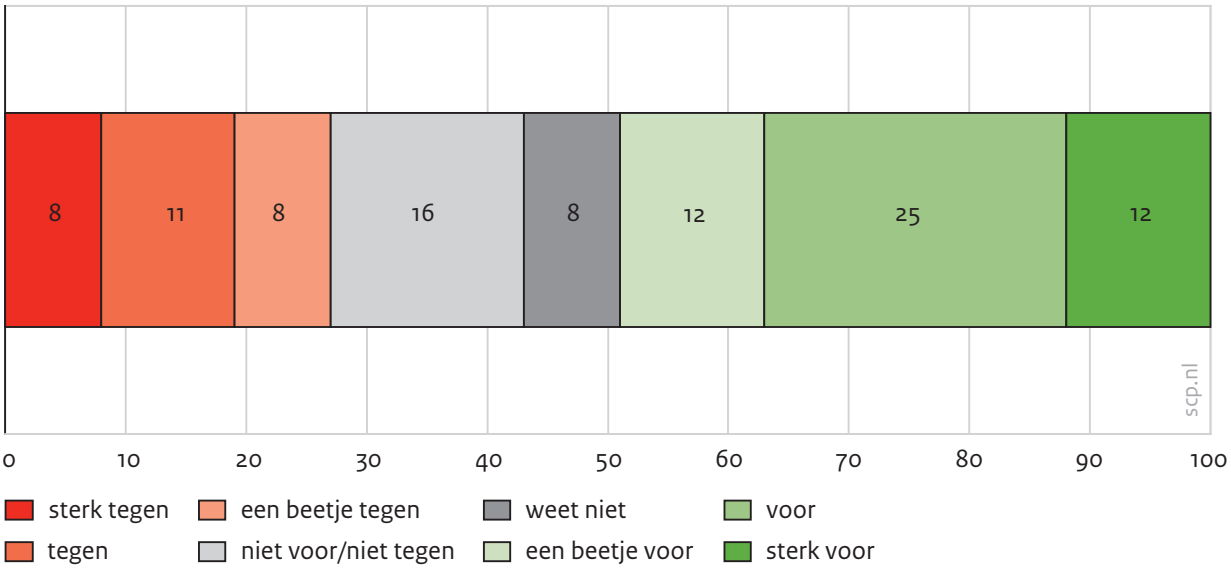

a Gebaseerd op de vraag: 'In welke mate bent u voor of tegen het plan dat alle woningen in 2050 aardgasvrij moeten zijn?' We legden respondenten deze vraag voor na een korte uitleg over wat het aardgasvrij-beleid behelst: 'Om klimaatverandering tegen te gaan heeft Nederland afgesproken dat steenkool, aardolie en aardgas vervangen moeten worden door duurzame energiebronnen, zoals zonne-energie en windenergie. Er bestaat het plan om de komende jaren steeds meer woningen aardgasvrij te maken, zodat uiteindelijk alle woningen en gebouwen in Nederland duurzaam worden verwarmd. Met duurzaam verwarmen bedoelen we: niet met fossiele brandstoffen zoals aardgas (zoals een cv-ketel of gaskachel op aardgas), maar met bijvoorbeeld een elektrische warmtepomp, groen gas, of warmtenet.

b De categorie 'weet niet' hebben we in het midden geplaatst zodat aan de uiteinden het totaal aan voorstanders (die het met de stelling eens zijn) en het totaal aan tegenstanders (die het met de stelling oneens zijn) beter af te lezen is. Hiermee willen we niet suggereren dat de categorie 'weet niet' een neutrale middenpositie is (wat de categorie 'niet eens/niet oneens' wel is).

Bron: VET'19

De reactie op het aardgasvrij-beleid verschilt dus van de reactie op de overschakeling van fossiele energie naar duurzame energiebronnen. In brede zin is er draagvlak voor de energietransitie (die een belangrijk onderdeel vormt van het klimaatbeleid) maar over de concrete invulling van dat beleid lijkt er nog veel verdeeldheid te zijn. Wat maakt dat sommige mensen zich over het aardgasvrij-beleid positief of negatief uitlaten? In het volgende hoofdstuk gaan we dieper op deze vraag in.

3 Steun voor aardgasvrij-beleid: Verschillen tussen bevolkingsgroepen?

In dit hoofdstuk richten we ons op de vraag: Zien we verschillen tussen bevolkingsgroepen en waarom? We onderzoeken of we de verschillen in steun voor het aardgasvrij-beleid kunnen verklaren aan de hand van een aantal sociaal-demografische, sociaal-psychologische en contextuele factoren. Op basis van de wetenschappelijke literatuur identificeren wij factoren die (mogelijk) bijdragen aan de steun voor het aardgasvrij-beleid (§ 3.1). Deze factoren vormen de basis voor een theoretisch model, waarvan wij eerst de operationalisatie toelichten (§ 3.2). Daarna passen we het model toe op onze data en bespreken we de bevindingen (§ 3.3).

3.1 Opzet van het theoretisch model

Voor de opzet van ons conceptuele model ontlenen we vooral inzichten aan milieupsychologisch onderzoek waarbij relaties tussen individuele kenmerken en draagvlak voor beleid zijn getoetst. Omdat in dit type onderzoek vaak specifieke mechanismen bestudeerd worden (bijvoorbeeld de relatie tussen de ervaren gevolgen van klimaatverandering en steun voor beleid), combineren we inzichten uit verschillende studies in ons theoretisch model.

De toegevoegde waarde van dit onderzoek is dat we de invloed van een breed spectrum aan factoren in samenhang bestuderen. In onderzoek naar steun voor klimaat- of milieubeleid blijft de samenhang met sociaal-demografische factoren vaak onderbelicht. Juist vanwege de focus op psychologische mechanismen gaat daar in mindere mate (of niet) de aandacht naar uit (zie bv. De Groot en Schuitema 2012; Harring en Jagers 2013; Steg et al. 2005). Zo laten Drews en Van den Bergh (2015) de sociaal-demografische variabelen zelfs geheel buiten beschouwing in hun uitgebreide literatuuroverzicht met een overzicht van factoren die steun voor klimaatbeleid verklaren. Omdat onze interesse uitgaat naar de relatie tussen zowel sociaal-demografische variabelen als andere factoren en steun voor het klimaatbeleid, kozen wij ervoor om de samenhang tussen de sociaal-demografische variabelen en sociaal-psychologische en contextuele variabelen te toetsen in een structureel vergelijkingsmodel (SEM). Het theoretische model dat aan deze analyse ten grondslag ligt, staat in figuur 3.1 weergegeven en lichten we in deze paragraaf verder toe.

Figuur 3.1

Schematische weergave theoretisch model: Veronderstelde samenhang tussen sociaal-demografische, sociaalpsychologische en contextuele factoren en steun voor aardgasvrij-beleid[a,b]

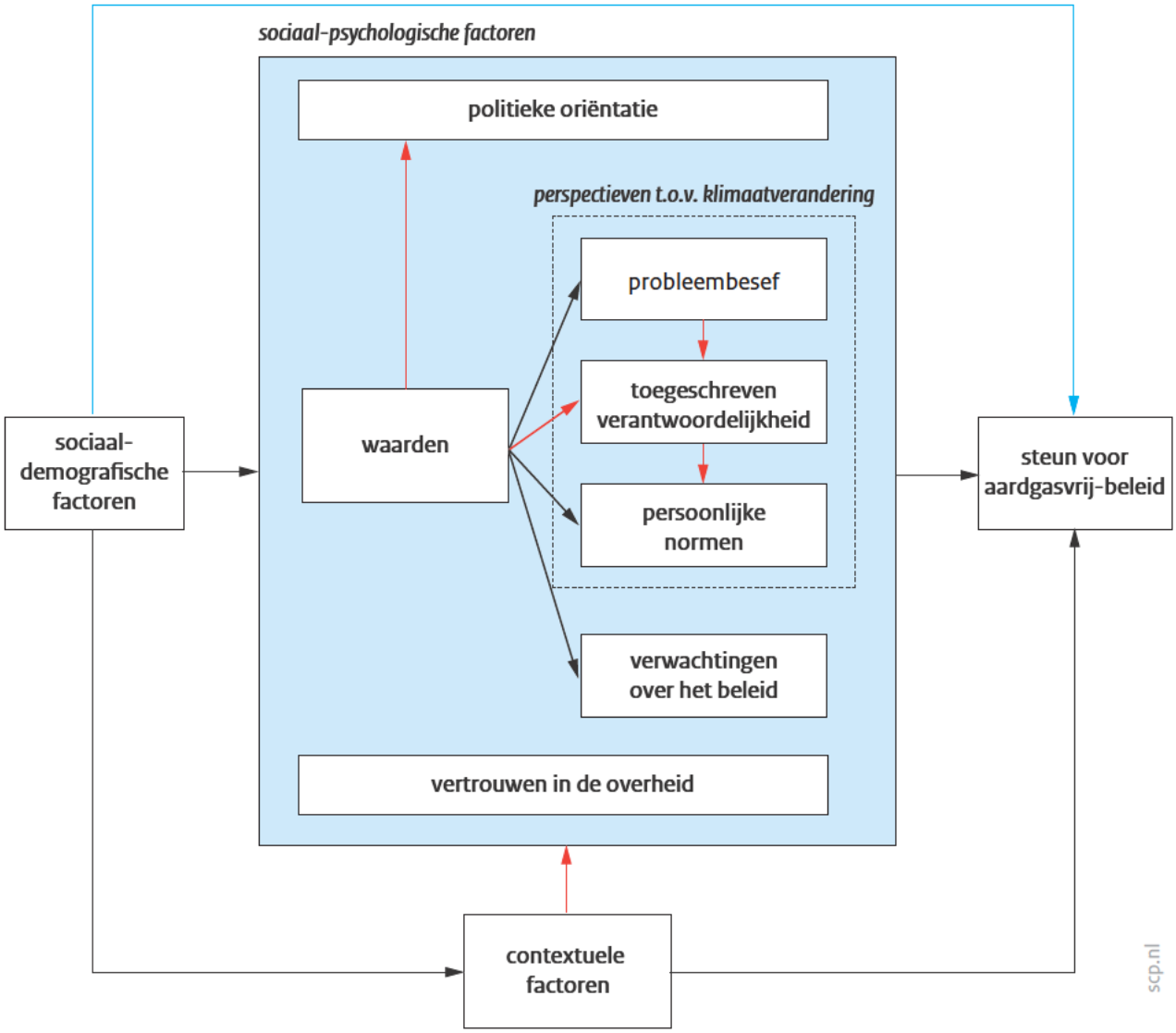

a De zwarte en blauwe pijlen worden ook getoetst in het geoperationaliseerde model. De blauwe pijl geeft het directe verband tussen de sociaal-demografische variabelen en steun voor aardgasvrij wonen weer. De zwarte pijlen geven de indirecte relaties tussen de sociaal-demografische variabelen en steun voor aardgasvrij wonen weer. De sociaal-demografische factoren oefenen immers ook indirect een invloed uit, via de sociaal-psychologische en contextuele variabelen. De rode pijlen geven relaties weer die we op basis van theorie wel veronderstellen, maar die we in deze studie niet toetsen.

b De structuur van het geoperationaliseerde model is dusdanig dat het effect van sociaal-demografische variabelen op steun voor aardgasvrij gemedieerd wordt door alle sociaal-psychologische factoren en contextuele factoren die in het theoretische model staan weergegeven. Deze individuele pijlen staan niet in de figuur weergegeven, maar worden dus wel getoetst in het geoperationaliseerde model.

Sociaal-demografische factoren

Over de relatie tussen sociaal-demografische factoren en steun voor klimaatbeleid is relatief weinig bekend. Vaker is de relatie onderzocht tussen sociaal-demografische factoren en andere milieu-gerelateerde houdingen, zoals zorgen over het milieu. Vooral in de jaren tachtig en negentig, nadat de aandacht voor milieuproblematiek wereldwijd fors toenam, verschenen er veel studies waarin wetenschappers de vraag stelden wie zich zorgen maakten om het milieu en waarom (zie bv. Blocker en Eckberg 1997; Davidson en Freudenburg 1996; Dietz et al. 1998; Mohai en Twight 1987; Van Liere en Dunlap 1980). Daaruit bleek dat met name hogeropgeleiden, vrouwen, jongeren en stedelingen zich zorgen maakten over het milieu. Inzichten uit de literatuur over de relatie tussen sociaal-demografische kenmerken en milieu-gerelateerde houdingen worden hierna besproken[1].

Opleiding

Uit recent Nederlands onderzoek komt naar voren dat opleiding positief samenhangt met houdingen ten opzichte van klimaatverandering en duurzame energie. Hogeropgeleiden maken zich relatief meer zorgen over klimaatverandering (Van Dalen en Herkens 2019), vinden het vaker belangrijk om op duurzame energie over te stappen (Agterbosch en Broers 2018; De Witt en Schmeets 2018;) en vinden ook vaker dat de overheid daartoe best strenge maatregelen mag nemen, zoals hogere belastingen of verbodsbepalingen voor bepaalde vormen van energiegebruik (Dekker et al. 2016).

Geslacht

Recent onderzoek laat ook een verschil zien tussen vrouwen en mannen in milieugerelateerde houdingen. Uit het Belevingenonderzoek van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), bijvoorbeeld, bleek dat vrouwen zich iets meer zorgen maken over het milieu dan mannen (CBS 2018b). Ook in ander onderzoek zijn hierin verschillen gevonden tussen mannen en vrouwen (Milfont en Sibley 2016; Newman en Fernandes 2015; Sanchez et al. 2016). McCright (2010) legt deze bevinding uit aan de hand van de hypothese dat zulke verschillen het resultaat zouden kunnen zijn van bepaalde gendernormen, waarbijvan vrouwen zou worden verwacht dat zij begaan en zorgzaam zijn, terwijl mannen juist zouden leren zich competitief en zonder al te veel emoties op te stellen. Zulke verwachtingen zouden er volgens de *gender socialization theory* toe leiden dat vrouwen en mannen al op jonge leeftijd leren zich op een bepaalde manier te gedragen. Zelezny et al. (2000) concluderen op basis van hun onderzoek ook dat meisjes op jonge leeftijd al meer begaan zijn met het milieu dan jongens. Het verschil tussen mannen en vrouwen wordt overigens niet in ieder onderzoek gevonden. Ook is het verschil niet altijd eenduidig. Recent CBS-onderzoek liet bijvoorbeeld zien dat er slechts een klein verschil was tussen het aandeel vrouwen (91%) en het aandeel mannen (88%) dat aangaf het milieu belangrijk te vinden. In dit onderzoek werd bovendien geen verschil gevonden in de mate waarin mannen en vrouwen aangaven bewust met het eigen energiegebruik bezig te zijn. Ook bleek uit dit onderzoek dat mannen (80%) vaker aangaven de noodzaak te zien van duurzame energie dan vrouwen (75%) (De Witt en Schmeets 2018).

Leeftijd

Hoewel ook leeftijdsverschillen in zorgen over het milieu vaak naar voren komen in de literatuur, is er over de verklaring voor die verschillen nog veel discussie. Leeftijdsverschillen kunnen enerzijds verklaard worden door verschillen in levensfase (leeftijdseffecten); naarmate je ouder wordt zou de manier waarop je naar het milieu kijkt kunnen veranderen. Anderzijds kunnen leeftijdsverschillen het resultaat zijn van verschillen in de tijdsperiode waarin mensen opgroeien (cohort-effecten). De veronderstelling daarbij is dat de ervaringen die je als jongere of jongvolwassene opdoet bepalend zijn voor de waarden die je gedurende je leven nastreeft (Inglehart 2008).
Studies uit de jaren tachtig en negentig schreven leeftijdsverschillen vooral toe aan cohort-effecten. Een brede waaier aan studies concludeerde dat de groep mensen die opgroeide in de jaren zestig en zeventig, toen milieuproblematiek een belangrijk maatschappelijk thema was, zich grotere zorgen maakte om het milieu dan eerdere generaties (Buttel 1979; Honnold 1984; Jones en Dunlap 1992; Mohai en Twight 1987). De toegenomen aandacht voor milieuproblematiek riep destijds ook de vraag op of milieuproblematiek een grotere rol zou moeten spelen in het onderwijs (zie Hungerford en Volk 1990). De verwachting was daarom dat het niet bij de babyboomgeneratie (geboren tussen 1946 en 1964) zou blijven, maar dat uiteindelijk de gehele samenleving een groter milieubewustzijn zou laten zien. Oudere generaties die relatief minder begaan zijn met het milieu, zouden immers geleidelijk vervangen worden door nieuwere generaties die zich meer om het milieu bekommeren. Uitspraken over mogelijke cohort-effecten werden vroeger niet altijd onderbouwd met longitudinale analyses waarbij leeftijdsgroepen over de tijd met elkaar worden vergeleken. Het doen van zulke analyses is lastig, omdat data over een lange tijdsperiode, waarbij vraagstellingen gelijk zijn gehouden, schaars zijn. Ook zijn studies soms lastig met elkaar te vergelijken omdat zorgen om het milieu (*environmental concern*) niet overal op dezelfde wijze worden meegenomen. Johnson en Schwadel (2018) voerden onlangs, op basis van een tweejaarlijkse vragenlijst onder Amerikanen, een onderzoek uit waarbij in elke ronde gevraagd werd in hoeverre mensen vonden dat er te veel, genoeg of te weinig geld ging naar het verbeteren en beschermen van het milieu. Zij vonden geen bewijs voor een gestage algehele toename in milieubewustzijn (oftewel een maatschappelijke trend). Wel zagen ze verschillen tussen generaties: de babyboomers zijn iets positiever over milieu-uitgaven door de overheid dan anderen. Ze vonden echter vooral bewijs voor een leeftijdseffect: binnen alle generaties zagen zij dat jongeren gemiddeld positiever over milieu-uitgaven zijn dan anderen. Over de toedracht van dit effect kunnen zij slechts speculeren. Jongeren staan wellicht meer open voor verandering en daarmee ook voor de (soms ingrijpende) maatregelen die nodig zijn om het milieu te verbeteren.

Stedelijkheid

Verschillende oudere studies vonden een verband tussen het wonen in een stedelijke omgeving en zorgen over het milieu (Van Liere en Dunlap 1980). Een recentere overzichtsstudie liet echter zien dat dit verband niet altijd gevonden wordt in dezelfde richting in verschillende landen (Gifford en Nilsson, 2014). Dat vaak gevonden is dat stedelingen en

bewoners van het platteland in hun milieubewustzijn van elkaar verschillen is ook op basis van de hiervoor genoemde bevindingen wellicht niet verrassend. De bevolkingssamenstelling tussen steden en dorpen is immers niet gelijk. Zo wonen er in Nederlandse steden meer jongeren en meer hogeropgeleiden dan op het platteland (Steenbekkers et al. 2017). Daardoor zou je kunnen verwachten dat stedelingen zich meer zorgen maken om het milieu dan dorpelingen.
Naast demografische verschillen, spelen ook omgevingsfactoren mogelijk een rol in de verklaring van deze verschillen in zorgen over het milieu tussen stedelingen en dorpelingen. Zo wijzen een aantal onderzoeken uit dat mensen zich meer zorgen maken over het milieu als zij meer dan anderen worden blootgesteld aan een aantal milieurisico's (Brody et al. 2008; Liu en Mu 2016; Zahran et al. 2008). Omdat in steden enkele milieuproblemen erg tastbaar zijn, zoals luchtvervuiling, het stedelijk hitte-eilandeffect[2] of wateroverlast, is de veronderstelling dat stedelingen zich in het algemeen over milieuproblematiek meer zorgen maken. Daarnaast hebben stedelingen veelal een andere band met natuur; voor hen zijn beschermde natuurgebieden een mooie plek om te bezoeken, maar op het platteland kan het beschermen van natuurgebieden botsen met lokale belangen (zoals bv. landbouw). Stedelingen zouden milieu en natuur daarom eerder als kwetsbaar goed zien dat beschermd dient te worden dan dorpelingen (Vaske et al. 2011).

Inkomen

Tot slot is in de wetenschappelijke literatuur ook de invloed van inkomen op milieuzorgen veel besproken. De discussie daarover ontstond vooral na de constatering dat er internationale verschillen zijn in het aandeel milieubewuste burgers per land en dat die verschillen te wijten zouden zijn aan verschillen in welvaartsniveau (Diekmann en Franzen 1999; Franzen & Meyer 2010). Inglehart (1981) stelde dat de toename in welvaart ertoe heeft geleid dat mensen andere (postmaterialistische) waarden nastreven. De onderliggende veronderstelling daarbij was dat je meer ruimte krijgt om na te denken over wie je wilt zijn en hoe je jezelf als persoon wilt ontwikkelen als je je minder zorgen hoeft te maken over basale behoeften zoals genoeg eten, veilig zijn en het hebben van sociale contacten. Geïnspireerd door deze ordening van behoeften volgens de piramide van Maslow concludeerde Inglehart (1981) dat ook zorgen om het milieu gezien kunnen worden als een uiting van zelfontplooiing. Sommige economen stellen echter dat een toename in milieubewustzijn niet zozeer gedreven is door een fundamentele verandering in waarden maar oppervlakkiger van aard is. Zij veronderstellen dat mensen met hogere inkomens zich milieubewuster opstellen omdat ze het zich nu eenmaal kunnen veroorloven om geld uit te geven aan een duurzame levensstijl (Meyer en Liebe 2010, ook wel de *affluence hypothesis* genoemd).

Politieke oriëntatie

Vooral in de Verenigde Staten is er veelvuldig onderzoek gedaan naar de relatie tussen politieke oriëntatie en houdingen ten opzichte van klimaatverandering. Daaruit komt naar voren dat liberale politieke oriëntaties (tegenover conservatieve oriëntaties) en affiniteit met de Democratische Partij sterk samenhangen met geloof in klimaatverandering en zor-

gen over klimaatverandering (Dietz et al. 2007; Hamilton 2011; Leiserowitz 2006; McCright 2009). Gebruikmakend van de European Social Survey, vinden Poortinga et al. (2019) een vergelijkbaar resultaat voor een groot aantal Europese landen: mensen met een rechtse politieke oriëntatie geloven minder vaak in antropogene klimaatverandering en maken zich daar ook minder zorgen om dan mensen met een linkse politieke oriëntatie.
In lijn daarmee kan ook in Nederland verwacht worden dat een linkse politieke oriëntatie positief samenhangt met steun voor klimaatbeleid. Uit het vierde kwartaalrapport van het Continu onderzoek burgerperspectieven (COB) van het SCP uit 2016 (Dekker et al. 2016) blijkt dat voornamelijk aanhangers van GroenLinks, de PvdA, D66 en de Partij voor de Dieren vinden dat er meer geld moet naar het tegengaan van (internationale) klimaatverandering. Aanhangers van de PVV, de VVD, 50PLUS en de SGP vinden relatief vaker dat hierop bezuinigd kan worden. De verkiezingen van de Provinciale Staten in 2018 legden ook de verschillen tussen politieke partijen zelf bloot. Klimaatverandering was een belangrijk thema waarmee partijen zoals GroenLinks en het Forum voor Democratie zich (op zeer verschillende manieren) sterk profileerden. Een panelonderzoek van Ipsos (2019) laat dan ook zien dat er sterke verschillen zijn tussen stemmers op partijen die vaak gerekend worden tot de linkse kant van het spectrum (met name GroenLinks en de PvdA), die overwegend voor een strenger klimaatbeleid zijn) en stemmers op rechtse partijen (met name PVV en het Forum voor Democratie), die overwegend tegen een strenger klimaatbeleid zijn.
De relatie tussen politieke oriëntatie en steun voor klimaatbeleid hoeft overigens niet volledig afhankelijk te zijn van de mate waarin men zich zorgen maakt over klimaatverandering. Met andere woorden: dat GroenLinks-stemmers gemiddeld vaker voor een streng klimaatbeleid zijn dan Forum voor Democratie-stemmers, kan liggen aan het feit dat zij zich meer zorgen maken over klimaatverandering, maar ook aan het feit dat zij vinden dat vooral de overheid sterk moet ingrijpen om iets tegen klimaatverandering te doen. Harring et al. (2017) vonden in hun onderzoek een verband tussen politieke oriëntatie (gemeten als zelfplaatsing op het spectrum van links tot rechts) en steun voor, zelfs wanneer zij controleren voor zorgen over het milieu.

Waarden en perspectieven met betrekking tot klimaatverandering

Milieupsychologisch onderzoek kent een belangrijke rol toe aan waarden in het verklaren van milieugerelateerde houdingen en gedrag (De Groot en Steg 2008; Schultz en Zelezny 1999; Stern en Dietz 1994). De *value-belief-norm*-theorie (VBN), ontwikkeld door Stern et al. (1999), wordt veel gebruikt binnen milieupsychologisch onderzoek (Dietz et al. 2007; Steg et al. 2005). Volgens deze theorie laten milieuvriendelijke houdingen en gedrag zich uiteindelijk voorspellen door onderliggende waarden. Vooral biosferische waarden, waarbij zorgen om natuur vanwege de natuur zelf centraal staan, en altruïstische waarden, waarbij zorgen om anderen centraal staan, hebben een positieve relatie met milieuvriendelijk denken en doen (De Groot en Steg 2008; Nilsson et al. 2004; Stern et al. 1999). Ook hedonistische waarden, waarbij plezier en comfort centraal staan, en egoïstische waarden, waarbij de positie van de eigen persoon centraal staat (in termen van welvaart, macht en status),

kunnen een rol spelen. Deze laatstgenoemde waarden laten echter vaak juist een negatieve samenhang met zorgen over het milieu zien (Steg et al. 2014).
Waarden beïnvloeden hoe iemand tegen een bepaald probleem aankijkt: personen met sterke biosferische waarden maken zich drukker om natuur en milieu dan anderen. In het geval van klimaatverandering gaat het er dus niet zozeer om of je je bewust bent van het bestaan van klimaatverandering, maar vooral om de manier waarop je tegen de gevolgen daarvan aankijkt. Iemand ervaart klimaatverandering pas als een probleem als diegene vindt dat klimaatverandering iets bedreigt dat hij of zij persoonlijk belangrijk vindt. Probleembesef leidt echter niet automatisch tot milieuvriendelijke gedragsintenties en gedrag (waaronder overigens ook het steunen van milieubeleid verstaan wordt als *non-activist behavior*, zie Drews en Van den Bergh 2015; Steg et al. 2005; Stern et al. 1999).
De VBN-theorie borduurt voort op het *Norm Activation Model* (NAM) van Schwartz (1973). Dit model stelt dat milieuvriendelijk gedrag tot stand komt wanneer in mensen bepaalde persoonlijke normen geactiveerd worden, ofwel wanneer zij de verplichting voelen om milieuvriendelijk te handelen. Die persoonlijke normen worden geactiveerd op het moment dat mensen zich bewust zijn van een bepaald probleem én verwachten dat zij met hun gedrag dat probleem (deels) kunnen oplossen. Naast probleembesef is daarbij ook de verantwoordelijkheid die mensen zichzelf toeschrijven van belang. Als mensen zich (mede) verantwoordelijk voelen voor de oorzaak van het probleem (toegeschreven verantwoordelijkheid) dan zullen ze zich ook verantwoordelijker voelen bij te dragen aan het oplossen daarvan (persoonlijke normen, zie Steg et al. 2005; Stern et al. 1999; Stern 2000).

Verwachtingen van het beleid

Waar de VBN-theorie vooral uitgaat van een sterke invloed van waarden en normen, zijn er ook wetenschappers die stellen dat meningen over het beleid vooral gedreven zijn door rationele overwegingen. Zij veronderstellen dat mensen tot een evaluatie van beleid komen door de kosten en baten van het beleid tegen elkaar af te wegen. Ten eerste kan het daarbij gaan om de verwachte effectiviteit van het beleid. Mensen steunen maatregelen eerder als zij ook denken dat het beoogde effect behaald wordt (Schuitema et al. 2010; Tobler et al. 2012).
Ten tweede kan de verwachte (economische) impact van het beleid op het leven van het individu een rol spelen in die afweging. In onderzoek naar meningen over klimaatbeleid maakt men vaak onderscheid tussen *pull measures* en *push measures*. Pull measures zijn maatregelen (zoals subsidies) die bepaald gedrag belonen en push measures zijn maatregelen (zoals regels of belastingen) die bepaald gedrag bestraffen (zie Drews en Van den Bergh 2015; Steg et al. 2005; Tobler et al. 2012). Mensen zijn over het algemeen positiever over maatregelen die geen dwingend karakter hebben (de pull measures, zie De Groot & Schuitema 2012) en over maatregelen die niet al te veel kosten, of zich richten op gedragingen die geen grote aanpassing van de levensstijl vereisen (*low-cost behavior*, zie Diekman en Preisendörfer 2003).
Ten derde kan bij het beoordelen van beleid ook de verwachte impact op de maatschappij in brede zin een rol spelen in de afweging. Zo laten Shwom et al. (2010) zien dat mensen,

gevraagd naar hun motieven om klimaatbeleid wel of niet te steunen, ook benoemen dat ze denken dat klimaatbeleid leidt tot banenverlies. Daarnaast kunnen mensen negatief gestemd zijn over het beleid omdat ze vinden dat de kosten en baten oneerlijk verdeeld worden tussen arme en rijke burgers of tussen burgers en bedrijven. Meningen over het beleid kunnen dus ook samenhangen met de gepercipieerde rechtvaardigheid daarvan (Dreyer en Walker 2013; Schuitema et al. 2011; Visschers en Siegrist 2012). Het gaat daarbij om zowel de distributieve rechtvaardigheid van het beleid (een eerlijke verdeling van kosten en baten) als de procedurele rechtvaardigheid van het beleid (een transparant en eerlijk proces).
Waarden-gedreven theoretische modellen en modellen die rationele overwegingen centraal stellen worden in de literatuur nog nauwelijks met elkaar in verband gebracht. Dat is jammer, want waarden kunnen beïnvloeden welk type overwegingen iemand belangrijk vindt (Shwom et al. 2010). Zo kan de verwachte effectiviteit van het beleid (bv. brengt het beleid daadwerkelijk milieuverbetering tot stand) met name voor mensen met sterk biosferische waarden belangrijk zijn, terwijl dat voor anderen een minder sterke rol speelt. Ook zouden mensen met altruïstische waarden zich meer dan anderen zorgen kunnen maken over de verdeling van kosten tussen arme en rijke burgers.

Vertrouwen in de overheid

Ook het vertrouwen dat iemand heeft in de overheid beïnvloedt de manier waarop diegene bepaald beleid beoordeelt (Huijts et al. 2012; Whitfield et al. 2009;). Steun voor beleid spreek je niet alleen uit wanneer je het hogere doel daarvan onderschrijft, maar ook wanneer je denkt dat het goed zal worden uitgevoerd. Als je de overheid als belangrijkste uitvoerder van dat beleid beschouwt, zal ook het vertrouwen dat je in die overheid hebt van invloed zijn. Dit kwam ook naar voren in onze eerdere kwalitatieve studie *Onder de pannen zonder gas?* (kader 1.2). Uit dat onderzoek bleek dat gespreksdeelnemers de overheid in de warmtetransitie wel een grote rol toedichtten, maar dat ze ook kritisch waren over haar handelingswijze. Volgens sommigen had de overheid haar keuze voor dit besluit nauwelijks toegelicht en dat wekte argwaan. Het gebrek aan uitleg over de visie achter het besluit voor een aardgasvrije woonomgeving deed hen twijfelen of de regering wel volledig achter dit beleid stond of dat er andere redenen waren waarom hier plots voor besloten moest worden. Anderen vonden dat een blik op de korte termijn inherent is aan de wisselingen in de politiek, terwijl klimaatbeleid een langetermijnvisie vereist. Door deze overwegingen hadden sommige gespreksdeelnemers er weinig vertrouwen in dat de overheid voet bij stuk zou houden.

Contextuele factoren

Tot dusver zijn we vooral ingegaan op individuele kenmerken die eraan bijdragen of iemand bepaald beleid wel of niet steunt. Meningen over beleid komen echter niet in een vacuüm tot stand; zij worden beïnvloed door meningen van anderen en door informatie die door anderen wordt aangereikt. Zo laten Bolsen et al. (2014) zien dat de steun voor een co_2-heffing onder respondenten vermindert als zij horen dat er maar weinig anderen zijn

die zulk beleid een goed idee vinden. Sociale normen kunnen dus een rol spelen bij de mate van milieubewustzijn van individuen. In het geval van aardgasvrij wonen kan ook de internationale context ertoe leiden dat burgers in Nederland sceptisch zijn. Het feit dat omringende landen aardgas juist lijken te omarmen als alternatief voor meer vervuilende fossiele brandstoffen (zoals steenkolen en olie) kan bijvoorbeeld zorgen voor terughoudendheid ten opzichte van het aardgasvrij-beleid. Aardgas wordt daarom door sommigen juist gezien als transitiebrandstof (Luckerhof 2019).
De invloed van context maakt overigens ook dat meningen over klimaatbeleid geen vast gegeven zijn maar kunnen veranderen. Zo blijkt uit enkele Amerikaanse studies dat publieke steun voor klimaatbeleid tijdens de laatste economische crisis (die in 2008 begon) beduidend lager was dan in jaren daarvoor en daarna (Brulle et al. 2012; Capstick et al. 2015; Scruggs en Benegal 2012; Stoutenborough et al. 2014). Een mogelijke verklaring hiervoor is de *finite pool of worry*-hypothese van Weber (1997), die eerder al stelde dat zorgen over het klimaat het moeten afleggen tegen zorgen over andere problemen, zoals een economische crisis (Whitmarsh 2011). Ook hierbij kan de media van invloed zijn door bepaalde thema's meer aandacht te geven dan andere. De thema's die meer aandacht krijgen beklijven vervolgens ook beter bij het publiek (Scheufele en Tewksbury 2006). Op macroniveau betekent dit dat een economische crisis kan leiden tot een daling in klimaatzorgen.
Op individueel niveau kan het betekenen dat mensen die weinig te besteden hebben geen ruimte hebben zich ook nog druk te maken over klimaatverandering.
Mensen zijn voor hun oordeel over beleid overigens ook aangewezen op de kennis die ze daarover hebben. Als je die kennis niet kunt opbouwen op basis van eigen ervaringen, ben je daarvoor aangewezen op andere informatiebronnen. Mediaberichten kunnen zo ook van invloed zijn op meningen over klimaatbeleid (Carmicheal et al. 2017; Feldman et al. 2014; Zhao et al. 2011). Hierbij is het overigens niet zo dat er altijd een eenzijdig causaal verband is tussen berichtgeving in de media en opinies. Mensen zijn geneigd te kiezen voor mediabronnen die aansluiten bij de meningen die zij al hebben. In dat geval is het gevolg eerder dat deze berichtgeving reeds bestaande meningen bevestigt en versterkt (Feldman et al. 2014).

3.2 Operationalisatie van het model

Sociaal-demografische factoren

Op basis van bovengenoemde inzichten hebben we in ons model de sociaal-demografische factoren leeftijd, geslacht en opleiding opgenomen. We hebben verschillen op basis van inkomen en stedelijkheidsgraad wel getoetst, maar vonden hiervoor geen significant verband (zie tabel A.3 in bijlage A). Met het oog op de complexiteit van het Structureel Vergelijkingsmodel (SEM) hebben we er daarom voor gekozen deze twee variabelen in de verdere analyse buiten beschouwing te laten. Wel hebben we een andere indicator van de financiële positie van huishoudens opgenomen, namelijk de mate waarin respondenten aangeven moeilijk of makkelijk rond te kunnen komen van hun inkomen. Dit achten we relevant, omdat zowel de *affluence*-hypothese en postmaterialisme-theorie van Inglehart

(1981) suggereren dat het niet zozeer inkomen is wat ertoe doet, maar vooral de mate waarin je geld overhoudt voor andere dingen dan het basale levensonderhoud. Pas wanneer dit voldoende is, kun je je bijvoorbeeld (bewust) richten op een duurzame levensstijl. Ook huishoudens met hogere inkomens kunnen immers financieel kwetsbaar zijn. Zo liet het Planbureau voor de Leefomgeving onlangs zien dat bij de betaalbaarheid van de energierekening niet alleen het totale inkomen belangrijk is, maar ook het totaal aan vaste lasten dat je daarvan moet betalen. Financiële kwetsbaarheid komt dan ook in verschillende inkomensgroepen voor, hoewel het bij de laagste inkomensgroep wel het grootst is (Van Middelkoop et al. 2018).
Voor de specifieke context van het aardgasvrij-beleid achten we nog twee individuele kenmerken relevant: het hebben van een cv-ketel of gasverwarming en het type woning (koop of huur). Het eerste kenmerk is vrij vanzelfsprekend: als je zelf gas hebt, is het aardgasvrij-beleid direct op jou van toepassing. Ook tussen kopers en huurders verwachten we verschillen, omdat kopers veelal zelf met hun woning aan de slag moeten, terwijl huurders daarvoor op een particuliere verhuurder of woningcorporatie zijn aangewezen. We nemen daarom ter controle het hebben van gas en het wonen in een koopwoning mee in onze analyses.

Politieke oriëntatie

Om politieke oriëntatie in onze analyse mee te nemen, hebben we een variabele opgenomen waarbij mensen gevraagd werd zichzelf op het politieke spectrum van links (0) naar rechts (10) een score te geven (vgl. Poortinga et al. 2019). We zijn ons ervan bewust dat niet alle verschillen in politieke opvattingen zich door deze dimensie laten verklaren. Er zijn namelijk ook andere tegenstellingen mogelijk, zoals conservatief versus progressief of autoritair versus libertair (Den Ridder et al. 2017; Poortinga et al. 2019). Zulke tegenstellingen konden we, wegens een gebrek aan informatie daarover, in deze studie niet meenemen. Wel hadden we informatie over sympathiescores voor verschillende politieke partijen (waarbij respondenten op een schaal van 0 tot en met 10 konden aangeven hoe sympathiek ze specifieke politieke partijen vinden). Echter, omdat deze sympathiescores veel overlap vertoonden met zelfplaatsing op het spectrum links-rechts, kozen we ervoor deze aparte sympathiescores niet in de analyse mee te nemen.

Waarden en perspectieven ten opzichte van klimaatverandering

We hebben de onderdelen van de VBN-theorie overgenomen in ons model. Als waarden nemen we biosferische, hedonistische, altruïstische en egoïstische waarden op (vgl. Steg et al. 2014). Probleembesef operationaliseren we door te toetsen in hoeverre iemand klimaatverandering als problematisch ziet. Daarvoor gebruiken we twee items uit de vragenlijst (VET'19) als indicator, namelijk de vraag hoe urgent mensen het aanpakken van klimaatverandering vinden en de vraag of mensen zich over klimaatverandering zorgen maken. Van deze twee items maken wij een gecombineerde schaal (zie Bijlage A voor een uitgebreidere toelichting van de specifieke items).

In de vragenlijst (VET'19) zijn geen indicatoren voor toegeschreven verantwoordelijkheid voor het klimaatprobleem opgenomen. We kunnen dus niet meten in hoeverre mensen vinden dat zij zelf bijdragen aan klimaatverandering (los van de vraag of de mensheid in zijn geheel hiervoor verantwoordelijk is). Wel is mensen gevraagd of zij zich persoonlijk verantwoordelijk voelen om te proberen klimaatverandering te verminderen en of ze het nodig vinden om daarvoor hun levensstijl aan te passen (persoonlijke norm). Deze twee items nemen we dan ook (als schaal) mee in deze studie. Omdat persoonlijke norm een wat ambigue term is, waarvan velen op het eerste oog niet meteen weten wat ermee wordt bedoeld, spreken we in het vervolg over de actiebereidheid van een individu.

Verwachtingen van het beleid

In deze studie richten we ons op twee typen beleidsverwachtingen. Ten eerste richten we ons op de gepercipieerde rechtvaardigheid van klimaatbeleid. Daarbij gaat het om de vraag of mensen denken dat de kosten van het beleid eerlijk verdeeld worden tussen arme en rijke burgers en tussen burgers en bedrijven. Ten tweede richten we ons op de verwachte invloed van klimaatbeleid op het eigen leven. We maken daarbij onderscheid tussen of mensen zich zorgen maken over dat klimaatbeleid hun leven duurder maakt of dat zij zich zorgen maken over dat klimaatbeleid hun manier van leven verandert. We maken dit onderscheid omdat uit onze eerdere kwalitatieve studie (kader 1.2) naar voren kwam dat gespreksdeelnemers zich niet zozeer zorgen maken over de energierekening, maar vooral over alle veranderingen die met een (mogelijke) verbouwing voor een aardgasvrije woning gepaard gaan.
Omdat we veronderstellen dat waarden mogelijk ook van invloed zijn op deze verwachtingen (vgl. Shwom et al. 2010), relateren we eerdergenoemde beleidsverwachtingen aan de waarden die we hebben meegenomen (egoïstische, altruïstische, hedonistische en biosferische waarden).

Vertrouwen in de overheid

We hebben in onze vragenlijst een item opgenomen waarbij respondenten gevraagd is op een schaal van 0 (weinig vertrouwen) tot en met 10 (veel vertrouwen) aan te geven hoeveel vertrouwen zij hebben in de regering van Nederland. Het vertrouwen dat wij gemeten hebben staat dus niet gelijk aan het vertrouwen in de overheid. Mensen kunnen immers weinig vertrouwen hebben in de zittende regering, maar tegelijkertijd best tevreden zijn over het functioneren van het openbaar bestuur in algemene zin. We beschouwen vertrouwen in de regering dus niet als indicator voor het algehele vertrouwen in de overheid, maar denken wel dat het vertrouwen in de regering belangrijk is voor de beoordeling van het aardgasvrij-beleid. Dat beleid is immers, als onderdeel van het bredere klimaatakkoord, door het kabinet gepresenteerd.

Contextuele factoren

De invloed van sociale context is lastig meetbaar. Aangezien je meningen of gedragingen van anderen vaak onbewust overneemt, heeft het weinig zin respondenten te vragen naar het effect van hun sociale omgeving. Om toch een indicator voor de (mogelijke) invloed van de sociale omgeving op te nemen in onze studie, betrekken we in onze analyse de vraag in hoeverre mensen in de omgeving van de respondenten zich duurzaam gedragen. We veronderstellen daarbij dat mensen die aangeven een duurzame omgeving te hebben, zich ook meer zorgen maken over klimaatverandering en zich eerder verantwoordelijk voelen daar iets tegen te doen.

3.3 Bevindingen

3.3.1 Een korte toelichting

Zoals in ons theoretisch model staat weergegeven (§ 3.1), veronderstellen we dat sociaal-demografische variabelen zowel direct als indirect samenhangen met steun voor het aardgasvrij-beleid. Indirect, omdat we ervan uitgaan dat er bepaalde sociaal-psychologische en contextuele variabelen zijn die verklaren waarom sociaal-demografische variabelen ertoe doen. In het SEM-model worden de directe en indirecte relaties allebei geschat. Bij elkaar opgeteld vertellen ze ons wat het totale effect[3] van de sociaal-demografische variabelen is op de steun voor het aardgasvrij-beleid. Zo verwachten we bijvoorbeeld dat vrouwen over het algemeen iets positiever zijn over het aardgasvrij-beleid, omdat we op basis van eerder onderzoek veronderstellen dat ze zich meer zorgen maken over het klimaat. Tegelijkertijd is het de vraag of we met het theoretisch model alle verbanden tussen geslacht en steun voor aardgasvrij-wonen kunnen verklaren. Er kunnen namelijk andere factoren zijn die een rol spelen waarop het zicht in de literatuur nog beperkt is of ontbreekt. Ook kunnen er factoren zijn die niet konden worden meegenomen in de analyse op basis van de beschikbare data. Mochten er nog andere verklaringen zijn voor (bijvoorbeeld) een relatie tussen geslacht en steun voor het aardgasvrij-beleid (anders dan meegenomen in het model), dan zou er een direct effect (voor in dit geval geslacht) overblijven.
Om de interpretatie van het SEM-model te vergemakkelijken, bespreken we de uitkomsten van het model in twee onderdelen. We bespreken eerst op basaal niveau het gehele model, waarbij we ingaan op de totale effecten van alle variabelen (tabel 3.1). Daarna zoomen we in op de indirecte en directe effecten van de sociaal-demografische variabelen om te kijken of we kunnen verklaren waardoor sociaal-demografische verschillen in steun voor aardgasvrij-beleid tot stand komen (tabel 3.2).

Tabel 3.1

Relaties tussen alle variabelen en steun voor aardgasvrij-beleid op basis van een structureel vergelijkingsmodel (SEM) (totale effecten, in ongestandaardiseerde en gestandaardiseerde regressiecoëfficiënten)[a,b,c,d,e,f]

variabele	totale effect	gestandaardiseerd
leeftijd		
(referentie 18-34 jaar)		
35-44 jaar	-0,37	
45-54 jaar	**-0,44**	
55-64 jaar	-0,19	
65-74 jaar	**-0,41**	
≥ 75 jaar	-0,24	
opleidingsniveau		
(referentie lager opgeleid)		
middelbaar opgeleid	0,17	
hoger opgeleid	**0,60**	
geslacht		
(referentie mannen)		
vrouw	**0,49**	
rondkomen		
(referentie zeer moeilijk)		
moeilijk	0,94	
niet moeilijk/niet makkelijk	0,74	
makkelijk	**1,13**	
zeer makkelijk	**1,29**	
koopwoning	**-0,41**	
(referentie huur)		
gas	**-0,35**	
waarden		
altruistische waarden	0,1	0,06
hedonistische waarden	-0,11	-0,05
biosferische waarden	**0,39**	**0,21**
egoistische waarden: bezit	-0,04	-0,03
egoistische waarden: macht	-0,06	-0,04
probleembesef	**0,62**	**0,29**
actiebereidheid	**0,25**	**0,27**
duurzame sociale omgeving	0,05	0,04
politieke oriëntatie	**-0,09**	**-0,12**
(van links (0) naar rechts (10))		
vertrouwen in de regering	**0,1**	**0,13**
verwachtingen klimaatbeleid		
rechtvaardigheid bedrijven vs burgers	-0,04	-0,05
rechtvaardigheid arm vs rijk	0,03	0,04
zorgen klimaatbeleid (impact financiën)	**-0,12**	**-0,07**
zorgen klimaatbeleid (impact levensstijl)	**-0,2**	**-0,1**

Tabel 3.1
(Vervolg)

Significante verbanden (p < 0,01) zijn vetgedrukt weergegeven.

a Schattingsmethode is *Full Information Maximum Likelihood*

b CFI=0,908, rmsea=0,066, srmr=0,048

c R^2-steun voor aardgasvrij = 0,4

d Het SEM-model is gebaseerd op lineaire regressies. Dat betekent dat de coëfficiënten in de kolom 'totale effect' kunnen worden geïnterpreteerd als marginale effecten. Bijvoorbeeld: vrouwen scoren volgens het model gemiddeld 0,49 schaalpunt hoger op steun voor het aardgasvrij-beleid dan mannen (op een zevenpunts schaal), onder constanthouding van de overige variabelen in het model.
Dit betekent dat bij de berekening van de coëfficiënten rekening is gehouden met de andere variabelen in het model: het halve schaalpunt verschil dat we zien tussen mannen en vrouwen is de som van relaties die tussen geslacht en steun voor aardgasvrij verlopen (bijvoorbeeld via probleembesef of actiebereidheid, zie figuur 3.1), waarbij is gecontroleerd voor alle andere relaties die in het model zijn opgenomen (bijvoorbeeld die tussen leeftijd en steun voor aardgasvrij, zie figuur 3.1).

e Negatieve getallen wijzen op een lagere score dan de referentiegroep, terwijl positieve getallen wijzen op een hogere score dan de referentiegroep. Niet alle items zijn overigens op dezelfde schaal gemeten. Om de effecten van uitgevraagde items (waarden, probleembesef, actiebereidheid, duurzame sociale omgeving, politieke oriëntatie, vertrouwen in de regering, verwachtingen klimaatbeleid) met elkaar te vergelijken is het daarom beter uit te gaan van de gestandaardiseerde coëfficiënten.

f Voor de specifieke vraagstellingen en informatie over de gebruikte items, verwijzen we naar de methodologische verantwoording in de bijlage.

Bron: VET'19

3.3.2 Welke verschillen tekenen zich af in de steun voor het aardgasvrij-beleid?

Hogeropgeleiden, jongvolwassenen en vrouwen positiever over aardgasvrij-beleid

We zien dat geslacht, opleiding en leeftijd samenhangen met draagvlak voor het aardgasvrij-beleid. Dat is in lijn met onze verwachtingen op basis van ons literatuuronderzoek. Vrouwen zijn gemiddeld positiever over het aardgasvrij-beleid dan mannen[4]. Ook hogeropgeleiden zijn gemiddeld positiever over het aardgasvrij-beleid dan lageropgeleiden. Tussen lager- en middelbaaropgeleiden vonden we geen duidelijk verschil. De relatie met leeftijd is niet zo eenduidig; het is niet zo dat de steun voor het beleid evenredig afneemt naarmate men ouder is. Wel kunnen we stellen dat jongvolwassenen (18-34 jaar) gemiddeld iets positiever tegenover het beleid staan dan de 45-54-jarigen en de 65-74-jarigen.

Groot verschil tussen mensen die (zeer) makkelijk rondkomen en mensen die zeer moeilijk rondkomen

Op financieel gebied zien we grote verschillen. De mensen die (zeer) makkelijk kunnen rondkomen zijn gemiddeld positiever over het aardgasvrij-beleid dan de mensen die zeggen zeer moeilijk te kunnen rondkomen.

Biosferische waarden, probleembesef en actiebereidheid belangrijk

Zoals we op basis van de VBN-theorie al verwachtten, hangen biosferische waarden, probleembesef en actiebereidheid samen met steun voor klimaatbeleid. Deze variabelen vertonen een relatief sterke samenhang met steun voor het aardgasvrij-beleid.

Voor de andere waarden (hedonistisch, egoïstisch en altruïstisch) vinden we in deze studie geen relatie met steun voor het aardgasvrij-beleid. Wellicht heeft dat te maken met het vroege stadium waarin de transitie naar aardgasvrij wonen zich nu bevindt. De individuele consequenties van het aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving zijn nu vaak nog niet duidelijk. We verwachten dat de negatieve relatie tussen steun voor klimaatbeleid en hedonistische en egoïstische waarden zich vooral voordoet bij veranderingen waarvan mensen weten dat zij op hen een grote impact zullen hebben, zoals autogebruik of het eten van vlees (Steg et al. 2014).

Ook zien we geen relatie tussen steun voor het klimaatbeleid en het antwoord op de vraag of mensen een sociale omgeving hebben waarin mensen zich duurzaam gedragen. Dat wij geen verschil vinden op basis van het item 'De meeste mensen in mijn omgeving proberen zich duurzaam te gedragen' sluit uiteraard niet uit dat sociale context invloed heeft.

Zo kunnen mensen vinden dat slechts een klein deel van hun omgeving zich duurzaam gedraagt, maar aan die persoon of personen wel een voorbeeld nemen. Daarnaast is de vraag hoe iemand tot het oordeel komt dat anderen zich duurzaam gedragen. Wat duurzaam is voor de een, is dat voor de ander niet. Twee mensen kunnen over dezelfde persoon (die bijvoorbeeld wel vliegt, maar geen vlees eet) een ander oordeel vellen. Tot slot zou op de steun voor aardgasvrij wonen ook van invloed kunnen zijn of er in jouw omgeving al mensen zijn die hun woning aardgasvrij hebben gemaakt. Hier konden we gegeven het prille stadium van de warmtetransitie nog niet naar vragen, maar dit speelt mogelijk een belangrijke rol in de toekomst.

Verwachtingen over beleid, politieke voorkeur en vertrouwen in regering doen ertoe

Uit tabel 3.1 blijkt tevens dat een aantal verwachtingen over de gevolgen van klimaatbeleid een negatieve relatie heeft met steun voor aardgasvrij wonen. Het gaat daarbij ten eerste om bezorgdheid over verwachte effecten op de manier van leven. Daarnaast speelt de bezorgdheid dat maatregelen tegen klimaatverandering het eigen leven duurder maken een rol. Dit sluit aan bij onze eerdere kwalitatieve studie waarin duidelijk werd dat er niet alleen zorgen waren over de kosten van alternatieven voor aardgas, maar ook over het verwachte 'gedoe' dat het aardgasvrij maken van de woning met zich meebrengt (Steenbekkers en Scholte 2019). We vonden in onze huidige studie geen relatie tussen steun voor het aardgasvrij-beleid en de ervaren rechtvaardigheid van het klimaatbeleid. Uit ons onderzoek maken we verder op dat vertrouwen in de regering positief samenhangt met draagvlak voor het aardgasvrij-beleid. Daarnaast heeft de mate waarin je jezelf als politiek rechts-georiënteerd beschouwt een negatieve relatie met steun voor het beleid.

3.3.3 Waarom zien we sociaal-demografische verschillen?

Achtergrond van leeftijdsverschillen niet geheel duidelijk

De directe relaties tussen leeftijd en steun voor het beleid zijn (relatief) groot en statistisch significant. Dit betekent dat we het verschil in steun voor aardgasvrij-beleid tussen leeftijdsgroepen door de toevoeging van de huidige sociaal-psychologische en contextuele factoren in ons model niet volledig kunnen verklaren.
Dat indirecte effecten tussen leeftijd en steun voor aardgasvrij-beleid niet sterk naar voren komen ligt deels aan het gegeven dat de toevoeging van sociaal-psychologische variabelen zowel positieve als negatieve relaties aan het licht brengt. Doordat zulke indirecte relaties tegen elkaar opwegen, zijn de totale indirecte effecten van leeftijd niet significant, terwijl individuele indirecte effecten dat wel zijn. Bij alle leeftijdsgroepen ouder dan 45 jaar zien we eenzelfde tendens. Enerzijds is er een positieve indirecte samenhang van deze leeftijdsgroep met het steunen van aardgasvrij-beleid: via biosferische waarden en probleembesef en via biosferische waarden en actiebereidheid.
Anderzijds vertonen de leeftijdsgroepen ouder dan 45 jaar (behalve de groep 55-64-jarigen) ook een negatieve indirecte samenhang met de steun voor het aardgasvrij-beleid. Deze negatieve relatie loopt via probleembesef en voor de groepen ouder dan 65 jaar ook via actiebereidheid.

Tabel 3.2

De directe en indirecte effecten van de sociaal-demografische variabelen op basis van een structureel vergelijkingsmodel (SEM) (directe en indirecte effecten, in ongestandaardiseerde regressiecoëfficiënten)[a,b]

variabele	direct	totaal indirect	indirect: positief via	indirect: negatief via
leeftijd				
(referentie 18-34 jaar)				
35-44 jaar	-0,28	-0,08		
45-54 jaar	**-0,33**	-0,11	biosferische waarden +probleembesef biosferische waarden +actiebereidheid	probleembesef
55-64 jaar	**-0,32**	0,13	biosferische waarden +probleembesef biosferische waarden +actiebereidheid	
65-74 jaar	**-0,41**	0,00	biosferische waarden +probleembesef biosferische waarden + actiebereidheid	actiebereidheid, probleembesef
≥ 75 jaar	-0,15	-0,09	biosferische waarden +probleembesef biosferische waarden + actiebereidheid	actiebereidheid, probleembesef
opleidingsniveau				
(referentie lager)				
middelbaar opgeleid	-0,15	**0,32**		
hoger opgeleid	**-0,24**	**0,84**	probleembesef, actiebereidheid	
geslacht				
(referentie man)				
vrouw	0,07	**0,42**	actiebereidheid	
rondkomen				
(referentie zeer moeilijk)				
moeilijk	0,45	0,49		
niet moeilijk/ niet makkelijk	0,21	0,53		
makkelijk	0,41	**0,72**	vertrouwen in de regering	
zeer makkelijk	0,39	**0,91**	vertrouwen in de regering, zorgen klimaatbeleid (impact levensstijl)	

Tabel 3.2
(Vervolg)

Significante verbanden (p < 0,01) zijn vetgedrukt weergegeven.

a In het SEM-model wordt voor alle sociaal-demografische variabelen getoetst of zij direct of via de sociaal-psychologische en contextuele variabelen (indirect) een relatie vertonen met steun voor het aardgas-vrij beleid (onder constanthouding van de overige variabelen in het model. Dit betekent dat bij de berekening van de coëfficienten rekening is gehouden met de andere variabelen in het model). Het toevoegen van de sociaal-psychologische en contextuele variabelen brengt op deze manier bepaalde splitsingen teweeg. Laten we als voorbeeld opleiding nemen: daar zien we dat de groep hogeropgeleiden die hoog scoort op probleembesef (dus de urgentie van klimaatverandering onderschrijft) positiever is over het aardgasvrij-beleid dan de groep lageropgeleiden (die als referentiegroep dient). Ook voor de groep hogeropgeleiden die hoog scoort op actiebereidheid is dit het geval. Bij elkaar opgeteld leidt dit ertoe dat er een positief indirect effect is van leeftijd op steun voor aardgasvrij beleid. Tegelijkertijd zien we dat, met het specificeren van deze groepen, er ook een groep hogeropgeleiden overblijft die juist negatiever ten opzichte van het aardgasvrij-beleid staat. Daardoor zien we ook een negatief direct effect.

b Als de indirecte paden significant zijn (p <0,01) rapporteren we ze in de tabel. Zeer kleine effecten (waarbij het effect niet groter is dan 0,1, ofwel een tiende schaalpunt op een schaal van 1 tot en met 7) laten we hierbij buiten beschouwing. Het totaal van al deze paden vatten we onder totaal indirect.

Bron: VET'19

Invloed van opleiding met name via probleembesef en actiebereidheid

Dat hogeropgeleiden over het algemeen relatief positiever gestemd zijn over het aardgas-vrij-beleid dan lageropgeleiden, hangt vooral samen met het feit dat zij een relatief sterker probleembesef rapporteerden en een grotere bereidheid aangaven iets tegen klimaatverandering te doen. Ook middelbaaropgeleiden rapporteerden in het algemeen een iets hoger probleembesef dan lageropgeleiden. Het verschil tussen beide groepen is echter dusdanig klein dat het weinig invloed heeft op de mate van steun voor het aardgasvrij-beleid.

Daarnaast toont onze analyse nog iets interessants met betrekking tot opleidingsniveau. Het positieve verband tussen opleiding en steun voor het aardgasvrij-beleid verklaren we voor een groot deel aan de hand van de sociaal-psychologische variabelen probleembesef en actiebereidheid. Hierna blijft er echter nog een (bescheiden) onverklaard negatief direct verband over voor de groep hogeropgeleiden (vergeleken met lageropgeleiden) Aangezien het hier om een direct effect gaat kunnen we niet goed verklaren waar dit aan ligt. We kunnen alleen concluderen dat we het effect niet kunnen verklaren aan de hand van de variabelen die we in onze analyse wél hebben meegenomen. We kunnen slechts speculeren over mogelijke alternatieve verklaringen, maar het is goed mogelijk dat er zich onder hogeropgeleiden ook een groep bevindt die zich juist wat kritischer uitlaat over het aardgasvrij-beleid. Zo zagen we eerder (Steenbekkers en Scholte 2019) dat er ook mensen zijn die niet tevreden zijn met de wijze waarop het aardgasvrij-beleid tot stand is gekomen. Zij plaatsen kritische vragen bij de betaalbaarheid en/of de effectiviteit van alternatieven of hebben juist vanuit duurzaamheidsperspectief bedenkingen bij alternatieven voor aardgas.

Toekomstig onderzoek zal op de (mogelijke) negatieve relaties (voor deze subgroep hogeropgeleiden) tussen opleiding en steun voor klimaatbeleid meer licht moeten schijnen.

Vrouwen: meer bereidheid om iets tegen klimaatverandering te doen

De relatie tussen steun voor aardgasvrij wonen en geslacht wordt verklaard door een combinatie van factoren. De relatie lijkt deels verklaard te kunnen worden door actiebereidheid. Vrouwen geven gemiddeld een hogere actiebereidheid aan dan mannen om iets tegen klimaatverandering te doen en geven daarom ook meer steun aan het aardgasvrijbeleid dan mannen.

Mensen die zeer makkelijk kunnen rondkomen maken zich minder zorgen over de verwachte impact van het klimaatbeleid op hun manier van leven

De relatie tussen (makkelijk of moeilijk) rondkomen en steun voor het aardgasvrij-beleid wordt deels verklaard door de sociaal-psychologische variabelen uit ons theoretisch model. Die verklaring is het resultaat van een combinatie van meerdere factoren. Allereerst geven mensen die (zeer) makkelijk kunnen rondkomen gemiddeld een hoger vertrouwen in de regering aan, dan mensen die zeer moeilijk kunnen rondkomen Daarnaast zijn mensen die zeer makkelijk kunnen rondkomen minder bezorgd over de verwachte impact van het klimaatbeleid op hun manier van leven dan mensen die zeer moeilijk kunnen rondkomen. En die lagere bezorgdheid hangt weer samen met meer steun.

Noten

1 Doordat sociaal-demografische kenmerken (bv. opleiding, stedelijkheid, leeftijd en inkomen) vaak met elkaar samenhangen en op elkaar inwerken, is het lastig om de effecten ervan van elkaar te onderscheiden. Het aandeel hogeropgeleiden neemt in de samenleving immers vooral onder jongeren toe en hogeropgeleiden hebben een hoger inkomen dan lageropgeleiden. Dit maakt het belangrijk om sociaal-demografische verschillen in samenhang te toetsen.

2 Het stedelijk hitte-eilandeffect duidt op het fenomeen dat de temperatuur in steden hoger is dan in het landelijk gebied. Dat heeft ermee te maken dat veel stedelijke infrastructuur (zoals wegen van asfalt) donker van kleur is en daardoor veel warmte vasthoudt. Ook ligt in steden de windsnelheid lager en is er vaak minder groen aanwezig, waardoor er minder verkoeling optreedt.

3 Feitelijk kunnen we op basis van onze analyse geen uitsluitsel geven over de causale verbanden tussen variabelen. Wel is het zo dat het SEM-model gebaseerd is op een bepaalde causale structuur (figuur 3.1). Die structuur (waarbij sociaal-demografische variabelen via sociaal-psychologische variabelen een invloed op steun voor beleid uitoefenen) is het resultaat van eerdergenoemde theoretische overwegingen en de stelregel dat stabiele persoonskenmerken (zoals sociaal-demografische variabelen) voorafgaan aan meer veranderlijke kenmerken (zoals houdingen en percepties).

4 Voor de bevindingen die worden besproken in dit hoofdstuk geldt dat het steeds gaat om (statistische) verbanden, gecontroleerd voor alle overige variabelen in het model, zoals uitgebreider toegelicht in de voetnoot onder tabel 3.1 en 3.2. Het gaat hier dus ook om een gecorrigeerd gemiddelde.

4 Aardgasvrije intenties

4.1 In hoeverre overwegen woningeigenaren een aardgasvrij alternatief?

In het voorgaande hoofdstuk onderzochten we of er steun is voor het plan dat alle woningen in 2050 aardgasvrij moeten zijn. Zoals we in de introductie al aangaven, hangt de daadwerkelijke implementatie van dit beleid voor een groot deel af van de eigen inbreng van woningeigenaren. Passieve steun is voor het realiseren van deze ambitie immers niet voldoende. In dit hoofdstuk gaan we daarom in op de intenties van woningeigenaren.

Figuur 4.1
Reacties op de stelling 'Zodra mijn cv-ketel/gaskachel kapot is, overweeg ik deze te (laten) vervangen door een aardgasvrij alternatief' (in procenten, gewogen, n=1496)

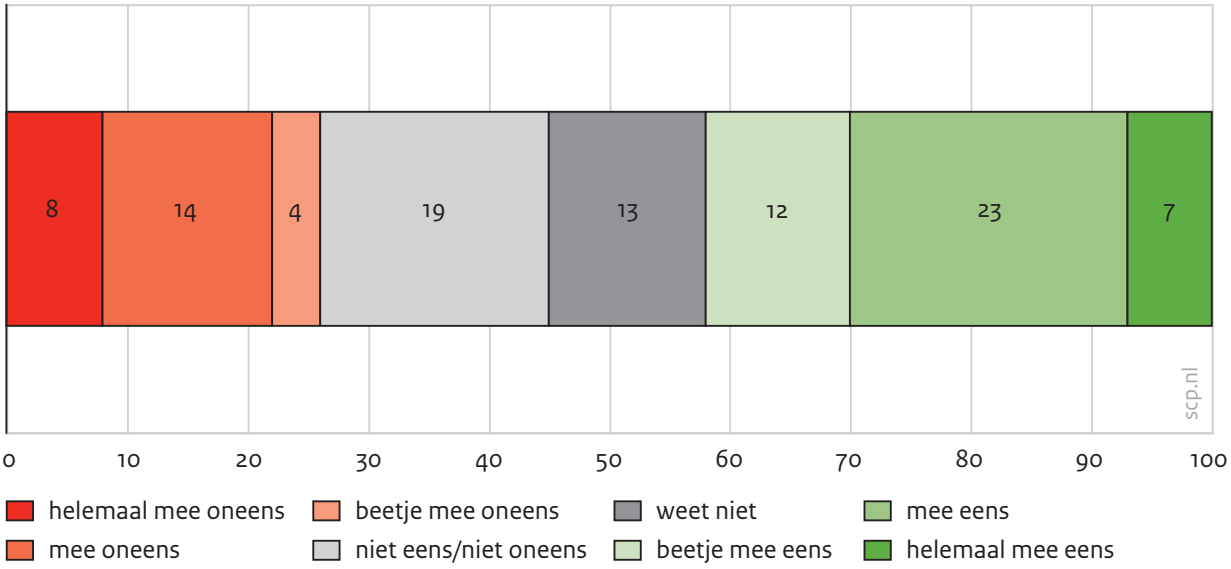

Bron: VET'19

Aan de respondenten wonend in een koopwoning met een cv-ketel of gashaard (n=1496) vroegen we in hoeverre zij een aardgasvrij alternatief overwegen zodra hun huidige gasverwarming kapot is. Daaruit blijkt dat ruim een kwart (26%) aangeeft nog geen aardgasvrij alternatief te overwegen (figuur 4.1). Daarnaast is er een wat kleinere groep die het niet zo goed weet (13%), een groep die er neutraal tegenover staat (19%) en een forse groep die aangeeft hun cv-ketel/gaskachel op termijn te willen (laten) vervangen door een aardgasvrij alternatief (42%).
Dit wil overigens niet zeggen dat de groep die aangeeft nog geen aardgasvrij alternatief te overwegen fel tegen het idee van een aardgasvrije woning is. Er zijn mogelijk andere redenen waarom mensen, mocht hun cv-ketel of gaskachel aan vervanging toe zijn, nog niet overwegen over te stappen op een aardgasvrij alternatief. Gezien het prille stadium van de aardgastransitie is er nog veel onduidelijk. Zo zijn gemeenten nog bezig met een Transitievisie Warmte, waaruit moet blijken wat de mogelijke alternatieven voor aardgas zijn en wat

het (voorgenomen) tijdpad voor verschillende wijken is. Die plannen zijn naar verwachting dus ook leidend in de alternatieven die er voor mensen beschikbaar komen (komt er bijvoorbeeld wel of geen warmtenet). Zoals ook uit onze eerdere kwalitatieve studie bleek (kader 1.2), zijn onzekerheden daarover belangrijke redenen voor mensen om zich vooralsnog afwachtend op te stellen. Naast de vraag of zij een aardgasvrij alternatief overwegen, legden we de respondenten daarom nog enkele andere vragen voor. We vroegen hen in hoeverre zij het lastig vinden om te bepalen wat een goed aardgasvrij alternatief zou zijn, in hoeverre zij vertrouwen hebben in de beschikbare aardgasvrije alternatieven en in hoeverre zij afwachten totdat zij iets horen van de overheid, voordat ze een aardgasvrij alternatief overwegen.

Figuur 4.2

Ervaren barrières voor aanschaffen aardgasvrij alternatief[a,b,c] (in procenten, gewogen, n=1496)

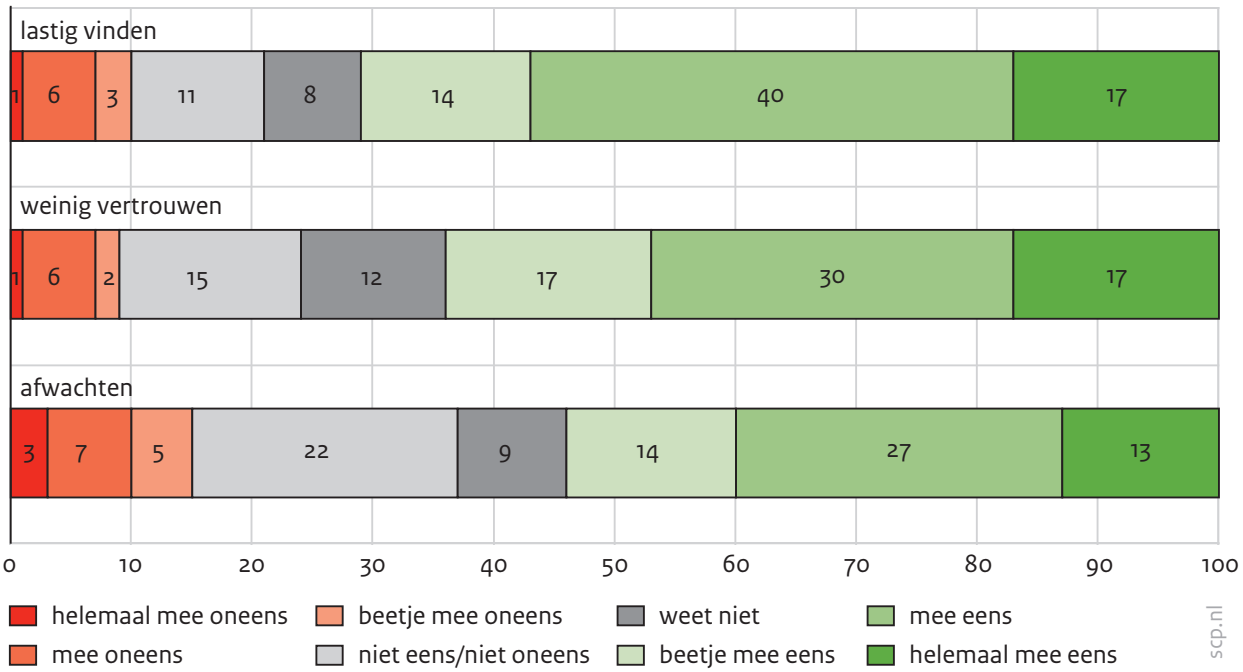

a Lastig vinden: gebaseerd op de stelling 'Ik vind het moeilijk om te bepalen wat een goed alternatief zou zijn voor mijn cv-ketel/gaskachel'.

b Weinig vertrouwen: gebaseerd op de stelling 'Ik heb nog (te) weinig vertrouwen in de beschikbare alternatieven voor mijn cv-ketel/gaskachel'.

c Afwachten: gebaseerd op de stelling 'Ik wacht af tot ik iets hoor van de overheid, voordat ik een aardgasvrij alternatief overweeg'.

Bron: VET'19

Uit de antwoorden op deze vragen (figuur 4.2) blijkt dat mensen het inderdaad lastig vinden om met het aardgasvrij maken van hun woning aan de slag te gaan. Zo geeft bijna driekwart (71%) aan het moeilijk te vinden om te bepalen wat een goed aardgasvrij alternatief voor de huidige verwarming zou zijn. Daarnaast geeft 64% aan nog weinig vertrouwen te hebben in de alternatieven voor aardgas en zegt 54% nog op informatie van de overheid te wachten voordat zij een aardgasvrij alternatief overwegen.

4.2 Voorlopers, twijfelaars en achterblijvers

In voorgaande paragraaf werd duidelijk dat er een grote groep is die nog twijfelt over aardgasvrije alternatieven voor hun huidige verwarmingssysteem. Die groep is groter dan de groep mensen die aangeeft nog geen aardgasvrij alternatief te overwegen. Onvoldoende vertrouwen in de huidige aardgasvrije alternatieven speelt dus voor zowel mensen die (nog) niet overwegen over te stappen, als voor de mensen die dit wel overwegen een rol. Wellicht zijn er mensen die zich al door de alternatieven van aardgas hebben laten overtuigen, maar ook mensen die wel van het gas af willen maar nog (te) weinig vertrouwen hebben in de alternatieven.

Uit innovatieonderzoek komt naar voren dat je bij aanschaf en gebruik van technologische innovaties kunt spreken van voorlopers, die een bepaalde innovatie (in ons geval een aardgasvrij alternatief) al omarmen, volgers, die nog twijfelen maar er in principe positief tegenover staan, en achterblijvers, die om allerlei redenen niet over willen of kunnen stappen (Nygrén et al. 2015). Zo wordt in de veelgebruikte innovatietheorie van Rogers (2003) gesproken over vijf groepen *adopters* die te onderscheiden zijn: *innovators*, *early adopters*, *early majority*, *late majority*, en *laggards*. Dit onderscheid is nuttig omdat het weergeeft dat het proces rondom technologische innovaties niet lineair verloopt: er is een kleine voorhoede die een tijd lang experimenteert met de technologie voordat anderen de stap durven wagen.

We veronderstellen dat er op het gebied van aardgasvrij wonen ook al voorlopers, volgers en achterblijvers zijn. In deze paragraaf bekijken we in hoeverre we zulke groepen ook in onze gegevens terugzien en op basis van welke kenmerken zij van elkaar verschillen.

We maken daarbij gebruik van een latente-klasse-analyse. Een dergelijke analyse stelt ons in staat op basis van enkele (geobserveerde) variabelen een aantal gelijksoortige groepen te identificeren. Wij gebruiken de vier stellingen die we mensen voorlegden (over de intentie, het lastig vinden, het vertrouwen en het afwachten) om groepen voorlopers, volgers en achterblijvers te identificeren (zie Bijlage A, methodologische verantwoording voor een uitgebreidere toelichting).

Het is overigens wel belangrijk om bij deze analyse een kanttekening te plaatsen. Namelijk, dat we op basis van onze data geen ‘echte’ voorlopers in kaart kunnen brengen. We hebben mensen slechts gevraagd of zij een aardgasvrij alternatief overwegen en niet of zij hun woning al aardgasvrij hebben gemaakt. Dat leidt ertoe dat we het percentage voorlopers mogelijk overschatten; intenties vertalen zich immers niet per definitie naar daadwerkelijk gedrag. Gedragsintenties, die mogelijk toekomstig gedrag reflecteren, laten zich door andere factoren sturen dan het daadwerkelijke gedrag dat mensen vertonen op het moment dat zij voor een bepaalde innovatie kiezen. Je zou kunnen stellen dat het in het geval van de gastransitie uitmaakt of overgaan op aardgasvrij wonen toekomstmuziek is of dat mensen op dit moment al voor die keuze staan, bijvoorbeeld omdat de huidige cv-ketel aan vervanging toe is. Zoals Trope en Liberman (2003) in hun *temporal construal theory* stellen, laten gedragsintenties zich voornamelijk door redelijk generieke en abstracte ideeën sturen. Daadwerkelijk gedrag wordt daarentegen veel meer beïnvloed door speci-

fieke en contextuele overpeinzingen. Het is echter niet ons doel om iets te zeggen over het stadium waarin de aardgastransitie zich nu bevindt of hoe die transitie verder verloopt. Ons doel is eerder te bekijken of er onder woningeigenaren groepen te identificeren zijn die in meer of mindere mate overwegen over te stappen op aardgasvrije alternatieven en om te bekijken of zij op bepaalde individuele kenmerken van elkaar verschillen. Het in kaart brengen van zulke groepen biedt handvatten voor het verder vormgeven van de aardgas-transitie, waarbij met verschillende typen bewoners van een koopwoning rekening kan worden gehouden.

Figuur 4.3

Boxplot van de vier indicatoren waarmee de latente klassen zijn bepaald (n=1447)[a,b,c]

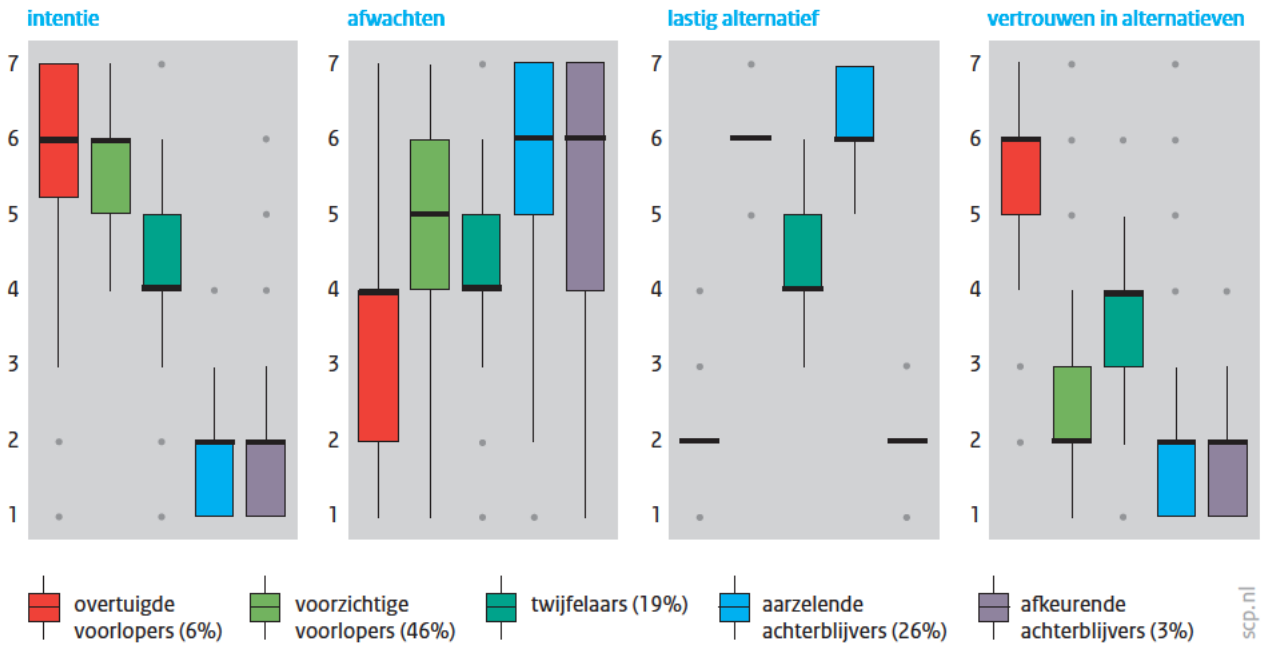

a De respondenten die op de vier vragen (intentie hebben, afwachten, lastig vinden, vertrouwen hebben) 'weet niet' hebben geantwoord, zijn niet meegenomen in de latente-klasse-analyse (n=49).

b Op de Y-as staan de scores voor de bijbehorende stellingen weergegeven: 1 tot en met 7, overeenkomend met de schaal waarmee deze onderdelen werden uitgevraagd. De stelling over vertrouwen in alternatieven hebben we voor de analyse andersom gecodeerd (van 1, helemaal eens (met '(nog) te weinig vertrouwen') tot en met 7, helemaal oneens (met '(nog) te weinig vertrouwen' ≈ relatief veel vertrouwen)).

c De lijn in de rechthoeken geeft de mediaan aan en de grenzen van de rechthoeken het eerste (25%) en derde kwartiel (75%). De lijnen geven de antwoorden van alle respondenten bij elkaar genomen weer (100%) met uitzondering van enkele uitbijters.

Bron: VET'19

Op basis van de latente-klasse-analyse onderscheiden we vijf groepen woningeigenaren (figuur 4.3). Voordat wij verdergaan met het beschrijven van deze groepen, is het belangrijk te benoemen dat we met deze latente-klasse-analyse geen uitgebreide analyse weergeven van beweegredenen die mensen opvoeren om wel of niet van het aardgas af te gaan. Op basis van vier items kunnen we slechts een eerste schets bieden van verschillen die we

nu al tussen woningeigenaren zien. De labels die we gebruiken om groepen van elkaar te onderscheiden moeten dus ook met enige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd.
Of mensen uiteindelijk van het gas afgaan en waarom (niet) kunnen we op basis van deze analyse niet concluderen.
Twee groepen zijn het overwegend eens met de stelling dat zij hun huidige verwarming overwegen te vervangen voor een duurzaam alternatief op het moment dat deze aan vervanging toe is. Deze groepen kunnen gezien worden als 'voorlopers', in termen van gedragsintenties. Daarbij maken we een onderscheid tussen de 'overtuigde voorlopers' (6% van de respondenten[1]) en de 'voorzichtige voorlopers' (46% van de respondenten).
We maken dit onderscheid omdat deze groepen juist erg van elkaar verschillen in de andere opvattingen. De 'overtuigde voorlopers' stellen zich minder afwachtend op, vinden het niet lastig om te bepalen wat een goed alternatief is voor hun gasverwarming en hebben veel vertrouwen in nieuwe, aardgasvrije technologieën. De 'voorzichtige voorlopers' antwoorden weliswaar over het algemeen dat ze een aardgasvrij alternatief overwegen, maar hebben in tegenstelling tot de andere groep voorlopers (nog) te weinig vertrouwen in de beschikbare alternatieven. Ze vinden het moeilijk om te bepalen wat een goed aardgasvrij alternatief is voor hun woning en zeggen vaker te wachten tot ze iets horen van de overheid alvorens een besluit te nemen.
We zien ook twee groepen die allebei niet warm lijken te lopen voor het aardgasvrij maken van hun woning, (nog) geen vertrouwen hebben in de alternatieven en ook liever wachten totdat zij iets horen van de overheid: de 'achterblijvers'. De twee groepen achterblijvers verschillen op een punt duidelijk van elkaar: de ene groep zegt het moeilijk te vinden om te bepalen wat een goed aardgasvrij alternatief is, terwijl de andere groep zich daar minder zorgen over lijkt te maken.
We nemen aan dat, wanneer je aangeeft het lastig te vinden om te bepalen wat een goed aardgasvrij alternatief is, je op zijn minst wel hebt nagedacht over de vraag hoe jouw warmtevoorziening aardgasvrij te maken. Wellicht is het gebrek aan duidelijkheid over (en vertrouwen in) alternatieven een extra reden om nu nog niet over te stappen. Vanwege deze houding bestempelen we de eerste groep achterblijvers dan ook als 'aarzelende achterblijvers' (25% van de respondenten). De laatste groep achterblijvers (3%) bestempelen we als 'afkeurende achterblijvers' omdat zij niet aangeven over de alternatieven te aarzelen, maar wel aangeven nog (te) weinig vertrouwen in deze alternatieven te hebben.
Tot slot zien we tussen de groep 'voorzichtige voorlopers' en de groep 'aarzelende achterblijvers' een groep 'twijfelaars' (19%). Deze respondenten scoren op alle vragen gemiddeld. We noemen deze groep voor de bespreking van de resultaten de 'twijfelaars' omdat zij minder vaak dan de voorlopers aangaven dat zij al een aardgasvrij alternatief overwegen. Tegelijkertijd zien we bij deze groep wel dat zij zich, in verhouding tot de groep 'voorzichtige voorlopers', minder afwachtend opstellen. Ook vinden zij het minder lastig om een alternatief te bepalen en hebben zij iets meer vertrouwen in de alternatieven voor aardgas. Mogelijk ervaart deze groep 'twijfelaars' nog andere barrières dan we hebben uitgevraagd, waardoor ze toch iets terughoudender antwoorden op de vraag al een aardgasvrij alternatief te overwegen.

4.3 Wie zijn de voorlopers, twijfelaars en achterblijvers?

Nu we vijf groepen woningeigenaren hebben onderscheiden, bestuderen we op basis van welke andere kenmerken deze groepen van elkaar verschillen. Met klasse als afhankelijke (categorische) variabele, hebben we een multinomiale regressie uitgevoerd met de groep 'twijfelaars' als referentiecategorie. Het leek ons het meest logisch om deze middengroep als referentiecategorie te nemen, omdat deze groep in het al dan niet overwegen van een aardgasvrij alternatief een vrij neutrale positie inneemt. Dat maakt het interessant om te bekijken hoe zowel de groepen voorlopers als de groepen die minder welwillend tegenover het aardasvrij maken van de woning staan van deze middengroep verschillen.
In de analyse betrekken we een aantal kenmerken. Hiervoor gaan we uit van ons theoretisch model en bekijken we of de intentie om van het gas af te gaan gedeeltelijk wordt ingegeven door de wens klimaatvriendelijk te handelen. Onderzoek op het gebied van duurzame energie wijst uit dat voorlopers op het gebied van duurzame energie zich ook meer dan anderen betrokken voelen met milieuproblematiek (Rowlands et al. 2003; Zarnikau 2003;). Ook op duurzame gedragsintenties, zoals het overwegen van een aardgasvrije warmtevoorziening, is de VBN-theorie van toepassing (Stern et al. 1999). Daarom nemen we alle factoren uit ons eerdere model hier weer in op. Daarbij laten we de factoren buiten beschouwing waarvan we veronderstellen dat die specifiek een relatie hebben met steun voor beleid, zoals vertrouwen in de regering, beleidsverwachtingen en politieke voorkeur. We veronderstellen dat deze factoren vooral op indirecte wijze zouden samenhangen met gedragsintenties. Als je het beleid steunt, ben je waarschijnlijk sneller geneigd daar zelf ook iets voor te doen dan wanneer je het beleid niet steunt. Andersom is echter ook mogelijk: je kunt het beleid steunen omdat je zelf al gemotiveerd bent om je woning van het aardgas te halen. We zien dan ook een sterke (positieve) samenhang tussen steun voor beleid en de intentie om de warmtevoorziening aardgasvrij te maken ($r=0{,}6$, $p < 0{,}001$).
Daarnaast nemen we nog een aantal aanvullende factoren in onze analyse mee. Ten eerste zijn dat kenmerken met betrekking tot de sociale en fysieke context. We veronderstellen dat het samenwonen met een partner (waardoor je er bij een verbouwing niet alleen voor zou staan), het wonen in een appartement (wat vaak meer restricties met zich meebrengt dan het wonen in een huis zonder boven- of benedenburen) en het energielabel (wat een indicator kan zijn voor hoeveel mensen aan hun woning zouden moeten verbouwen om hun duurzaam te kunnen verwarmen[2]) ertoe kunnen doen. Ook kijken we of respondenten zonnepanelen hebben, omdat dat een indicatie geeft of respondenten mogelijk al bezig zijn (geweest) met het verduurzamen van hun energievoorziening. De aanname daarbij is dat wanneer je je woning al enigszins hebt verduurzaamd door zonnepanelen, de drempel lager kan zijn om je ook bezig te houden met andere onderdelen van de verduurzaming van je woning. Daarnaast nemen we in onze analyse ook nog mee of mensen aangaven behoefte te hebben aan extra informatie over het verduurzamen van hun woning. We verwachten dat mensen die een aardgasvrije warmtevoorziening overwegen ook de behoefte hebben zichzelf daar meer over te informeren.

Tabel 4.1

Multinomiale regressie op basis van de latente klassen (in *relative risk ratios*)[a]

variabele	groepen (met de groep twijfelaars als referentiecategorie)			
	afkeurende achter-blijvers	aarzelende achterblijvers	voorzichtige voorlopers	overtuigde voorlopers
vrouw (referentie man)	0,48	0,69	1,24	0,71
opleidingsniveau (referentie lager opgeleid)				
middelbaar opgeleid	0,7	1,32	0,99	2,81
hoger opgeleid	1,11	1,61	1,77	**5,19**
inkomen (referentie <20%)				
20-40%	0,94	0,57	0,74	0,82
41-60%	0,84	0,64	0,76	0,29
61-80%	0,57	0,72	0,48	0,27
81-100%	0,74	0,97	0,57	0,53
rondkomen[b]	1,06	1,26	**1,86**	**3,89**
leeftijd (referentie 18-34 jaar)				
35-44 jaar	3,9	2,11	1,45	1,95
45-55 jaar	4,74	1,54	1,26	1,52
55-64 jaar	4,86	**2,35**	0,96	0,91
65-74 jaar	2,97	**2,72**	0,82	0,56
≥ 75 jaar	1,65	**3,44**	1,64	1,74
samenwonend	1,23	**0,54**	0,87	1,08
stedelijkheid	0,72	0,86	0,85	0,88
appartement[c]	0,69	1,55	1,21	0,67
laag energielabel[d] (referentie A of B)	1,12	0,92	1,32	1,58
heeft zonnepaneel[e]	0,86	1,08	**2,16**	**2,64**
probleembesef	0,54	0,94	**1,71**	1,54
actiebereidheid[f]	0,72	0,78	**1,4**	1,77
Informatiebehoefte[g]	0,84	1,32	**1,94**	0,81

Tabel 4.1
(Vervolg)

Significante verbanden (p < 0,05) zijn vetgedrukt weergegeven.

a Waarden hoger dan 1 geven een hogere kans weer om tot een bepaalde klasse te behoren, terwijl waarden lager dan 1 een lagere kans geven om tot een bepaalde klasse te horen (ten opzichte van de groep twijfelaars die als referentiecategorie dient).

b Rondkomen hebben we voor deze analyse gedichotimiseerd, omdat een aantal klassen erg klein zijn. Respondenten hebben een waarde van 1 gekregen wanneer zij aan hadden gegeven (zeer) makkelijk te kunnen rondkomen. De referentiecategorie is daarom de groep mensen die aangaf (zeer) moeilijk te kunnen rondkomen of niet makkelijk/niet moeilijk te kunnen rondkomen.

c Appartement: respondenten is gevraagd in wat voor type woning ze wonen. Daarbij waren de antwoordcategorieën: 1. Flat, appartement, etagewoning, boven- of benedenwoning. 2. Rijtjeshuis: tussenwoning, 3. Rijtjeshuis: hoekwoning, 4. Twee-onder-één-kapwoning, 5: Vrijstaande woning, 6.: Overige woning. Voor deze analyse is deze variabele gedichotimiseerd, waarbij 1=1 (13% van de woningeigenaren met gas) en 2-6=0.

d Energielabel: De energielabels zijn door CenterData gekoppeld aan de surveydata (voor 76 woningeigenaren met gas waren er geen gegevens beschikbaar). Voor sommige respondenten was het energielabel bekend (ofwel, geregistreerd bij het kadaster, 19% van de woningeigenaren met gas). Waar mogelijk hebben we voor respondenten waarvoor het energielabel niet bekend was, gebruikgemaakt van energielabels die met het Vesta-MAIS model zijn berekend (op basis van pandbouwjaar en type woning, zie Van den Wijngaard et al. 2017).

e Zonnepaneel: respondenten hebben de vraag ingevuld of hun woning zonnepanelen heeft. Dit was voor 23% van de woningeigenaren met gas het geval.

f Actiebereidheid klinkt hetzelfde als intentie (figuur 4.3), maar we doelen hiermee op andere concepten. Bij actiebereidheid gaat het om de bereidwilligheid om (in algemene zin) klimaatverandering tegen te gaan. Intentie, daarentegen, duidt specifiek op het overwegen het huidige verwarmingssysteem te (laten) vervangen voor een aardgasvrij alternatief. In de latente-klasse-analyse nemen we alleen de variabelen mee die specifiek op dat laatste van toepassing zijn.

g Informatiebehoefte is op basis van de volgende vraag gemeten: 'Hebt u behoefte aan informatie over woningverduurzaming?', met 'ja' of 'nee' als antwoordopties. Het gaat hierbij dus ook om meer dan het aardgasvrij maken van de woning: woningverduurzaming is uitgelegd als het aardgasvrij en energiezuiniger maken van de woning, bijvoorbeeld door beter te isoleren of zelf energie op te wekken.

Bron: VET'19

Hogeropgeleiden en mensen die makkelijk rondkomen behoren eerder tot 'voorlopers'

In tabel 4.1 staan de resultaten van deze analyse weergegeven, uitgedrukt in *relative risk ratios* (gecontroleerd voor de andere variabelen in het model). Waarden hoger dan één geven een hogere kans aan om tot een bepaalde groep te behoren, terwijl waarden lager dan één een lagere kans aangeven (ten opzichte van de groep 'twijfelaars' die als referentiecategorie dient).

We zien een verschil op basis van opleiding. Hogeropgeleiden hebben een grotere kans om tot de groep 'overtuigde voorlopers' te behoren. Op het gebied van inkomen zien we geen verschillen tussen de groepen. Wel zien we dat mensen die zeggen minder moeite te hebben met rondkomen een grotere kans hebben tot de groepen 'overtuigde voorlopers' of 'voorzichtige voorlopers' behoren dan tot de groep 'twijfelaars'.

Ouderen en alleenstaanden blijven achter

Daarnaast zien we vooral op het gebied van leeftijd grote verschillen: de drie hogere leeftijdsgroepen (55 jaar en ouder) hebben in vergelijking met jongvolwassenen twee tot drie keer zoveel kans om tot de groep 'aarzelende achterblijvers' te behoren dan tot de groep 'twijfelaars'. Ook alleenstaanden hebben een grotere kans om tot de groep 'aarzelende achterblijvers' te behoren.

'Voorzichtige voorlopers' hebben sterker probleembesef dan 'twijfelaars'

We zien ook dat houdingen ten opzichte van het klimaatprobleem ertoe doen. Mensen met een hogere score op probleembesef en actiebereidheid hebben een hogere kans om tot de groep 'voorzichtige voorlopers' te behoren dan tot de groep 'twijfelaars'. Dat we geen verschil in klimaathoudingen zien tussen de 'twijfelaars' en 'overtuigde voorlopers' zou kunnen liggen aan het feit dat deze voorlopers zich door andere motieven laten sturen, bijvoorbeeld de wens qua energie zelfvoorzienend te zijn. Het zou echter ook kunnen dat zulke verschillen in onze analyse niet goed zichtbaar worden; de groep 'overtuigde voorlopers' is immers zeer klein.

Informatiebehoefte hoog onder 'voorzichtige voorlopers'

Tot slot zien we nog dat mensen die aangeven behoefte te hebben aan informatie over woningverduurzaming een hogere kans hebben tot de (relatief grote) groep 'voorzichtige voorlopers' te behoren dan tot de 'twijfelaars'. Dit zien we niet terug bij de groep 'overtuigde voorlopers'. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat deze groep al het gevoel heeft over voldoende informatie te beschikken. Het is ook mogelijk dat deze groep in deze studie te klein is om een statistisch significant verband aan te kunnen tonen. Ook zien we dat mensen die al zonnepanelen op hun dak hebben een hogere kans hebben om tot de 'voorzichtige' of de 'overtuigde voorlopers' te horen, dan tot de 'twijfelaars'. Het is aannemelijk dat mensen die al zonnepanelen hebben, zich gemiddeld ook eerder zullen verdiepen in andere aspecten van woningverduurzaming.

De deelgroep respondenten die de vraag of zij behoefte hebben aan informatie over woningverduurzaming bevestigend beantwoordden, vroegen we overigens ook aan welk

type informatie zij dan het meest behoefte hebben. De bewoners van een koopwoning uit die deelgroep wilden vooral meer weten over de kosten en baten van woningverduurzaming (circa driekwart). Meer dan de helft geeft aan iets te willen weten over de voor- en nadelen van verschillende oplossingen voor de eigen woning. Daarnaast gaf de meerderheid van deze groep aan behoefte te hebben aan informatie over welke plannen er liggen in de eigen gemeente en wat men nu al kan doen aan verduurzaming en waar men beter mee kan wachten. Iets minder dan de helft gaf aan behoefte te hebben aan informatie over waar men praktisch advies kan krijgen. Slechts een klein deel (minder dan een vijfde) van die groep gaf aan behoefte te hebben aan informatie over voorbeelden van woningen die al verduurzaamd zijn.

Noten

1 Hierbij gaat het om 6% van de deelgroep respondenten, wonend in een koopwoning met een gaskachel/cv-ketel, die tenminste op één van de stellingen iets anders dan 'ik weet het niet' heeft geantwoord (N = 1447). De percentages komen dus niet overeen met eerdergenoemde percentages in figuur 4.1 en figuur 4.2.

2 Een goede isolatie is een belangrijke voorwaarde voor een aantal aardgasvrije alternatieven (zoals een warmtepomp of een laag-temperatuur warmtenet). Huizen met een laag energielabel zullen daarom veelal eerst beter geïsoleerd moeten worden voordat zij van bepaalde typen aardgasvrij-alternatieven gebruik kunnen maken.

5 Samenvatting, conclusies en beleidsimplicaties

In deze studie brachten we in kaart in hoeverre er onder burgers draagvlak is voor het aardgasvrij-beleid, welke verschillen hierin zijn tussen groepen en welke factoren hiermee samenhangen. Daarbij hebben wij zowel gekeken naar de mate waarin burgers het voorgenomen beleid steunen als naar de mate waarin burgers (specifiek bewoners van een koopwoning) zelf al een aardgasvrij alternatief voor hun huidige verwarmingssysteem overwegen. Daarnaast hebben we bekeken hoe de steun voor het aardgasvrij-beleid zich verhoudt tot het belang dat burgers hechten aan de energietransitie in brede zin. In dit hoofdstuk reflecteren we op onze bevindingen en gaan we in op enkele mogelijk relevante inzichten voor beleid. Voor deze studie maken we gebruik van data verkregen uit de Verkenning Energietransitie 2019 (VET'19), verzameld op basis van een vragenlijst die online is uitgezet in een steekproef van 3480 deelnemers van het LISS-panel van 18 jaar en ouder. Met een respons van 68,5%, vulden 2384 respondenten de vragenlijst in.

5.1 Bevindingen

Overeenstemming over belang energietransitie, verdeeldheid over aardgasvrij-beleid

We zien een relatief hoog probleembesef met betrekking tot klimaatverandering. De groep Nederlanders die van mening is dat het klimaat verandert en dat dit (in ieder geval deels) door de mens wordt veroorzaakt is groot: 77%. Een groot deel maakt zich ook (op zijn minst een beetje) zorgen over klimaatverandering: 76%. Ook zien de respondenten veelal het belang in van een omschakeling van kolen, olie en gas naar groene energie (zoals zon- en windenergie) om klimaatverandering tegen te gaan. Dit vindt 76% (in enige mate) belangrijk. Het laat zien dat er in de basis steun lijkt te zijn voor beleid om klimaatverandering tegen te gaan. Dit vertaalt zich echter niet automatisch naar steun voor specifieke maatregelen, zoals een aardgasvrije woningvoorraad in 2050. Dit blijkt ook uit onze studie: meningen over het aardgasvrij-beleid zijn verdeeld. Een kleinere groep (49%) geeft aan het aardgasvrij-beleid te steunen, terwijl 27% aangeeft het beleid niet te steunen. Het onderscheid tussen steun voor hogere beleidsdoelen en voor specifieke maatregelen zien we ook in andere onderzoeken terug (Vringer en Carabain 2020; Wüstenhagen et al. 2007).

Sociaal-demografische verschillen tekenen zich af

Dat de meningen over het aardgasvrij-beleid verdeeld zijn onder Nederlanders roept de vraag op wat maakt dat mensen positiever of negatiever tegenover dat beleid staan.
Om die vraag te beantwoorden, hebben we de verschillen tussen groepen in samenhang met mogelijke verklarende factoren bekeken. Daaruit komt een aantal bevindingen naar voren[1].
Ten eerste zien we dat de financiële situatie van mensen ertoe doet. We vonden in dit onderzoek geen bewijs voor een verband tussen steun voor aardgasvrij-beleid en het nettohuishoudensinkomen, maar we zien wel dat mensen die aangeven (zeer) makkelijk rond

te komen gemiddeld positiever over het aardgasvrij-beleid zijn dan mensen die aangeven zeer moeilijk rond te komen. Dat blijkt voor een deel samen te hangen met het feit dat mensen die (zeer) makkelijk kunnen rondkomen gemiddeld een hoger vertrouwen hebben in de regering dan mensen die zeer moeilijk kunnen rondkomen. Daarnaast maken mensen die zeer makkelijk kunnen rondkomen zich ook minder zorgen over de impact van het klimaatbeleid op hun manier van leven (moet ik anders gaan leven?). Het is denkbaar dat mensen die al geldzorgen hebben zich ook sneller dan anderen zorgen maken over wat het klimaatbeleid voor hen betekent.
We vonden ook een verband tussen leeftijd en steun voor het aardgasvrij-beleid. Jongvolwassenen (18-34 jaar) staan gemiddeld iets positiever tegenover het beleid dan de 45-54-jarigen en de 65-74-jarigen. De bestudering van de samenhang tussen leeftijd en steun voor aardgasvrij-beleid legt een aantal mechanismen bloot, waarin biosferische waarden, probleembesef en actiebereidheid een rol spelen, maar we vonden geen eenduidige verklaring.
Opleiding speelt ook een rol: hogeropgeleiden spreken zich gemiddeld positiever uit over het aardgasvrij-beleid dan lageropgeleiden. Tot slot zien we dat vrouwen gemiddeld positiever over het aardgasvrij-beleid zijn dan mannen. Dat hogeropgeleiden en vrouwen positiever zijn over het aardgasvrij-beleid lijkt verband te houden met het gegeven dat zij een sterker probleembesef rapporteren (dit geldt voor hogeropgeleiden) en ook vaker aangeven bereid te zijn zelf iets tegen klimaatverandering te doen (dit geldt voor zowel vrouwen als hogeropgeleiden).

Vertrouwen in regering en politieke oriëntatie hangen samen met steun voor beleid

Naast sociaal-demografische verschillen komen een aantal andere factoren naar voren die samenhangen met steun voor aardgasvrij-beleid. Zo zien we dat een groter vertrouwen in de regering gepaard gaat met een positievere houding ten opzichte van het aardgasvrij-beleid. Dit laat zien dat niet alleen de beleidsdoelen zelf van belang zijn, maar ook het vertrouwen in degenen die de doelen formuleren. Ook in onze eerdere kwalitatieve studie werd (gebrek aan) vertrouwen in de overheid vaak genoemd (Steenbekkers en Scholte 2019). Gaat een overheid, die slechts tijdelijk de regie voert, die langetermijndoelen wel nastreven? Of draait zij haar besluit straks weer terug? Gaat het haar wel lukken om de gestelde doelen te bereiken, al dan niet in samenwerking met anderen?
Daarnaast zien we dat mensen met een meer rechtse politieke oriëntatie gemiddeld negatiever over het aardgasvrij-beleid zijn dan mensen met een linkse politieke oriëntatie. Hierbij hebben we het overigens over politieke zelfplaatsing; mensen hebben aangegeven in hoeverre zij zichzelf als linksgeoriënteerd of rechtsgeoriënteerd beschouwen. Waarom we dit verschil vinden, kunnen we op basis van deze studie niet goed duiden. Wel weten we dat het om meer gaat dan het hebben van een ‘groen’ denkbeeld (oftewel het hebben van grote zorgen over het klimaat en bereidheid daar iets tegen te doen). We zien immers dat politieke oriëntatie er nog steeds toe doet wanneer we controleren voor biosferische waarden, probleembesef en actiebereidheid. Het zou kunnen dat mensen met linkse en rechtse politieke oriëntaties niet alleen met elkaar van mening verschillen over de typen proble-

men die door de overheid moeten worden aangepakt (zoals klimaatverandering), maar ook een andere mening hebben over de wijze waarop de overheid dat zou moeten doen. Belangrijk is wel dat we ons niet blindstaren op de dimensie links versus rechts. Niet alle verschillen in politieke opvattingen laten zich door die dimensie verklaren; ook andere tegenstellingen zijn mogelijk, zoals conservatief versus progressief of autoritair versus libertair (Den Ridder et al. 2017; Poortinga et al. 2019). Zulke tegenstellingen konden we, wegens een gebrek aan informatie daarover, in deze studie niet meenemen. Het is mogelijk dat ook zulke dimensies belangrijk zijn; het is denkbaar dat mensen die meer behoudend zijn ingesteld, minder enthousiast zijn over veranderingen die het klimaatbeleid met zich meebrengt dan mensen die wat vooruitstrevender zijn. In hoeverre zulke andere dimensies relevant zijn (en hoe zij zich verhouden tot het onderscheid tussen links en rechts) moet toekomstig onderzoek nader uitwijzen.

Zorgen om impact klimaatbeleid op eigen leven belangrijk

We laten in deze studie ook zien dat, naast verwachtingen over de financiële impact (wordt mijn leven duurder?), ook de verwachte gevolgen van het klimaatbeleid voor het eigen leven (moet ik anders gaan leven?) van invloed zijn op steun voor het aardgasvrij-beleid. Hoe bezorgder iemand is dat het klimaatbeleid van invloed is op zijn of haar leven, hoe negatiever die persoon is over het aardgasvrij-beleid. Het laat zien dat steun voor klimaatbeleid niet alleen samenhangt met bezorgdheid op kosten gejaagd te worden, maar ook met bezorgdheid over het moeten veranderen van dingen die je niet wil (of kan) veranderen.

Van het gas af: voorlopers, twijfelaars en achterblijvers

Aan bewoners van een koopwoning met een cv-ketel/gaskachel (ongeveer twee derde van de respondenten) stelden we ook nog de vraag in hoeverre zij een aardgasvrij alternatief overwegen zodra hun huidige verwarmingssysteem aan vervanging toe is. We brachten daarbij een aantal groepen in kaart die op basis van intenties en een aantal specifieke barrières (nog te weinig vertrouwen in alternatieven, het moeilijk vinden te bepalen wat een goed alternatief is, wachten iets te horen van de overheid) van elkaar verschillen. We vinden een kleine groep ‘overtuigde voorlopers’ (6% van de respondenten in een koopwoning)[2], die al een aardgasvrij alternatief overweegt en weinig (van de door ons uitgevraagde) barrières ervaart. Er is onder deze groep veel vertrouwen in de alternatieven voor aardgas en deze groep geeft aan het niet lastig te vinden om te bepalen wat een goed alternatief is voor hun huidige warmtevoorziening. Hogeropgeleiden en mensen die aangeven (zeer) makkelijk te kunnen rondkomen en mensen die al zonnepanelen hebben, hebben een hogere kans om tot deze ‘overtuigde voorlopers’-groep te behoren, dan tot de groep ‘twijfelaars’.

Daarnaast vinden we een grote groep ‘voorzichtige voorlopers’ (46% van de respondenten in een koopwoning) die net als de groep ‘overtuigde voorlopers’ overweegt over te stappen op een aardgasvrij alternatief, maar wel een aantal barrières ervaart. Zij geven aan nog (te) weinig vertrouwen te hebben in de technologie, wachten liever nog tot ze iets horen

van de overheid en vinden het ook nog moeilijk om te bepalen wat een goed alternatief is voor hun verwarmingssysteem op aardgas. Voor deze groep zien we met de referentiegroep (de 'twijfelaars') geen duidelijke verschillen op basis van sociaal-demografische kenmerken, maar eerder verschillen op basis van houdingen: mensen met een sterker probleembesef en mensen met een hogere actiebereidheid en mensen met behoefte aan informatie over woningverduurzaming, hebben een hogere kans om tot deze 'voorzichtige voorlopers'-groep te behoren dan tot de groep 'twijfelaars'. De groep 'twijfelaars' (19% van de respondenten in een koopwoning) is een groep met gematigde meningen: zij overwegen weliswaar relatief minder vaak om al van het aardgas af te gaan dan de 'voorzichtige voorlopers', maar stellen zich in vergelijking met hen minder afwachtend op en hebben iets meer vertrouwen in de alternatieven voor aardgas. Het zou kunnen dat voor deze groep een aantal andere barrières belangrijk zijn dan die wij hebben uitgevraagd.
Tot slot vinden we twee groepen die op dit moment nog niet van het aardgas af willen, zich afwachtend opstellen en aangeven nog weinig vertrouwen te hebben in de alternatieven. Dat zijn de wat grotere groep 'aarzelende achterblijvers' (≥6% van de respondenten in een koopwoning) en de zeer kleine groep 'afkeurende achterblijvers' (3% van de respondenten in een koopwoning). Zij verschillen op één kenmerk van elkaar in hoe gemakkelijk ze het vinden om een alternatief voor aardgas te kiezen. De groep 'aarzelende achterblijvers' geeft aan het moeilijk te vinden om te bepalen wat een goed aardgasvrij alternatief is (wat er mogelijk op duidt dat ze er op zijn minst al even over hebben nagedacht), terwijl de groep 'afkeurende achterblijvers' aangeeft het niet lastig te vinden (wat erop wijzen dat deze groep er helemaal nog niet zo mee bezig is). Ouderen en alleenstaanden hebben een grotere kans om tot de groep 'aarzelende achterblijvers' te behoren dan tot de groep 'twijfelaars'.[3]

5.2 Aandachtspunten voor beleid en toekomstig onderzoek

De transitie naar wonen zonder aardgas bevindt zich nog in een pril stadium. Voor enkele woningen (gelegen in de zogeheten proeftuinwijken) is al een plan opgesteld, maar voor het gros van de woningen in Nederland moeten de plannen nog worden gesmeed.
De gemeenten zijn daar, als onderdeel van hun Transitievisie Warmte, op dit moment mee bezig. Rekening houden met wat burgers willen en kunnen wordt bij het verder vormgeven en implementeren van de transitieplannen erg belangrijk. Op basis van de bevindingen uit deze studie hebben we een aantal punten geformuleerd waarvan wij vinden dat die extra aandacht verdienen.

Gedeeld probleembesef basis voor verdere invulling klimaatbeleid

De resultaten van deze studie laten zien dat het probleembesef van klimaatverandering bij een groot deel van de Nederlanders aanwezig is. Dat is een belangrijk startpunt voor het gesprek over maatregelen om de negatieve gevolgen van klimaatverandering tegen te gaan: men is het er in ieder geval (grotendeels) over eens dat er reden is om tot maatrege-

len over te gaan. Dat neemt uiteraard niet weg dat er een kritische discussie en weerstand kan ontstaan over specifieke maatregelen van het klimaatbeleid.

Ondanks gedeeld probleembesef is draagvlak voor specifieke maatregelen geen gegeven

Als we kijken naar het aardgasvrij-beleid, zijn de meningen echter verdeeld. Dat mensen de beleidsdoelen onderschrijven, betekent dus niet automatisch dat zij ook de wijze waarop aan die beleidsdoelen invulling wordt gegeven steunen. Mensen kunnen eigen ideeën hebben over de vraag welke maatregel het beste kan worden ingezet om de klimaatdoelen te bereiken. Daarnaast geldt dat mensen in beginsel niet zozeer tegen een bepaalde maatregel hoeven zijn, maar problemen kunnen hebben met de manier waarop aan die maatregel invulling wordt gegeven. Zo kunnen mensen het plan om op termijn woningen van het aardgas af te halen onderschrijven, maar kritisch zijn over de manier waarop dat wordt ingevuld.
De kritische blik kan betrekking hebben op bijvoorbeeld het besluitvormingsproces.
In onze eerdere studie merkten we dat al op: in de focusgroepen had men weinig kritiek op het plan zelf, om Nederland op termijn van het aardgas af te halen (Steenbekkers en Scholte 2019). De discussie richtte zich vooral op de beperkte of ontbrekende betrokkenheid van burgers bij de wijze waarop het plan tot stand was gekomen en bij de manier waarop dat plan nu werd uitgerold. Bij de plaatsing van windmolens zien we iets soortgelijks. Er kan protest ontstaan mede naar aanleiding van het proces daaromheen, niet zozeer alleen vanwege de bezwaren tegen het plaatsen van windmolens zelf (Bell et al. 2005; Gross 2007; Devine-Wright 2013).
Daarnaast kan een kritische houding ook betrekking hebben op de concretere invulling van het beleid. Zo zagen we in onze eerdere studie dat er mensen waren die zich juist vanuit een duurzaamheidsoogpunt kritisch uitlieten over alternatieven voor aardgas. Is zo'n warmtenet wel zo duurzaam? Gaan we het wel redden met hernieuwbare energie? Dit is een discussie die niet alleen door politici, maar ook door wetenschappers in de media gevoerd wordt en daarmee van invloed kan zijn op draagvlak en actiebereidheid. De toenemende vraag naar duurzame energie moet immers gelijke tred houden met het aanbod, om te voorkomen dat alsnog zou moeten worden teruggevallen op niet-duurzame bronnen.
We zien in deze studie een duidelijke groep burgers die zich sterke zorgen maakt over klimaatverandering, zeer bereid is om zelf iets te doen om klimaatverandering tegen te gaan en in samenhang daarmee het aardgasvrij-beleid ook steunt. De kans op betrokkenheid bij de verdere invulling van het aardgasvrij-beleid zal naar verwachting groter zijn in deze groep, maar daarmee is niet gezegd dat zij akkoord zullen gaan met alle voorstellen die aan hen worden voorgelegd.
Het is dus niet alleen belangrijk de vraag te stellen in welke mate mensen bepaald beleid accepteren, maar ook onder welke voorwaarden zij bepaald beleid acceptabel vinden.
Zo vinden we in deze studie geen bewijs voor een verband tussen de ervaren rechtvaardigheid van het klimaatbeleid in brede zin (worden kosten tussen arme en rijke burgers, of tussen burgers en bedrijven, eerlijk verdeeld?) en steun voor het aardgasvrij-beleid. Dat wij

geen verband vinden, heeft er echter mogelijk mee te maken dat het op dit moment nog lastig is om te beoordelen of kosten van het klimaatbeleid eerlijk worden verdeeld. Dat betekent niet dat rechtvaardigheid geen belangrijke randvoorwaarde is voor de verdere invulling van het beleid. In onze eerdere kwalitatieve studie zagen we dat ook mensen die zich positief over het aardgasvrij-beleid uitspraken, ook benadrukten dat het belangrijk is dat de kosten onder burgers eerlijk verdeeld worden (Steenbekkers en Scholte 2019). Dat draagvlak voor beleid geen gegeven is, betekent ook dat mensen die in eerste instantie welwillend tegenover het beleid stonden zich tegen het beleid kunnen keren, maar ook dat mensen die eerst zo hun bedenkingen hadden, later juist positiever tegenover het beleid kunnen staan. Uit onze studie blijkt dat de verwachte impact op het vlak van kosten voor levensonderhoud en manier van leven negatief samenhangt met steun voor het beleid. Deze verwachtingen kunnen echter op een later moment nog worden bijgesteld (zowel in positieve als negatieve zin).

Grote groep woningeigenaren overweegt een aardgasvrij alternatief

Naast een grote groep burgers die zich positief uitlaat over het aardgasvrij-beleid zien we ook een grote groep koopwoning-bewoners die bereidheid toont de woning van het gas te halen. Deze groep 'voorzichtige voorlopers' geeft aan een aardgasvrij alternatief voor hun huidige gasverwarming te overwegen, maar geeft ook aan te twijfelen over de alternatieven en te wachten tot dat de overheid met meer informatie komt. Wellicht komen zij in actie als er betrouwbare aardgasvrije alternatieven beschikbaar komen, die goed toepasbaar zijn in de eigen specifieke situatie en er meer bekend is over wat de overheid van plan is, bijvoorbeeld met betrekking tot de wijkenaanpak. Mensen met behoefte aan informatie over woningverduurzaming hebben een grotere kans om tot deze groep te behoren dan tot de groep 'twijfelaars'. Daar ligt voor de overheid een duidelijke taak weggelegd; het ontsluiten van informatie over woningverduurzaming, inclusief de kosten en baten en de voor- en nadelen van verschillende maatregelen die mensen kunnen treffen om hun woning (op termijn) aardgasvrij te maken.

Wees je bewust van verschillen tussen groepen burgers

Niet iedereen kan tegelijkertijd van het gas af, maar de vraag is wel wie daartoe als eerste de kans krijgt. Bij de uitvoering van het aardgasvrij-beleid is het daarom niet alleen van belang rekening te houden met verschillen in informatie- en ondersteuningsbehoeften onder voorlopers en achterblijvers, maar ook in diversifiëring in tijdpad. In deze studie komt naar voren dat er een groep burgers is die uit zichzelf al aardgasvrije alternatieven overweegt en daarbij niet lijkt af te wachten tot zij iets horen van de overheid. Deze groep is relatief klein en ten opzichte van de groep 'twijfelaars', die minder enthousiast is over het aardgasvrij maken van hun woning, betreft dit vaker hogeropgeleiden en mensen die (zeer) makkelijk rond kunnen komen. Dat gegeven is niet per definitie problematisch; een kleine voorhoede die op eigen initiatief in beweging komt en experimenteert met het aardgasvrij maken van de woning kan belangrijk zijn voor het verdere verloop van de warmtetransitie. Deze 'overtuigde voorlopers' krijgen dan ook vaak veel aandacht, omdat zij de

weg vrij moeten maken voor anderen. Als zij gefaciliteerd worden, kunnen zij ervaring opdoen met aardgasvrije innovaties. Wanneer de ervaringen van deze groep positief zijn, volgen anderen mogelijk hun voorbeeld.
Tegelijkertijd kleeft er een risico aan een aanpak die zich vooral op het faciliteren van de voorlopers richt. Het wordt hen die het al makkelijk hebben, nog makkelijker gemaakt om van het aardgas af te gaan. Terwijl anderen, die soms zelfs met subsidies niet de mogelijkheid hebben om hun woning aardgasvrij te maken, hierdoor mogelijk minder kans krijgen. Indien dit ertoe leidt dat diegenen achterblijven, die nu al meer moeite hebben met rondkomen, en wellicht later geconfronteerd worden met stijgende energielasten in een energie-onzuinige woning, zou een mattheuseffect kunnen optreden. Het zogenoemde mattheuseffect houdt in dat degenen die nu al minder goed af zijn, er nog verder op achteruit gaan, terwijl degenen die het nu al goed hebben er juist verder op vooruit gaan.
Met het oog op het opschalen van technologieën is een blik op de voorlopers wellicht begrijpelijk. Succesvolle praktijkvoorbeelden van een groep 'overtuigde voorlopers' kunnen van groot belang zijn voor de overgang naar aardgasvrij wonen. Positieve ervaringen in die groep kunnen immers de groep 'voorzichtige voorlopers' in beweging brengen, waarmee de kans dat de groepen 'twijfelaars' en 'aarzelende achterblijvers' op termijn zullen volgen toeneemt. Negatieve ervaringen in de groep 'overtuigde voorlopers' kunnen er echter voor zorgen dat zelfs de 'voorzichtige voorlopers' zullen afhaken. Tegelijkertijd zijn er voor het vormgeven van de transitie ook andere benaderingen mogelijk. De vraag kan immers ook zijn wie er op dit moment het meeste baat heeft bij een (goed geïsoleerde) aardgasvrije woning. Als we de kwaliteit van de woning bijvoorbeeld zouden vooropstellen, dan is wellicht eerder een aanpak wenselijk waarbij juist burgers prioriteit krijgen die moeite hebben hun woning te verduurzamen. Zulke overwegingen verdienen een plek in het bredere debat over de transitie naar aardgasvrije woningen.
Belangrijk is overigens ook om te benoemen dat de verschillen die we in deze studie zien, bijvoorbeeld op basis van leeftijd en opleiding, het waarschijnlijk maken dat voorlopers en achterblijvers zich niet door dezelfde factoren laten motiveren of tegenhouden. Dat anderen de voorlopers op termijn zullen volgen is dus geen gegeven. Zo zien we dat ouderen en mensen die alleen wonen een hogere kans hebben om tot de groep 'aarzelende achterblijvers' te behoren dan tot de groep 'twijfelaars'. Ouderen hebben mogelijk een andere blik op de toekomst. Als je bijvoorbeeld niet weet hoe lang je nog in je huidige woning blijft wonen, ben je naar verwachting terughoudender met investeren in woningverduurzaming (Schilder 2019). Daarnaast verhuizen ouderen minder vaak, waardoor zij het verduurzamen van de woning ook niet makkelijk uit kunnen stellen naar een volgend verhuismoment.
De aarzeling onder ouderen om hun woning van het aardgas af te halen, hoeft daarom niet per se te maken te hebben met een gebrek aan gevoelde urgentie. Zij kunnen andere belemmeringen zien om hun woning aardgasvrij te maken.

Tot slot

Het doel van deze studie was in kaart te brengen of en zo ja welke verschillen er tussen groepen burgers bestaan wat betreft hun meningen over het aardgasvrij-beleid en hun

gedragsintenties voor een aardgasvrije warmtevoorziening. Door verschillen tussen groepen onder de aandacht te brengen, wordt het mogelijk om bij de inrichting van beleid met deze verschillen rekening te houden. Niet iedereen kan en wil namelijk op dezelfde manier meedoen aan de warmtetransitie. Op die manier hopen we bij te dragen aan een evenwichtig klimaatbeleid, waarbij verschillen tussen burgers niet worden genegeerd, maar worden meegewogen en bevraagd.

Noten

1 Bij alle verbanden die we hierna bespreken, geldt dat ze geïnterpreteerd moeten worden in de context van het regressie-model. Dit houdt in dat de verschillen die we constateren (bijvoorbeeld op basis van opleidingsniveau), gecontroleerd zijn voor de overige variabelen in het model. Daarnaast is ook belangrijk dat wij op basis van onze analyses geen causaliteit kunnen aantonen; we signaleren een aantal correlaties maar kunnen geen uitspraken doen over oorzakelijke verbanden.

2 Hierbij gaat het om 6% van de deelgroep respondenten, wonend in een koopwoning met een gaskachel/cv-ketel, die tenminste op één van de stellingen iets anders dan 'ik weet het niet' heeft geantwoord (N = 1447).

3 De dataverzameling, analyses en uitwerking van dit rapport zijn uitgevoerd voor de huidige coronacrisis. Invloed van deze crisis op opvattingen met betrekking tot klimaat en klimaatmaatregelen (waaronder het streven naar een aardgasvrije gebouwde omgeving in 2050) kan niet worden uitgesloten. Het ligt bijvoorbeeld in de lijn der verwachting dat een deel van de mensen beslissingen die grote investeringen vragen, zoals woningverduurzaming, momenteel uit zal stellen. Dit laat onverlet dat de verschillen die dit rapport signaleert tussen het ervaren belang van de energietransitie en tegengaan van klimaatverandering in brede zin en steun voor meer specifieke maatregelen (in dit geval het aardgasvrijbeleid) actueel zullen blijven. Hetzelfde geldt voor de verschillen die dit rapport signaleert tussen sociaal-demografische groepen in zowel draagvlak, als in het overwegen van aardgasvrije alternatieven. Bepaalde groepen in de samenleving lopen in het overwegen van aardgasvrije alternatieven meer voorop dan andere. Mogelijk zal als gevolg van de crisis de groep die om uiteenlopende redenen dreigt achter te raken groeien.

Summary, conclusions and policy implications

In this study we investigated the extent of public support in the Netherlands for the policy ambition of a 'natural-gas-free' built environment by 2050, the differences between groups in society, and the associated factors. We looked at both the level of public support for the proposed policy, and the degree to which people (more specifically those living in owner-occupied homes) are considering natural gas free alternatives for their current (natural gas-using) central heating system themselves. We also looked at the relationship between support for the policy of moving away from gas and the perceived importance to the energy transition in the broader sense. In this chapter we reflect on our findings and discuss several insights gained that may be relevant for policy. In this study we made use of the 2019 Energy Transition Survey data (Verkenning Energietransitie 2019 (VET'19)).
This data was gathered using an online questionnaire. A sample of 3,840 participants in the LISS panel aged 18 years and older were invited. The questionnaire was completed by 2,384 respondents, a response rate of 68.5%.

S.1 Main findings

Consensus on the importance of the energy transition, view on natural gas-free built environment policy ambition divided

We found problem awareness with respect to climate change to be relatively high in the Netherlands, with 77% believing that the climate is changing and that this is being caused (at least partly) by human actions. A high proportion – 76% – also feel (at least slightly) concerned about climate change. Most respondents also think it is important to move away from coal, oil and gas in favour of green energy (such as solar and wind energy) in order to combat climate change; 76% believe that this is (at least somewhat) important. These findings suggest there is a basis for support for climate change abatement policy. However, this does not automatically translate into support for specific policy measures, such as a natural gas-free housing stock by 2050. This is also apparent from our study, which shows that respondents are divided in their support for the natural gas-free policy ambition. Just approximately half (49%) say they support this policy, while 27% say they do not. The discrepancy between support for higher-level policy goals and support for specific measures is in line with findings in other research (Vringer & Carabain 2020; Wüstenhagen et al. 2007).

Sociodemographic differences are emerging

These differences in support for the natural gas-free policy ambition, beg the question of which factors influence people's views on this policy, positively or negatively. To answer this question, we examined the differences between groups in association with possible explanatory factors. This produced a number of findings.[1]

First, our results indicate that people's financial situation matters. We found no evidence in this study of an association between support for the natural gas-free policy ambition and net household income, but we did find that people who report that they are able to make ends meet easily or very easily are more positive on average towards the gas-free policy than people who say they have great difficulty making ends meet. This relates to some extent with the fact that people who are able to make ends meet easily or very easily generally tend to trust the government more than people who have great difficulty making ends meet. People who are able to make ends meet very easily also have fewer concerns about the impact of climate policy on their way of life ('Will I have to change the way I live?'). It is possible that people who already have financial worries are more likely than others to worry about what climate policy will mean for them.
We also found an association between age and support for the gas-free policy; young adults (aged 18-34 years) take a slightly more positive stance towards this policy ambition on average than 45-54 year-olds and 65-74 year-olds do. Exploring the relationship between age and support for the gas-free policy exposes a number of mechanisms in which biospheric values, problem awareness and willingness to take action all play a role; however, we did not find a uniform explanation.
Education also plays a role: on average, highly educated people tend to express a more positive view on the gas-free policy than lower-educated people. Finally, women seem more positive on average than men regarding the gas-free policy. The more positive attitude of highly educated people and women towards the gas-free policy seems to be related to their stronger self-reported problem awareness (highly educated people) and greater willingness to do something themselves to combat climate change (this applies for both women and the highly educated).

Trust in government and political orientation are associated with support for policy

In addition to sociodemographic differences, several other factors emerged in this study which are associated with support for a gas-free policy. For example, greater trust in the government is associated with a more positive attitude towards the gas-free policy. This suggests that it is not only the policy goals themselves that are important, but also trust in those who formulate them. Trust (or lack of it) in the government was also frequently cited in our earlier qualitative study (Steenbekkers & Scholte 2019). Will a government, which is in office only temporarily, genuinely strive to achieve long-term goals? Or will its decisions be reversed at some point in the future? Will the government actually succeed in achieving the goals it has set, alone or in partnership with others?
We also find that people whose political views are more to the right of centre take a more negative stance on the gas-free policy on average than people with a more left-wing political orientation. We are referring here to where people place themselves on the political spectrum: respondents were asked to what extent they regard themselves as leaning towards the left or the right, politically. It is not possible based on this study to indicate precisely why we find this difference. We do however know that it is about more than simply supporting 'green' ideas (or being very concerned about the climate and willing to do

something about it), because we find that political orientation still matters after adjusting for biospheric values, problem awareness and willingness to take action. It may be speculated that people with political orientations on the left or right not only differ in their views on the types of problems that should be tackled by the government (such as climate change), but also take a different view on how the government should do this.
What is important is that we should not become too fixated on the left versus right dimension. Not all differences in political views can be explained by this dimension; other oppositions are also possible, such as conservative versus progressive or authoritarian versus libertarian (Den Ridder et al. 2017; Poortinga et al. 2019). Lack of information on these topics meant we were not able to include oppositions such as these in this study. It is possible that such dimensions are also important; it is plausible that people with a more conservative stance might be less enthusiastic about the changes that climate policy brings than people with more progressive attitudes. Future research will be needed to determine the extent to which other dimensions are relevant (and how they relate to the distinction between left and right).

Concerns about the impact of climate policy on people's own lives are important

In this study we also show that, as well as expectations about the financial impact ('Will my life become more expensive?'), the anticipated consequences of climate policy for people's own lives ('Will I have to change the way I live?') also influence the level of support for the gas-free policy: the more concerned someone is that climate policy will impact on their own lives, the more negatively they view the gas-free policy. This indicates that support for climate policy is not only associated with concerns about higher costs, but also with concerns about having to change things that people are unwilling (or unable) to change.

Giving up gas: early adopters, doubters and laggards

Residents of an owner-occupied home with a gas-fired central heating boiler or a gas stove (roughly two-thirds of respondents) were also asked to what extent they were considering a natural gas-free alternative when their present heating system was due for replacement. This enabled us to identify a number of groups who differed from each other based on their intentions and on a number of suggested specific barriers (too little faith in the available alternatives at present, difficulty deciding what might be a good alternative, waiting to hear something from the government). We found a small group of 'convinced early adopters' (6% of respondents living in owner-occupied homes)[2], who were already considering a gas-free alternative and were little troubled by the barriers we suggested. Members of this group have great confidence in the alternatives to natural gas and say they do not find it difficult to determine what constitutes a good alternative for their present heating system. People with a higher education level and people who report that they are able to make ends meet easily or very easily, as well as people who already have solar panels, are more likely to belong to this 'convinced early adopters' group than to the group labelled 'doubters'.

We also found a large group of 'cautious early adopters' (46% of respondents living in an owner-occupied home); who, like the 'convinced early adopters', are considering switching to a gas-free alternative, but unlike them do see a number of barriers. They state that they have (too) little faith in the technology, prefer to wait until they hear something from the government and also think it is still difficult to determine what a good alternative is to their present gas-heating system. We observe no clear differences between this group and the reference group (the 'doubters') based on sociodemographic characteristics, but rather based on attitudes: people with a stronger problem awareness, people with a willingness to take action and people with a need for more information about making their homes more sustainable are more likely to be found in this 'cautious early adopters' group than in the 'doubters' group. The 'doubters' (19% of respondents living in an owner-occupied home) are a group with moderate views: although they are considering switching away from using gas relatively less often than the 'cautious early adopters', they are also less likely than the latter group to adopt a wait-and-see attitude and have slightly more faith in the alternatives to gas. It is possible that a number of different barriers are important for this group from those which we put to respondents in the survey.
Finally, we find two groups who are currently unwilling to abandon using natural gas in their homes, are adopting a wait-and-see attitude and say they have little faith in the alternatives. These are a slightly larger group of 'hesitant laggards' (26% of respondents living in an owner-occupied home) and a very small group labelled 'disapproving laggards' (3% of respondents living in an owner-occupied home). These two groups differ from each other on one characteristic, namely how easy they find it to choose an alternative to gas.
The 'hesitant laggards' say they find it difficult to decide what is a good alternative to gas (possibly indicating that they have at least thought about it), while the 'disapproving laggards' say they do not find it difficult (it may be speculated that this group are not really engaged with the issue at all yet). Older people and people living alone are more likely to be found among the 'hesitant laggards' than in the 'doubters' group.

S.2 Points of attention for policy and future research

The transition to a natural gas-free built environment is still at a very early stage. Plans have been drawn up for a few homes located in the so called 'proeftuinwijken' ('living lab neighbourhoods'), but for the vast majority of dwellings in the Netherlands, plans have still to be made. Local authorities are currently working on these plans as part of their Transition Vision for Heating. It is very important in the ongoing design and implementation of the transition plans to take into account what the public are willing and able to do. Based on the findings in this study, we have formulated a number of points which we think warrant extra attention.

Shared problem awareness as a basis for further development of climate policy

The results of this study show that awareness of the problem of climate change is widespread among the Dutch public. That is an important starting point for the conversation

about measures to combat adverse consequences of climate change: people at least (largely) agree that there is a need to take measures. That does not of course rule out the possibility that critical debate and resistance will emerge, regarding specific climate policy measures.

Despite a shared problem awareness, support for specific measures is not a given

When we look at the gas-free policy, we find that the public opinion is divided. The fact that people endorse the policy goals, does not automatically mean that they will also support a specific measure devised to achieve them. People may have their own ideas about which measures should be implemented in order to achieve the climate objectives. Additionally, people may not so much object to a given measure in principle, but may have problems with the way it is put into practice. For example, people may endorse the plan for all homes in the Netherlands to *eventually* be gas-free, but may still be critical about the ways that are chosen to achieve this.

Criticism can for example focus on the decision-making process. In our earlier study we noted that members of the focus groups had little criticism of the plan itself to end the dependency of the Netherlands on natural gas in the future (Steenbekkers & Scholte 2019). The discussion focused much more on the limited or perceived non-existent involvement of the public in the way the plan had been developed and is currently being rolled out.

We see similarities with the installation of wind turbines. Protest can arise partly because of the surrounding process, and not always so much because of objections to the installation of wind turbines as such (Bell et al. 2005; Gross 2007; Devine-Wright 2013).

A critical attitude can also be connected to the more specific translation of policy into practice. In our earlier study, for example, we found that there were people whose criticism to alternatives to natural gas was actually based on sustainability arguments: Is a heat network actually that sustainable? Will the amount of renewable energy be enough to cover the needs? This is a debate that is also conducted not only by politicians, but also by scientists in the media, which can thereby influence public support and willingness to act. It is important that the supply is able to keep pace with the growing demand for sustainable energy, to avoid having to fall back on non-sustainable sources.

In this study we see a clear section of the public who are seriously concerned about climate change, who are very willing to do something themselves to combat it and who accordingly support the gas-free policy. The likelihood of being involved in the further development of the gas-free policy is probably higher in this group, but this does not automatically mean that they will agree with all the proposals that are put to them.

It is therefore important not only to ask the extent of peoples' acceptance of a given policy, but also under what conditions they will consider a given policy acceptable. In this study, for example, we find no evidence of an association between the perceived justice of climate policy in a broad sense (e.g. distributive justice: are the costs fairly spread among rich and poor citizens, or between members of the public and businesses?) and support for the gas-free policy. This could however be since it is currently difficult to assess whether the costs of climate policy are being fairly distributed. This is not to say that justice is not an

important condition for the further translation of the policy into practice. In fact, in our earlier qualitative study, we also saw that people who expressed positive views on the gas-free policy also stressed the importance of sharing the costs fairly among citizens (Steenbekkers & Scholte 2019).
The fact that public support for policy cannot be taken for granted also means that people who initially took a positive stance towards the policy may turn against it, but also that people who at first had their doubts may later come round to a more positive stance.
Our study shows a negative association between the expected impact on the cost of living and how people live their lives and support for the policy. Those expectations could however be adjusted later (either positively or negatively).

Large group of homeowners considers a natural gas-free alternative

In addition to a large group of citizens who express positive views about the gas-free policy, there is also a large group of owner-occupiers who express a willingness to make their home gas-free. This group of 'cautious early adopters' say they are considering an alternative to their current natural gas-using heating system, but also say they have doubts about the alternatives and are waiting until the government provides more information. It may be speculated that they will take action once reliable alternatives to gas become available, which can be easily applied in their own specific situation, and once more is known about what the government's plans are, for example as regards its integrated neighbourhood approach. People who feel they need information about making their homes more sustainable are more likely to be in this group than in the 'doubters' group. There is a clear task for the government here in providing access to information about making homes more sustainable, including the costs and benefits and the pros and cons of different measures that people can take to make their homes gas-free in the future.

Be aware of differences between groups of citizens

Not everyone will be able to make their homes gas-free at the same time, but there is a question regarding which groups will be given the first opportunity to do so. When implementing the gas-free policy, therefore, it is important to take account not just of differences in information and support needs among 'early adopters' and 'laggards', but also of differences in timelines. This study found that there is a group of citizens who are already considering alternatives to their natural gas-using heating system on their own initiative and who appear not to be waiting until they hear something from the government.
This group is relatively small compared with the group of 'doubters', who are less enthusiastic about making their homes gas-free; its members are more often highly educated and relatively or very affluent. This finding need not by definition be problematic; a small vanguard who take action on their own initiative and experiment with making their homes gas-free can be important for the further progress of the heat transition. These 'convinced early adopters' accordingly often receive a lot of attention, because they clear the way for others. If they are facilitated, they can gain experience with gas-free innovations; if their experiences are positive, others may well follow their example.

At the same time, an approach that focuses mainly on facilitating the early adopters carries the risk of making it even easier for those who are already in a privileged position to make their homes gas-free, while others, who are sometimes not able to make their homes gas-free even with the help of grants, may find their opportunities even further reduced. If this leads to a situation where those who are left behind are precisely the people who already have more difficulty making ends meet and who may be confronted with rising energy costs in the future in a home that is not energy-efficient, this might give rise to a 'Matthew effect' of cumulative (dis)advantage. This effect is the phenomenon where people who are already disadvantaged fall even further behind, whilst those who are in a privileged position see their advantage increase further.

In view of a desire to scale up technologies, it may perhaps be considered understandable to focus on the early adopters. Successful practical examples from a group of 'convinced early adopters' can be very important for the transition to gas-free living. Positive experiences in this group can mobilise the 'cautious early adopters', in turn increasing the likelihood that the 'doubters' and 'hesitant laggards' will eventually follow suit. On the other hand, negative experiences in the 'convinced early adopters' group can cause even the 'cautious early adopters' to pull back. There are, however, also other possible approaches to shaping the transition in practice. The question could also be asked who currently would have the most to gain from a (well-insulated) gas-free home. If we were to give priority to the quality of the home, for example, a more desirable approach might be to prioritise precisely those citizens who have difficulty in making their home more sustainable. Considerations such as these warrant a place in the broader debate about the transition to gas-free homes.

It is important to note that the differences we find in this study, for example based on age and education, imply that the 'early adopters' and 'laggards' are probably not motivated (or constrained) by the same factors. It therefore cannot be taken for granted that others will eventually follow the early adopters. For example, older people and people living alone are more likely to be among the 'hesitant laggards' than in the 'doubters' group. Older people may take a different view of the future; if someone does not know how long they will continue to live in their present home, for example, they are likely to think twice about investing in making it more sustainable (Schilder 2019). Older people also move home less often, making it less easy for them to defer making their home more sustainable until the next time they move to a new house. So, the hesitation shown by older people in making their homes gas-free need not by definition be due to a lack of a sense of urgency; it may be that they see other impediments to making their home gas-free.

Conclusion

The purpose of this study was to ascertain whether different groups of Dutch citizens differ in their extent of support for the government's policy of a natural gas-free housing stock in the future, and if so what those differences are, and also what their behavioural intentions are with regard to a natural gas-free replacement for their current heating system in their home. Focusing attention on differences between groups makes it possible to take those

differences into account when configuring policy. Not everyone is able or willing to take part in the heat transition in the same way. We hope that this study will contribute to a balanced climate policy, in which differences between citizens are not ignored but are considered and examined.

Notes

1 All the correlations we discuss here should be interpreted in the context of the regression model. This means that the observed differences (for example based on education level) have been adjusted for the other variables in the model. It is also important to note that we are not able to demonstrate any causality based on our analyses; we highlight a number of associations, but are unable to make any statements about causal relationships.

2 This concerns 6% of the group of respondents who live in an owner-occupied home with a gas stove/boiler and who gave a response other than 'I don't know' to at least one of the statements (N = 1447).

Literatuur

Agterbosch, S. en B. Broers (2018). *Houdingen en gedrag van Brabanders ten opzichte van de energietransitie.* Tilburg: Het PON.

Bell, A. (1994). Climate of opinion: public and media discourse on the global environment. In: *Discourse & Society*, jg. 5, nr. 1, p. 33-64.

Bell, D., T. Gray en C. Haggett (2005). The 'Social Gap' in wind farm policy siting decisions: explanations and policy responses. In: *Environmental Politics*, jg. 14, nr. 4, p. 460-477.

Blocker, T.J. en D.L. Eckberg (1997). Gender and environmentalism: Results from the 1993 general social survey. In: *Social Science Quarterly*, jg. 78, nr. 4, p. 841-858.

Bolsen, T., T.J. Leeper en M.A. Shapiro (2014). Doing what others do: Norms, science, and collective action on global warming. In: *American Politics Research*, jg. 42, nr. 1, p. 65-89.

Brody, S.D., S. Zahran, A. Vedlitz, en H. Grover (2008). Examining the relationship between physical vulnerability and public perceptions of global climate change in the United States. In: *Environment and behavior*, jg. 40, nr. 1, p. 72-95.

Brulle, R.J., J. Carmichael, en J.C. Jenkins (2012). Shifting public opinion on climate change: an empirical assessment of factors influencing concern over climate change in the us, 2002–2010. In: *Climatic change*, jg. 114, nr. 2, p. 169-188.

Buttel, F.H. (1979). Age and environmental concern: A multivariate analysis. In: *Youth and Society*, jg. 10, nr. 3, p. 237-256.

Capstick, S., L. Whitmarsh, W. Poortinga, N. Pidgeon en P. Upham (2015). International trends in public perceptions of climate change over the past quarter century. In: *Wiley Interdisciplinary Reviews: Climate Change*, jg. 6, nr. 1, p. 35-61.

Carmichael, J.T., R. Brulle en J. Huxter (2017). The Great Divide: Understanding the Role of Media and Other Drivers of the Partisan Divide in Public Concern over Climate Change in the U.S., 2001-2014. In: *Climatic Change*, jg. 141, p. 599-612.

CBS (2018a). *Energieverbruik van particuliere huishoudens*. Geraadpleegd 4 februari 2020 via https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2018/14/energieverbruik-van-particuliere-huishoudens.

CBS (2018b). *Meer mensen vinden milieu sterk vervuild*. Geraadpleegd 4 februari 2020 via https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2018/37/meer-mensen-vinden-milieu-sterk-vervuild.

CBS (2019). *Energieverbruik door huishoudens, 1990-2018*. Geraadpleegd 4 februari 2020 via https://www.clo.nl/indicatoren/nl0035-energieverbruik-door-de-huishoudens.

CBS (2020). *Voorraad woningen; eigendom, type verhuurder, bewoning, regio* [Dataset]. Geraadpleegd op 19 december 2019 via https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/82900NED/table?fromstatweb.

Davidson, D.J. en W.R. Freudenburg (1996). Gender and environmental risk concerns: A review and analysis of available research. In: *Environment and behavior*, jg. 28, nr. 3, p. 302-339.

De Groot, J.I.M., en G. Schuitema (2012). How to make the unpopular popular? Policy characteristics, social norms and the acceptability of environmental policies. In: *Environmental Science & Policy*, jg. 19-20, nr. mei-juni, p. 100-107.

De Groot, J.I.M. en L. Steg (2008). Value orientations to explain beliefs related to environmental significant behavior: How to measure egoistic, altruistic, and biospheric value orientations. In: *Environment and Behavior*, jg. 40, nr. 3, p. 330-354.

Dekker, P. en J. den Ridder (2019). *Burgerperspectieven 2019|1.* Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Dekker, P., J. den Ridder, P. van Houwelingen en A. van den Broek (2016). *Burgerperspectieven 2016|4.* Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Dekker, P., L. van der Ham en A. Wennekers (2018). *Burgerperspectieven 2018|1*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Den Ridder, J. en P. Dekker (2010). *Burgerperspectieven 2010|2.* Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
Den Ridder, J., I. Andriessen, en P. Dekker (2017). *Burgerperspectieven 2017|2.* Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
Den Ridder, J., P. van Houwelingen, P. Dekker, S. Kooiker (2019). *Burgerperspectieven 2019|2.* Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
Devine-Wright, P. (2013). Explaining 'NIMBY' objections to a power line: the role of personal, place attachment and project-related factors. In: *Environment and behavior,* jg. 45, nr. 6, p. 761-781.
De Witt, S. en H. Schmeets (2018). *Milieu en duurzame energie: Opvattingen en gedrag*. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.
Diekmann, A. en A. Franzen (1999). The wealth of nations and environmental concern. In: *Environment and behavior*, jg. 31, nr. 4, p. 540-549.
Diekmann, A. en P. Preisendörfer, P (2003). Green and greenback: The behavioral effects of environmental attitudes in low-cost and high-cost situations. In: *Rationality and Society*, jg. 15, nr. 4, p. 441-472.
Dietz, T., A. Dan en R. Shwom (2007). Support for climate change policy: Social psychological and social structural influences. In: *Rural sociology*, jg. 72, nr. 2, p. 185-214.
Dietz, T., P.V. Stern en G.A. Guagnano (1998). Social structural and social psychological bases of environmental concern. In: *Environment and Behavior,* jg. 30, nr. 4, p. 450-471.
Drews, S., en J.C. van den Bergh (2015). What explains public support for climate policies? A review of empirical and experimental studies. In: *Climate Policy*, jg. 16, nr. 7, p. 855-876.
Dreyer, S.J. en I. Walker (2013). Acceptance and Support of the Australian Carbon Policy. In: *Social Justice Research,* jg. 26, nr. 3 p. 343 (doi:10.1007/s11211-013-0191-1).
Dunlap, R.E. (1998). Lay perceptions of global risk: Public views of global warming in cross-national context. In: *International sociology*, jg. 13, nr. 4, p. 473-498.
Feldman, L., T.A. Myers, J.D. Hmielowski en A. Leiserowitz (2014). The Mutual Reinforcement of Media Selectivity and Effects: Testing the Reinforcing Spirals Framework in the Context of Global Warming, In: *Journal of Communication*, jg. 64, nr. 4, p. 590–611.
Franzen, A. en R. Meyer (2010). Environmental attitudes in cross-national perspective: A multilevel analysis of the ISSP 1993 and 2000. In: *European sociological review*, jg. 26, nr. 2, p. 219-234.
Gifford, R. en A. Nilsson (2014). Personal and social factors that influence pro-environmental concern and behaviour: A review. In: *International Journal of Psychology*, jg 49, nr. 3, p. 141-157.
Gross, C. (2007). Community perspectives of wind energy in Australia: The application of a justice and community fairness framework to increase social acceptance. In: *Energy policy,* jg. 35, nr. 5, p. 2727-2736.
Hamilton, L.C. (2011). Education, politics and opinions about climate change evidence for interaction effects. In: *Climatic Change*, jg. 104, nr. 2, p. 231-242.
Hamilton, L.C. (2016). Public awareness of the scientific consensus on climate. In: *Sage Open*, jg. 6, nr. 4, p.1-11 (doi:10.1177/2158244016676296).
Harring, N. en S.C. Jagers (2013). Should we trust in values? Explaining public support for pro-environmental taxes. In: *Sustainability,* jg. 5, nr. 1, p. 210-227.
Harring, N., S. Jagers en S. Matti (2017). Public support for pro-environmental policy measures: Examining the impact of personal values and ideology. In: *Sustainability*, jg. 9, nr. 5, p. 679.
Hier (2019). *Onderzoeksresultaten draagvlak stoppen met aardgas.* Geraadpleegd op 18 november 2019 via https://www.hier.nu/uploads/inline/20190701%20Resultaten%20peiling%20draagvlak%20wonen%20zonder%20aardgas_HIER.pdf.
Honnold, J.A. (1984). Age and environmental concern: Some specification of effects. In: *Journal of Environmental Education,* jg. 16, nr. 1, p. 4-9.
Huijts, N.M.A., E.J.E. Molin en L. Steg. (2012). Psychological factors influencing sustainable energy technology acceptance: a review-based comprehensive framework. In: *Renewable Sustainable Energy Review,* jg. 16, nr. 1, p. 525-531.

Hungerford, H.R. en T.L. Volk (1990). Changing learner behavior through environmental education. In: *The journal of environmental education*, jg. 21, nr. 3, p. 8-21.
Inglehart, R. (1981). Post-materialism in an environment of insecurity. In: *American Political Science Review*, jg. 75, nr. 4, p. 880-900.
Inglehart, R.F. (2008). Changing values among western publics from 1970 to 2006. In: *West european politics*, jg. 31, nr. 1-2, p. 130-146.
Ipsos (2019). *Nederlanders over klimaatbeleid. Rapport voor De Telegraaf. Versie 1.0.* Geraadpleegd 18 november 2019 via https://www.ipsos.com/sites/default/files/2019-03/rapport_ipsos_detelegraaf_klimaatbeleid_0.pdf.
Johnson, E. W., & Schwadel, P. (2018). It Is Not a Cohort Thing: Interrogating the Relationship Between Age, Cohort, and Support for the Environment. In: *Environment and Behavior*, (doi:10.1177/0013916518780483).
Jones, R.E. en R.E. Dunlap (1992). The social bases of environmental concern: Have they changed over time? In: *Rural Sociology,* jg. 57, nr. 1, p. 28-47.
Kanne, P., T. van Hofwegen, K. Kooiman en W. van Engeland (2019). *Duurzaam denken is nog niet duurzaam doen: de CO_2 voetafdruk van Nederland.* I&O Research, in opdracht van Binnenlands Bestuur. Geraadpleegd op 18 november 2019 via http://whitepapers.binnenlandsbestuur.nl/rapport-detailpagina.183112.lynkx?rapportPointer=9-285249-285251-295978
Klimaatberaad (2019). *Klimaatakkoord.* Geraadpleegd 24-12-2018 via www.klimaatakkoord.nl.
Leiserowitz, A. (2006). Climate change risk perception and policy preferences: The role of affect, imagery, and values. In: *Climatic change*, jg. 77, nr. 1-2, p. 45-72.
Liu, X., en R. Mu (2016). Public environmental concern in China: Determinants and variations. In: *Global environmental change*, jg. 37, nr. maart 2016, p. 116-127.
Luckerhof, C. (2019). Hoe het Russische gas Europa in de houdgreep heeft. In: *De Volkskrant,* 28 mei 2019. Geraadpleegd op 18 november 2019 via: https://www.volkskrant.nl/economie/hoe-het-russische-gas-europa-in-de-houdgreep-heeft~b6a8501e/
McCright, A.M. (2009). The social bases of climate change knowledge, concern, and policy support in the us general public. In: *Hofstra Law Review*, jg. 37, nr. 4, p. 1017-1047.
McCright, A.M. (2010). The effects of gender on climate change knowledge and concern in the American public. In: *Population and Environment*, jg. 32, nr. 1, p. 66-87.
Meyer, R. en U. Liebe (2010). Are the affluent prepared to pay for the planet? Explaining willingness to pay for public and quasi-private environmental goods in Switzerland. In: *Population and Environment*, jg. 32 nr. 1, p. 42-65.
Milfont, T.L. en C.G. Sibley (2016). Empathic and social dominance orientations help explain gender differences in environmentalism: A one-year Bayesian mediation analysis. In: *Personality and Individual Differences*, jg. 90, p. 85-88.
Mohai, P. en B.W. Twight (1987). Age and environmentalism: An elaboration of the Buttel model using national survey evidence. In: *Social Science Quarterly*, jg. 68, nr. 4, p. 798-815.
Newman, T.P. en R. Fernandes (2015). A re-assessment of factors associated with environmental concern and behavior using the 2010 General Social Survey. In: *Environmental Education Research*, jg. 22, nr. 2, p. 153-175.
Nilsson, A., C. von Borgstede en A. Biel (2004). Willingness to accept climate change policy measures: The effect of values and norms. In: *Journal of Environmental Psychology,* jg. 24, nr. 3, p. 267-277.
Nygrén, N.A., P. Kontio, J. Lyytimäki, V. Varho en P. Tapio (2015). Early adopters boosting the diffusion of sustainable small-scale energy solutions. In: *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, jg. 46, p. 79-87.
Poortinga, W., S. Fisher, G. Böhm, L. Steg, L. Whitmarsh en C. Ogunbode (2018). *European Attitudes to Climate Change and Energy: Topline Results.* London: The European Social Survey ERIC City, University of London.
Poortinga, W., L. Whitmarsh, L. Steg, G. Böhm en S. Fisher (2019). Climate change perceptions and their individual-level determinants: A cross European analysis. In: *Global Environmental Change,* jg. 55, p. 25-35.

Rogers, E. (2003). *Diffusion of Innovations* (vijfde druk). New York: Free Press.
Rowlands I, D. Scott en P. Parker (2003). Consumers and green electricity: profiling potential purchasers. In: *Business Strategy and the Environment*, jg. 12, nr. 1, p. 36-48.
Sánchez, M., N. López-Mosquera en F. Lera-López (2016). Improving pro-environmental behaviours in Spain. The role of attitudes and socio-demographic and political factors. In: *Journal of Environmental Policy & Planning*, jg. 18, nr. 1, p. 47-66.
Scheufele, D.A. en D. Tewksbury (2006). Framing, agenda setting, and priming: The evolution of three media effects models. In: *Journal of communication*, jg. 57 nr. 1, p. 9-20.
Schilder, F. (2019). *Grijze haren, groene huizen: Over waarom langer zelfstandig wonende ouderen hun woning (niet) verduurzamen.* Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving.
Schoots, K. en Hammingh, P. (2019). Klimaat- en Energieverkenning 2019, Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving.
Schuitema, G., L. Steg en J.A. Rothengatter (2010). The acceptability, personal outcome expectations, and expected effects of transport pricing policies. In: *Journal of Environmental Psychology*, jg. 30, nr. 4, p. 587–593.
Schuitema, G., L. Steg en M. van Kruining (2011). When are transport pricing policies fair and acceptable? In: *Social Justice Research*, jg. 24, nr 1, p. 66-84.
Schultz, P.W. en L.C. Zelezny (1999). Values as predictors of environmental attitudes: Evidence for consistency across cultures. In: *Journal of Environmental Psychology*, jg. 19, p. 255-265.
Schwartz, S.H. (1973). Normative explanations of helping behavior: A critique, proposal, and empirical test. In: *Journal of Experimental Social Psychology*, jg. 9 nr. 4, p. 349-364.
Scruggs, L. en S. Benegal, (2012). Declining public concern about climate change: Can we blame the great recession? In: *Global Environmental Change*, jg. 22 nr. 2, p. 505-515.
Shwom, R., D. Bidwell, A. Dan en T. Dietz (2010). Understanding us public support for domestic climate change policies. In: *Global Environmental Change*, jg. 20 nr. 3, p. 472-482.
Steenbekkers, A. en S. Scholte (2019). *Onder de pannen zonder gas? Woningeigenaren en hun overwegingen voor aardgasvrije alternatieven.* Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
Steenbekkers, A., L. Vermeij en P. van Houwelingen (2017). Dorpsleven tussen stad en land. Slotpublicatie Sociale Staat van het Platteland. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
Steg, L., L. Dreijerink en W. Abrahamse (2005). Factors influencing the acceptability of energy policies: A test of VBN theory. In: *Journal of Environmental Psychology*, jg. 25, p. 415-425.
Steg, L., G. Perlaviciute, E. Van der Werff en J. Lurvink (2014). The significance of hedonic values for environmentally relevant attitudes, preferences, and actions. *Environment and behavior*, jg. 46 nr. 2, p. 163-192.
Steg, L., G. Perlaviciute en E. van der Werff (2015). Understanding the human dimensions of a sustainable energy transition. In: *Frontiers in psychology*, jg. 6, p. 805.
Stern, P.C. en T. Dietz (1994). The value basis of environmental concern. In: *Journal of Social Issues*, jg. 50, p. 65-84.
Stern, P.C., T. Dietz, T. Abel, G.A. Guagnano en L. Kalof (1999). A value-belief-norm theory of support for social movements: The case of environmentalism. In: *Human Ecology Review*, jg. 6, p. 81-95.
Stern, P.C. (2000). New environmental theories: toward a coherent theory of environmentally significant behavior. In: *Journal of social issues*, jg. 56, nr. 3, p. 407-424.
Stoutenborough, J.W., X. Liu en A. Vedlitz (2014). Trends in Public Attitudes Toward Climate Change: The Influence of the Economy and Climategate on Risk, Information, and Public Policy. In: *Risk, Hazards & Crisis in Public Policy*, jg. 5, p. 22-37, (doi:10.1002/rhc3.12045).
Tigchelaar, C., R. Kooger, M. van Lidt de Jeude, R.J.M. Niessink, G.L. Paradies en N.M. de Koning (2019). *Alle bestaande woningen aardgasvrij in 2050. Wie moet wat, wanneer en hoe doen?* Den Haag: TNO.
TK (2017/2018). *Kamerbrief over gaswinning Groningen.* Brief van de minister van Economische Zaken en Klimaat aan de Tweede Kamer van 29 maart 2018. Tweede Kamer, vergaderjaar 2017/2018, 33529, nr. 457.

TK (2018/2019). *Kamerbrief over gaswinningsniveau Groningen in 2019-2020*. Brief van de minister van Economische Zaken en Klimaat aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten Generaal van 10 september 2019. Tweede Kamer, vergaderjaar 2018/2019, 33529 nr. 678.

Tobler, C., V.H. Visschers en M. Siegrist (2012). Addressing climate change: Determinants of consumers' willingness to act and to support policy measures. In: *Journal of Environmental Psychology*, jg. 32, p. 197-207.

Trope, Y. en N. Liberman, N. (2003). Temporal construal. In: *Psychological review*, jg. 110, nr. 3, p. 403.

Van Dalen, H. en K. Henkens (2019), Het veranderde klimaat over klimaatverandering. In: *Demos: bulletin over bevolking en samenleving,* jg. 35 nr. 4, p. 1-4.

Van den Wijngaard, R., S. van Polen en B. van Bemmel (2017). *Het Vesta MAIS ruimtelijk energiemodel voor de gebouwde omgeving*. Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving.

Van Liere, K.D. en R.E. Dunlap (1980). The social bases of environmental concern: A review of hypotheses, explanations and empirical evidence. In: *Public opinion quarterly*, jg. 44, nr. 2, p. 181-197.

Van Middelkoop, M., S. van Polen, R. Holtkamp en F. Bonnerman (2018). *Meten met twee maten.* Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving.

Vaske, J.J., M.H. Jacobs en M.T. Sijtsma (2011). Wildlife value orientations and demographics in The Netherlands. In: *European Journal of Wildlife Research*, jg. 57, nr. 6, p. 1179-1187.

Verbeek, D. en J. Boelhouwer (2010). Milieu van later, wiens zorg nu? In A. van den Broek, R. Bronneman en V. Veldheer (red.), *Wisseling van de wacht: generaties in Nederland*, p. 523-545. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (Sociaal en Cultureel Rapport 2010).

Visschers, V.H. en M. Siegrist (2012). Fair play in energy policy decisions: Procedural fairness, outcome fairness and acceptance of the decision to rebuild nuclear power plants. In: *Energy Policy*, jg. 46, p. 292-300.

Vringer, K. en C.L. Carabain (2020). Measuring the legitimacy of energy transition policy in the Netherlands. In: *Energy Policy*, (doi: 10.1016/j.enpol.2019.111229).

Weber, E.U. (1997). Perception and expectation of climate change: precondition for economic and technological adaptation. In: M. Bazerman, D. Messick, A. Tenbrunsel en K. Wade-Benzoni (red.), *Psychological Perspectives to Environmental and Ethical Issues in Management* (p. 314-341). San Francisco: Jossey-Bass.

Whitfield, S.C., E.A. Rosa, A. Dan en T. Dietz (2009). The future of nuclear power: Value orientations and risk perception. In: *Risk Analysis: An International Journal*, jg. 29, nr. 3, p. 425-437.

Whitmarsh, L. (2011). Scepticism and uncertainty about climate change: Dimensions, determinants and change over time. In: *Global Environmental Change,* jg. 21, p. 690-700.

Wüstenhagen, R., M. Wolsink, en M.J. Bürer (2007). Social acceptance of renewable energy innovation: An introduction to the concept. In: *Energy policy*, jg. 35, nr. 5, p. 2683-2691.

Zahran, S., S.D. Brody, A. Vedlitz, H. Grover en C. Miller (2008). Vulnerability and capacity: explaining local commitment to climate-change policy. In: *Environment and Planning C: Government and policy*, jg. 26, nr. 3, p. 544-562.

Zelezny, L.C., P.P. Chua, en C. Aldrich (2000). Elaborating on Gender Differences in Environmentalism. *Journal of Social Issues*, jg 56, nr. 3, p 443-457.

Zarnikau, J. (2003). Consumer demand for 'green power' and energy efficiency. In: *Energy policy*, jg. 31, nr. 15, p. 1661-1672.

Zhao, X., A.A. Leiserowitz, E.W. Maibach en C. Roser-Renouf (2011). Attention to science/environment news positively predicts and attention to political news negatively predicts global warming risk perceptions and policy support. In: *Journal of Communication*, jg. 61, nr. 4, p. 713-731.

/o=MAILORG/ou=Exchange Administrative Group (FYDIBOHF23SPDLT)/cn=Recipients/cn=5

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 12 juni 2020 12:21
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: update draagvlakonderzoek
Bijlagen: Vragenlijst draagvlakonderzoek 2020_v0.9.docx

Hoi [redacted],

Bijgaand een voorzet voor de aangepaste vragenlijst.
Hierin heb ik zoveel mogelijk jouw opmerkingen en verzoeken van collega's meegenomen.

In antwoord op jouw eerdere reactie:

- Vragen 4 en 5: idd weinig mee gedaan vorig jaar. Ik vind het wel prettig als ze gesteld worden, omdat je anders in de vragenlijst zo'n abrupte overgang hebt naar kennis omtrent duurzame energie
- Vraag 6: vanuit behoefte aan continuïteit/monitoring lijkt het me goed om dat vooralsnog zo te laten
- Verdiepende vragen over draagvlak heb ik weggelaten; dat vertoont m.i. bij nader inzien te veel overlap met vraag 7
- Belemmeringen en wat vindt men belangrijk: ik merk dat dit nu minder speelt; het gaat nu meer over wat communicatie kan doen (vragen 16-18); vandaar dat dit vooralsnog is weggelaten
- Vragen over houding tav opwarming en klimaat, kennis over beleid en mening over brandstofaccijnzen weggelaten; de focus van het onderzoek ligt op maatregelen die A'dammers zelf kunnen doen en waar gemeente bij kan helpen

Ik verneem graag opnieuw jouw kritische reactie en zal je nog even bellen om bij te praten. Deze nieuwe versie heb ik ook weer bij een paar collega's uitgezet.

Met vriendelijke groet,
[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 12 juni 2020 10:43
Aan: [redacted]
Onderwerp: update draagvlakonderzoek

Ha [redacted],

Hierbij een update over het draagvlakonderzoek:

- Gister is er door raad niet ingestemd met een motie van FvD voor een draagvlakonderzoek naar biomassa: https://www.at5.nl/artikelen/202580/wethouder-vindt-dat-nuance-mist-bij-kritiek-op-biomassacentrales
- Voor windenergie heb ik deze week met projectleider [redacted] gesproken en wij hadden het er ook al even over. Er is behoefte aan een aanvullend kort onderzoek onder bewoners (in en buiten Amsterdam) die in of naast één van de zoekgebieden wonen. Dit opnemen is het grote onderzoek is denk ik lastig, omdat we ook bewoners van buiten Amsterdam willen laten meedoen. Zie bijgaand de schematische weergave van de bedachte opzet
- Bij voorkeur laten we dit aanvullende onderzoek, als het mogelijk is, ook door OIS uitvoeren, o.a. omdat er in het grote onderzoek ook vragen over windenergie zitten (en [redacted] graag wil weten of een 'gemiddelde

Amsterdammer' er anders tegenaan kijkt dat een bewoner in/naast zo'n gebied). Mocht dit niet haalbaar zijn, dan kunnen we eventueel uitwijken naar een externe partij voor het aanvullende onderzoek
- Daarnaast ben ik bezig met een voorstel voor de aangepaste vragenlijst voor het grotere onderzoek, dat wil ik volgende week aan je toesturen

Ik zal je vandaag even bellen om de mogelijkheden voor het extra windonderzoek te verkennen (en ook over de planning). Wellicht helpt het als [redacted] ook over de opzet meedenkt?
Het is niet ideaal dat we in deze fase, nu jullie offerte vrijwel gereed is, nog een aanvullende wens hebben, maar er blijft soms sprake van voortschrijdend inzicht ☺

Met vriendelijke groet,

[redacted]

[redacted]
Programma Amsterdam Klimaatneutraal

Gemeente Amsterdam

[redacted]
[redacted]@amsterdam.nl

[redacted]

Onderzoek woningen en energieverbruik 2020

Vooraf:

- onderzoek is vervolgmeting op OIS-onderzoek uit voorjaar 2019
- deel van vragen zijn tbv jaarlijkse monitoring
- deel van vragen betreffen actuele onderwerpen
- de maximale lengte van de vragenlijst is 20-25 vragen

INTRO

Beste…,

De gemeente Amsterdam wil een aantrekkelijke en leefbare stad zijn voor iedereen die er woont, werkt of op bezoek komt. Om hier inzichten voor op te doen, voeren we een onderzoek uit naar woningen en het energieverbruik van Amsterdamse huishoudens. Hoe denkt u hierover en welke keuzes worden hierbij in uw huishouden gemaakt? Daartoe willen wij u uitnodigen om een vragenlijst voor uw huishouden in te vullen.

ALGEMEEN JAARLIJKS VAST TERUGKEREND BLOK VAN VRAGEN T.B.V. MONITORING
---

1. Bent u huurder of eigenaar van uw woning?
    - ik ben eigenaar van de woning waarin ik woon
    - ik huur een sociale huurwoning van een woningcorporatie
    - ik huur een sociale huurwoning van een particuliere verhuurder
    - ik huur een vrije sector huurwoning van een woningcorporatie
    - ik huur een vrije sector huurwoning van een particuliere verhuurder
    - anders, namelijk….
    - weet niet/geen antwoord

2. Maakt uw woning deel uit van een vereniging van eigenaren (VvE)?
    - ja
    - nee
    - weet niet/geen antwoord

3. Wat is het bouwjaar van uw woning?
    - voor 1946
    - 1946-1980
    - 1981-1990
    - 1991-2000
    - 2001 -heden
    - weet niet/geen antwoord

4. Kookt u op …(niet bedoeld is de oven)?
    - gas
    - elektriciteit (incl. inductie)

- een andere manier, namelijk…
- weet niet/geen antwoord

5. Op welke manier wordt uw woning verwarmd? [meerdere antwoordmogelijkheden]
- met behulp van gas (een eigen CV-ketel of gaskachel)
- met behulp van elektriciteit
- met behulp van stadsverwarming
- met behulp van blokverwarming
- op een andere manier, namelijk…
- weet niet/geen antwoord

6. Welke van de volgende energiebronnen zijn volgens u duurzaam? [meerdere antwoorden]
- aardgas
- aardolie
- kolen
- stadswarmte
- restwarmte van het afvalbedrijf (AEB)
- restwarmte van de industrie
- zon
- wind
- biomassa
- waterkracht
- warmte uit aarde
- kernenergie
- anders, namelijk….
- geen van deze
- weet niet/geen antwoord

[na vraag 6 niet meer terug kunnen klikken]
7. Duurzame energiebronnen zijn bijvoorbeeld zonne-en windenergie. Hoe kijkt u in het algemeen aan tegen (de overstap naar) duurzame energie? Kunt u per stelling aangeven in hoeverre u het ermee eens bent. [alle items 5-punts schaal van helemaal mee eens tot helemaal mee oneens]
[RANDOM VOORLEGGEN]
- ik heb weinig tot geen kennis over het onderwerp duurzame energie
- ik vind de overstap naar duurzame energie een goede zaak
- iedereen in de maatschappij is verantwoordelijk voor de overstap naar duurzame energie, ook ik zal hieraan moeten bijdragen
- ik wil er niets mee te maken hebben
- ik draag actief bij aan de overstap naar duurzame energie
- ik probeer anderen mee te krijgen bij de overstap naar duurzame energie

8. Bent u in het afgelopen jaar anders gaan aankijken tegen duurzame energie?
- ja, positiever
- ja, negatiever
- nee, hetzelfde
- weet ik niet

9. Wat is de reden dat u <positiever/negatiever> aan bent gaan kijken tegen duurzame energie?
[open vraag]

10. De Rijksoverheid heeft besloten dat Nederland in 2050 aardgasvrij moet zijn. Amsterdam wil in 2040 aardgasvrij zijn. Wat vindt u ervan dat Amsterdam van het aardgas af gaat?

- zeer positief
- postief
- neutraal
- negatief
- zeer negatief
- weet ik niet

11. Zijn één of meer van de onderstaande maatregelen tot nu toe genomen in uw woning? [antwoorden randomiseren, meerdere antwoorden mogelijk]

- gebruik van spaarlampen / ledlampen
- (drie)dubbel glas
- vloerisolatie, muurisolatie of dakisolatie
- radiatorfolie
- energiebesparende hoogrendements cv-ketel
- energiemanager (bv. Toon)
- gas en/of stroom afnemen van een 100% duurzame energiemaatschappij
- volledig van gas af
- zonneboiler voor warm water
- zonnepanelen
- warmtepomp
- koken op inductie
- anders, namelijk .....
- geen van bovenstaande
- weet niet/geen antwoord

12. Zijn er plannen in uw huishouden en/of VVE om in de komende 12 maanden (nog) meer duurzame maatregelen te nemen? Indien ja, kunt u aangeven welke maatregelen worden overwogen? [meerdere antwoorden]

- ja, spaarlampen / ledlampen
- ja, (drie)dubbel glas
- ja, vloerisolatie, muurisolatie of dakisolatie
- ja, radiatorfolie
- ja, energiebesparende hoogrendements cv-ketel
- ja, energiemanager (bv. Toon)
- ja, gas en/of stroom afnemen van een 100% duurzame energiemaatschappij
- ja, volledig van gas af
- ja, zonneboiler voor warm water
- ja, zonnepanelen
- ja, warmtepomp
- ja, koken op inductie
- ja, anders, namelijk .....
- nee
- weet niet/geen antwoord

BLOK MET FLEXIBELE/ACTUELE VRAGEN DIE ELK JAAR KUNNEN VERANDEREN
---

13. Zorgt de coronacrisis ervoor dat u duurzame maatregelen in uw woning uitstelt of niet meer gaat nemen?

- ja, zeker
- waarschijnlijk wel
- misschien (ga naar vraag 14)
- waarschijnlijk niet (ga naar vraag 14)
- zeker niet (ga naar vraag 14)
- weet ik niet (ga naar vraag 14)
- ik was al niet van plan om duurzame maatregelen te nemen (ga naar vraag 14)

14. Welke duurzame maatregelen gaat u (waarschijnlijk) uitstellen of niet meer nemen? [open vraag]

15. Wat verwacht u van de gemeente Amsterdam om uw huishouden te helpen bij het treffen van duurzame maatregelen? Ik verwacht dat de gemeente…

- (een deel van) de kosten vergoedt
- Informatie geeft over financierings- en/of subsidiemogelijkheden
- aangeeft welk alternatief het beste voor mij is voor de verwarming van mijn woning
- mij de vrijheid geeft om zelf de keuze te maken voor een alternatieve verwarming van mijn woning
- zegt welke stappen ik moet nemen en wanneer
- mij wijst of geschikte en betrouwbare (installatie)bedrijven
- zich niet bemoeit met het aardgasvrij maken van mijn woning
- mij verbindt met buurtgenoten die hun woning ook aardgasvrij maken
- anders, namelijk …
- weet ik niet

16. Hoe ervaart u op dit moment de communicatie van de gemeente Amsterdam over de mogelijkheden van duurzame maatregelen voor uw huis?

- goed
- neutraal
- slecht
- anders, namelijk…
- weet ik niet

17. Hoe zou u het liefst benaderd willen worden over de mogelijkheden van duurzame maatregelen voor uw huis? Via…

- maandelijkse nieuwsbrief
- huis-aan-huisblad
- informatie op website
- social media posts
- persoonlijk contact met een energiecoach
- via een website waar ik zelf informatie kan vinden
- anders, namelijk…
- weet ik niet

18. Welke inhoud zou u het liefst tegenkomen bij communicatie van de gemeente Amsterdam over de mogelijkheden van duurzame maatregelen voor uw huis?

- nieuwsartikelen
- duurzame tips
- inspirerende verhalen over duurzame initiatieven
- praktische informatie over subsidies
- veel gestelde vragen en antwoorden
- anders, namelijk…
- weet ik niet

19. In 7 Amsterdamse gebieden worden voor het jaar 2030 waarschijnlijk 17 extra windturbines geplaatst. Deze windturbines zullen ongeveer 150 m hoog worden en volgens alle wettelijke normen worden geplaatst. Met 1 windturbine kunnen ongeveer 5.000 Amsterdamse huishoudens jaarlijks van duurzame elektriciteit worden voorzien. Bewoners in de buurt van de windturbine krijgen de mogelijkheid om financieel mee te profiteren van de opbrengsten.

Hier zijn de 7 zoekgebieden weergegeven (plus een extra zoekgebied als er onvoldoende mogelijkheden blijken te zijn in de 7 gebieden):

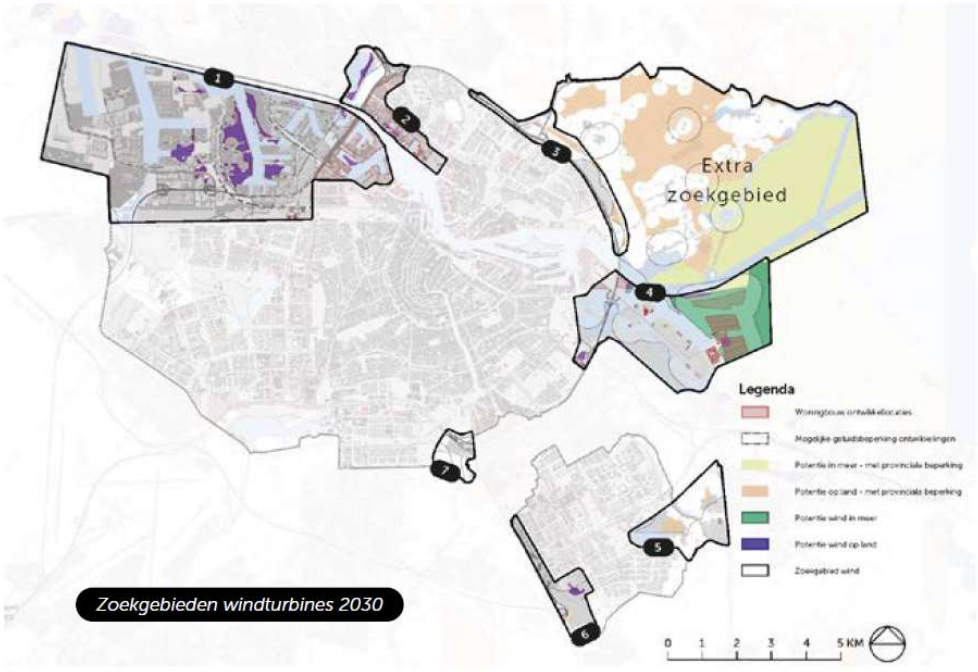

Kunt u aangegeven in hoeverre u het ermee eens bent dat in deze gebieden mogelijk windturbines worden gerealiseerd in Amsterdam?

- helemaal mee eens
- mee eens
- niet mee eens en niet mee oneens
- mee oneens
- helemaal mee oneens
- weet ik niet

20. Kunt u toelichten waarom u zo aan kijkt tegen het realiseren van windturbines in deze gebieden in Amsterdam? [open vraag]

ACHTERGRONDVRAGEN
---

21. In dit onderzoek willen we graag bekijken of het huishoudinkomen invloed heeft op de uitkomsten. De volgende vraag stellen we dan ook enkel voor dit doeleinde.
In welke klasse valt het netto inkomen van uw huishouden?
Uitkeringen, pensioengelden, alimentatie en dergelijke zijn ook inkomsten. Vakantiegeld, kinderbijslag, zorgtoeslag, huurtoeslag, kinderopvangtoeslag en inkomen van kinderen jonger dan 18 jaar vallen niet onder het netto inkomen.

- netto 750 euro per maand of minder
- netto tussen de 751 en 1.750 euro per maand
- netto tussen de 1.751 en 3.050 euro per maand
- netto tussen de 3.051 en 5.000 euro per maand
- netto meer dan 5.001 per maand
- weet niet/geen antwoord

[diverse overige achtergrondkenmerken zijn aanwezig in het panel van OIS]

22. Heeft u nog opmerkingen naar aanleiding van het onderzoek?

Draagvlakonderzoek energietransitie Amsterdam

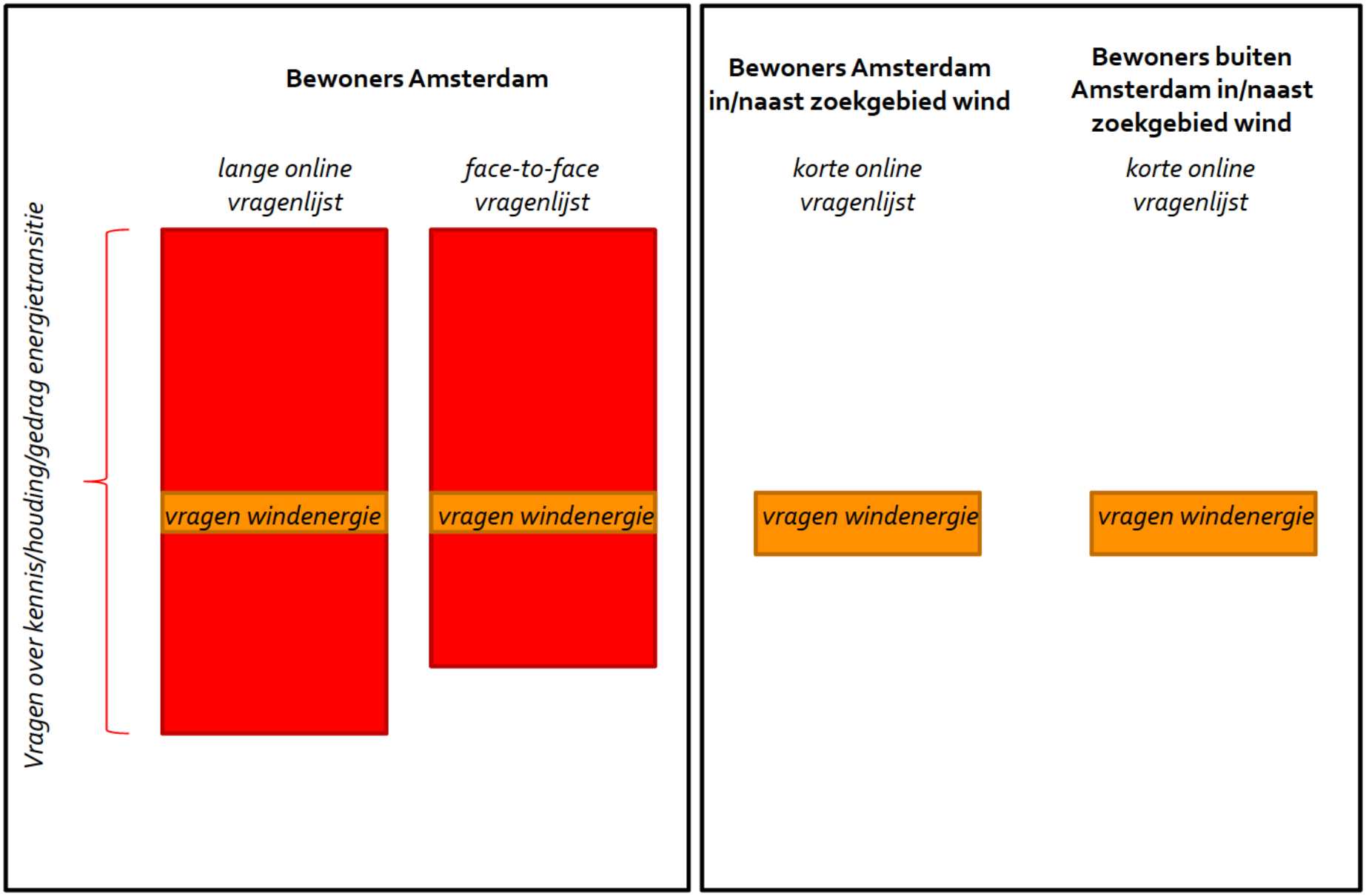

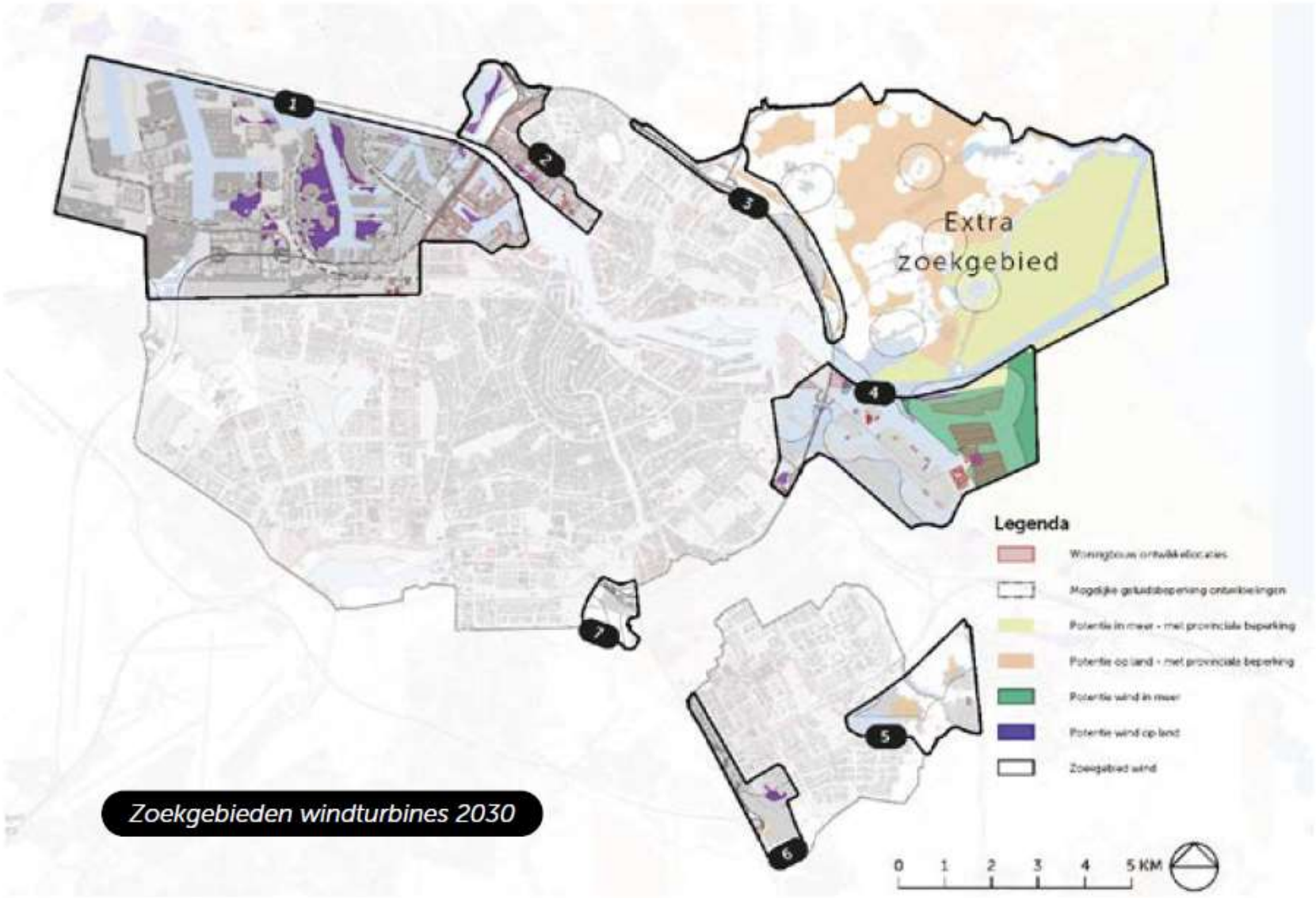

Zoekgebieden windturbines 2030

Onderzoekswensen/-ideeën

- Bewoners Amsterdam:
  - representatieve uitspraken *per stadsdeel*

- Bewoners in/naast zoekgebieden:
  - obv bestaande postcode-4-selectie
  - bij voorkeur uitspraken *per zoekgebied*
  - respondenten werven via brief aan huis met verzoek om mee te doen aan online enquête?

- Planning:
  - indien haalbaar in week 43 resultaten windenergie beschikbaar, vooruitlopend op resultaten van gehele draagvlakonderzoek

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 12 juni 2020 10:43
Aan: [redacted]
Onderwerp: update draagvlakonderzoek
Bijlagen: onderzoeksopzet draagvlakonderzoek.pptx

Ha [redacted],

Hierbij een update over het draagvlakonderzoek:

- Gister is er door raad niet ingestemd met een motie van FvD voor een draagvlakonderzoek naar biomassa: https://www.at5.nl/artikelen/202580/wethouder-vindt-dat-nuance-mist-bij-kritiek-op-biomassacentrales
- Voor windenergie heb ik deze week met projectleider [redacted] gesproken en wij hadden het er ook al even over. Er is behoefte aan een aanvullend kort onderzoek onder bewoners (in en buiten Amsterdam) die in of naast één van de zoekgebieden wonen. Dit opnemen is het grote onderzoek is denk ik lastig, omdat we ook bewoners van buiten Amsterdam willen laten meedoen. Zie bijgaand de schematische weergave van de bedachte opzet
- Bij voorkeur laten we dit aanvullende onderzoek, als het mogelijk is, ook door OIS uitvoeren, o.a. omdat er in het grote onderzoek ook vragen over windenergie zitten (en [redacted] graag wil weten of een 'gemiddelde Amsterdammer' er anders tegenaan kijkt dat een bewoner in/naast zo'n gebied). Mocht dit niet haalbaar zijn, dan kunnen we eventueel uitwijken naar een externe partij voor het aanvullende onderzoek
- Daarnaast ben ik bezig met een voorstel voor de aangepaste vragenlijst voor het grotere onderzoek, dat wil ik volgende week aan je toesturen

Ik zal je vandaag even bellen om de mogelijkheden voor het extra windonderzoek te verkennen (en ook over de planning). Wellicht helpt het als [redacted] ook over de opzet meedenkt?
Het is niet ideaal dat we in deze fase, nu jullie offerte vrijwel gereed is, nog een aanvullende wens hebben, maar er blijft soms sprake van voortschrijdend inzicht ☺

Met vriendelijke groet,

[redacted]

[redacted]
Programma Amsterdam Klimaatneutraal

Gemeente Amsterdam

[redacted]
[redacted]@amsterdam.nl

[redacted]

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 12 juni 2020 13:36
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: update draagvlakonderzoek

Heel goed plan [redacted], dank voor het inplannen van het overleg!

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 12 juni 2020 13:09
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: update draagvlakonderzoek

Hoi [redacted]
Misschien is het een idee als we dit dan samen met [redacted] bespreken.
Ik heb een moment gevonden voor aanstaande maandag.
Ik stuur zo een vergaderverzoek.

Groet,
[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 12 juni 2020 10:43
Aan: [redacted]
Onderwerp: update draagvlakonderzoek

Ha [redacted],
Hierbij een update over het draagvlakonderzoek:

- Gister is er door raad niet ingestemd met een motie van FvD voor een draagvlakonderzoek naar biomassa: https://www.at5.nl/artikelen/202580/wethouder-vindt-dat-nuance-mist-bij-kritiek-op-biomassacentrales
- Voor windenergie heb ik deze week met projectleider [redacted] gesproken en wij hadden het er ook al even over. Er is behoefte aan een aanvullend kort onderzoek onder bewoners (in en buiten Amsterdam) die in of naast één van de zoekgebieden wonen. Dit opnemen is het grote onderzoek is denk ik lastig, omdat we ook bewoners van buiten Amsterdam willen laten meedoen. Zie bijgaand de schematische weergave van de bedachte opzet
- Bij voorkeur laten we dit aanvullende onderzoek, als het mogelijk is, ook door OIS uitvoeren, o.a. omdat er in het grote onderzoek ook vragen over windenergie zitten (en [redacted] graag wil weten of een 'gemiddelde Amsterdammer' er anders tegenaan kijkt dat een bewoner in/naast zo'n gebied). Mocht dit niet haalbaar zijn, dan kunnen we eventueel uitwijken naar een externe partij voor het aanvullende onderzoek
- Daarnaast ben ik bezig met een voorstel voor de aangepaste vragenlijst voor het grotere onderzoek, dat wil ik volgende week aan je toesturen

Ik zal je vandaag even bellen om de mogelijkheden voor het extra windonderzoek te verkennen (en ook over de planning). Wellicht helpt het als [redacted] ook over de opzet meedenkt?
Het is niet ideaal dat we in deze fase, nu jullie offerte vrijwel gereed is, nog een aanvullende wens hebben, maar er blijft soms sprake van voortschrijdend inzicht ☺
Met vriendelijke groet,
[redacted]

[redacted]
Programma Amsterdam Klimaatneutraal

Gemeente Amsterdam

[redacted]@amsterdam.nl

[redacted]

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 15 juni 2020 16:02
Aan: [redacted]
Onderwerp: FW: Postcodes rondom zoekgebieden wind

Hoi [redacted],
Zie helemaal hieronder de postcodegebieden, ook in A'dam.
Groeten,
[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 11 juni 2020 12:38
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: Postcodes rondom zoekgebieden wind
Alleen in en direct aangrenzend ja

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 11 juni 2020 11:35
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: Postcodes rondom zoekgebieden wind
Helder [redacted].
Thnx.
Voor zoekgebied 2: hun ruim rondom de zoekgebieden had je de PC's geselecteerd? Alleen direct aangrenzend?
Groeten,
[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 11 juni 2020 10:38
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: Postcodes rondom zoekgebieden wind
Hi [redacted],
Zie onderstaand in het rood.
[redacted].

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: dinsdag 9 juni 2020 18:09
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>
CC: [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: RE: Postcodes rondom zoekgebieden wind
Ha [redacted],
Bijgaand de aantallen huishoudens buiten Amsterdam per zoekgebied/gemeente.
Dit zijn in totaal voldoende aantallen om een onderzoek onder te kunnen houden. Dit kan bv. dmv het versturen van een brief via een onderzoeksbureau (OIS of extern) met een verzoek om via een URL met het onderzoek mee te doen (waarbij de vraag is: wie zal hieraan meedoen? vooral mee-/tegenstanders?). Uitspraken per gemeente zal bij bepaalde gemeentes lastig zijn (bv. Halfweg en Muiden), omdat daar het aantal huishoudens in de geselecteerde postcodes beperkt is. Mogelijk moeten gemeentes er overigens eerst mee instemmen dat bewoners een brief gaan krijgen voor een onderzoek?
Hierbij 3 vragen:

- Klopt het dat 3 postcodegebieden bij 2 verschillende zoekgebieden behoren? → Ja
- Klopt het dat 'centrum zuid' zoekgebied # 7 is? → Ja, dat is de kop van de Amstelscheg
- Klopt het dat voor zoekgebied # 2 geen postcodes zijn geselecteerd? → Oh ja, dat klopt. Dat komt omdat wij geen informatieavond gaan houden in dit gebied, omdat er concretere procesparticipatie wordt opgestart vanuit Haven-Stad. Ik had deze kaart gebruikt om de postcodes rond de zoekgebieden te achterhalen: https://www.postcodeafstanden.nl/postcodekaart-nederland.htm

Voor het vervolg:

- In potentie zouden we de bewoners buiten Amsterdam kunnen laten meedoen aan het gehele 'draagvlakonderzoek energietransitie'
- Ik vraag me alleen af hoe handig dat is; bij voorkeur beperk je daar de vragen tot houding tav windenergie (ipv ook vragen naar bv. de manier waarop ze willen dat de gemeente Amsterdam ze gaat helpen bij duurzame initiatieven)
- Voor de vergelijkbaarheid met de houding van Amsterdammers zou je dan denk ik dezelfde methode moeten toepassen in de geselecteerde postcodegebieden in Amsterdam
- Dat wordt dan toch een apart onderzoek (met alleen een selectie van relevante vragen uit het grote onderzoek)
- Je zou dan de volgende onderzoeksopzet krijgen:
    - de basis is het grotere 'draagvlakonderzoek energietransitie', waarin je aan *alle Amsterdammers* oa ook vraagt wat ze van windenergie vinden
    - daarbij stel je in aanvulling hierop voor *bewoners rondom de zoekgebieden (incl. buiten Amsterdam)* alleen de vragen uit het grotere onderzoek over wat ze van windenergie vinden (plus eventueel nog aanvullende vragen hierover)

Het lijkt me bij nader inzien goed als OIS hierin mee gaat denken. Eerst overleg ik graag even met jou. Ik plan iets in voor donderdag.
Groeten en fijne avond,
[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 9 juni 2020 14:32
Aan: [redacted]
Onderwerp: Postcodes rondom zoekgebieden wind

Ter info

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 2 juni 2020 18:47
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@omniplan.org>
CC: [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: RE: Postcodes om energiecommissarissen uit te nodigen

Hi [redacted],
Bijgaand de postcodes per zoekgebied, aan alle kanten van per gebied (ook buiten gemeente Amsterdam):

Ten noorden van ring A10 Noord - zoekgebied #3:

1035
1511
1121
1027
1022
1025
1024
1023
1026
1034

Oost (IJburg/Zeeburgereiland/Sciencepark) – zoekgebied #4:

1026
1095
1086
1087
1098
1113

Zuidoost Diemerbos/Gaasperplas – zoekgebied #5:

1112
1398
1111
1382

1391
1381
1383
1109
1108
1106
1107
1103

Zuidoost: Amstel III en omgeving – zoekgebied #6:

1114
1101
1105
1191
1391

Sloterdijken/havengebied – zoekgebied #1:

1037
1041
1013
1014
1043
1046
1063
1055
1051
1033
1042
1044
1045
1063
1067
1165
1014

Centrum Zuid:

1076
1077
1079
1082
1083
1191
1183
1096
1114

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Programma Klimaatneutraal
Ruimte & Duurzaamheid
Gemeente Amsterdam
[redacted]

[redacted]
Volg ons via
www.facebook.com/duurzaam020
www.twitter.com/duurzaam020
Nieuwsbrief duurzaam020

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: dinsdag 2 juni 2020 17:11
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@omniplan.org>

CC: [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: FW: Postcodes om energiecommissarissen uit te nodigen

Pam, wil je uitzoeken of dit nog steeds de relevante postcodes zijn voor onze zoekgebieden wind? Wellicht ook over de gemeentegrens gebieden toevoegen?

Britte heeft social media zo ver gekregen dat zij toch geo targeting doen op FB ☺.

Groet, [redacted]

Deze hebben we eerder gebruikt, maar wellicht kan hier iets van af of moet er iets bij.

Noord:
1037
1033
1035
1034
1025
1024
1023
1027
1026
1028

Oost/Zuidoost:
1086
1095
1087
1112
1103
1104
1109
1108
1106
1107
1105
1101
1115

Havengebieden:
1037
1041
1013
1014
1043
1046
1063
1055
1051
1033
1042
1044
1045

Centrum Zuid:
1076
1077
1079
1082
1083

West/Nieuw West:
1067

1060
1069
1068
1066

Met vriendelijke groet,

[redacted]

Programma Klimaatneutraal
Ruimte & Duurzaamheid
Gemeente Amsterdam
[redacted]

[redacted]

Volg ons via
www.facebook.com/duurzaam020
www.twitter.com/duurzaam020
Nieuwsbrief duurzaam020

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 25 juni 2020 17:06
Aan: [redacted]
Onderwerp: FW: Aangepaste vragenlijst OIS-onderzoek draagvlak energietransitie
Bijlagen: Vragenlijst draagvlakonderzoek 2020_v0.91.docx

Opvolgingsvlag: Opvolgen
Einddatum: maandag 29 juni 2020 10:00
Vlagstatus: Met vlag

Hoi [redacted],

Dank voor jouw verbeteringen in de vragenlijst!
Ondertussen hebben ook diverse andere collega's ernaar gekeken. Ik heb hun (en ook jouw) feedback verwerkt in de bijgaande aangepaste versie van de vragenlijst.

We zijn er bijna, maar nog niet helemaal.
Mocht jij in bijgaande versie vragen zien staan waarvan je denkt: dat kan niet, laat het me ajb weten ☺

Het proces ziet er nu als volgt uit:

- ik wacht af of onderstaande collega's uiterlijk woensdag een reactie geven
- vervolgens stuur ik donderdag 2 juli de aangepaste versie (incl. eventuele opmerkingen van jou) naar het stadhuis met het verzoek daar een blik op te werpen tijdens mijn vakantie
- ik ben vanaf 4 t/m 24 juli op vakantie, vlak daarna kan de vragenlijst dan definitief worden (waarin de eventuele opmerkingen van het stadhuis dan zijn verwerkt)

Is dit qua planning haalbaar voor jou en collega's? Of duurt dit te lang en moeten we bv. al de versie van volgende week donderdag gebruiken om te laten programmeren? (met een kans dat er nog een paar puntjes moeten worden aangepast nav check door stadhuis)

Met vriendelijke groeten,
[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 25 juni 2020 16:26
Aan: [redacted]
Onderwerp: Aangepaste vragenlijst OIS-onderzoek draagvlak energietransitie

Beste collega's,

Nogmaals dank voor je reactie laatst op de conceptvragenlijst van het OIS-onderzoek over het draagvlak rondom de energietransitie.
Ik heb zoveel als mogelijk jullie opmerkingen verwerkt. Bijgaand de nieuwe versie van de vragenlijst.

Mijn verzoek is of jullie hier ajb nog 1x naar willen kijken?
Als je nog teksten aangepast wilt hebben, laat het mij dan ajb **uiterlijk woensdag 1 juli** weten, bij voorkeur met concrete verbetersuggesties.

Bij voorbaat dank voor een laatste check! (mocht je daar behoefte aan hebben ☺)

Met vriendelijke groeten,
[redacted]

[redacted]
Programma Amsterdam Klimaatneutraal

Gemeente Amsterdam

[redacted]
[redacted]@amsterdam.nl

[redacted]

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 25 juni 2020 17:06
Aan: [redacted]
Onderwerp: FW: Aangepaste vragenlijst OIS-onderzoek draagvlak energietransitie
Bijlagen: Vragenlijst draagvlakonderzoek 2020_v0.91.docx

Opvolgingsvlag: Opvolgen
Einddatum: maandag 29 juni 2020 10:00
Vlagstatus: Met vlag

Hoi [redacted],

Dank voor jouw verbeteringen in de vragenlijst!
Ondertussen hebben ook diverse andere collega's ernaar gekeken. Ik heb hun (en ook jouw) feedback verwerkt in de bijgaande aangepaste versie van de vragenlijst.

We zijn er bijna, maar nog niet helemaal.
Mocht jij in bijgaande versie vragen zien staan waarvan je denkt: dat kan niet, laat het me ajb weten ☺

Het proces ziet er nu als volgt uit:

- ik wacht af of onderstaande collega's uiterlijk woensdag een reactie geven
- vervolgens stuur ik donderdag 2 juli de aangepaste versie (incl. eventuele opmerkingen van jou) naar het stadhuis met het verzoek daar een blik op te werpen tijdens mijn vakantie
- ik ben vanaf 4 t/m 24 juli op vakantie, vlak daarna kan de vragenlijst dan definitief worden (waarin de eventuele opmerkingen van het stadhuis dan zijn verwerkt)

Is dit qua planning haalbaar voor jou en collega's? Of duurt dit te lang en moeten we bv. al de versie van volgende week donderdag gebruiken om te laten programmeren? (met een kans dat er nog een paar puntjes moeten worden aangepast nav check door stadhuis)

Met vriendelijke groeten,
[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 25 juni 2020 16:26
Aan: [redacted]
Onderwerp: Aangepaste vragenlijst OIS-onderzoek draagvlak energietransitie

Beste collega's,

Nogmaals dank voor je reactie laatst op de conceptvragenlijst van het OIS-onderzoek over het draagvlak rondom de energietransitie.
Ik heb zoveel als mogelijk jullie opmerkingen verwerkt. Bijgaand de nieuwe versie van de vragenlijst.

Mijn verzoek is of jullie hier ajb nog 1x naar willen kijken?
Als je nog teksten aangepast wilt hebben, laat het mij dan ajb **uiterlijk woensdag 1 juli** weten, bij voorkeur met concrete verbetersuggesties.

Bij voorbaat dank voor een laatste check! (mocht je daar behoefte aan hebben ☺)

Met vriendelijke groeten,
[redacted]

[redacted]
Programma Amsterdam Klimaatneutraal

Gemeente Amsterdam

[redacted]
[redacted]@amsterdam.nl

[redacted]

Onderzoek woningen en energieverbruik 2020

Vooraf:

- onderzoek is vervolgmeting op OIS-onderzoek uit voorjaar 2019
- deel van vragen zijn tbv jaarlijkse monitoring
- deel van vragen betreffen actuele onderwerpen

INTRO

Beste…,

De gemeente Amsterdam wil een leefbare en toekomstbestendige stad zijn. Om hier inzichten voor op te doen, voeren we een onderzoek uit naar woningen en het energieverbruik van Amsterdamse huishoudens. Hoe denkt u hierover en welke keuzes worden hierbij in uw huishouden gemaakt? Daartoe willen wij u uitnodigen om een vragenlijst voor uw huishouden in te vullen.

ALGEMEEN JAARLIJKS VAST TERUGKEREND BLOK VAN VRAGEN T.B.V. MONITORING
---

1. Bent u huurder of eigenaar van uw woning?
   - ik ben eigenaar van de woning waarin ik woon
   - ik huur een sociale huurwoning van een woningcorporatie
   - ik huur een sociale huurwoning van een particuliere verhuurder
   - ik huur een vrije sector huurwoning van een woningcorporatie
   - ik huur een vrije sector huurwoning van een particuliere verhuurder
   - anders, namelijk….
   - weet niet/geen antwoord

2. Maakt uw woning deel uit van een vereniging van eigenaren (VvE)?
   - ja
   - nee
   - weet niet/geen antwoord

3. Wat is het bouwjaar van uw woning?
   - voor 1946
   - 1946-1980
   - 1981-1990
   - 1991-2000
   - 2001 -heden
   - weet niet/geen antwoord

4. Kookt u op …(niet bedoeld is de oven)?
   - gas
   - elektriciteit (incl. inductie)
   - een andere manier, namelijk…

- weet niet/geen antwoord

5. Op welke manier wordt uw woning verwarmd? [meerdere antwoordmogelijkheden]
- met behulp van gas (een eigen CV-ketel of gaskachel)
- met behulp van elektriciteit
- met behulp van stadsverwarming
- met behulp van blokverwarming
- op een andere manier, namelijk…
- weet niet/geen antwoord

6. Welke van de volgende energiebronnen zijn volgens u duurzaam? [meerdere antwoorden, antwoorden graag randomiseren]
- aardgas
- aardolie
- kolen
- stadswarmte
- restwarmte van het afvalbedrijf (AEB)
- restwarmte van de industrie
- zon
- wind
- biomassa
- waterkracht
- warmte uit aarde
- kernenergie
- anders, namelijk….
- geen van deze
- weet niet/geen antwoord

[na vraag 6 niet meer terug kunnen klikken]
7. Duurzame energiebronnen zijn bijvoorbeeld zonne-en windenergie. Hoe kijkt u in het algemeen aan tegen (de overstap naar) duurzame energie? Kunt u per stelling aangeven in hoeverre u het ermee eens bent. [alle items 5-punts schaal van helemaal mee eens tot helemaal mee oneens] [RANDOM VOORLEGGEN]
- ik heb weinig tot geen kennis over het onderwerp duurzame energie
- ik vind de overstap naar duurzame energie een goede zaak
- iedereen in de maatschappij is verantwoordelijk voor de overstap naar duurzame energie, ook ik zal hieraan moeten bijdragen
- ik wil er niets mee te maken hebben
- ik draag actief bij aan de overstap naar duurzame energie
- ik probeer anderen mee te krijgen bij de overstap naar duurzame energie

8. Bent u in het afgelopen jaar anders gaan aankijken tegen duurzame energie?
- ja, positiever (ga naar vraag 9)
- ja, negatiever (ga naar vraag 9)
- nee, hetzelfde (ga naar vraag 10)
- weet ik niet (ga naar vraag 10)

9. Wat denkt u dat de reden is dat u <positiever/negatiever [inspelen op antwoord vraag 8]> aan bent gaan kijken tegen duurzame energie? [open vraag]

10. De Rijksoverheid heeft besloten dat Nederland in 2050 aardgasvrij moet zijn. Amsterdam wil in 2040 aardgasvrij zijn. Wat vindt u ervan dat Amsterdam van het aardgas af gaat?

- zeer positief
- positief
- neutraal
- negatief
- zeer negatief
- weet ik niet

11. Zijn één of meer van de onderstaande duurzame maatregelen of acties tot nu toe genomen/uitgevoerd in uw woning?
[antwoorden randomiseren, meerdere antwoorden mogelijk]

- gebruik van spaarlampen / ledlampen
- (drie)dubbel glas
- vloerisolatie, muurisolatie of dakisolatie
- radiatorfolie
- energiebesparende hoogrendements cv-ketel
- energiemanager (bv. Toon)
- gas en/of stroom afnemen van een 100% duurzame energiemaatschappij
- volledig van gas af
- zonneboiler voor warm water
- zonnepanelen
- warmtepomp
- koken op inductie
- anders, namelijk .....
- geen van bovenstaande
- weet niet/geen antwoord

12.Waren deze duurzame maatregelen in uw woning genomen voordat u er ging wonen?

- ja, allemaal
- ja, gedeeltelijk
- nee
- weet niet/geen antwoord

13a. Zijn er plannen in uw huishouden en/of VVE om in de komende 12 maanden (nog) meer duurzame maatregelen te nemen? Indien ja, kunt u aangeven welke maatregelen worden overwogen? [meerdere antwoorden]

- ja, spaarlampen / ledlampen
- ja, (drie)dubbel glas
- ja, vloerisolatie, muurisolatie of dakisolatie
- ja, radiatorfolie
- ja, energiebesparende hoogrendements cv-ketel
- ja, energiemanager (bv. Toon)
- ja, gas en/of stroom afnemen van een 100% duurzame energiemaatschappij
- ja, volledig van gas af
- ja, zonneboiler voor warm water
- ja, zonnepanelen

- ja, warmtepomp
- ja, koken op inductie
- ja, anders, namelijk .....
- nee (ga naar vraag 14)
- weet niet/geen antwoord (ga naar vraag 14)

13b. Ervaart u of verwacht u bepaalde obstakels bij het nemen van deze duurzame maatregelen? [open vraag]

- ja, namelijk...
- nee
- weet niet/geen antwoord

BLOK MET FLEXIBELE/ACTUELE VRAGEN DIE ELK JAAR KUNNEN VERANDEREN

---

14. Zorgt de coronacrisis ervoor dat u duurzame maatregelen in uw woning uitstelt of niet meer gaat nemen?

- ja, zeker (ga naar vraag 15a)
- waarschijnlijk wel (ga naar vraag 15a)
- misschien (ga naar vraag 15a)
- waarschijnlijk niet (ga naar vraag 16)
- zeker niet (ga naar vraag 16)
- weet ik niet (ga naar vraag 16)
- ik was al niet van plan om duurzame maatregelen te nemen (ga naar vraag 16)
- vanwege de coronacrisis ben ik extra/versneld duurzaamheidsmaatregelen gaan namen (ga naar vraag 15b)

15a. Welke duurzame maatregelen gaat u (misschien) uitstellen of niet meer nemen vanwege de coronacrisis? [open vraag]

15b. Welke duurzame maatregelen heeft u extra/versneld genomen vanwege de coronacrisis? [open vraag]

16. Wat verwacht u van de gemeente Amsterdam om uw huishouden te helpen bij het treffen van duurzame maatregelen? Ik verwacht dat de gemeente... [meerdere opties mogelijk]

- (een deel van) de kosten vergoedt
- Informatie geeft over financierings- en/of subsidiemogelijkheden
- aangeeft welk alternatief het beste voor mij is
- mij de vrijheid geeft om zelf de keuze te maken bij het nemen van duurzame maatregelen
- zegt welke stappen ik wanneer moet nemen
- mij wijst op geschikte en betrouwbare (installatie)bedrijven
- mij verbindt met buurtgenoten die ook duurzame maatregelen in hun woning nemen
- zich niet bemoeit met het nemen van duurzame maatregelen in mijn woning
- anders, namelijk ...
- weet ik niet

17. Hoe ervaart u op dit moment de communicatie van de gemeente Amsterdam over de mogelijkheden van duurzame maatregelen voor uw huis?

- goed
- neutraal
- slecht
- anders, namelijk…
- weet ik niet

18a. Hoe zou u het liefst benaderd willen worden door de gemeente over de mogelijkheden van duurzame maatregelen voor uw huis en de eventuele ondersteuning daarbij? [open vraag]

18b. En als u zou moeten kiezen uit de onderstaande manieren van benaderen door de gemeente (over de mogelijkheden van duurzame maatregelen voor uw huis en de eventuele ondersteuning daarbij), welke heeft dan uw voorkeur?
Via…

- een maandelijkse nieuwsbrief
- een huis-aan-huisblad
- een website met daarop informatie
- social media posts
- persoonlijk contact met een energiecoach
- anders, namelijk…
- weet ik niet

19. Welke inhoud zou u het liefst tegenkomen bij informatie van de gemeente over de mogelijkheden van duurzame maatregelen voor uw huis en de eventuele ondersteuning daarbij?

- nieuwsartikelen
- duurzame tips
- inspirerende verhalen over duurzame initiatieven
- praktische informatie over subsidies
- veel gestelde vragen en antwoorden
- anders, namelijk…
- weet ik niet

20. Halverwege 2019 stonden er 38 windmolens in Amsterdam. In 7 Amsterdamse gebieden worden voor het jaar 2030 waarschijnlijk 17 extra windmolens geplaatst. Deze windmolens zullen ongeveer 150 m hoog worden en volgens alle wettelijke normen worden geplaatst. Met 1 windmolen kunnen ongeveer 5.000 Amsterdamse huishoudens jaarlijks van duurzame elektriciteit worden voorzien. Bewoners in de buurt van de windmolen krijgen de mogelijkheid om financieel mee te profiteren van de opbrengsten.

Hieronder zijn de 7 gebieden weergegeven (plus een extra gebied als er onvoldoende mogelijkheden blijken te zijn in de 7 gebieden en een impressie van hoe het eruit zou kunnen zien):

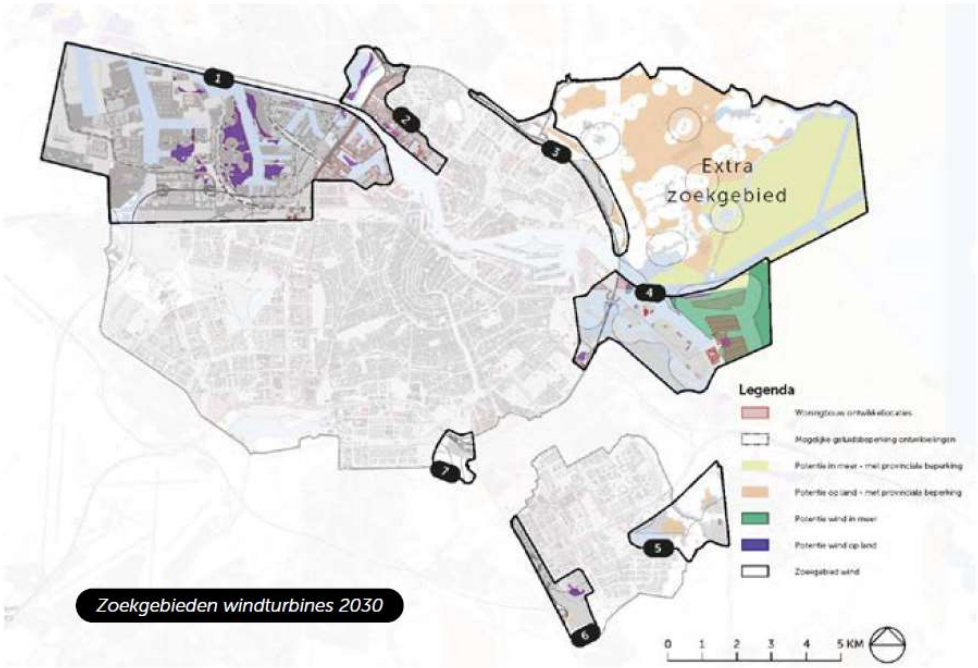

Kunt u aangegeven in hoeverre u het ermee eens bent dat in deze gebieden mogelijk extra windmolens worden gerealiseerd in Amsterdam?

- helemaal mee eens
- mee eens
- niet mee eens en niet mee oneens
- mee oneens
- helemaal mee oneens
- weet ik niet

21. Kunt u toelichten waarom u zo aan kijkt tegen het realiseren van windmolens in deze gebieden in Amsterdam? [open vraag]

22. In welke gebieden vindt u het **niet acceptabel** als er extra windmolens geplaatst worden? [meerdere antwoorden mogelijk]

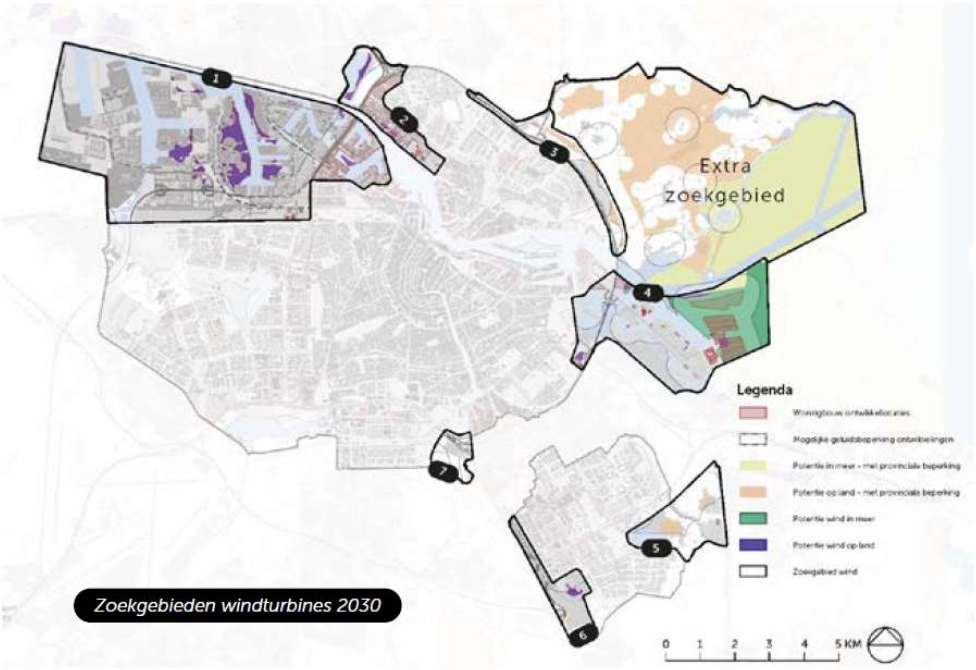

- 1 – Havengebied
- 2 – Noorder IJplas
- 3 – Noordrand A10
- 4 – IJburg, Sciencepark en Zeeburgereiland
- 5 – Gaasperplas en Driemond
- 6 – Amstel III
- 7 – Amstelscheg
- in geen enkel gebied
- weet ik niet

23. Welke van de volgende aspecten zijn voor u belangrijk als er in Amsterdam extra windmolens geplaatst worden? [meerdere antwoorden mogelijk]

- de hoogte van de windmolens
- het geluid van de windmolens
- hoe ver ze van woningen af staan
- de mate waarop je ze kunt zien
- de mate waarin bewoners financieel kunnen meeprofiteren
- de manier waarop bewoners in de buurt van de windmolens vooraf betrokken worden bij de plannen
- anders, nl…
- weet ik niet

ACHTERGRONDVRAGEN
---

24. In dit onderzoek zijn we benieuwd of het huishoudinkomen invloed heeft op de uitkomsten. De volgende vraag stellen we dan ook enkel voor dit doeleinde.
In welke klasse valt het netto inkomen van uw huishouden?

Uitkeringen, pensioengelden, alimentatie en dergelijke zijn ook inkomsten. Vakantiegeld, kinderbijslag, zorgtoeslag, huurtoeslag, kinderopvangtoeslag en inkomen van kinderen jonger dan 18 jaar vallen niet onder het netto inkomen.

- netto 750 euro per maand of minder
- netto tussen de 751 en 1.750 euro per maand
- netto tussen de 1.751 en 3.050 euro per maand
- netto tussen de 3.051 en 5.000 euro per maand
- netto meer dan 5.001 per maand
- weet niet/geen antwoord

[diverse overige achtergrondkenmerken zijn aanwezig in het panel van OIS]

25. Bedankt voor uw medewerking aan het onderzoek. Heeft u nog opmerkingen naar aanleiding van het onderzoek?

Onderzoek woningen en energieverbruik 2020

Vooraf:

- onderzoek is vervolgmeting op OIS-onderzoek uit voorjaar 2019
- deel van vragen zijn tbv jaarlijkse monitoring
- deel van vragen betreffen actuele onderwerpen

INTRO

Beste…,

De gemeente Amsterdam wil een leefbare en toekomstbestendige stad zijn. Om hier inzichten voor op te doen, voeren we een onderzoek uit naar woningen en het energieverbruik van Amsterdamse huishoudens. Hoe denkt u hierover en welke keuzes worden hierbij in uw huishouden gemaakt? Daartoe willen wij u uitnodigen om een vragenlijst voor uw huishouden in te vullen.

ALGEMEEN JAARLIJKS VAST TERUGKEREND BLOK VAN VRAGEN T.B.V. MONITORING

---

1. Bent u huurder of eigenaar van uw woning?
   - ik ben eigenaar van de woning waarin ik woon
   - ik huur een sociale huurwoning van een woningcorporatie
   - ik huur een sociale huurwoning van een particuliere verhuurder
   - ik huur een vrije sector huurwoning van een woningcorporatie
   - ik huur een vrije sector huurwoning van een particuliere verhuurder
   - anders, namelijk….
   - weet niet/geen antwoord

2. Maakt uw woning deel uit van een vereniging van eigenaren (VvE)?
   - ja
   - nee
   - weet niet/geen antwoord

3. Wat is het bouwjaar van uw woning?
   - voor 1946
   - 1946-1980
   - 1981-1990
   - 1991-2000
   - 2001 -heden
   - weet niet/geen antwoord

4. Kookt u op …(niet bedoeld is de oven)?
   - gas
   - elektriciteit (incl. inductie)
   - een andere manier, namelijk…

- weet niet/geen antwoord

5. Op welke manier wordt uw woning verwarmd? [meerdere antwoordmogelijkheden]
- met behulp van gas (een eigen CV-ketel of gaskachel)
- met behulp van elektriciteit
- met behulp van stadsverwarming
- met behulp van blokverwarming
- op een andere manier, namelijk…
- weet niet/geen antwoord

6. Welke van de volgende energiebronnen zijn volgens u duurzaam? [meerdere antwoorden, antwoorden graag randomiseren]
- aardgas
- aardolie
- kolen
- stadswarmte
- restwarmte van het afvalbedrijf (AEB)
- restwarmte van de industrie
- zon
- wind
- biomassa
- waterkracht
- warmte uit aarde
- kernenergie
- anders, namelijk….
- geen van deze
- weet niet/geen antwoord

[na vraag 6 niet meer terug kunnen klikken]
7. Duurzame energiebronnen zijn bijvoorbeeld zonne-en windenergie. Hoe kijkt u in het algemeen aan tegen (de overstap naar) duurzame energie? Kunt u per stelling aangeven in hoeverre u het ermee eens bent. [alle items 5-punts schaal van helemaal mee eens tot helemaal mee oneens] [RANDOM VOORLEGGEN]
- ik heb weinig tot geen kennis over het onderwerp duurzame energie
- ik vind de overstap naar duurzame energie een goede zaak
- iedereen in de maatschappij is verantwoordelijk voor de overstap naar duurzame energie, ook ik zal hieraan moeten bijdragen
- ik wil er niets mee te maken hebben
- ik draag actief bij aan de overstap naar duurzame energie
- ik probeer anderen mee te krijgen bij de overstap naar duurzame energie

8. Bent u in het afgelopen jaar anders gaan aankijken tegen duurzame energie?
- ja, positiever (ga naar vraag 9)
- ja, negatiever (ga naar vraag 9)
- nee, hetzelfde (ga naar vraag 10)
- weet ik niet (ga naar vraag 10)

9. Wat denkt u dat de reden is dat u <positiever/negatiever [inspelen op antwoord vraag 8]> aan bent gaan kijken tegen duurzame energie? [open vraag]

10. De Rijksoverheid heeft besloten dat Nederland in 2050 aardgasvrij moet zijn. Amsterdam wil in 2040 aardgasvrij zijn. Wat vindt u ervan dat Amsterdam van het aardgas af gaat?

- zeer positief
- positief
- neutraal
- negatief
- zeer negatief
- weet ik niet

11. Zijn één of meer van de onderstaande duurzame maatregelen of acties tot nu toe genomen/uitgevoerd in uw woning?
[antwoorden randomiseren, meerdere antwoorden mogelijk]

- gebruik van spaarlampen / ledlampen
- (drie)dubbel glas
- vloerisolatie, muurisolatie of dakisolatie
- radiatorfolie
- energiebesparende hoogrendements cv-ketel
- energiemanager (bv. Toon)
- gas en/of stroom afnemen van een 100% duurzame energiemaatschappij
- volledig van gas af
- zonneboiler voor warm water
- zonnepanelen
- warmtepomp
- koken op inductie
- anders, namelijk .....
- geen van bovenstaande
- weet niet/geen antwoord

12.Waren deze duurzame maatregelen in uw woning genomen voordat u er ging wonen?

- ja, allemaal
- ja, gedeeltelijk
- nee
- weet niet/geen antwoord

13a. Zijn er plannen in uw huishouden en/of VVE om in de komende 12 maanden (nog) meer duurzame maatregelen te nemen? Indien ja, kunt u aangeven welke maatregelen worden overwogen? [meerdere antwoorden]

- ja, spaarlampen / ledlampen
- ja, (drie)dubbel glas
- ja, vloerisolatie, muurisolatie of dakisolatie
- ja, radiatorfolie
- ja, energiebesparende hoogrendements cv-ketel
- ja, energiemanager (bv. Toon)
- ja, gas en/of stroom afnemen van een 100% duurzame energiemaatschappij
- ja, volledig van gas af
- ja, zonneboiler voor warm water
- ja, zonnepanelen

- ja, warmtepomp
- ja, koken op inductie
- ja, anders, namelijk .....
- nee (ga naar vraag 14)
- weet niet/geen antwoord (ga naar vraag 14)

13b. Ervaart u of verwacht u bepaalde obstakels bij het nemen van deze duurzame maatregelen? [open vraag]

- ja, namelijk…
- nee
- weet niet/geen antwoord

BLOK MET FLEXIBELE/ACTUELE VRAGEN DIE ELK JAAR KUNNEN VERANDEREN

---

14. Zorgt de coronacrisis ervoor dat u duurzame maatregelen in uw woning uitstelt of niet meer gaat nemen?

- ja, zeker (ga naar vraag 15a)
- waarschijnlijk wel (ga naar vraag 15a)
- misschien (ga naar vraag 15a)
- waarschijnlijk niet (ga naar vraag 16)
- zeker niet (ga naar vraag 16)
- weet ik niet (ga naar vraag 16)
- ik was al niet van plan om duurzame maatregelen te nemen (ga naar vraag 16)
- vanwege de coronacrisis ben ik extra/versneld duurzaamheidsmaatregelen gaan namen (ga naar vraag 15b)

15a. Welke duurzame maatregelen gaat u (misschien) uitstellen of niet meer nemen vanwege de coronacrisis? [open vraag]

15b. Welke duurzame maatregelen heeft u extra/versneld genomen vanwege de coronacrisis? [open vraag]

16. Wat verwacht u van de gemeente Amsterdam om uw huishouden te helpen bij het treffen van duurzame maatregelen? Ik verwacht dat de gemeente… [meerdere opties mogelijk]

- (een deel van) de kosten vergoedt
- Informatie geeft over financierings- en/of subsidiemogelijkheden
- aangeeft welk alternatief het beste voor mij is
- mij de vrijheid geeft om zelf de keuze te maken bij het nemen van duurzame maatregelen
- zegt welke stappen ik wanneer moet nemen
- mij wijst op geschikte en betrouwbare (installatie)bedrijven
- mij verbindt met buurtgenoten die ook duurzame maatregelen in hun woning nemen
- zich niet bemoeit met het nemen van duurzame maatregelen in mijn woning
- anders, namelijk …
- weet ik niet

17. Hoe ervaart u op dit moment de communicatie van de gemeente Amsterdam over de mogelijkheden van duurzame maatregelen voor uw huis?

- goed
- neutraal
- slecht
- anders, namelijk…
- weet ik niet

18a. Hoe zou u het liefst benaderd willen worden door de gemeente over de mogelijkheden van duurzame maatregelen voor uw huis en de eventuele ondersteuning daarbij? [open vraag]

18b. En als u zou moeten kiezen uit de onderstaande manieren van benaderen door de gemeente (over de mogelijkheden van duurzame maatregelen voor uw huis en de eventuele ondersteuning daarbij), welke heeft dan uw voorkeur?
Via…

- een maandelijkse nieuwsbrief
- een huis-aan-huisblad
- een website met daarop informatie
- social media posts
- persoonlijk contact met een energiecoach
- anders, namelijk…
- weet ik niet

19. Welke inhoud zou u het liefst tegenkomen bij informatie van de gemeente over de mogelijkheden van duurzame maatregelen voor uw huis en de eventuele ondersteuning daarbij?

- nieuwsartikelen
- duurzame tips
- inspirerende verhalen over duurzame initiatieven
- praktische informatie over subsidies
- veel gestelde vragen en antwoorden
- anders, namelijk…
- weet ik niet

20. Halverwege 2019 stonden er 38 windmolens in Amsterdam. In 7 Amsterdamse gebieden worden voor het jaar 2030 waarschijnlijk 17 extra windmolens geplaatst. Deze windmolens zullen ongeveer 150 m hoog worden en volgens alle wettelijke normen worden geplaatst. Met 1 windmolen kunnen ongeveer 5.000 Amsterdamse huishoudens jaarlijks van duurzame elektriciteit worden voorzien. Bewoners in de buurt van de windmolen krijgen de mogelijkheid om financieel mee te profiteren van de opbrengsten.

Hieronder zijn de 7 gebieden weergegeven (plus een extra gebied als er onvoldoende mogelijkheden blijken te zijn in de 7 gebieden en een impressie van hoe het eruit zou kunnen zien):

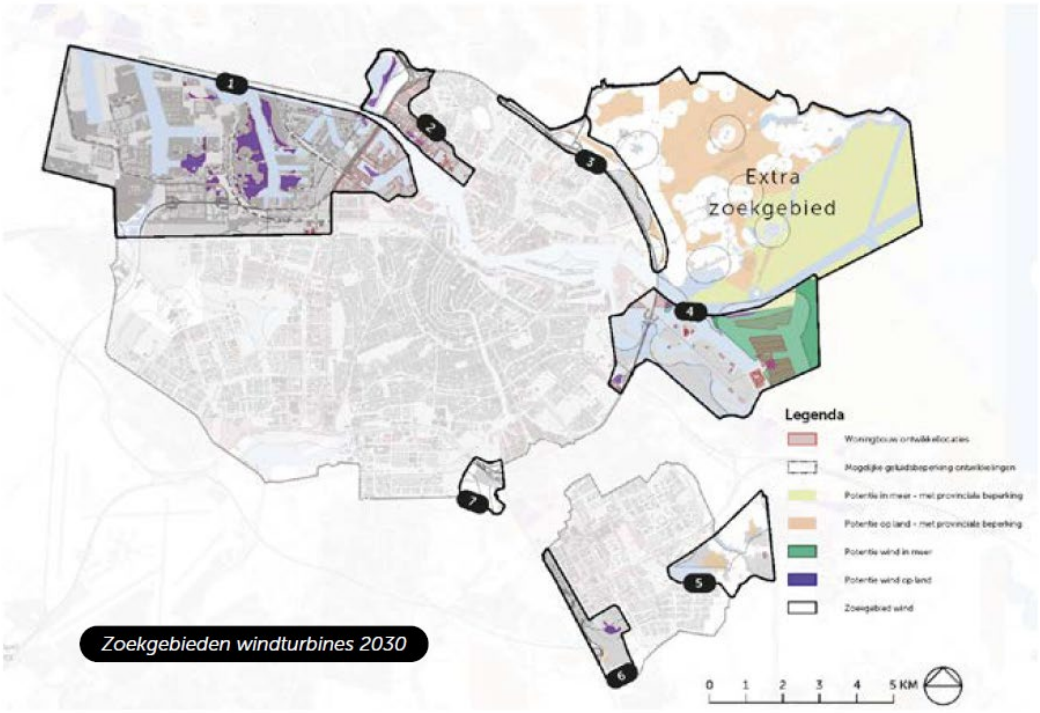

Kunt u aangegeven in hoeverre u het ermee eens bent dat in deze gebieden mogelijk extra windmolens worden gerealiseerd in Amsterdam?

- helemaal mee eens
- mee eens
- niet mee eens en niet mee oneens
- mee oneens
- helemaal mee oneens
- weet ik niet

21. Kunt u toelichten waarom u zo aan kijkt tegen het realiseren van windmolens in deze gebieden in Amsterdam? [open vraag]

22. In welke gebieden vindt u het **niet acceptabel** als er extra windmolens geplaatst worden? [meerdere antwoorden mogelijk]

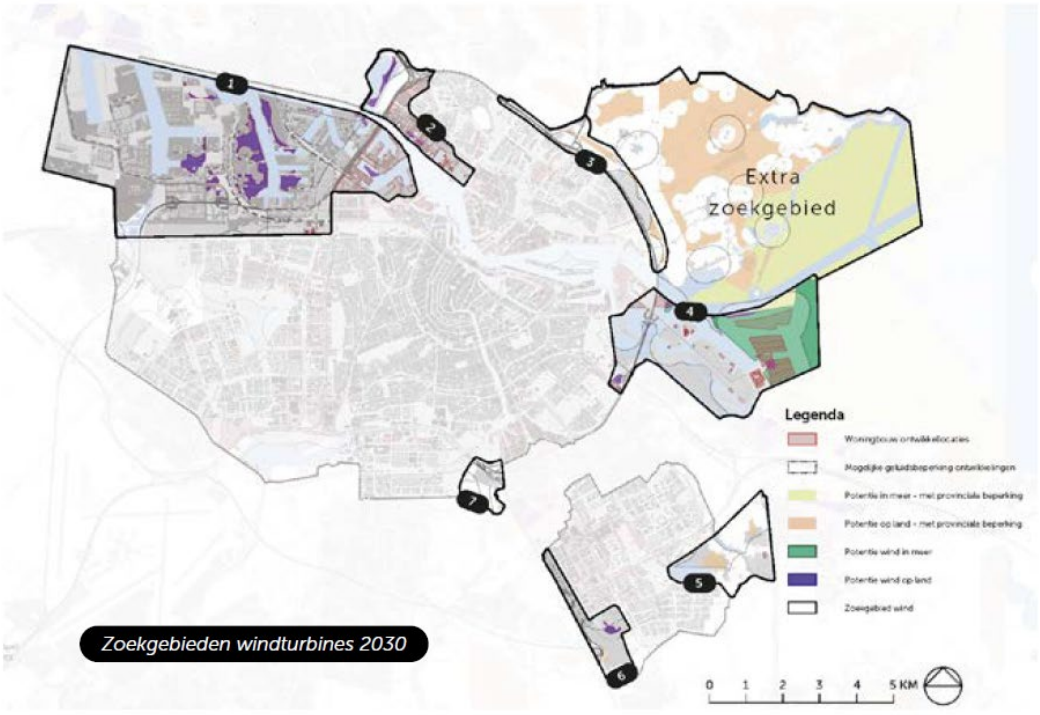

- 1 – Havengebied
- 2 – Noorder IJplas
- 3 – Noordrand A10
- 4 – IJburg, Sciencepark en Zeeburgereiland
- 5 – Gaasperplas en Driemond
- 6 – Amstel III
- 7 – Amstelscheg
- in geen enkel gebied
- weet ik niet

23. Welke van de volgende aspecten zijn voor u belangrijk als er in Amsterdam extra windmolens geplaatst worden? [meerdere antwoorden mogelijk]

- de hoogte van de windmolens
- het geluid van de windmolens
- hoe ver ze van woningen af staan
- de mate waarop je ze kunt zien
- de mate waarin bewoners financieel kunnen meeprofiteren
- de manier waarop bewoners in de buurt van de windmolens vooraf betrokken worden bij de plannen
- anders, nl...
- weet ik niet

ACHTERGRONDVRAGEN
---

24. In dit onderzoek zijn we benieuwd of het huishoudinkomen invloed heeft op de uitkomsten. De volgende vraag stellen we dan ook enkel voor dit doeleinde.
In welke klasse valt het netto inkomen van uw huishouden?

Uitkeringen, pensioengelden, alimentatie en dergelijke zijn ook inkomsten. Vakantiegeld, kinderbijslag, zorgtoeslag, huurtoeslag, kinderopvangtoeslag en inkomen van kinderen jonger dan 18 jaar vallen niet onder het netto inkomen.

- netto 750 euro per maand of minder
- netto tussen de 751 en 1.750 euro per maand
- netto tussen de 1.751 en 3.050 euro per maand
- netto tussen de 3.051 en 5.000 euro per maand
- netto meer dan 5.001 per maand
- weet niet/geen antwoord

[diverse overige achtergrondkenmerken zijn aanwezig in het panel van OIS]

25. Bedankt voor uw medewerking aan het onderzoek. Heeft u nog opmerkingen naar aanleiding van het onderzoek?

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 26 juni 2020 9:58
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: Aangepaste vragenlijst OIS-onderzoek draagvlak energietransitie

Top!

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 26 juni 2020 09:37
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: Aangepaste vragenlijst OIS-onderzoek draagvlak energietransitie

Hoi [redacted],
Ik ga er begin van volgende week even nog een keer naar kijken.
Duidelijk qua proces.
Groet,
[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 25 juni 2020 17:06
Aan: [redacted]
Onderwerp: FW: Aangepaste vragenlijst OIS-onderzoek draagvlak energietransitie

Hoi [redacted],
Dank voor jouw verbeteringen in de vragenlijst!
Ondertussen hebben ook diverse andere collega's ernaar gekeken. Ik heb hun (en ook jouw) feedback verwerkt in de bijgaande aangepaste versie van de vragenlijst.
We zijn er bijna, maar nog niet helemaal.
Mocht jij in bijgaande versie vragen zien staan waarvan je denkt: dat kan niet, laat het me ajb weten ☺
Het proces ziet er nu als volgt uit:

- ik wacht af of onderstaande collega's uiterlijk woensdag een reactie geven
- vervolgens stuur ik donderdag 2 juli de aangepaste versie (incl. eventuele opmerkingen van jou) naar het stadhuis met het verzoek daar een blik op te werpen tijdens mijn vakantie
- ik ben vanaf 4 t/m 24 juli op vakantie, vlak daarna kan de vragenlijst dan definitief worden (waarin de eventuele opmerkingen van het stadhuis dan zijn verwerkt)

Is dit qua planning haalbaar voor jou en collega's? Of duurt dit te lang en moeten we bv. al de versie van volgende week donderdag gebruiken om te laten programmeren? (met een kans dat er nog een paar puntjes moeten worden aangepast nav check door stadhuis)
Met vriendelijke groeten,
[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 25 juni 2020 16:26
Aan: [redacted]
Onderwerp: Aangepaste vragenlijst OIS-onderzoek draagvlak energietransitie

Beste collega's,
Nogmaals dank voor je reactie laatst op de conceptvragenlijst van het OIS-onderzoek over het draagvlak rondom de energietransitie.
Ik heb zoveel als mogelijk jullie opmerkingen verwerkt. Bijgaand de nieuwe versie van de vragenlijst.
Mijn verzoek is of jullie hier ajb nog 1x naar willen kijken?
Als je nog teksten aangepast wilt hebben, laat het mij dan ajb **uiterlijk woensdag 1 juli** weten, bij voorkeur met concrete verbetersuggesties.
Bij voorbaat dank voor een laatste check! (mocht je daar behoefte aan hebben ☺)
Met vriendelijke groeten,
[redacted]

[redacted]
Programma Amsterdam Klimaatneutraal

Gemeente Amsterdam

[redacted]
[redacted]@amsterdam.nl

[redacted]

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 26 juni 2020 9:33
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: offerte draagvlakonderzoek

Opvolgingsvlag: Opvolgen
Einddatum: dinsdag 30 juni 2020 9:30
Vlagstatus: Met vlag

Beste [redacted] en [redacted],

Mijn collega [redacted] had nog geen contact opgenomen met [redacted] over een onderzoek over bedrijven.

Daarmee blijft mijn vraag overeind of jullie ajb zouden willen checken wie vanuit OIS tijd zou hebben voor een overleg met R&D over de wensen van dit nieuwe onderzoek.
Bij voorbaat dank voor jullie reactie!

Met vriendelijke groeten,
[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 23 juni 2020 13:28
Aan: [redacted]
Onderwerp: Re: offerte draagvlakonderzoek

Nog een kleine aanvulling: het kan zijn dat mijn collega [redacted] al contact met [redacted] heeft over een bedrijfsenquete. Ik zoek eea uit en kom er snel op terug.

Groeten,
[redacted]

Op 23 jun. 2020 om 11:17 heeft [redacted]@amsterdam.nl> het volgende geschreven:

> Beste [redacted] en [redacted],
>
> In aanvulling op mijn eerdere reactie en nav jullie opmerking bij 'buiten scope':
>
> Zojuist heb ik het onderzoek gepresenteerd bij het kernteam van Amsterdam Klimaatneutraal.
> Iedereen was er enthousiast over om een dergelijk onderzoek óók uit te voeren onder bedrijven – en indien mogelijk ook onder maatschappelijke instellingen. Er is bij nader inzien budget voor beschikbaar.
> Ik ga nog even kijken wie vanuit ons bij dit traject betrokken wil zijn. Mogelijk is er ook interesse vanuit partijen zoals de Economic Board en de MRA.

Mijn vraag is of jullie willen checken wie vanuit OIS hiervoor contactpersoon zou kunnen zijn? Het lijkt me verstandig om het als een los onderzoek te zien, naast het huidige draagvlakonderzoek onder bewoners.

Bij voorbaat dank voor jullie reactie en groeten,
[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: woensdag 17 juni 2020 11:26
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: offerte draagvlakonderzoek

Hoi [redacted],

Ik heb de offerte nog een beetje aangepast. Ik heb de respons targets iets algemener gemaakt en iets naar beneden aangepast, maar ook het hoge streven erin laten staan. Daar is ook het bedrag van de face-to-face dataverzameling op gebaseerd.
Verder heb ik de planning iets aangepast; de periode voor de dataverzameling (vooral van straatinterviews) is vooral iets ruimer genomen.

Groet,

[redacted]

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Senior Onderzoeker
Onderzoek, Informatie en Statistiek (OIS)

Gemeente Amsterdam
www.ois.amsterdam.nl

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 26 juni 2020 9:50
Aan: [redacted]
CC: [redacted]

Onderwerp: RE: offerte draagvlakonderzoek

Hoi [redacted],

Fijn, dank je wel!

Met vriendelijke groet,
[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 26 juni 2020 09:35
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: offerte draagvlakonderzoek

Hoi [redacted],

Ik heb deze vraag doorgestuurd naar collega's [redacted] en [redacted]. Goed dat we weten dat er geen verzoek binnen is gekomen bij [redacted].

Groet,

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 26 juni 2020 09:33
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: offerte draagvlakonderzoek

Beste [redacted] en [redacted],

Mijn collega [redacted] had nog geen contact opgenomen met [redacted] over een onderzoek over bedrijven.

Daarmee blijft mijn vraag overeind of jullie ajb zouden willen checken wie vanuit OIS tijd zou hebben voor een overleg met R&D over de wensen van dit nieuwe onderzoek.
Bij voorbaat dank voor jullie reactie!

Met vriendelijke groeten,
[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 23 juni 2020 13:28
Aan: [redacted]
Onderwerp: Re: offerte draagvlakonderzoek

Nog een kleine aanvulling: het kan zijn dat mijn collega [redacted] al contact met [redacted] heeft over een bedrijfsenquete. Ik zoek eea uit en kom er snel op terug.

Groeten,
[redacted]

Op 23 jun. 2020 om 11:17 heeft [redacted]@amsterdam.nl> het volgende geschreven:

> Beste [redacted] en [redacted],
>
> In aanvulling op mijn eerdere reactie en nav jullie opmerking bij 'buiten scope':
>
> Zojuist heb ik het onderzoek gepresenteerd bij het kernteam van Amsterdam Klimaatneutraal. Iedereen was er enthousiast over om een dergelijk onderzoek óók uit te voeren onder bedrijven – en indien mogelijk ook onder maatschappelijke instellingen. Er is bij nader inzien budget voor beschikbaar. Ik ga nog even kijken wie vanuit ons bij dit traject betrokken wil zijn. Mogelijk is er ook interesse vanuit partijen zoals de Economic Board en de MRA.
>
> Mijn vraag is of jullie willen checken wie vanuit OIS hiervoor contactpersoon zou kunnen zijn? Het lijkt me verstandig om het als een los onderzoek te zien, naast het huidige draagvlakonderzoek onder bewoners.
>
> Bij voorbaat dank voor jullie reactie en groeten,
> [redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: woensdag 17 juni 2020 11:26
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: offerte draagvlakonderzoek

Hoi [redacted],

Ik heb de offerte nog een beetje aangepast. Ik heb de respons targets iets algemener gemaakt en iets naar beneden aangepast, maar ook het hoge streven erin laten staan. Daar is ook het bedrag van de face-to-face dataverzameling op gebaseerd.
Verder heb ik de planning iets aangepast; de periode voor de dataverzameling (vooral van straatinterviews) is vooral iets ruimer genomen.

Groet,

[redacted]

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Senior Onderzoeker
Onderzoek, Informatie en Statistiek (OIS)

Gemeente Amsterdam
www.ois.amsterdam.nl

Van: [redacted]
Aan: [redacted]
Cc: [redacted]
Onderwerp: aanvullend windonderzoek
Datum: maandag 29 juni 2020 10:12:37

Hoi [redacted],
Heb je een goed weekend gehad?
We hebben het laatst met [redacted] erbij gehad over het aanvullende windonderzoek in/rond de zoekgebieden.
Aangezien dit mijn laatste week voor mijn vakantie is, vroeg ik me af of jij/jullie al duidelijkheid hebben gekregen over de eventuele mogelijkheid voor het uitvoeren van dit aanvullende onderzoek door OIS?
Bij voorbaat dank voor je reactie en groeten,

[redacted]
[redacted]
Programma Amsterdam Klimaatneutraal

Gemeente Amsterdam
[redacted]@amsterdam.nl
[redacted]

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 6 juli 2020 11:30
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: FW: enquete nov 2016
Bijlagen: rapportage_duurzame_energie.pdf; 11130 panel noord meting 5 windenergie met flap.doc; 11130 def vrg meting 1 windenergie.doc; enquete Zijkanaal.pdf

Hi [redacted],

Ter info (mocht die onbekend zijn): jullie eerdere rapportage over o.a. wind.

[redacted].

Van: [redacted]@ndsmenergie.nl>
Verzonden: dinsdag 30 juni 2020 21:47
Aan: [redacted]@ndsmenergie.nl>; [redacted]@zuiderlicht.nu>; [redacted]@ponderaconsult.com>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdamenergie.nl>
Onderwerp: enquete nov 2016

Hi,

Ter info onderzoek uit 2016 dat door O en S uitgevoerd iov gemeente. Daarnaast ook nog eentje uit 2011 vanuit stadsdeel. Wellicht interessant om eens naar te kijken met het oog op nieuw onderzoek.

Ter volledigheid ook nog de enquête die de bewonersvereniging ooit gehouden heeft onder bewoners. De uitslag van deze enquete was oorspronkelijk aanleiding voor het bestuur om zich namens een meerderheid van de bewoners tegen de windplannen uit te spreken.

--
Met energieke groet,

[redacted]
Algemeen Bestuurslid

NDSM Energie
Opgewekt aan het IJ

[redacted] ndsmenergie.nl

NDSM ENERGIE
OPGEWEKT AAN HET IJ

www.ndsmenergie.nl

Back-Upstraat 1
1033 NX Amsterdam
Volg ons op @ndsmenergie en op Facebook

[redacted]

Projectbureau: [redacted]@ndsmenergie.nl

Please consider the environment before printing this email
--
--
Met energieke groet,

[redacted]

Algemeen bestuurslid
NDSM Energie

[redacted]@ndsmenergie.nl

Opgewekt aan het IJ

www.ndsmenergie.nlo
p/a GeWoonboot, NDSM Plein 104, 1033 WB Amsterdam
Volg ons op @ndsmenergie en op Facebook

Welke inhoud zou u het liefst tegenkomen bij informatie van de gemeente over de mogelijkheden van

nieuwsartikelen

stad15			Frequency	Percent	Valid Perce	Cumulative Percent
	Valid	No	402	68,6	68,6	68,6
		Yes	184	31,4	31,4	100
		Total	586	100	100	
A	Valid	No	49	57,6	57,6	57,6
		Yes	36	42,4	42,4	100
		Total	85	100	100	
B	Valid	No	2	100	100	100
E	Valid	No	104	69,1	69,1	69,1
		Yes	47	30,9	30,9	100
		Total	151	100	100	
F	Valid	No	190	72,7	72,7	72,7
		Yes	71	27,3	27,3	100
		Total	262	100	100	
K	Valid	No	80	67,2	67,2	67,2
		Yes	39	32,8	32,8	100
		Total	118	100	100	
M	Valid	No	92	64	64	64
		Yes	52	36	36	100
		Total	144	100	100	
N	Valid	No	91	70,1	70,1	70,1
		Yes	39	29,9	29,9	100
		Total	130	100	100	
T	Valid	No	101	75,1	75,1	75,1
		Yes	34	24,9	24,9	100
		Total	135	100	100	
X	Valid	No	16	45,4	45,4	45,4
		Yes	20	54,6	54,6	100
		Total	36	100	100	

duurzame tips

stad15			Frequency	Percent	Valid Perce	Cumulative Percent
	Valid	No	227	38,7	38,7	38,7
		Yes	359	61,3	61,3	100
		Total	586	100	100	
A	Valid	No	32	37,5	37,5	37,5
		Yes	53	62,5	62,5	100
		Total	85	100	100	
B	Valid	No	2	100	100	100
E	Valid	No	48	31,6	31,6	31,6
		Yes	104	68,4	68,4	100
		Total	151	100	100	
F	Valid	No	111	42,5	42,5	42,5
		Yes	151	57,5	57,5	100
		Total	262	100	100	

K	Valid	No	66	56	56	56
		Yes	52	44	44	100
		Total	118	100	100	
M	Valid	No	63	43,5	43,5	43,5
		Yes	81	56,5	56,5	100
		Total	144	100	100	
N	Valid	No	68	52,7	52,7	52,7
		Yes	61	47,3	47,3	100
		Total	130	100	100	
T	Valid	No	55	40,8	40,8	40,8
		Yes	80	59,2	59,2	100
		Total	135	100	100	
X	Valid	No	18	51	51	51
		Yes	18	49	49	100
		Total	36	100	100	

inspirerende verhalen over duurzame initiatieven

stad15			Frequency	Percent	Valid Perce	Cumulative Percent
	Valid	No	446	76,1	76,1	76,1
		Yes	140	23,9	23,9	100
		Total	586	100	100	
A	Valid	No	65	76,6	76,6	76,6
		Yes	20	23,4	23,4	100
		Total	85	100	100	
B	Valid	No	2	100	100	100
E	Valid	No	113	74,9	74,9	74,9
		Yes	38	25,1	25,1	100
		Total	151	100	100	
F	Valid	No	224	85,6	85,6	85,6
		Yes	38	14,4	14,4	100
		Total	262	100	100	
K	Valid	No	97	81,7	81,7	81,7
		Yes	22	18,3	18,3	100
		Total	118	100	100	
M	Valid	No	106	73,4	73,4	73,4
		Yes	38	26,6	26,6	100
		Total	144	100	100	
N	Valid	No	108	83,2	83,2	83,2
		Yes	22	16,8	16,8	100
		Total	130	100	100	
T	Valid	No	109	81,1	81,1	81,1
		Yes	26	18,9	18,9	100
		Total	135	100	100	
X	Valid	No	25	70,6	70,6	70,6
		Yes	11	29,4	29,4	100
		Total	36	100	100	

praktische informatie over subsidies

stad15			Frequency	Percent	Valid Perce	Cumulative Percent
	Valid	No	238	40,7	40,7	40,7
		Yes	348	59,3	59,3	100
		Total	586	100	100	
A	Valid	No	24	28	28	28
		Yes	61	72	72	100
		Total	85	100	100	
B	Valid	Yes	2	100	100	100
E	Valid	No	38	25	25	25
		Yes	113	75	75	100
		Total	151	100	100	
F	Valid	No	78	29,7	29,7	29,7
		Yes	184	70,3	70,3	100
		Total	262	100	100	
K	Valid	No	52	44,2	44,2	44,2
		Yes	66	55,8	55,8	100
		Total	118	100	100	
M	Valid	No	40	27,5	27,5	27,5
		Yes	105	72,5	72,5	100
		Total	144	100	100	
N	Valid	No	44	33,7	33,7	33,7
		Yes	86	66,3	66,3	100
		Total	130	100	100	
T	Valid	No	55	40,7	40,7	40,7
		Yes	80	59,3	59,3	100
		Total	135	100	100	
X	Valid	No	22	59,9	59,9	59,9
		Yes	14	40,1	40,1	100
		Total	36	100	100	

veel gestelde vragen en antwoorden

stad15			Frequency	Percent	Valid Perce	Cumulative Percent
	Valid	No	321	54,8	54,8	54,8
		Yes	265	45,2	45,2	100
		Total	586	100	100	
A	Valid	No	38	45	45	45
		Yes	47	55	55	100
		Total	85	100	100	
B	Valid	No	0	18,3	18,3	18,3
		Yes	1	81,7	81,7	100
		Total	2	100	100	
E	Valid	No	73	48,5	48,5	48,5
		Yes	78	51,5	51,5	100
		Total	151	100	100	
F	Valid	No	120	46	46	46
		Yes	141	54	54	100
		Total	262	100	100	

K	Valid	No	60	50,9	50,9	50,9
		Yes	58	49,1	49,1	100
		Total	118	100	100	
M	Valid	No	59	40,8	40,8	40,8
		Yes	85	59,2	59,2	100
		Total	144	100	100	
N	Valid	No	64	48,9	48,9	48,9
		Yes	66	51,1	51,1	100
		Total	130	100	100	
T	Valid	No	68	50,6	50,6	50,6
		Yes	67	49,4	49,4	100
		Total	135	100	100	
X	Valid	No	22	62,3	62,3	62,3
		Yes	14	37,7	37,7	100
		Total	36	100	100	

anders, namelijk

stad15			Frequency	Percent	Valid Perce	Cumulative Percent
	Valid	No	537	91,6	91,6	91,6
		Yes	49	8,4	8,4	100
		Total	586	100	100	
A	Valid	No	78	91,2	91,2	91,2
		Yes	8	8,8	8,8	100
		Total	85	100	100	
B	Valid	No	2	100	100	100
E	Valid	No	142	94	94	94
		Yes	9	6	6	100
		Total	151	100	100	
F	Valid	No	236	90,2	90,2	90,2
		Yes	26	9,8	9,8	100
		Total	262	100	100	
K	Valid	No	105	88,2	88,2	88,2
		Yes	14	11,8	11,8	100
		Total	118	100	100	
M	Valid	No	133	92,2	92,2	92,2
		Yes	11	7,8	7,8	100
		Total	144	100	100	
N	Valid	No	122	94,2	94,2	94,2
		Yes	8	5,8	5,8	100
		Total	130	100	100	
T	Valid	No	131	97,4	97,4	97,4
		Yes	4	2,6	2,6	100
		Total	135	100	100	
X	Valid	No	35	96,5	96,5	96,5
		Yes	1	3,5	3,5	100
		Total	36	100	100	

duurzame maatregelen voor uw huis en de eventuele ondersteuning daarbij?

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: woensdag 7 oktober 2020 17:44
Aan: [redacted] (B&O)
Onderwerp: RE: werk voor klimaatneutraal
Bijlagen: 20144 Resultaten naar stadsdelen.xlsx

Hoi [redacted],
Fijn dat je ermee aan de slag bent gegaan. Bijgevoegd ook de resultaten per stadsdeel. Heb de open antwoorden nog even buiten beschouwing gelaten. Bij sommige vragen staat er al wat duiding bij, maar ben er niet aan toegekomen om dat al bij alles te doen. [redacted] heeft ondertussen de windmolenvragen al opgepakt.
Stuur het nu op zodat jij er morgen alvast mee verder kunt; ben zelf morgen vrij.
Bestanden staan ook hier: G:\OIS\Projecten\lopende Projecten\20144 Routekaart Klimaatneutral 2020\rapportage of eindproduct
Groeten,

[redacted]
Senior onderzoeker
Onderzoek, Informatie en Statistiek
Gemeente Amsterdam
M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl
Weesperstraat 111-113, 1018 VN Amsterdam
ois.amsterdam.nl
amsterdam.nl
Werkdagen: ma, di, wo, vr

Van: [redacted] (B&O)
Verzonden: Wednesday, October 07, 2020 08:51
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: werk voor klimaatneutraal

Hoi [redacted],
Dankjewel, ik ga er gelijk mee aan de slag. Fijn dat je met geel al gemarkeerd hebt in de Excel.
Hartelijke groet, [redacted]

[redacted]
Bestuur en Organisatie, Directie BA&S
Tijdelijk bij Onderzoek, Informatie en Statistiek
Gemeente Amsterdam
[redacted]
[redacted]@amsterdam.nl

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: dinsdag 6 oktober 2020 17:28
Aan: [redacted] (B&O) <[redacted]@amsterdam.nl>
CC: [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: RE: werk voor klimaatneutraal

Hoi [redacted],
Hierbij de resultaten van de enquête, gewogen op etniciteit, leeftijd en opleidingsniveau. Resultaten verschillen doorgaans weinig van de ongewogen resultaten. Behalve bij kennis over het onderwerp; daar vind ik, conform verwachting, dat zonder weging minder mensen aangeven geen kennis te hebben (immers hoogopgeleid is dan oververtegenwoordigd).
Morgen ga ik verder met de uitsplitsingen per stadsdeel. Even kijken waar dat relevante verschillen oplevert. Moeten oppassen dat het niet te uitvoerig wordt allemaal. Heb de windmolenvragen ook nog even links laten liggen.
Sorry dat het allemaal wat lang geduurd heeft. Weging koste me meer tijd dan verwacht en door opeenstapeling van privéomstandigheden ligt mijn productiviteit de laatste tijd wat lager dan normaal.

Groeten,

[redacted]
Senior onderzoeker
Onderzoek, Informatie en Statistiek
Gemeente Amsterdam
M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl
Weesperstraat 111-113, 1018 VN Amsterdam
ois.amsterdam.nl
amsterdam.nl
Werkdagen: ma, di, wo, vr

Van: [redacted] (B&O)
Verzonden: Thursday, October 01, 2020 08:44
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: werk voor klimaatneutraal

Hoi [redacted],
Fijn, dankjewel. Ik zal je dan eind volgende week laten weten hoe ver ik gekomen ben. Volgende week heb ik zo'n 20 uur gepland om aan dit project te werken. In het projectvoorstel heeft [redacted] 79 uur begroot voor analyse en rapportage.
Hartelijke groet,

[redacted]
Bestuur en Organisatie, Directie BA&S
Tijdelijk bij Onderzoek, Informatie en Statistiek
Gemeente Amsterdam
[redacted]
[redacted]@amsterdam.nl

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: woensdag 30 september 2020 16:02
Aan: [redacted] (B&O) [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: RE: werk voor klimaatneutraal

Hoi [redacted],
Dank voor je mail; ik zat in een uitgelopen overleg toen je me probeerde te bellen.
Ik ben momenteel bezig met het prepareren van de dataset en de weging. Daarna zal ik de resultaten uitdraaien en naar je mailen. Hopelijk lukt me dat allemaal nog deze week, anders wordt het uiterlijk begin volgende week.
De werkverdeling die je voorstelt lijkt me prima. Na volgende week kan ik het eventueel van je overnemen.
Groeten,

[redacted]
Senior onderzoeker
Onderzoek, Informatie en Statistiek
Gemeente Amsterdam
M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl
Weesperstraat 111-113, 1018 VN Amsterdam
ois.amsterdam.nl
amsterdam.nl
Werkdagen: ma, di, wo, vr

Van: [redacted] (B&O)
Verzonden: Wednesday, September 30, 2020 12:26
Aan: [redacted]; [redacted]
Onderwerp: RE: werk voor klimaatneutraal

Hoi [redacted],
Hopelijk gaat alles goed met jou, jullie zoontje [redacted] en dochtertje. Het is vast een drukke tijd voor jullie.
Ik probeerde je te bellen net, maar kreeg je niet te pakken. Vanmiddag ben ik vrij en jij morgen. Dus daarom per mail.

Fijn dat je ook gaat werken aan het draagvlakonderzoek voor klimaatneutraal onder bewoners. Ik heb hiervoor al de inleiding en de rapportindeling gemaakt (zie map op G:, projectnummer 20144) .
Als je me uitdraaien van de gewogen resultaten mailt (hele stad en stadsdelen), kan ik de resultaten gaan beschrijven in het rapport. Ik kan ook voor een aantal vragen verschil/overeenkomst beschrijven met de meting van vorig jaar. Is dat een goed plan? Ik kan namelijk niet bij de enquêteresultaten en heb niet eerder in SPSS gewerkt. Deze week en volgende week kan ik aan dit project bijdragen.
Ik hoor het graag, hartelijk groet,

[redacted]
Bestuur en Organisatie, Directie BA&S
Tijdelijk bij Onderzoek, Informatie en Statistiek
Gemeente Amsterdam
[redacted]@amsterdam.nl

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: woensdag 30 september 2020 11:14
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted] (B&O) [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: RE: werk voor klimaatneutraal

Hoi [redacted] en [redacted],
Sorry [redacted], ik ben vergeten denk ik om met jou af te stemmen. [redacted] had aangegeven dat [redacted] kon helpen bij de analyse van het draagvlak onderzoek onder bewoners.
@[redacted] heeft al een aantal dingen gedaan zoals inleiding geschreven (zie hieronder).Zij kan ook nog grafieken maken en stukjes schrijven. Kunnen jullie misschien met elkaar afstemmen hoe [redacted] nog meer mee kan helpen om de analyse te doen en rapport te schrijven? [redacted] doet liever het schrijfwerk als [redacted] een aantal zaken voor haar uitdraait met spss.
Als ik mee moet denken laat het me weten. Anders laat ik het even aan jullie om met elkaar af te stemmen. Volgende week hebben we dan een afstemmoment tussen de verschillende draagvlakonderzoeken.
Groet,
[redacted]

Van: [redacted] (B&O)
Verzonden: dinsdag 29 september 2020 08:58
Aan: [redacted]
[redacted] Jong, Idske de
Onderwerp: werk voor klimaatneutraal

Goedemorgen [redacted],
Ik ben ingepland voor de 11-daagse cursus die in de week na de herfstvakantie begint.
Deze week en volgende week werk ik aan de projecten voor klimaatneutraal. Daarna heb ik herfstvakantie. Volgende week dinsdag heb ik nog een meeloopdag op een school.
Met de check op de CO_2 berekeningen ben ik nu bezig.
Intussen heb ik de inleiding geschreven voor het draagvlak rapport, en ook voorkant, hoofdstukindeling, vragenlijst in de bijlage. Staat in de projectmap op de G-schijf. Als ik de uitdraaien krijg van de gewogen resultaten, kan ik verder met het beschrijven van de resultaten.
Ik laat eind volgende week weten hoe ver ik ben gekomen, en dan kan iemand anders er mee verder.
Weet jij wanneer ik de uitdraaien van de draagvlak enquête krijg?
Hartelijke groet, [redacted]
[redacted]
Bestuur en Organisatie, Directie BA&S
Tijdelijk bij Onderzoek, Informatie en Statistiek
Gemeente Amsterdam
06 [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 9 oktober 2020 11:37
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: update en vraag klimaatneutraal

[redacted],

Vragen 17 t/m 19 zitten er nu ook in. Beste interessante dingen in de (vele) open antwoorden, die waardevol zijn voor de communicatie door de gemeente.
Leuk om te doen, zo'n rapport schrijven.

Ik twijfelde om de resultaten van vraag 4 en 5 te vermelden (koken op … en manier verwarming) in het hoofdstuk over gedrag, maar heb dit niet gedaan omdat [redacted] dit vorig jaar ook niet heeft gedaan. Ik denk dat het bedoeld is als achtergrondkenmerk. Er was overigens geen daling te zien t.a.v. vorig jaar in het gebruik van gas voor koken en verwarming. Mocht je nog de data van 2019 willen zien; ik kwam erachter dat die niet in het archief zitten van 2019 maar in het archief van 2018, nr. 18357.

Succes en veel plezier met het vervolg.

Hartelijke groet, [redacted]

[redacted]

[redacted]

Gemeente Amsterdam

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 9 oktober 2020 10:00
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: update en vraag klimaatneutraal

Ah, gelukkig ☺

Ik ben nu nog in het word-doc aan het werk.

[redacted]

[redacted]

Gemeente Amsterdam

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 9 oktober 2020 9:58
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: update en vraag klimaatneutraal

Hoi [redacted],

Dank voor je werk tot nu toe. Het ziet er in eerste oogopslag goed uit; ga het vandaag uitvoeriger doorlezen en ga vanaf vanmiddag verder met waar jij gebleven bent.

Geen zorgen over de (gewogen) N=1649 overigens; je kunt zien in de tabellen bij die betreffende vragen dat het aantal missing cases ook veel hoger ligt dan bij andere vragen. Die worden bij SPSS altijd nog wel meegeteld bij het totaal. Bij 'Valid Percent' worden deze missings niet meegeteld; daarom wijkt dat getal ook vaak af van de kolom 'Percent' war de missings wel meetellen. De f2f zit er in ieder geval gewoon in. ☺

Fijne vakantie alvast!

Groeten,
[redacted]

[redacted]

Gemeente Amsterdam

[redacted]

Weesperstraat 111-113, 1018 VN Amsterdam
ois.amsterdam.nl
amsterdam.nl

Werkdagen: ma, di, wo, vr

Van: [redacted]
Verzonden: Thursday, October 08, 2020 17:10
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: update en vraag klimaatneutraal

Beste [redacted],

Ik heb al best veel kunnen doen wat betreft de teksten en grafieken voor heel Amsterdam. Morgenochtend werk ik hier nog aan en hoop ik de vragen 17, 18 en 19 nog te doen. Afgezien van de windmolenvragen ben ik er dan voor heel Amsterdam. Ik heb het zo vergelijkbaar mogelijk gedaan met het draagvlak rapport van vorig jaar (nr. 19207). Graag nog wel checken en zo nodig aanvullen/aanpassen.
Zie het work-in-progress rapport in de map: G:\OIS\Projecten\lopende Projecten\20144 Routekaart Klimaatneutral 2020\rapportage of eindproduct.
Ik heb hier ook in Excel de grafieken gezet die ik heb gemaakt (ingevoegd in het betreffende tabblad in jouw Excel), voor het geval je ze nog wilt aanpassen.

Aan de resultaten per stadsdeel ga ik niet meer toekomen. Ook analyses naar bijvoorbeeld inkomens- en opleidingsniveau laat ik aan jou over.

Wat me opviel in de resultaten is dat het totaal steeds 1649 respondenten is. De face-to-face respondenten hadden een verkorte vragenlijst vergeleken met het panel, toch? Dus dan zouden er bij een deel van de vragen meer respondenten moeten zijn dan bij de vragen die alleen aan het panel zijn gesteld. Ik vraag me daarom enigszins bezorgd af: zitten de face-to-face resultaten er wel bij in de Excel? Mocht dit niet het geval zijn, dan moeten de grafieken en teksten bij de vragen die ook face-to-face gesteld zijn opnieuw.

Mocht je nog vragen hebben over wat ik heb gedaan, dan hoor ik het graag vrijdagochtend (anders wordt het na de herfstvakantie).

Hartelijke groet, [redacted]

[redacted]

[redacted]

Gemeente Amsterdam

[redacted]

Gemeente Amsterdam

Raadsinformatiebrief

Aan:	De leden van de gemeenteraad van Amsterdam
Datum	16 februari 2021
Portefeuille(s)	Ruimtelijke Ontwikkeling en Duurzaamheid
Portefeuillehouder(s):	Marieke van Doorninck
Behandeld door	Ruimte & Duurzaamheid, bestuurszaken.RD@amsterdam.nl
Onderwerp	Onderzoeken over kennis, houding en gedrag ten aanzien van energietransitie

Geachte leden van de gemeenteraad,

In 2019 heb ik de resultaten van het onderzoek van Onderzoek, Informatie en Statistiek (OIS) naar de houding van Amsterdammers ten aanzien van de energietransitie met u gedeeld. Uit het onderzoek bleek destijds dat driekwart van de Amsterdammers de overstap naar duurzame energie een goede zaak vindt. In de Routekaart Klimaatneutraal is aangegeven dat we dit onderzoek jaarlijks herhalen als onderdeel van het jaarlijkse proces van leren, monitoren en bijsturen dat is beschreven in de Routekaart.

In september 2020 is het onderzoek over de kennis, houding en gedrag ten aanzien van de energietransitie door OIS voor de tweede keer uitgevoerd onder bewoners. Aanvullend hierop zijn vergelijkbare vragen gesteld aan ondernemers en maatschappelijk instellingen. Daarnaast is er vanuit het programma Aardgasvrij specifiek onderzoek uitgevoerd naar de behoeftes van woningeigenaren bij het aardgasvrij(-ready) maken van hun woning. Via deze brief wil ik u informeren over de belangrijkste uitkomsten van de onderzoeken en de conclusies die we daaruit trekken.

Nog steeds v~~V~~eel draagvlak voor duurzame energie~~, maar minder bij specifieke maatregelen~~

Driekwart van de Amsterdammers (78%) vindt net als in 2019 de overstap naar duurzame energie een goede zaak. Onder bedrijven en maatschappelijke instellingen is 81% het hiermee eens. Het college is blij dat het draagvlak voor de energietransitie onder Amsterdammers net als vorig jaar hoog is. Daarnaast is er gevraagd naar een aantal specifieke maatregelen, zoals het aardgasvrij maken van woningen. ~~Bij een aantal specifieke en ingrijpende maatregelen is het enthousiasme lager.~~ Ruim de helft van de bewoners (54%) en de helft van de organisaties (50%) vindt het positief dat Amsterdam in 2040 van het aardgas af zal gaan. Over de houding van bewoners ten aanzien van windenergie heb ik u eerder geïnformeerd. Daar was te zien dat circa tweederde (65%) van de Amsterdammers positief is over 17 extra windmolens in Amsterdam, terwijl bewoners er negatiever over zijn als het gaat om het plaatsen van windmolens in hun eigen omgeving~~in de meeste zoekgebieden een meerderheid van de bewoners negatief is over het plaatsen van windmolens in hun eigen zoekgebied~~. Ook zien we dat het deel van de bewoners dat biomassa als duurzaam ziet, afgelopen jaar is gedaald van 36% naar 13%. Mede naar aanleiding van deze resultaten wil ik dit jaar bijeenkomsten gaan organiseren om verder het gesprek met

Met opmaak: Lettertype: Roboto, 10 pt, Tekstkleur: Grijs-80%, Patroon: Doorzichtig (Wit)

Met opmaak: Regelafstand: enkel

Met opmerkingen [redacted] Is het percentage precies hetzelfde als in 2019?

Met opmerkingen [redacted] Kunnen we hier ook een percentage noemen om tegenover die 65% te stellen?

Met opmerkingen [redacted] Kunnen we hier nog aanvullen met een algemeen cijfer om tegenover die 65% te kunnen stellen?

Amsterdammers aan te gaan over duurzame maatregelen en ook juist wanneer die impact hebben op de eigen omgeving. ~~die ingrijpend zijn en dichterbij komen.~~

~~Gemeente biedt informatie aan, maar de vindbaarheid moet verbeterd worden~~Aangeboden informatie over duurzame maatregelen

Bij het nemen van duurzame maatregelen in de woning of het pand hebben bewoners en organisaties voornamelijk behoefte aan hulp van de gemeente bij subsidies, financiering en informatieverstrekking. De gemeente Amsterdam biedt een uitgebreid pallet aan financiële regelingen aan (zowel subsidies als leningen). ~~en onlangs is nog het rentepercentage van de leningen vanuit het Duurzaamheidsfonds verlaagd naar 1,1%.~~ We kijken daarnaast continue naar waar het nodig en mogelijk is om als gemeente verder te ondersteunen.

Ten aanzien van de communicatie vanuit de gemeente over de mogelijkheden van duurzame maatregelen voor het huis ~~gaf slechts 6% van de bewoners in 2020 aan deze goed te vinden~~ was ~~.~~ o~~O~~ngeveer vier op de tien bewoners (38%) ~~waren~~ neutraal over deze communicatie. ~~.~~Tegelijkertijd gaf 6% van de bewoners in 2020 aan de communicatie goed te vinden. Degenen die de communicatie slecht vonden (32%), hebben vaker dan gemiddeld behoefte aan persoonlijk contact, bijvoorbeeld met een energiecoach. In het OIS-onderzoek is niet gevraagd naar de houding van bewoners ten aanzien van specifieke communicatie-uitingen, noch naar de mate waarin bewoners zelf op zoek zijn gegaan naar informatie. Uit het onderzoek vanuit het programma Aardgasvrij blijkt dat woningeigenaren tevreden zijn over subsidies, gratis adviezen en over de websites, maar dat ze behoefte hebben aan simpeler, efficiëntere communicatie en meer persoonlijk maatwerk. Uit die aanbevelingen blijkt dat i~~I~~nformatie op de website ~~moet~~ beter vindbaar en overzichtelijker moet worden. Daar zijn de afgelopen tijd ook stappen in gezet.

Eind 2020 is de eerste versie van de Duurzame Wegwijzer gelanceerd op www.nieuwamsterdamsklimaat.nl/wegwijzer. Deze online tool helpt bewoners, VvE's, ondernemers en organisaties die aan de slag willen met bijvoorbeeld het verduurzamen van hun woning makkelijk op weg naar de juiste informatie en mogelijke financiering hiervoor. In een paar klikken ziet men een overzicht van de advies- en financieringsmogelijkheden die bij hun situatie passen. Dit jaar werken we de Duurzame Wegwijzer verder uit en zorgen we voor nog relevantere informatie per doelgroep. Verder gaan we de vindbaarheid verbeteren door aansluiting bij amsterdam.nl en ~~. Ook~~ zetten we in op verdere verbetering van de vindbaarheid in zoekmachines. Voor het onderwerp aardgasvrij zal de aanpak worden gecontinueerd waarbij zoveel als mogelijk sprake is van persoonlijk contact met bewoners, maatwerk communicatie in de buurtaanpakken en gedurende het jaar wordt ingezet op social media content ter verbetering van de bekendheid van dit onderwerp.

~~Enkele harde noten te kraken bij verdere verduurzaming van de stad~~Obstakels wegnemen bij verduurzaming

Uit het onderzoek blijkt dat e~~E~~en dee van de organisaties (33%) en bewoners (13%) zegt duurzame maatregelen uit te willen stellen als gevolg van de coronacrisis. Het programma

Met opmerkingen [redacted] Of: minderheid / klein deel? Hoeveel van de bewoners wil er nog steeds mee doorgaan?

"Duurzaam herstel" dat is gelanceerd, is erop gericht om bewoners en organisaties te ondersteunen om duurzaam uit de crisis te komen. In het aardgasvrij-onderzoek zien we dat woningeigenaren de 'behoefte om hun huis te verduurzamen' (50 %) en 'zorgen om het klimaat' (29%) als reden noemen om hun badkamer of keuken te willen verbouwen.

Met opmerkingen [redacted] Dit stukje lijkt hier een beetje uit de lucht te komen vallen?

Daarnaast komt uit de OIS-onderzoeken naar voren dat huurders in mindere mate bezig zijn met verduurzaming dan woningeigenaren of organisaties die in bezit zijn van hun pand. De verhuurder wordt bij het nemen van duurzame maatregelen regelmatig door de huurder als obstakel gezien. Mogelijk is hier sprake van een mismatch van belangen, waarbij de investeringen ~~op het bordje van de eigenaar liggen~~voor rekening van de eigenaar komen en de lagere energierekening ten bate van de huurder is. Het wonen in een VvE-woning en de monumentale status van een pand worden ook soms ervaren als belemmeringen. We willen daarom dit jaar een beter beeld krijgen van verhuurders en hun houding, behoeftes en barrières ten aanzien van de verduurzaming van hun panden en een gerichte benadering ontwikkelen.

Bij organisaties lijkt het erop dat een eerste stap zetten cruciaal is bij het nemen van verduurzamingsmaatregelen. Als die genomen is, lijken organisatie ook sneller de volgende stap(pen) te zetten. Gemak en ontzorging zijn belangrijk om de eerste stap te nemen. Denk hierbij aan het gratis energieadvies dat de gemeente Amsterdam aanbiedt. In 2021 schalen we gratis energieadvies verder op en bekijken we de mogelijkheden voor 'light' (online) adviezen met als doel om meer organisaties te kunnen ondersteuning bij hun verduurzaming.

Klimaatrapportage

Met opmaak: Lettertype: Vet

~~Met deze brief hoop ik dat ik u op een goede manier heb kunnen informeren over de belangrijkste uitkomsten van de onderzoeken en de conclusies die we hieruit trekken.~~ In de Klimaatrapportage (de voortgangsrapportage van de Routekaart Amsterdam Klimaatneutraal die in het tweede kwartaal van 2021 met u gedeeld zal worden) ontvangt u een breder inzicht in de acties en maatregelen die we nemen op weg naar een klimaatneutrale stad in 2050.

Met vriendelijke groet,
Namens het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Amsterdam,

Marieke van Doorninck
Wethouder Ruimtelijke Ontwikkeling en Duurzaamheid

Bijlagen

1. 'Routekaart Klimaatneutraal Draagvlak Energietransitie, 2e meting' (OIS, 2020)
2. 'Draagvlak energietransitie bedrijven en maatschappelijke instellingen' (OIS, 2020)
3. 'Onderzoek woningeigenaren programma Aardgasvrij'

~~3.~~

Met opmaak: Lijstalinea, Genummerd + Niveau: 1 + Nummeringstijl: 1, 2, 3, … + Beginnen bij: 1 + Uitlijning: Links + Uitgelijnd op: 0 cm + Inspringen op: 0,63 cm

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 9 maart 2021 14:42
Aan: [redacted]
Onderwerp: FW: raadsbrief onderzoeken
Bijlagen: 1. Brief gemeenteraad onderzoeken energietransitie_v2_[redacted].docx

Hi[redacted],

Hierbij nog mijn wijzigingen bij de brief. [redacted] gaf daarnaast nog als opmerking mee dat het zoeken is naar vergelijking tussen de kerncijfers uit eerste en tweede onderzoek, en dat het wellicht handig is daar nog een tabelletje over op te nemen in de brief en de rapportage zelf. Heb jij nog opmerkingen/aanvullingen?

Groet,
[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Datum: dinsdag 9 maart 2021 om 09:38
Aan: "[redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: RE: raadsbrief onderzoeken

Ha[redacted],

Zie bijgaand.

Met vriendelijke groeten,

[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: dinsdag 9 maart 2021 8:17
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: Re: raadsbrief onderzoeken

Hi[redacted],

Heb je voor mij de laatste versie van de brief in word? In de map van de wethouder zit alleen de PDF en daar kan ik de wijzigingen niet in verwerken.

Dank alvast!
Groet,
[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Datum: zondag 7 maart 2021 om 22:39
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: RE: raadsbrief onderzoeken

Ha[redacted],

Fijn dat jullie deze slag gaan maken.

Aangezien draagvlak over windenergie in 2 onderzoeken is gevraagd (zowel in specifieke windonderzoek onder bewoners in en nabij zoekgebieden als in het bredere draagvlakonderzoek energietransitie onder bewoners), heeft het WOB-verzoek -naar ik begreep- betrekking op beide onderzoeken. Voor het laatste onderzoek gaat het dan wel primair over het gedeelte binnen dit onderzoek dat over windenergie gaat (en hoe dat tot stand is gekomen).

Ik probeer je morgen tussen 12.30 en 13.00 u te bellen over de brief en het WOB-verzoek.

Met vriendelijke groet,
[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: vrijdag 5 maart 2021 18:19
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
CC: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: Re: raadsbrief onderzoeken

H[redacted],

Gister met [redacted] besproken dat ik in overleg met [redacted] en [redacted] nog een slag doe over de brief. Ik ben er vandaag niet aan toe gekomen, dus wordt na het weekend.

Sowieso moeten we het eerst met de raad delen voor het tweede deelbesluit naar buiten kan. Ik was overigens in de veronderstelling dat het Wob-verzoek alleen zag op het eerdere draagvlakonderzoek over wind en de totstandkoming van het persbericht? Laten we maandag anders nog even bellen.

Groet,
[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Datum: vrijdag 5 maart 2021 om 16:27
Aan: "[redacted]@amsterdam.nl>, "[redacted]@amsterdam.nl>
CC: [redacted]@amsterdam.nl>, [redacted]@amsterdam.nl>, [redacted]@amsterdam.nl>, [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: RE: raadsbrief onderzoeken

Beste[redacted] en [redacted],

Nav onderstaande mailwisseling ben ik benieuwd of jullie al de reacties van de wethouder op de raadsbrief hebben ontvangen en met ons kunnen delen?

In mijn ogen begint de urgentie hiervan toe te nemen nav het volgende:

Zoals jullie vermoedelijk gehoord hebben, zijn er WOB-verzoeken ingediend over het draagvlakonderzoek wind. Aangezien in het bredere draagvlakonderzoek onder bewoners ook vragen over windenergie gesteld zijn, maakt ook dit onderzoek onderdeel uit van het WOB-verzoek.

Op dit moment focust het 1e deelbesluit voor het WOB-verzoek zich op de aanloop naar het onderzoek. Naar ik heb begrepen gaan a.s. dinsdag de stukken hierover gedeeld worden met de WOB-indieners. Wat betreft het bredere onderzoek zal dit gaan over bv. het onderzoeksvoorstel van OIS en de totstandkoming daarvan via mails en documenten.

Het is in deze fase van het WOB-verzoek nog niet nodig dat ook het rapport van het bredere draagvlakonderzoek gedeeld gaat worden met de indieners. Naar ik heb begrepen is dat in een volgende fase wel de bedoeling.
Het lijkt mij van belang dat we voor dat moment de raad hebben geïnformeerd over de uitkomst van het onderzoek (via de raadsbrief).

Bij voorbaat dank voor het toesturen van de reacties op de raadsbrief.

Met vriendelijke groeten,
[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: maandag 1 maart 2021 14:09
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>
CC: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: Re: raadsbrief onderzoeken

Hi [redacted],

We hebben dit heel kort besproken vanochtend. [redacted] vond de brief niet goed en had een paar opmerkingen. Die gaat ze nog aan mij/[redacted] doorgeven. Dan kunnen we het daarna afronden.

Groet,
[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Datum: donderdag 25 februari 2021 om 09:28
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>
CC: "[redacted]@amsterdam.nl>, [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: RE: raadsbrief onderzoeken

Oké, top, dank[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: donderdag 25 februari 2021 9:27
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>
CC: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: Re: raadsbrief onderzoeken

Hi [redacted],

Ik zie inderdaad dat er geen uitslag is ingevuld bij dat punt in de map van de wethouder. Wij nemen maandagochtend in ons teamoverleg de stukken uit de map door, dus ik zal dit daar nog even aankaarten en daarna koppelen [redacted] of ik het terug aan jullie.

Groet,
[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Datum: donderdag 25 februari 2021 om 09:07
Aan: "[redacted]@amsterdam.nl>
CC: [redacted]@amsterdam.nl>, "[redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: raadsbrief onderzoeken

Beste[redacted],

Tot op heden heb ik nog geen reactie vanuit bestuurlijke zaken vernomen over de raadsbrief over de onderzoeken die op 16 feb in de map van de wethouder zat.
Weet jij wellicht wat hier de status van is? Zo nee, dan wachten we het gewoon even af.

Met vriendelijke groeten,
[redacted]

[redacted]
Programma Amsterdam Klimaatneutraal

Gemeente Amsterdam

M 06[redacted]
[redacted]@amsterdam.nl

Werkdagen: ma, di, do en vr

Onderzoek woningen en energieverbruik 2020

Vooraf:
- onderzoek is vervolgmeting op OIS-onderzoek uit voorjaar 2019
- deel van vragen zijn tbv jaarlijkse monitoring
- deel van vragen betreffen actuele onderwerpen

INTRO

Beste…,

De gemeente Amsterdam wil een leefbare en toekomstbestendige stad zijn. Om hier inzichten voor op te doen, voeren we een onderzoek uit naar woningen en het energieverbruik van Amsterdamse huishoudens. Hoe denkt u hierover en welke keuzes worden hierbij in uw huishouden gemaakt? Daartoe willen wij u uitnodigen om een vragenlijst voor uw huishouden in te vullen.

ALGEMEEN JAARLIJKS VAST TERUGKEREND BLOK VAN VRAGEN T.B.V. MONITORING
---

1. Bent u huurder of eigenaar van uw woning?
   - ik ben eigenaar van de woning waarin ik woon
   - ik huur een sociale huurwoning van een woningcorporatie
   - ik huur een sociale huurwoning van een particuliere verhuurder
   - ik huur een vrije sector huurwoning van een woningcorporatie
   - ik huur een vrije sector huurwoning van een particuliere verhuurder
   - anders, namelijk….
   - weet niet/geen antwoord

2. Maakt uw woning deel uit van een vereniging van eigenaren (VvE)?
   - ja
   - nee
   - weet niet/geen antwoord

3. Wat is het bouwjaar van uw woning?
   - voor 1946
   - 1946-1980
   - 1981-1990
   - 1991-2000
   - 2001 -heden
   - weet niet/geen antwoord

4. Kookt u op …(niet bedoeld is de oven)?
   - gas
   - elektriciteit (incl. inductie)
   - een andere manier, namelijk…

- weet niet/geen antwoord

5. Op welke manier wordt uw woning verwarmd? [meerdere antwoordmogelijkheden]
- met behulp van gas (een eigen CV-ketel of gaskachel)
- met behulp van elektriciteit
- met behulp van stadsverwarming
- met behulp van blokverwarming
- op een andere manier, namelijk…
- weet niet/geen antwoord

6. Welke van de volgende energiebronnen zijn volgens u duurzaam? [meerdere antwoorden, antwoorden graag randomiseren]
- aardgas
- aardolie
- kolen
- stadswarmte
- restwarmte van het afvalbedrijf (AEB)
- restwarmte van de industrie
- zon
- wind
- biomassa
- waterkracht
- warmte uit aarde
- kernenergie
- anders, namelijk….
- geen van deze
- weet niet/geen antwoord

[na vraag 6 niet meer terug kunnen klikken]
7. Duurzame energiebronnen zijn bijvoorbeeld zonne-en windenergie. Hoe kijkt u in het algemeen aan tegen (de overstap naar) duurzame energie? Kunt u per stelling aangeven in hoeverre u het ermee eens bent. [alle items 5-punts schaal van helemaal mee eens tot helemaal mee oneens] [RANDOM VOORLEGGEN]
- ik heb weinig tot geen kennis over het onderwerp duurzame energie
- ik vind de overstap naar duurzame energie een goede zaak
- iedereen in de maatschappij is verantwoordelijk voor de overstap naar duurzame energie, ook ik zal hieraan moeten bijdragen
- ik wil er niets mee te maken hebben
- ik draag actief bij aan de overstap naar duurzame energie
- ik probeer anderen mee te krijgen bij de overstap naar duurzame energie

8. Bent u in het afgelopen jaar anders gaan aankijken tegen duurzame energie?
- ja, positiever (ga naar vraag 9)
- ja, negatiever (ga naar vraag 9)
- nee, hetzelfde (ga naar vraag 10)
- weet ik niet (ga naar vraag 10)

9. Wat denkt u dat de reden is dat u <positiever/negatiever [inspelen op antwoord vraag 8]> aan bent gaan kijken tegen duurzame energie? [open vraag]

10a. De Rijksoverheid heeft besloten dat Nederland, en dus ook Amsterdam, in 2050 aardgasvrij moet zijn. Wat vindt u ervan dat Amsterdam van het aardgas af gaat?

- zeer positief
- positief
- neutraal
- negatief
- zeer negatief
- weet ik niet

10b. Amsterdam wil in 2040 aardgasvrij zijn. Wat vindt u ervan dat Amsterdam in 2040 van het aardgas af gaat?

- zeer positief
- positief
- neutraal
- negatief
- zeer negatief
- weet ik niet

11. Zijn één of meer van de onderstaande duurzame maatregelen of acties tot nu toe genomen/uitgevoerd in uw woning?
[antwoorden randomiseren, meerdere antwoorden mogelijk]

- gebruik van spaarlampen / ledlampen
- (drie)dubbel glas
- vloerisolatie, muurisolatie of dakisolatie
- radiatorfolie
- energiebesparende hoogrendements cv-ketel
- energiemanager (bv. Toon)
- gas en/of stroom afnemen van een 100% duurzame energiemaatschappij
- volledig van gas af
- zonneboiler voor warm water
- zonnepanelen
- warmtepomp
- koken op inductie
- anders, namelijk .....
- geen van bovenstaande
- weet niet/geen antwoord

12.Waren deze duurzame maatregelen in uw woning genomen voordat u er ging wonen?

- ja, allemaal
- ja, gedeeltelijk
- nee
- weet niet/geen antwoord

13a. Zijn er plannen in uw huishouden en/of VVE om in de komende 12 maanden (nog) meer duurzame maatregelen te nemen? Indien ja, kunt u aangeven welke maatregelen worden overwogen? [meerdere antwoorden]

- ja, spaarlampen / ledlampen
- ja, (drie)dubbel glas
- ja, vloerisolatie, muurisolatie of dakisolatie

- ja, radiatorfolie
- ja, energiebesparende hoogrendements cv-ketel
- ja, energiemanager (bv. Toon)
- ja, gas en/of stroom afnemen van een 100% duurzame energiemaatschappij
- ja, volledig van gas af
- ja, zonneboiler voor warm water
- ja, zonnepanelen
- ja, warmtepomp
- ja, koken op inductie
- ja, anders, namelijk .....
- nee (ga naar vraag 14)
- weet niet/geen antwoord (ga naar vraag 14)

13b. Ervaart u of verwacht u bepaalde obstakels bij het nemen van deze duurzame maatregelen? [open vraag]
- ja, namelijk...
- nee
- weet niet/geen antwoord

BLOK MET FLEXIBELE/ACTUELE VRAGEN DIE ELK JAAR KUNNEN VERANDEREN
---

14. Zorgt de coronacrisis ervoor dat u duurzame maatregelen in uw woning uitstelt of niet meer gaat nemen?
- ja, zeker (ga naar vraag 15a)
- waarschijnlijk wel (ga naar vraag 15a)
- misschien (ga naar vraag 15a)
- waarschijnlijk niet (ga naar vraag 16)
- zeker niet (ga naar vraag 16)
- weet ik niet (ga naar vraag 16)
- ik was al niet van plan om duurzame maatregelen te nemen (ga naar vraag 16)
- vanwege de coronacrisis ben ik extra/versneld duurzaamheidsmaatregelen gaan namen (ga naar vraag 15b)

15a. Welke duurzame maatregelen gaat u (misschien) uitstellen of niet meer nemen vanwege de coronacrisis? [open vraag]

15b. Welke duurzame maatregelen heeft u extra/versneld genomen vanwege de coronacrisis? [open vraag]

16. Wat verwacht u van de gemeente Amsterdam om uw huishouden te helpen bij het treffen van duurzame maatregelen? Ik verwacht dat de gemeente... [meerdere opties mogelijk]
- (een deel van) de kosten vergoedt
- Informatie geeft over financierings- en/of subsidiemogelijkheden
- aangeeft welk alternatief het beste voor mij is
- mij de vrijheid geeft om zelf de keuze te maken bij het nemen van duurzame maatregelen
- zegt welke stappen ik wanneer moet nemen
- mij wijst op geschikte en betrouwbare (installatie)bedrijven

- mij verbindt met buurtgenoten die ook duurzame maatregelen in hun woning nemen
- informatie geeft over het samen met buurtgenoten nemen van duurzame maatregelen
- zich niet bemoeit met het nemen van duurzame maatregelen in mijn woning
- anders, namelijk …
- weet ik niet

17. Hoe ervaart u op dit moment de communicatie van de gemeente Amsterdam over de mogelijkheden van duurzame maatregelen voor uw huis?
- goed
- neutraal
- slecht
- anders, namelijk…
- weet ik niet

18a. Hoe zou u het liefst benaderd willen worden door de gemeente over de mogelijkheden van duurzame maatregelen voor uw huis en de eventuele ondersteuning daarbij? [open vraag]

18b. En als u zou moeten kiezen uit de onderstaande manieren van benaderen door de gemeente (over de mogelijkheden van duurzame maatregelen voor uw huis en de eventuele ondersteuning daarbij), welke heeft dan uw voorkeur?
Via…
- een maandelijkse nieuwsbrief
- een huis-aan-huisblad
- een website met daarop informatie
- social media posts
- persoonlijk contact met een energiecoach
- anders, namelijk…
- weet ik niet

19. Welke inhoud zou u het liefst tegenkomen bij informatie van de gemeente over de mogelijkheden van duurzame maatregelen voor uw huis en de eventuele ondersteuning daarbij?
- nieuwsartikelen
- duurzame tips
- inspirerende verhalen over duurzame initiatieven
- praktische informatie over subsidies
- veel gestelde vragen en antwoorden
- anders, namelijk…
- weet ik niet

20. Halverwege 2019 stonden er 38 windmolens in het havengebied Amsterdam. Voor het jaar 2030 worden waarschijnlijk 17 extra windmolens geplaatst. Maximaal de helft hiervan zou in het havengebied passen. De windmolens zullen ongeveer 150 m hoog worden en volgens alle wettelijke normen worden geplaatst. Met 1 windmolen kunnen ongeveer 5.000 Amsterdamse huishoudens jaarlijks van duurzame elektriciteit worden voorzien. 1 windmolen levert evenveel elektriciteit als circa 12 voetbalvelden met zonnepanelen. Bewoners in de buurt van de windmolen krijgen de mogelijkheid om financieel mee te profiteren van de opbrengsten. Hieronder is een impressie van hoe het eruit zou kunnen zien.

Kunt u aangegeven in hoeverre u het ermee eens bent dat extra windmolens gerealiseerd worden in Amsterdam?

- helemaal mee eens
- mee eens
- niet mee eens en niet mee oneens
- mee oneens
- helemaal mee oneens
- weet ik niet

21. Kunt u toelichten waarom u zo aan kijkt tegen het realiseren van windmolens in Amsterdam? [open vraag]

22. Hieronder zijn 7 gebieden weergegeven waar wordt gezocht naar geschikte ~~mogelijke~~ locaties voor de extra windmolens (plus een extra gebied als er onvoldoende mogelijkheden blijken te zijn in de 7 gebieden).

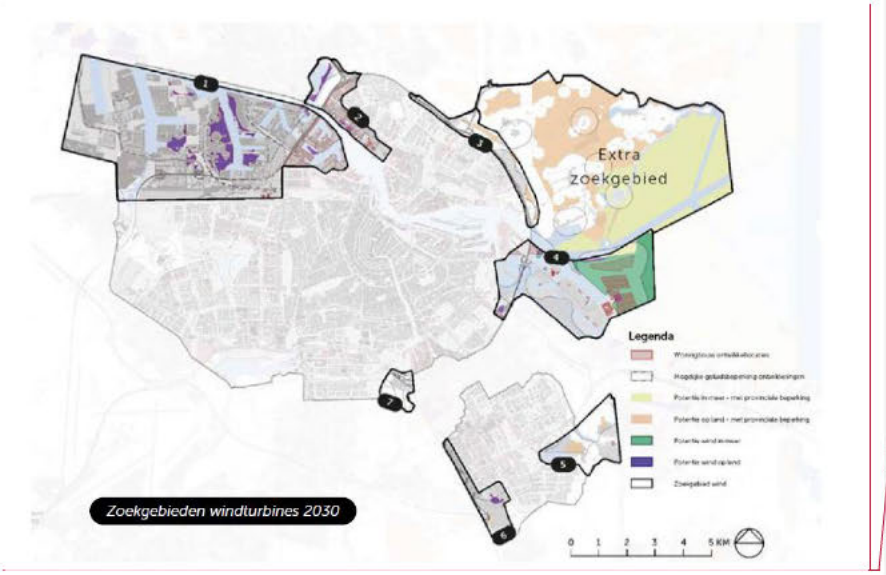

Zoekgebieden windturbines 2030

Met opmerkingen [redacted]: Het zou fijn zijn als op dit kaartje ingezoomd kan worden.

Kunt u per gebied aangegeven in hoeverre u het ermee eens bent dat daar mogelijk extra windmolens gerealiseerd worden in Amsterdam? Per gebied krijgt u de mogelijkheid om uw antwoord toe te lichten [helemaal mee eens – mee eens – niet mee eens en niet mee oneens – mee oneens – helemaal mee oneens – weet ik niet]

- 1 – Havengebied en Brettenzone
- 2 – Noorder IJ-plas en havengebied stadsdeel Noord
- 3 – Noordrand A10
- 4 – IJburg, Sciencepark en Zeeburgereiland
- 5 – Gaasperplas en ~~Driemond~~Diemerscheg
- 6 – Amstel III omgeving
- 7 – Amstelscheg

Met opmerkingen [[redacted]]: Hi [redacted],

Ik zou eigenlijk per gebied een mogelijkheid willen geven voor toelichting.

Want, bijvoorbeeld in zoekgebied nr 1, het havengebied, ligt ook de groene Brettenzone.

Het kan best zijn dat men windmolens wil in het industriële gebied, maar niet in de groene zone. Ik zou het fijn vinden als mensen hun antwoord kunnen nuanceren.

23. Welke van de volgende aspecten zijn voor u belangrijk als er in Amsterdam extra windmolens geplaatst worden? [meerdere antwoorden mogelijk]

- de hoogte van de windmolens
- het geluid van de windmolens
- hoe ver ze van woningen af staan
- de mate waarin je ze kunt zien
- de mate waarin bewoners financieel kunnen meeprofiteren
- de manier waarop bewoners in de buurt van de windmolens vooraf betrokken worden bij de plannen
- de invloed op de natuur/vogels/vleermuizen
- anders, nl...
- weet ik niet

ACHTERGRONDVRAGEN

---

24. In dit onderzoek zijn we benieuwd of het huishoudinkomen invloed heeft op de uitkomsten. De volgende vraag stellen we dan ook enkel voor dit doeleinde.
In welke klasse valt het netto inkomen van uw huishouden?
Uitkeringen, pensioengelden, alimentatie en dergelijke zijn ook inkomsten. Vakantiegeld, kinderbijslag, zorgtoeslag, huurtoeslag, kinderopvangtoeslag en inkomen van kinderen jonger dan 18 jaar vallen niet onder het netto inkomen.

- netto 750 euro per maand of minder
- netto tussen de 751 en 1.750 euro per maand
- netto tussen de 1.751 en 3.050 euro per maand
- netto tussen de 3.051 en 5.000 euro per maand
- netto meer dan 5.001 per maand
- weet niet/geen antwoord

[graag ook vragen naar de buurt waar men woont; diverse overige achtergrondkenmerken zijn aanwezig in het panel van OIS]

25. Bedankt voor uw medewerking aan het onderzoek. Heeft u nog opmerkingen naar aanleiding van het onderzoek?

[redacted]
een vraag: heb je wellicht een idee wanneer je ongev[redacted]
(tussen alle vermoedelijke werkdrukte door) Met vrie[redacted]
[23-03-21 17:47:10][redacted] Ha [redacted] ik stuu[redacted]
van[redacted] Mijn excuses voor de vertraging. Het was d[redacted]
[redacted]

[redacted].txt
[03-11-20 10:28:13] [redacted], inspirerende presentatie!
Maandag in AfdelingsOverleg, daarna ook in een Afdelingsbijeenkomst en verder
[03-11-20 10:28:52] [redacted]: Ja leuk plan 👆
[03-12-20 10:35:27] [redacted], kun je deze pp-versie met mij delen?
[03-12-20 10:41:14] [redacted]: Wat is achternaam van [redacted]?
[03-12-20 10:42:48] [redacted]: PPT is jouw kant uit
[03-12-20 10:43:08] [redacted]: [redacted]
[03-12-20 10:46:00] [redacted]: Dank
Ik zal afspraak laten maken
[03-12-20 11:02:22] [redacted]: Top 👆
[03-12-20 11:03:08] [redacted] Gemist spraakgesprek
[03-12-20 11:18:21] [redacted]: Gemist spraakgesprek
[08-12-20 12:47:02] [redacted], is er budget voor inhuur moderator die
met Mural oid kan werken?
[08-12-20 12:48:43] [redacted] Jazeker, zal geen tonnen kosten denk ik 😁
[08-12-20 12:48:59] [redacted]: Mural heb ik ook goeie ervaringen mee
[08-12-20 12:51:45] [redacted]: Ok
Zal ik [redacted] polsen?
[08-12-20 16:19:42] [redacted] Ja goed idee!
[10-12-20 17:45:50] [redacted], [redacted] heeft zojuist voorstel
gemaild. Ziet er wat mij betreft goed uit. Vooroverleg morgen- of ma-ochtend
zou bij mij lukken, maar jouw agenda ziet er dan vol uit. Klopt dat? Groeten
[10-12-20 17:53:23] [redacted] Morgen zou telefonisch kunnen
Maandag zit ik goed vol...

Reageer jij via mail even op opzet en kosten?
[10-12-20 17:53:54] [redacted] Yes
[07-01-21 08:54:59] [redacted]: Ha [redacted] ipv [redacted] is [redacted] straks aanwezig
om
resultaten [redacted] onderzoek kort toe te lichten, groet
[07-01-21 12:01:49] [redacted]: Hi [redacted] excuses dat ik pas zo laat
binnen viel! Ik zat in het windmolen overleg met [redacted] en [redacted] en de wethouder
en het liep enorm uit. Hoop dat het een goede sessie was, misschien kunnen wij
nog even napraten over wat er is opgehaald want merk dat ik het zonder context
nu niet allemaal even goed kon plaatsen :) Groet! [redacted]
[07-01-21 12:02:04] [redacted]: Bericht van [redacted] ik zal haar naar
bijpraten
[07-01-21 12:02:09] [redacted]: Ok
[07-01-21 12:02:18] [redacted]: Was goeie sessie, top geregeld [redacted] 👆
[07-01-21 12:09:20] [redacted]: Samen gedaan!!!
[07-01-21 12:19:23] [redacted]: 🔌
[11-01-21 16:08:28] [redacted]: Ha [redacted] ik heb een link aangemaakt voor
overleg met [redacted] groet
[28-01-21 16:15:35] [redacted]: Hé [redacted] lukt het jou denk je om uiterlijk
morgen een reactie te geven op de concept-raadsbrief over de onderzoeken?
Groet!
[28-01-21 16:16:40] [redacted]: Oef
[28-01-21 16:16:53] [redacted]: Ik ga zo kijken
[28-01-21 16:17:25] [redacted]: 👆
[28-01-21 17:07:14] [redacted] Done
[28-01-21 17:48:06] [redacted]: 👆
[24-03-21 09:02:02] [redacted]: Goeiemorgen [redacted] heb jij vanochtend om

[redacted].txt
10.15 u een kwartiertje om even over raadsbrief OIS-onderzoeken te bellen? (tussen alle andere activiteiten door) Groeten, [redacted]
[24-03-21 09:02:50] [redacted] Check
[24-03-21 09:03:17] [redacted]: 👆
[24-03-21 10:16:20] [redacted] Op verzoek van [redacted] wordt het 10.30 u, tot zo!
[24-03-21 10:16:38] [redacted] Teams?
[24-03-21 10:16:47] [redacted]: Yes ik stuur link

[redacted].txt

[20-03-20 10:36:58] [redacted] Ha [redacted] wat zou jou goed uitkomen voor overleg over de OIS-vragenlijst? Groetjes

[20-03-20 13:03:05] [redacted]: Ergens tussen 14 en 15u?

[20-03-20 13:30:55] [redacted] Is voor mij wat lastig, we kunnen ook maandag even bellen?

[20-03-20 13:43:34] [redacted]: Helemaal prima! Wat zijn we lekker flexibel hé 😈

[20-03-20 13:54:30] [redacted]: 😜

[20-03-20 13:54:33] [redacted]: 👆

[redacted].txt
[05-01-21 10:13:06] [redacted]: Ha [redacted], de beste wensen voor je voor in het nieuwe jaar! Ik heb een vraag aan je over de sessie do-ochtend over de draagvlakonderzoeken. Het lijkt mij fijn als [redacted] de presentatie wil geven. Is jouw ervaring dat ze dit op een enthousiaste manier kan doen? Ik verwacht het wel, maar wilde het voor de zekerheid aan je vragen ☺ Groeten en succes met de drukte met de kids thuis
[05-01-21 16:48:52] [redacted] Hoi [redacted] het is me vanmiddag niet meer gelukt om je te bellen. Ik zal [redacted] vragen om de presentatie te geven. Zie je donderdagochtend! Groet, [redacted]
[05-01-21 16:49:27] [redacted] Hoi [redacted] voor jou ook de beste wensen! Prima dat je het checkt hoor, [redacted] kan dat over het algemeen heel enthousiast doen dus komt goed. Ik sluit ook aan en kan bijspringen indien nodig
[05-01-21 16:49:51] [redacted]: Helemaal super 👆
[05-01-21 16:50:24] [redacted] (Dit bericht stond al klaar maar vergeten te verzenden...krijg je als je meerdere dingen probeert te combineren 😉
[05-01-21 16:51:22] [redacted] 😬
Het zijn nu ook hectische tijden.. 😬
[05-01-21 17:19:08] [redacted]: Nou idd. Jij ook sterkte komende weken met de drukte!
[05-01-21 18:01:58][redacted]: 👆

[redacted].txt
[07-01-21 11:59:15] [redacted] Hi [redacted] excuses dat ik pas zo laat binnen viel! Ik zat in het windmolen overleg met [redacted] en [redacted] en de wethouder en het liep enorm uit. Hoop dat het een goede sessie was, misschien kunnen wij nog even napraten over wat er is opgehaald want merk dat ik het zonder context nu niet allemaal even goed kon plaatsen :) Groet! [redacted]
[07-01-21 12:00:12] [redacted]: Geen probleem [redacted] dank voor je bericht. Ja goed plan :) Ik prik op korte termijn een half uurtje
[23-03-21 10:09:16] [redacted]: Ha [redacted] sorry dat ik er weer over begin en ik weet dat jullie het heel druk hebben, maar weet jij misschien of [redacted] al zijn reacties op de brief over de onderzoeken gereed heeft? Met vriendelijke groet, [redacted]
[23-03-21 10:10:39] [redacted]: Nee heb niks gezien! En sorry heb er ook niet meer aan gedacht
[23-03-21 10:10:53] [redacted]: Ik ben vrij vandaag, misschien kan je hem zelf even bellen?
[23-03-21 10:11:44] [redacted]: Yes doe ik, dank voor je reactie en fijne vrije dag!
[23-03-21 10:12:19] [redacted]: Thanks!

[redacted].txt

[10-12-20 15:24:40] [redacted]: Hoi [redacted], ik weet dat je het heel druk hebt. Denk je dat het haalbaar is om het draagvlak rapport deze week af te ronden? (laatste details) ☺

[10-12-20 15:24:45] [redacted]: Groetjes!

[10-12-20 15:25:05] [redacted]: Ja zeker

[10-12-20 15:25:08] [redacted] Sorry

[10-12-20 15:25:16] [redacted]: Super 👆

[10-12-20 15:25:20] [redacted] Had je nog willen antwoorden

[10-12-20 15:25:29] [redacted]: Geen probleem!

[redacted].txt

[25-03-21 15:21:02] [redacted]: Vraag 1: Met welke intentie heeft het college de publicatie van het draagvlakonderzoek naar voren gehaald. En dan heb ik het dus over de publicatie op 21 oktober een dag voordat in Noord-Holland door de VVD en GroenLinks de 600 meter norm werd afgeschaft.
Vraag 2: Waarom is in het WOB verzoek hierover alleen het mailcontact en niet het app contact meegeleverd?
Vraag 3: Klopt het dat een gedeelte van de respondenten via een face to face interview is geënquêteerd en zij alleen de vraag hebben gekregen of zij voor extra windturbines zijn zonder dat er buiten de haven andere concrete zoekgebieden aan hen zijn voorgelegd?
Vraag 4: Indien ja, waarom is dit op deze manier gebeurd?
Vraag 5: Waarom heeft de wethouder de aanvullende uitleg van de respondenten die positief waren over extra windturbines niet meegenomen in de gepubliceerde uitkomsten?
Vraag 6: is de wethouder het met JA21 eens dat als deze uitleg was meegenomen niet 65% maar aanzienlijk kleiner deel van de Amsterdammers positief is over meer windturbines in Amsterdam?
Vraag 7: Waarom is de gemeente Amsterdam de enige gemeenten in Noord-Holland Zuid die geen participatie en draagvlak paragraaf heeft gepubliceerd in de RES.

Vraag 8: Zijn er door de Gemeente Amsterdam al dan niet informeel toezeggingen gedaan aan windcoöperaties of andere organisaties die financiele belangen hebben bij de bouw van windturbines zonder dat er een concrete aanleiding is voor de start van een project?
En vraag 9: Is de wethouder nog altijd van mening dat Amsterdammers die in de nabije omgeving van een windturbine wonen geen verhoogde kans op gezondheidsschade hebben? Ik hoor het graag van de wethouder en ik zou dit ook alvast willen piepen naar de raad voorzitter, dank u wel.
[25-03-21 15:21:39] [redacted]: Zie vraag 3/4: wat weet jij over de face to face vragen in de enquete?
[25-03-21 15:21:51] [redacted]: Graag kort stacato
[25-03-21 15:24:44] [redacted] Face-to-face respondenten van grotere draagvlakonderzoek hebben inderdaad alleen algemene vraag over extra windmolens gehad
[25-03-21 15:25:08] [redacted]: Zonder context?
[25-03-21 15:25:24] [redacted]: Vraag over hun mening tav de 7 zoekgebieden hebben ze niet gehad
[25-03-21 15:25:43] [redacted]: Bij straatinterviews is alleen kortere vragenlijst mogelijk
[25-03-21 15:26:00] [redacted]: Waarom deze vraag aan hen niet is gesteld zoek ik nu nog even op
[25-03-21 15:26:37] [redacted]: Met context, met dezelfde intro op deze vraag als de respondenten van de online vragenlijst
[25-03-21 15:27:22] [redacted]: Thanks!
[25-03-21 15:30:22] [redacted]: Volgens mij was het vooral van belang hoe A'dammers in het algemeen tegen meer windmolens aan kijken en hoe bewoners in/rond de zoekgebieden tegen windmolens in die gebieden aankijken
[25-03-21 15:32:33] [redacted]: Hoe gemiddelde a'dammer tegen windmolens in de specifieke zoekgebieden aan kijkt, was minder primair van belang, daarom is er uit ruimtegebrek in de face-to-face vragenlijst voor gekozen om deze vraag aan face-to-face groep niet te stellen
[25-03-21 15:33:09] [redacted]: Dit was voorstel van OIS en heb ik

[redacted].txt
geaccordeerd, ik kan niet meer zo snel terugvinden of ik dat met jou besproken heb
[25-03-21 15:33:26] [redacted] Thanks

[redacted].txt
[24-03-21 09:01:07] [redacted] Goeiemorgen [redacted], heb jij vanochtend om 10.15 u een kwartiertje om even over raadsbrief OIS-onderzoeken te bellen? Groeten
[24-03-21 09:02:59] [redacted]: Ja, dat kan
[24-03-21 09:03:12] [redacted]: 👍
[24-03-21 10:15:17] [redacted]: 1030 ook goed?
[24-03-21 10:15:56] [redacted]: 👍
[24-03-21 12:49:43] [redacted]: Hey [redacted] nog 1x over raadsbrief: voorstel [redacted] is om tekst over bijeenkomsten algemeen te houden, zie ook mijn mail. Ben ik het mee eens. Kan ik per mail aan [redacted] uitleggen. Kun je je hierin vinden? Of zie je het anders?
[24-03-21 13:39:06] [redacted]: Eens
[24-03-21 14:05:27] [redacted]: 👍